

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Συνοριακές διαμάχες στην Ανατολική Ασία. Η διάσταση της Διεθνούς πολιτικής και τα διδάγματα για το Αιγαίο».

Πέτρος Τσιριγώτης

Επιβλέπων Καθηγητής: Κυριάκος Μικέλης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι όλα τα στοιχεία σε αυτή την εργασία, τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Επίσης και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποίησα και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Ευχαριστίες

Θέλω, ξεκινώντας τις ευχαριστίες μου, να ευχαριστήσω τη σύζυγό μου Ευαγγελία και τα παιδιά μου Παναγιώτα και Ελένη για την στήριξή τους, την αγάπη τους και την υπομονή τους κατά τη διάρκεια της συγγραφής της εργασίας μου. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά, τον επιβλέποντα καθηγητή μου Κυριάκο Μικέλη, ο οποίος με καθοδήγησε υποδειγματικά στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

..

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΣΥΝΟΨΗ

Η Ανατολική Ασία με τη περίπλοκη θαλάσσια γεωγραφία της αποτελεί μια σημαντική οικονομική και στρατηγική υποπεριφέρεια του Ειρηνικού Ωκεανού. Το 80% του συνολικού όγκου φορτίου του παγκοσμίου εμπορίου και το 55% σε αξία, μεταφέρεται μέσω θαλάσσης, ενώ το 30% περνάει από την Ανατολική και Νότια Σινική Θάλασσα. Τα κράτη δρώντες που περιβάλλονται από αυτή, δίνουν μεγάλη σημασία στις υπεράκτιες περιοχές ως δυνητική πηγή οικονομικού πλούτου, ιδίως στις περιοχές αυτές όπου ενδέχεται να περιέχουν πολύτιμους πόρους πετρελαίου, φυσικού αερίου αλλά και αλιείας. Με αυτή τη νοοτροπία, δεν προκαλεί έκπληξη ότι όλοι επιδιώκουν να κάνουν ό, τι μπορούν για να επεκτείνουν τις αξιώσεις τους σε υπεράκτιους φυσικούς πόρους. Ο κίνδυνος αναθεωρητισμού της Κίνας μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση του ανταγωνισμού για την παγκόσμια ισχύ και τελικά στην πόλωση, την αβεβαιότητα και στην έναρξη συγκρούσεων λόγω κακού υπολογισμού. Αντίστοιχα με την Ανατολική Ασία υφίσταται το αντίστοιχο φαινόμενο στην Ανατολική Μεσόγειο όπου λόγω της ύπαρξης υδρογονανθράκων η Τουρκία ξεδιπλώνει μια αναθεωρητική στρατηγική προκειμένου να αποκομίσει διεθνοπολιτικά και οικονομικά οφέλη, σε βάρος των κρατών της περιοχής. Η παρούσα εργασία αφού καθορίσει το θεωρητικό πλαίσιο πάνω στο οποίο θα στηριχθεί για την ανάλυση θα εξετάσει τις δύο υπόψη περιοχές από στρατηγικής και οικονομικής άποψης. Αφού περιγράψει τις υφιστάμενες διαμάχες και συμπεριφορές των κύριων κρατικών δρώντων και λοιπών οργανισμών θα προσπαθήσει να παραλληλίσει τις δύο περιοχές, ώστε να βγουν συμπεράσματα για τις ελληνοτουρκικές διαφορές.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό Πλαίσιο.....	4
1.1. Μεθοδολογία και ορισμοί.....	4
1.1.1. Υψηλή Στρατηγική.....	4
1.1.2. Ισορροπία Ισχύος.....	7
1.1.3. Αποτροπή.....	7
1.1.4. Δίκαιο της Θάλασσας.....	8
1.2. Δομικός Ρεαλισμός.....	9
1.2.1. Οι εκτιμήσεις του αμυντικού ρεαλισμού για την Κίνα και την Τουρκία.....	12
1.2.2. Οι εκτιμήσεις του επιθετικού ρεαλισμού για την Κίνα και την Τουρκία.....	13
1.3. Το κεντρικό ερώτημα.....	14
Κεφάλαιο 2: Διαμάχες στην Ανατολική Ασία.....	15
2.1. Γεωγραφία της Περιοχής.....	15
2.2. Ιστορική Αναδρομή.....	24
2.3. Διαμάχες Κρατικών Δρώντων στην Ανατολική Ασία.....	32
2.3.1. Ιαπωνία.....	32
2.3.2. Νότια Κορέα.....	38
2.3.3. Βόρεια Κορέα.....	43
Κεφάλαιο 3: Διαμάχες στην Νοτιοανατολική Ασία.....	51

3.1. Ταιβάν.....	51
3.2. Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας.....	55
3.3. Βιετνάμ.....	65
3.4. Μαλαισία.....	69
3.5. Μπρουνέι.....	71
3.6. Ινδονησία.....	72
3.7. Φιλιππίνες.....	74
3.8. ΗΠΑ.....	79
3.9. ASEAN.....	82
Κεφάλαιο 4: Διαμάχες στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο.....	86
4.1. Γεωγραφία της Περιοχής.....	86
4.2. Διαμάχες Κρατικών Δρώντων στην Ανατολική Ασία.....	88
4.3. Ελληνοτουρκικές Διαφορές.....	89
4.3.1. Όρια Αιγιαλίτιδας Ζώνης (Χωρικά Ύδατα).....	91
4.3.2. Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας.....	92
4.3.2. Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ).....	96
4.3.3. Αποστρατικοποίηση νησιών Ανατολικού Αιγαίου.....	99
4.3.4. Κατ' επίφαση Γκρίζες Ζώνες.....	99
4.3.5. Εθνικός Εναέριος Χώρος – FIR.....	100
4.3.5. Έρευνα και Διάσωση.....	102

4.4. Ενέργειες Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο.....	104
4.5. Συμμαχίες στην Ανατολική Μεσόγειο.....	110
4.6. Τουρκία.....	112
4.7. Ευρωπαϊκή Ένωση.....	116
Κεφάλαιο 5: Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα.....	119
Κεφάλαιο 6: Επίλογος.....	128
Βιβλιογραφία.....	132

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικ 1: Παγκόσμιος Χάρτης Ωκεανών.....	16
Εικ 2: Στρατηγική Αξία των στενών της Μάλακα.....	18
Εικ 3: 30% του Παγκόσμιου εμπορίου περνά από τη ΝΣΘ.....	19
Εικ 4: Σημερινή κατοχή νησίδων, βράχων και υφάλων στη ΝΣΘ.....	22
Εικ 5: Διαφιλονικούμενες και αδειοδοτημένες κατά χώρα στη ΝΣΘ.....	23
Εικ 6: Διαφιλονικούμενες περιοχές στη Ανατολική Ασία.....	23
Εικ 7: Διαφιλονικούμενες περιοχές στη Ανατολική Ασία.....	27
Εικ 8 : Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Ιαπωνίας	37
Εικ 9 : Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Νότιας Κορέας	43
Εικ 10 : Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Βόρειας Κορέας	50
Εικ 11 : Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Ταιβάν	55
Εικ 12 : Νέος Δρόμος Μεταξιού.....	56
Εικ 13 : Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Κίνας... ..	60
Εικ 14 : Στρατηγικό βάθος της Κίνας στη ΝΣΘ.....	62
Εικ 15 : Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Βιετνάμ	68
Εικ 16 : Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Μαλαισίας.....	70
Εικ 17 : Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Μπρουνέι.....	71
Εικ 18 : Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Ινδονησίας.....	74
Εικ 19 : Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Φιλιππίνες	78

Εικ 20 : Θαλάσσιοι διάδρομοι στη Μεσόγειο.....	87
Εικ 21 : Απόψεις Τουρκίας περί νησίδων Ανατολικού Αιγαίου	95
Εικ 22 : ΑΟΖ Κύπρου.....	105
Εικ 23 : Όρια Τουρκικής Υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο (μη οριοθετημένη, δεν συμβαδίζουν με το Δίκαιο της Θάλασσας).....	108
Εικ 24 : Παράνομες αδειοδοτήσεις Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο.....	109

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

Ελληνικές Συντμήσεις

ΑΟΖ: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

ΔΔΔ: Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΧ: Εθνικό Εναέριος Χώρος

ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΛΔΚ: Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας

ΝΔΜ: Νέος Δρόμος του Μεταξιού

ΡΟ: Ρωσική Ομοσπονδία

Αγγλικές Συντμήσεις

AFTA: Asian Free Trade Agreement³

ASEAN: Association of Southeast Asian Nations

FIR: Free Trade Agreement

FOIP: Free and Open Pacific Ocean

FONOP: Freedom of Navigation Operation

ICAO: International Civil Aviation Organization

IMO: International Maritime Organization

NAVTEX: Navigational Telex

NOTAM: Notice to Airmen

ROK: Republic of Korea

SEANWFZ: South East Asian Nuclear Weapon Free Zone

THAAD: Terminal High Altitude Area

TPAO: Turkish Petrolleri Anonim Ortakligi

UNCLOS: United Nations Convention on the Law of the Sea

UN: United Nations

ZOPFAN: Zone of Peace and Freedom and Neutrality

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εάν εξετάσει κανείς την ισορροπία ισχύος στον πλανήτη αυτή την στιγμή θα βρει κοινά σημεία με την κατάσταση που επικρατούσε περί τις αρχές του 20ου αιώνα. Τότε στο διεθνές στερέωμα κυριαρχούσε η θαλασσοκράτειρα Μ. Βρετανία η οποία ήλεγχε τις θαλάσσιες οδούς επικοινωνίας, τις υπερπόντιες αγορές και πηγές πρώτων υλών και διατηρούσε την ισορροπία δυνάμεων στην Ευρώπη με πλέγμα συμμαχιών και ευρεία εφαρμογή του διαίρει και βασίλευε. Μέσα σε αυτό τον ιστό ανερχόμενες και παραδοσιακές δυνάμεις προσπαθούσαν να αποσπάσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κομμάτι από την μερίδα της ισχύος και της ευημερίας.

Στην εποχή μας, οι ΗΠΑ έχουν αναλάβει τα σκήπτρα της θαλασσοκρατορίας και της παγκόσμιας υπερδύναμης, ενώ ο ανταγωνισμός παλαιός (Ρωσία) και νέος (Ευρώπη), δεν φαίνεται ακόμα να μπορεί να αποτελέσει τον νέο πόλο. Στην Ασία αντίθετα η οικονομική ανάπτυξη της Κίνας δημιουργεί της προϋποθέσεις προκειμένου να αναδειχθεί σε μία δύναμη, που όπως διακηρύσσει τουλάχιστον προσβλέπει στην δυνατότητα να μπορεί να αποφασίζει για το μέλλον της σε ένα διεθνές περιβάλλον συνεργασίας και ειρήνης.

Η Κίνα σήμερα παρουσιάζει χαρακτηριστικά παραδείγματα και εργαλεία, τόσο σε εσωτερικό (εθνικό) επίπεδο όσο και σε διεθνές επίπεδο, χάραξης και εφαρμογής Υψηλής Στρατηγικής που συμβάλλουν στην ταχύτατη ανέλιξη της χώρας από περιφερειακή δύναμη σε υπερδύναμη. Ένα από αυτά τα εργαλεία είναι ο πλέον γνωστός με την ονομασία Νέος Δρόμος του Μεταξιού (ΝΔΜ) (Herrero 2019).

Ο ΝΔΜ είναι ένα σημαντικό τμήμα της μεγάλης προσπάθειας που καταβάλει η Κίνα προκειμένου να ανταποκριθεί στις γεωπολιτικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει στο εγγύτερο περιβάλλον της και διαπερνά την Κεντρική Ασία, τη Ανατολική Σινική Θάλασσα και τη Νότια Σινική Θάλασσα. Η Ανατολική Σινική Θάλασσα λιγότερο και η Νότια Σινική Θάλασσα περισσότερο λειτουργούν ως ο συνδετικός κρίκος του Δυτικού Ειρηνικού και του Ινδικού Ωκεανού με το 80% του συνολικού όγκου φορτίου του παγκοσμίου εμπορίου και το 55% σε αξία, μεταφέρεται μέσω θαλάσσης (UN 2018).

Εκτός από την κεντρική θέση της τοποθεσίας, η Θάλασσα της Νότιας Κίνας έχει αποδεδειγμένα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου. Το Κινεζικό Τμήμα Γεωλογίας και Ορυκτών Πόρων ανέφερε ότι υφίστανται περίπου 17,7 δισεκατομμύρια τόνοι πετρελαϊκών κοιτασμάτων, μόνο στη θαλάσσια περιοχή των νησιών (Spratly/Nansha), ποσότητα η οποία είναι πολύ υψηλότερη από αυτή που διαθέτει το Κουβέιτ (Marlay 1997). Δηλαδή η περιοχή όχι μόνο αποτελεί σημαντικό διεθνοπολιτικό χώρο αλλά και σημαντικά οικονομικό για όλους τους κρατικούς δρώντες της περιοχής. Το αποτέλεσμα είναι ότι όλοι αυτοί οι παράκτιοι κρατικοί δρώντες είναι περισσότερο ή λιγότερο διατεταγμένοι κατά της Κίνας και ταυτόχρονα άλλοι λιγότερο και άλλοι περισσότερο σύμμαχοι των ΗΠΑ.

Το σύγχρονο περιβάλλον της Ανατολικής Μεσογείου και της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής διέρχεται μία περίοδο σημαντικών αλλαγών και ανακατατάξεων. Βασικός παράγοντας που δρουν ως καταλύτες εξελίξεων είναι για άλλη μία φορά οι ενεργειακοί πόροι περιοχής και τα περάσματα-σημεία κλειδιά των ναυτιλιακών διαδρομών μεταφοράς ενέργειας. Σειρά από ζητήματα όπως ο Συριακός εμφύλιος, η Κουρδική προσπάθεια δημιουργίας κρατικής οντότητας, η δημιουργία νέων αγωγών πετρελαίου, η εύρεση και εκμετάλλευση νέων κοιτασμάτων στην Ανατολική Μεσόγειο, κατευθύνουν τους ισχυρούς παγκόσμιους και περιφερειακούς δρώντες έτσι ώστε να εστιάσουν για μία ακόμη φορά το ενδιαφέρον τους στην εν λόγω ευρύτερη περιοχή.

Η Τουρκία, στα πλαίσια του νεω-οθωμανισμού εκμεταλλεόμενη την απραξία των ΗΠΑ και της ΕΕ, την οικονομική κρίση που μαστίζει εδώ και μια δεκαετία την Ελλάδα, επιδιώκει σθεναρώς την αναθεώρηση της Συνθήκης της Λοζάνης και την αλλαγή του status quo στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο, προς όφελός της, ώστε να καταστεί περιφερειακή δύναμη. Με το επιχείρημα ότι διαθέτει τη μεγαλύτερη ακτογραμμή στην περιοχή, επιθυμεί την επέκταση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης στο Αιγαίο και την εξαφάνιση της Κυπριακής στην Ανατολική Μεσόγειο παραβιάζοντας τις ΑΟΖ τριών κρατών, της Ελλάδας, της Κύπρου και της Αιγύπτου και διεκδικεί μια «Γαλάζια Πατρίδα» μεγέθους 462.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων, όπως έχει δηλώσει ο Τούρκος υπουργός Άμυνας Χουλουσί Ακάρ.

Αντίστοιχα με την Νότια Σινική Θάλασσα οι λιγότερη ισχυροί κρατικοί δρώντες της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου έχουν συστήσει άξονα με σκοπό τον περιορισμό του αναθεωρητισμού της Άγκυρας. Η Ελλάδα – Κύπρος το τελευταίο διάστημα έχουν προχωρήσει στην σύναψη στρατηγικών σχέσεων σε οικονομικό , εμπορικό και στρατιωτικό τομέα με Ισραήλ (Έλλης 2018) και Αίγυπτο (Δρίβα - Τσαϊλά 2017), ενώ ταυτόχρονα αναβαθμίζουν τη στρατηγική σχέση της με τις ΗΠΑ (Έλλης 2018). Στην περίπτωση της Ελλάδας, η εσωτερική εξισορρόπηση καθίσταται όλο και πιο δύσκολη, λόγω της οικονομικής κρίσης που μαστίζει την χώρα για σχεδόν μια δεκαετία.

ΣΚΟΠΟΣ

Ο σκοπός της παρούσας διατριβής είναι η εξέταση των συνοριακών διεκδικήσεων από τους κρατικούς δρώντες στις περιοχές της Ανατολικής Ασίας, του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου, καθώς και να εξηγήσει τη στρατηγική που ακολουθούν σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους γεωπολιτικούς παίκτες, ΗΠΑ, Ευρωπαϊκή Ένωση και λοιπούς οργανισμούς. Επιπλέον να αναδείξει τις όποιες ομοιότητες ή διαφορές υπάρχουν στις υπόψη περιοχές, προκειμένου να διεξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και να προταθούν τρόποι αντιμετώπισης της αναθεωρητικής συμπεριφορά της σημερινής Τουρκίας.

ΚΕΦ: 1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η παρούσα εργασία στηρίζεται στη θεώρηση του Δομικού Ρεαλισμού (γνωστός και ως νεορεαλισμός) που διαμόρφωσε ο Kenneth Waltz και τον επιθετικό ρεαλισμό που διαμόρφωσε ο John Mershaimer. Παρακάτω παρουσιάζονται εισαγωγικές επεξηγηματικές έννοιες που καθορίζουν το θεωρητικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα εξετασθεί η συμπεριφορά των κρατικών δρώντων στη περιοχή της Ανατολικής Ασίας και της Μεσογείου.

Μεθοδολογία και Ορισμοί

Στη παρούσα εργασία θα αναλυθούν οι σχέσεις και οι στρατηγική που ακολουθούν οι κρατικοί δρώντες στις περιοχές της Ανατολικής Ασίας καθώς και της Ανατολικής Μεσογείου, περιορισμένες στην τελευταία στις σχέσεις Ελλάδος – Κύπρου – Τουρκίας. Θα γίνει δηλαδή μια συγκριτική ανασκόπηση της συμπεριφοράς της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας στην Ανατολική Ασία σε σχέση με τους λοιπού δρώντες, με την συμπεριφορά της Τουρκίας στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο, προκειμένου να διαπιστωθούν πιθανές ομοιότητες ή διαφορές.

Υψηλή Στρατηγική

Η έννοια της υψηλής στρατηγικής είναι δυναμική και σύνθετη. Σύμφωνα με τον καθηγητή Διεθνών Σχέσεων Λίτσα Σπυρίδων Στρατηγική είναι «Η δυνατότητα των οργανικών συνισταμένων του διεθνούς συστήματος, δηλαδή τα έθνη-κράτη, να θέτουν σε οργανωμένη και συνδυαστική λειτουργία τα πολιτικο-διοικητικά, οικονομικά, κοινωνικά και στρατιωτικά μέσα που έχουν στη διάθεση τους, με σκοπό την προβολή ενός επιθετικού ή αμυντικού πλαισίου ανάπτυξης προς άλλες οργανικές μονάδες του διεθνούς συστήματος, με στόχο την προάσπιση, αλλά και διεύρυνση των συμφερόντων τους» (Λίτσας, 2020: 226) ενώ κατά τον Αθ. Πλατιά Υψηλή Στρατηγική είναι «η χρήση όλων των διαθέσιμων μέσων που ένα κράτος μπορεί να χρησιμοποιήσει προκειμένου να επιτύχει τους μακροπρόθεσμους πολιτικούς του στόχους ενόψει πραγματικής ή πιθανής σύγκρουσης» (Πλατιάς, 2010:71). Δηλαδή

πως τα κράτη επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν τους διατιθέμενους πυλώνες ισχύος που αυτά διαθέτουν, ώστε να παράγουν ασφάλεια στον εαυτό τους.

Η Υψηλή στρατηγική περιλαμβάνει τους παρακάτω πυλώνες ισχύος και εργαλεία ενός κράτους :

- (α) Διπλωματία.
- (β) Πληροφοριακές Δυνατότητες¹
- (γ) Ένοπλες Δυνάμεις².
- (δ) Οικονομία ³.

Δηλαδή η υψηλή στρατηγική είναι μια πολιτικοστρατιωτική αλυσίδα μέσων-σκοπών, στην οποία οι στρατιωτικές δυνατότητες συσχετίζονται με πολιτικούς σκοπούς. Βασικός στόχος της υψηλής στρατηγικής είναι ανίχνευση πιθανόν απειλών και η εκμετάλλευση των όλων των πυλώνων ισχύος που διαθέτει το κράτος προκειμένου να τις αντιμετωπίσει. Κατά την άποψη του γράφοντα η υψηλή στρατηγική δεν αφορά μόνο την ανίχνευση και την εξεύρεση λύσεων στις πιθανές απειλές, αλλά είναι η στρατηγική με την οποία ένα κράτος προσπαθεί να φέρει την «ευτυχία» στους πολίτες του.

Η Υψηλή Στρατηγική διαχωρίζεται σε (Πλατιάς,2010:73) :

- (α) Στρατιωτική Στρατηγική
- (β) Επιχειρησιακή Στρατηγική

¹ Οι πληροφοριακές δυνατότητες είναι η ικανότητα διαχείρισης των μέσων ηλεκτρονικού πολέμου, των λειτουργιών δικτύων ηλεκτρονικών υπολογιστών (ίντερνετ), των ψυχολογικών επιχειρήσεων, της στρατιωτικής εξαπάτησης και της ασφάλειας των επιχειρησιακών λειτουργιών, ώστε να επηρεάσει, να διαταράξει, να διεγείρει ή να σφετεριστεί την αντίθετη ανθρώπινη και αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων προστατεύοντας παράλληλα τη δική του (US Joint Chief Of Staff 2012). Σε κάποια κράτη περιλαμβάνεται και η διαδικασία συλλογής στρατηγικών πληροφοριών.

² Σε κάποια κράτη περιλαμβάνεται και η δυνατότητα επιβολής του νόμου.

³ Σε κράτη με αναπτυγμένη οικονομία περιλαμβάνεται και η χρηματοοικονομία.

- (γ) Τακτική Στρατηγική
- (δ) Στρατιωτική Τεχνολογία

Ο ιεραρχικός χαρακτήρας της στρατηγικής διευκολύνει τη σχεδίαση, τη διοίκηση και τον έλεγχο. Ο ιεραρχικός διαχωρισμός αποτελεί ένα λογικό μέσο για την ανάθεση υπευθυνότητας και εξουσίας μεταξύ των ηγετών που χαράσσουν στρατηγική. Προτείνει επίσης ότι εάν η στρατηγική συνίσταται σε επιθυμητή τελική κατάσταση, έννοιες και πόρους, ο καθένας θα πρέπει να είναι κατάλληλος για το επίπεδο στρατηγικής και συνεπής μεταξύ τους. Έτσι, η στρατηγική σε εθνικό στρατιωτικό επίπεδο θα πρέπει να διατυπώνει στρατιωτικούς στόχους σε εθνικό επίπεδο και να εκφράζει τις έννοιες και τους πόρους σε όρους που να αντιστοιχούν σε εθνικό επίπεδο για τον συγκεκριμένο στόχο.

Σε ότι αφορά το σχεδιασμό της υψηλής στρατηγικής σύμφωνα με τον ίδιο, απαιτείται να καλύπτει τις εξής τέσσερις διαστάσεις:

- (α) Διάγνωση του διεθνούς περιβάλλοντος, ώστε να καθορισθούν οι διάφορες απειλές, περιορισμοί, ευκαιρίες.
- (β) Καθορισμό των πολιτικών στόχων που θα επιδιώξει να υλοποιήσει η υψηλή στρατηγική στη βάση των διαθέσιμων μέσων.
- (γ) Καθορισμό του αποτελεσματικότερου συνδυασμού μέσων για την προώθηση ιεραρχημένων πολιτικών στόχων.
- (δ) Προσεκτική διαμόρφωση της «εικόνας» που παρουσιάζει η υψηλή στρατηγική τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό, ώστε η κοινωνία να υποστηρίζει ενεργά την υψηλή στρατηγική, όλα τα μέρη της κρατικής δομής να εργάζονται προς ένα κοινό σκοπό, καθώς και η υψηλή στρατηγική να απολαμβάνει νομιμοποίησης στο εξωτερικό.

Ισορροπία Ισχύος

Έλλειψη ισορροπίας ισχύος σημαίνει εκείνο τον συσχετισμό δυνάμεων που προσφέρει τη δυνατότητα σε μία χώρα να ξεκινήσει έναν πόλεμο εναντίον μιας άλλης και να τον κερδίσει χωρίς κόστος για αυτή την ίδια .

Αντίθετα, Ο Emer de Vattel (1714-1767) ορίζει την ισορροπία ισχύος «ως μία κατάσταση όπου καμία δύναμη (κράτος) δεν βρίσκεται σε προεξέχουσα θέση ώστε να μπορεί να επιβάλλει τον νόμο στους άλλους».

Αποτροπή

Αποτροπή είναι η διατήρηση του status quo, μέσω της απειλής χρήσης βίας. Μπορεί να αποτρέψει έναν εχθρικό παράγοντα είτε με εχθρικές ενέργειες, είτε με ενίσχυση των επιθετικών μηχανισμών.

- (α) Μέσω Παρουσίας (Deterrence by presence).
- (β) Μέσω Άμυνας (Deterrence by defense).
- (γ) Μέσω Αντιποίνων (Deterrence by Retaliation)

Η αποτροπή στηρίζεται στο ότι, εκείνος που επιθυμεί πόλεμο δεν επιθυμεί τη νίκη με οποιοδήποτε κόστος, το οποίο μεταξύ δύο ισοδύναμων αντιπάλων είναι μεγάλο, ενδεχομένως απαγορευτικό

Η αποτροπή είναι μια κατάσταση διαφορετική από την κατάσταση της ειρήνης ή του πολέμου. Η αντιπαλότητα μεταξύ δύο παραγόντων μπορεί να εξελιχθεί είτε στην επικράτηση του ενός, μετά σύγκρουση, είτε στην σύνθεση των απόψεων είτε στη διατήρηση απόψεων στο ακέραιο μέσω αποτροπής. Δύο ισοδύναμοι αντίπαλοι που δεν μπορούν να λύσουν της διαφορές τους, αποτρέπουν ο ένας τον άλλον. Η αποτροπή, λοιπόν, συνιστά ένα τρόπο επικοινωνίας με μέσο το ενδεχόμενο κόστος, είναι η συνεννόηση μεταξύ αυτών που δεν συνεννοούνται.

Δίκαιο της Θάλασσας

Η εξέλιξη του Δικαίου της Θάλασσας καλύπτει μια περίοδο πολλών αιώνων και δεν είναι τίποτε άλλο, παρά εθνικές αρχές που διαμόρφωναν τα μεγάλα ναυτικά κράτη βάσει πρακτικών κανόνων δικαίου. Οι βασικές αρχές του Δικαίου της Θάλασσας που τέθηκαν σε ισχύ για πρώτη φορά στη Διάσκεψη της Χάγης το 1930 ήταν:

- α. Η αρχή της Ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας.
- β. Η αρχή της πλήρους κυριαρχίας των κρατών στην αιγιαλίτιδα ζώνη τους ή χωρικά τους ύδατα.
- γ. Η αρχή της αβλαβούς διέλευσης από την αιγιαλίτιδα ζώνη.

Το 1958 για πρώτη φορά κωδικοποιείται το Δίκαιο της Θάλασσας με την υπογραφή στη Γενεύη τεσσάρων Συμβάσεων. Το Δίκαιο κατ' αυτό τον τρόπο μετατρέπεται σε γραπτό με αυξημένη τυπική ισχύ. Οι τέσσερις Συμβάσεις της Γενεύης που αποτελούν το ισχύον ακόμη Δίκαιο της Θάλασσας είναι:

- α. Η Σύμβαση για την αιγιαλίτιδα και συνορεύουσα ζώνη.
- β. Η Σύμβαση για την ανοικτή θάλασσα
- γ. Η Σύμβαση για την υφαλοκρηπίδα
- δ. Η Σύμβαση για την αλιεία και την προστασία των βιολογικών πόρων στην ανοιχτή θάλασσα.

Στις 10 Δεκεμβρίου 1982 υπογράφεται στο Montego Bay της Τζαμάικας νέα Διεθνής Σύμβαση, με βασικό χαρακτηριστικό την ριζική αναθεώρηση του Δικαίου της Θάλασσας, όπου για πρώτη φορά υιοθετήθηκε και η έννοια της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) με το άρθρο 55 της Σύμβασης. Συγκεκριμένα, το Πέμπτο Μέρος της Σύμβασης, αφιερώνεται στο σύνολό του στη νέα αυτή ζώνη. Είκοσι συνολικά άρθρα (αρ.55-75) αναλύουν διεξοδικά το νέο αυτό καθεστώς, στο πλαίσιο

της προσπάθειας καταγραφής των βασικών αρχών της σημαντικότερης – από οικονομική σημασία - ζώνης εθνικής δικαιοδοσίας των κρατών (Μυριάνθης 2019).

Σύμφωνα με τη νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, ΑΟΖ είναι μία θαλάσσια περιοχή, η οποία βρίσκεται μετά την αιγιαλίτιδα ζώνη, στην οποία παράκειται και εκτείνεται μέχρι το όριο των 200 ν.μ., από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετρείται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης, μειωμένη όμως, ανάλογα με το εύρος της παρακείμενης αιγιαλίτιδας ζώνης. Περιλαμβάνει το βυθό, το υπέδαφός του, τη θαλάσσια «κολώνα» και την επιφάνεια της θάλασσας. Μέχρι σήμερα, δεκάδες κράτη έχουν κηρύξει ΑΟΖ σε πλάτος 200 ν.μ. από τις ακτές τους και η Ε.Ε. έχει υιοθετήσει παρόμοιο θεσμό στη Βόρεια Θάλασσα, στον Ατλαντικό, όχι όμως στη Μεσόγειο (Τσάλτας 2003: 102).

Δομικός Ρεαλισμός

Ο Δομικός Ρεαλισμός είναι εξέλιξη του κλασσικού ρεαλισμού, όπως διαμόρφωσε ο Kenneth Waltz και αργότερα John Meashaimer. Επιλέχθηκε ο δομικός ρεαλισμός διότι απαντά στα ερωτήματα ποια είναι η δομή του συστήματος, ποια είναι τα κύρια αίτια της στρατηγικής συμπεριφοράς των κρατών, πως επιβιώνουν τα κράτη σε ένα εξαιρετικό ανταγωνιστικό περιβάλλον και κάτω υπό ποιες προϋποθέσεις δύναται να αναπτυχθεί η συνεργασία. Ο Meashaimer ονομάζει την έκφανση της θεωρίας του ως «επιθετικό ρεαλισμό» ενώ του Kenneth Waltz ως «αμυντικό ρεαλισμό», και αναφέρει ότι δεν την αποδομεί ή αντικαθιστά αλλά την συμπληρώνει σε μια συνεκτική θεωρεία (Mearshaimer, 2006: XIII).

Σε σχέση με τη παραδοσιακή θεώρηση του κλασσικού ρεαλισμού, εξηγεί καλύτερα τη συμπεριφορά των κρατών σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και κυρίως ασφάλειας και άμυνας αποδεχόμενος στην έννοια του «λογικού» κράτους καθώς και στη προϋποτιθέμενη και γενική έννοια του «εθνικού συμφέροντος».

Ο Καθηγητής Ηλίας Κουσκουβέλης μας αναλύει, ότι ο Δομικός Ρεαλισμός υποστηρίζει (Κουσκουβέλης 2007: 64) :

(α) Τα κράτη αποτελούν ταυτόσημες λειτουργικές οντότητες μέσα σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα.

(β) Στα πλαίσια του συστήματος υπάρχουν αυστηροί περιορισμοί στη συμπεριφορά και στις σχέσεις μεταξύ των κρατών που απορρέουν από τη δομή του.

(γ) Οι διεθνείς θεσμοί δεν είναι όπως στον ρεαλισμό αποτέλεσμα συγκυριακής σύμπτωσης συμφερόντων των κρατών αλλά αντανακλούν την (πάγια) κατανομή ή τους συσχετισμούς της ισχύος στο διεθνές σύστημα και είναι (περίπου) όπως και στον ρεαλισμό) εργαλεία στα χέρια των ισχυρών του διεθνούς συστήματος.

(δ) Οι αλλαγές στο εσωτερικό των κρατών δεν αλλάζει τις (δομικές) σχέσεις μεταξύ τους.

Ενώ σύμφωνα ένα «διεθνές σύστημα» υπάρχει όταν πληρούνται οι παρακάτω όροι:

(α) Υπάρχουν διασυνδέσεις μεταξύ των μονάδων του συστήματος, έτσι ώστε αλλαγές στο ένα μέρος του συστήματος να δημιουργούν αλλαγές σε άλλα μέρη του

(β) Η συνολική συμπεριφορά του συστήματος στο σύνολό του διαφέρει από τις προσδοκίες και τις προτεραιότητες των επιμέρους μονάδων του

Επιπλέον σε αυτό το σύστημα η κατάσταση του ολοκληρωτικού ανταγωνισμού των κρατών στη βάση συσχετισμού δυνάμεων και με σκοπό την εξασφάλιση πλεονεκτημάτων για μεγιστοποίηση της ασφάλειάς τους είναι σταθερή. Η συμπεριφορά ή οι αλλαγές στη συμπεριφορά των κρατών δεν οφείλονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους ή στις εσωτερικές διεργασίες μέσα από τις οποίες προσδιορίζουν τα συμφέροντά τους αλλά από τις πιέσεις της δομής (κατανομής ισχύος) του διεθνούς συστήματος (Κουσκουβέλης, 2007: 66).

Σύμφωνα με τον Kenneth Waltz τα κράτη (unit) δεν είναι οι μοναδικοί δρώντες στο σύστημα, όμως οι δομές δεν ορίζονται βάσει όλων των δρώντων που ευδοκιμούν

εντός αλλά των κυριότερων δρώντων. Είναι αυτόνομες κυρίαρχες πολιτικές οντότητες, είναι όμοιες (like units) αλλά και διαφορετικές. Διαφέρουν πολύ στο μέγεθος, στον πλούτο, στην ισχύ και στην μορφή, αλλά είναι όμοιες στις αποστολές που έχουν να εκτελέσουν (αν και όχι στις ικανότητες). Επιτελούν παρόμοιες λειτουργίες, σε αναλογία με επιχειρήσεις, τείνουν να αντιγράφουν τις δραστηριότητες, πρακτικές και εσωτερικές (Waltz,2011: 203).

Επιπλέον μάς λέει ότι το εθνικό συμφέρον προσδιορίζεται με βάση τις πιέσεις που ασκούνται από το διεθνές σύστημα, όμως, όπως και ο κλασικός ρεαλισμός, δεν ενδιαφέρεται και δεν περιγράφει τους μηχανισμούς ή τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων και προσδιορισμού του εθνικού συμφέροντος.

Ο επιθετικός Δομικός ρεαλισμός του Mearsheimer υποστηρίζει ότι

(α) Τα κράτη είναι οι πιο σημαντικοί δρώντες στο διεθνές σύστημα και καμία ανώτερη αρχή δεν είναι ανώτερη από αυτά. Το διεθνές σύστημα είναι άναρχο όχι όμως χαοτικό ή γεμάτο αταξία δηλαδή δεν υπάρχει «κυβέρνηση πάνω από τις κυβερνήσεις».

(β) Οι μεγάλες δυνάμεις έχουν επιθετική ικανότητα η οποία τις καθιστά ικανές να πλήξουν και πιθανός να καταστρέψουν η μια την άλλη. Τα κράτη είναι δυνητικά επικίνδυνα το ένα για το άλλο, παρ' όλο που κάποια κράτη έχουν περισσότερη στρατιωτική δύναμη απ' ότι κάποια άλλα και συνεπώς πιο επικίνδυνα.

(γ) Τα κράτη ποτέ δεν μπορούν να είναι σίγουρα για τις προθέσεις των άλλων κρατών, δότι υπάρχουν πολλά πιθανά αίτια επιθετικότητας και κανένα κράτος δεν είναι σίγουρο για το ότι ένα άλλο κράτος δεν εμφορείται από κάποιο από αυτά.

(δ) Η επιβίωση είναι ο πρώτιστος σκοπός των μεγάλων δυνάμεων. Ειδικότερα τα κράτη προσπαθούν να διατηρήσουν την εδαφική τους ακεραιότητα και αυτονομία της εσωτερικής πολιτικής τους τάξης.

(ε) Τα κράτη έχουν επίγνωση του εξωτερικού περιβάλλοντος τους και σκέφτονται στρατηγικά πως θα επιβιώσουν σε αυτό. Δηλαδή οι μεγάλες δυνάμεις είναι ορθολογικοί δρώντες (Mearshaimer, 2006: 29-33).

(στ) Οι τύχες όλων των κρατών τόσο των μεγάλων δυνάμεων όσο και των μικρότερων δυνάμεων καθορίζονται πρωτίστως από τις αποφάσεις και τις πράξεις των κρατών που διαθέτουν τις μεγαλύτερες ικανότητες.

(ζ) Μεγάλες δυνάμεις είναι οι κρατικοί δρώντες που διαθέτουν σε μεγάλο βαθμό τη σχετική τους στρατιωτική ικανότητα.

(η) Σε αντίθεση με τον αμυντικό ρεαλισμό (defensive realism) του Waltz, ο επιθετικός υποστηρίζει ότι τα κράτη επιδιώκουν ηγεμονία (για ασφάλεια) γιατί η διεθνής αναρχία δημιουργεί κίνητρα για μεγιστοποίηση ισχύος εις βάρος των ανταγωνιστών τους ώστε να εξουδετερώσουν την πιθανότητα πρόκλησης από άλλη μεγάλη δύναμη (Mearshaimer, 2006: 240-255).

(θ) Όμως η παγκόσμια ηγεμονία δεν είναι δυνατή διότι οι μεγάλες υδάτινες εκτάσεις περιορίζουν σημαντικά την ικανότητα προβολής ισχύος ενός στρατού. Είναι δυνατή μόνο μια περιφερειακή ηγεμονία. Τα κράτη θα προσπαθήσουν να εμποδίσουν περιφερειακή ηγεμονία. Τα κράτη που γίνονται περιφερειακοί ηγεμόνες (σήμερα ΗΠΑ), δρουν ως υπεράκτιοι εξισορροπιστές (offshore balancers), επεμβαίνοντας σε άλλες περιοχές μόνο όταν οι μεγάλες δυνάμεις σε αυτές τις περιοχές δεν μπορούν να εμποδίσουν την ανάδυση ενός ηγεμόνα (Mearshaimer, 2006: 295-300).

Οι εκτιμήσεις του αμυντικού Ρεαλισμού για την Κίνα και την Τουρκία

Σύμφωνα με τον Kenneth Waltz πρωταρχικός στόχος των κρατών είναι να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους (Waltz, 2011: 207-215). Επίσης αναφέρει ότι μόνον αν η επιβίωση είναι εξασφαλισμένη, μπορούν τα κράτη να επιδιώξουν με ασφάλεια άλλους σκοπούς όπως ειρήνη, το κέρδος και την ισχύ καθώς και ότι η πρώτη έγνοια των κρατών δεν είναι να μεγιστοποιήσουν την ισχύ τους, αλλά τη θέση τους στο σύστημα (Waltz, 2011: 269).

Με λίγα λόγια ο Waltz μας αναφέρει σύμφωνα με τη θεωρία του, ότι τα κράτη που φιλοδοξούν να αυξήσουν την ισχύ τους και να αλλάξουν το status kbo της περιοχής, συνήθως αναθεωρούν τις προσδοκίες τους, διότι ο μαξιμαλισμός τους αυτός συσπειρώνει τα κράτη που βρίσκονται στη περιοχή εναντίων του υποψήφιου αναθεωρητικού δρώντα.

Έτσι στη περίπτωση της Κίνας και της Τουρκίας ο νεορεαλισμός του Waltz θα υποστήριζε ότι θα συνεχίσουν και οι δύο την προσπάθεια της αύξησης ισχύος τους, έως ότου νιώσουν, ότι η βασική τους επιδίωξη, η διατήρηση του status kbo, απειλείται καθώς επίσης ότι οι μεγάλες αλλαγές στο διεθνές σύστημα μπορούν να επέλθουν μόνο με ανατροπή του συστήματος (δηλαδή συστημικούς πολέμους) ενώ οι μικρότερες με αλλαγές των δομών ισχύος.

Οι εκτιμήσεις του επιθετικού Ρεαλισμού για την Κίνα και την Τουρκία

Σύμφωνα με θεώρηση του Mearshaimer η Κίνα αν συνεχίσει την οικονομική της ανάπτυξη και διείσδυση στην Ευρώπη και Αφρική, θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις, ώστε να αναπτυχθεί στρατιωτικά, να διεισδύσει επιπλέον οικονομικά στη περιοχή της Ασίας για να «καθορίζει τους κανόνες του παιχνιδιού» και να κυριαρχήσει σε αυτήν. Αντίστοιχα οι ΗΠΑ προκειμένου να αντιμετωπίσουν την εξάπλωση της Κίνας, θα προσπαθήσουν να περιορίσουν την οικονομική της ανάπτυξη και διείσδυση στη περιοχή της Ασίας, Ευρώπης και Αφρικής, καθώς και μέσω συμμαχιών στη περιοχή να εμποδίσουν την οικονομική της και στρατιωτική της υπεροχή. Οι περισσότεροι γείτονες της Κίνας προκειμένου να περιορίσουν την Κίνα να δημιουργήσει περιφερειακή ηγεμονία θα συσπειρωθούν σε μια ομάδα κρατών με ή χωρίς τις ΗΠΑ. Αυτός ο έντονος ανταγωνισμός είναι πιθανόν να οδηγήσει σε συγκρούσεις στη περιοχή.

Στη περιοχή της Μεσογείου η επειδή η Τουρκία διακατέχεται από νέο - οθωμανισμό⁴, σύμφωνα με τη θεώρηση του Mearshaimer θα συνεχίσει την επιθετική

⁴ «Νέο - οθωμανισμός» πρεσβεύει την υιοθέτηση μιας πιο δραστήριας και διαφοροποιημένης πολιτικής στην περιοχή που βρισκόταν άλλοτε υπό την κατοχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας). Σε αυτήν ακριβώς την τάση που εγκαινιάστηκε από τον

της συμπεριφορά στη περιοχή, προκειμένου να κερδίσει «χώρο» στη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και του Αιγαίου προκειμένου να εδραιωθεί ως η περιφερειακή ηγέτιδα δύναμη. Περιοριστικός παράγοντας για την Τουρκία είναι ότι σήμερα είναι μια υποπεριφερειακή δύναμη με αναιμική οικονομία και περιορισμένους πόρους, ενώ η σχετική μαχητική της ισχύ δεν συγκρίνεται με αυτή της Κίνας.

Αντίστοιχα με τις πιο αδύναμες χώρες τις Ανατολικής Ασίας οι λοιπές χώρες της περιοχής θα συσπειρωθούν προκειμένου να περιορίσουν την «μαξιμαλιστικές» ορέξεις της Τουρκίας με ή χωρίς την ΕΕ.

Το Κεντρικό Ερώτημα

Μετά την οριοθέτηση του θεωρητικού πλαισίου δημιουργείται το κεντρικό ερώτημα: Η Κίνα αυξάνει την ήπια ισχύς της (κυρίως μέσω της οικονομικής διεξόδου) σε όμορα κράτη για να είναι ο «κυρίαρχος του παιχνιδιού» και τη σκληρή της ισχύ για να μπορεί να «κλέβει», πιο εύκολα, τις ΑΟΖ των γειτόνων της. Η Τουρκία αντιγράφει την Κίνα αυξάνοντας τη παρουσία της στα Βαλκάνια και τη ναυτική της ισχύ με σκοπό να εξελιχθεί ο περιφερειακός ηγεμών της περιοχής;

Προκειμένου να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα θα αναλυθούν στα επόμενα κεφάλαια η συμπεριφορά και οι εξελίξεις των κρατικών δρώντων στη περιοχή της ανατολικής Ασίας και της Μεσογείου προκειμένου να αναδειχθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές των υπόψη περιοχών.

Τουργκούτ Οζάλ, ο οποίος ήταν και ο πρώτος που μετέφερε πολλές από τις εξουσίες του υπουργείου Εξωτερικών στο πρωθυπουργικό γραφείο, ο πρώην πρωθυπουργός της Τουρκίας και εμπνευστής της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια, καθηγητής Αχμέτ Νταβούτογλου, εδραίωσε το συγγραφικό του πόνημα «Στρατηγικό Βάθος: η διεθνής θέση της Τουρκίας (Stratejik Derinlik: Tyrkiye'nin Uluslararası Konumu)» το οποίο έχει αναχθεί σε «βιβλίο» της σημερινής τουρκικής υψηλής στρατηγικής. Συγκεκριμένα στο βιβλίο αυτό περιγράφεται-αναλύεται το στρατηγικό όραμα της σημερινής Τουρκίας οικοδομημένο πάνω στα κύρια υλικά της σύγχρονης μετακεμαλικής νεό-οθωμανικής τουρκικής υψηλής στρατηγικής, τα οποία παρήχθησαν στην πρώιμη μεταψυχροπολεμική περίοδο του Οζάλ.

ΚΕΦ 2 : ΔΙΑΜΑΧΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Οι συνοριακές διαμάχες στην Ανατολική Ασία διαδραματίζονται κατά κύριο λόγο στο θαλάσσιο περιβάλλον της. Η θαλάσσια περιοχή της Ανατολικής Ασίας περιλαμβάνει τη Νότια και Ανατολική Σινική Θάλασσα, τη Κίτρινη Θάλασσα, τη Θάλασσα της Ιαπωνίας καθώς και τη Θάλασσα των Φιλιππίνων. Η θαλάσσια γεωγραφία της Ανατολικής Ασίας είναι πολύ περίπλοκη. Τα κράτη δρώντες που περιβάλλονται από αυτή, δίνουν μεγάλη σημασία στις υπεράκτιες περιοχές ως δυνητική πηγή οικονομικού πλούτου, ιδίως στις περιοχές αυτές όπου ενδέχεται να περιέχουν πολύτιμους πόρους πετρελαίου, φυσικού αερίου αλλά και αλιείας. Με αυτή τη νοοτροπία, δεν προκαλεί έκπληξη ότι όλοι επιδιώκουν να κάνουν ό, τι μπορούν για να επεκτείνουν τις αξιώσεις τους σε υπεράκτιους φυσικούς πόρους. Η προσπάθεια για την επίτευξη αυτού του στόχου γίνεται ακόμη πιο δυνατή με αυξανόμενη ανησυχία την έλλειψη οικονομικών πόρων (κυρίως πετρελαίου, φυσικού αερίου, αλιείας) αλλά και για την ασφάλεια και το εμπόριο στην περιοχή.

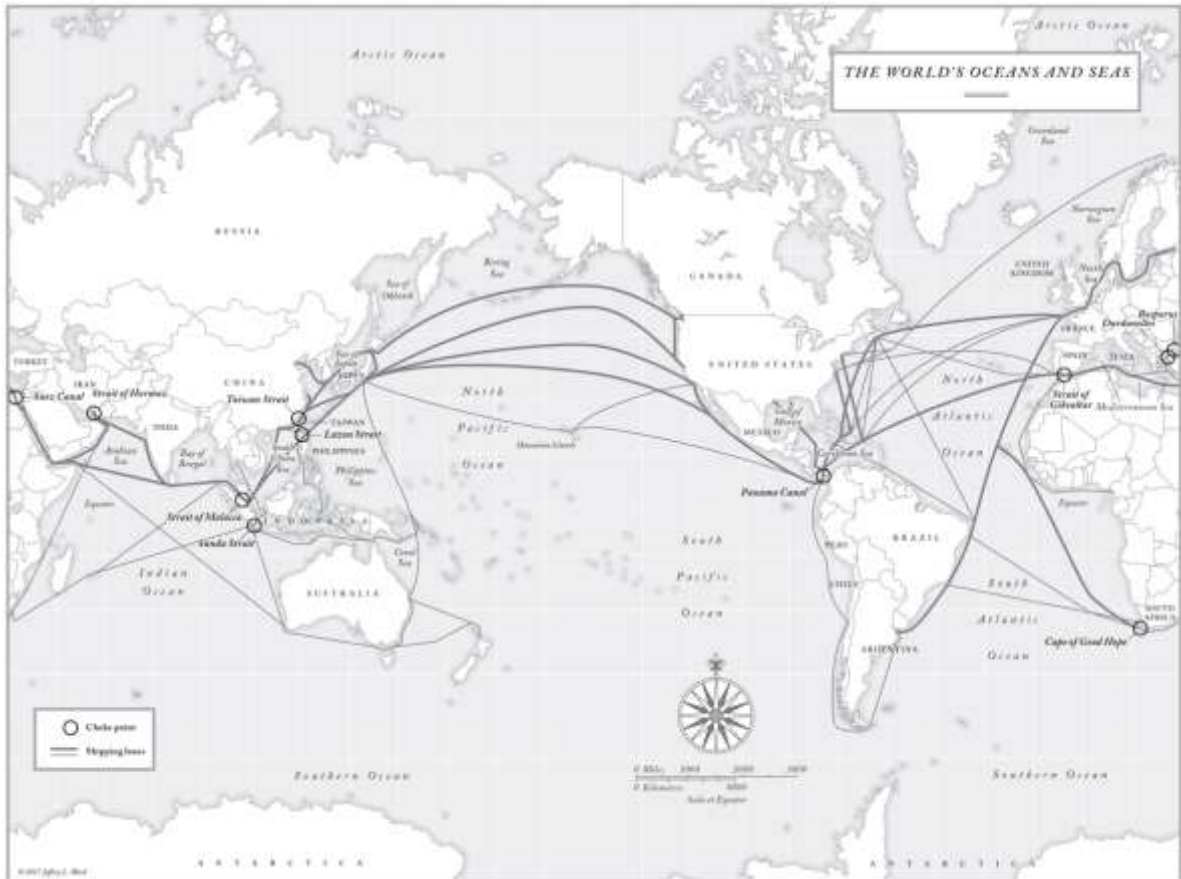
Σκοπός του Κεφαλαίου είναι κατανόηση του περιβάλλοντος της Ανατολικής Ασίας μέσα από την παρουσίαση των σημαντικότερων θαλάσσιων διαφορών των υφιστάμενων δρώντων καθώς και τη στρατηγική που ακολουθούν για την επίλυση των διαφορών. Αποτελεί δεδομένο ότι η εξωτερική πολιτική των κρατικών δρώντων δύναται να τροποποιηθεί ανάλογα με τις πιέσεις του συστήματος και να δώσουν το έναυσμα για συγκρούσεις. Για την κατανόηση των αντιπαραθέσεων (χερσαίων, ναυτικών και από αέρος) απαιτείται η αντίληψη της σημερινής γεωγραφίας της περιοχής

Γεωγραφία της Περιοχής

Ανατολική Ασία καλείται η ανατολική υποπεριοχή της ασιατικής ηπείρου και χωρίζεται σε δύο γενικές περιοχές: τη βορειοανατολική Ασία που κυριαρχείται από την Κορεατική Χερσόνησο και τη Νοτιοανατολική Ασία που κυριαρχείται από τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Περιλαμβάνει τα κράτη : Ρωσική Ομοσπονδία (Ρ.Ο.), Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (Λ.Δ.Κ. - Κίνα), Λαϊκή Δημοκρατία του Λάος (Λάος), Σοσιαλιστική

Δημοκρατία του Βιετνάμ (Βιετνάμ), Βασίλειο της Ταϊλάνδης (Ταϊλάνδη), Μαλαισία, Δημοκρατία της Σιγκαπούρης (Σιγκαπούρη), Σουλτανάτο του Μπρουνέι (Μπρουνέι), Ινδονησία, Δημοκρατία των Φιλιππίνων (Φιλιππίνες), Δημοκρατία της Κίνας (Ταϊβάν) , Λαοκρατική Δημοκρατία της Κορέας (Βόρεια Κορέα), Δημοκρατία της Κορέας (Νότια Κορέα) και την Ιαπωνία.

Ο Ειρηνικός ωκεανός είναι ο μεγαλύτερος ωκεανός. Τα έθνη που βρέχονται από τον Ειρηνικό Ωκεανό στις ακτές της Ανατολικής Ασίας αντιμετωπίζουν μια τεράστια θάλασσα στα ανατολικά και Νότια τους. Η γεωγραφία της περιοχής αναγκάζει τα πλοία που ταξιδεύουν προς τα ανατολικά να απομακρυνθούν και κυριολεκτικά να εξαφανιστούν δεδομένης της μεγάλης απόστασης που έχουν να διανύσουν.

Πηγή: http://ebookassets.penguinrandomhouse.com/ebookassets/features/seapower/Sea_Power_map_02_final.jpg

εικ.1 Παγκόσμιος Χάρτης Ωκεανών και Θαλασσών

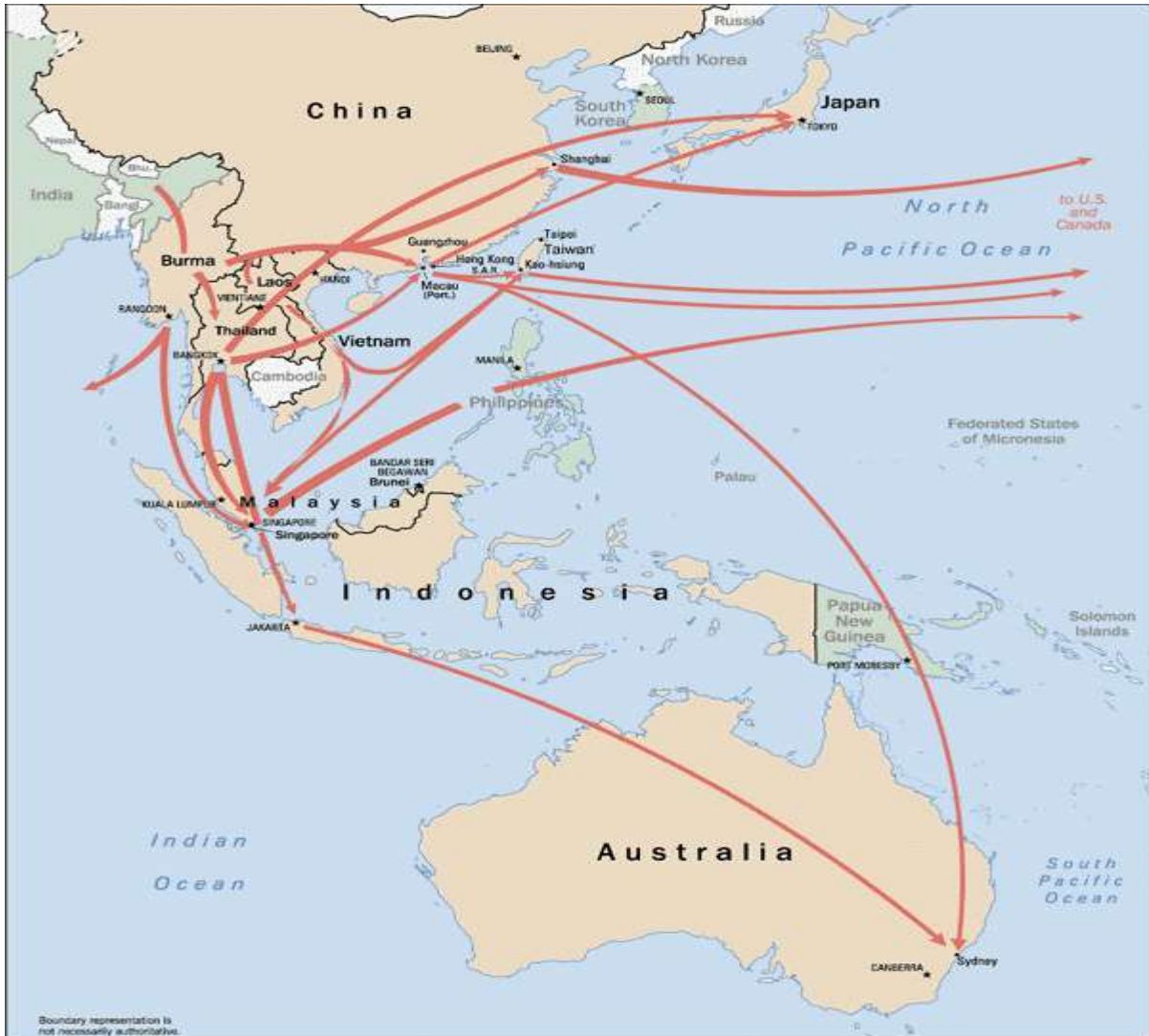
Από πλευράς θαλάσσιας γεωγραφίας η Ανατολικής Ασία είναι πολύ περίπλοκη. Περιλαμβάνει την αλυσίδα των θαλασσών που βρίσκεται ανάμεσα στην ανατολική ηπειρωτική Ασία και τα νησιά που την περιβάλλουν ανατολικά και νότια. Έχει έκταση 6.500 τ. χιλ. περίπου και ορίζεται από τα βόρεια ανατολικά από τη χερσόνησο της Καμτσάτσκα, ανατολικά το Ιαπωνικό και Φιλιππινέζικο αρχιπέλαγος και καταλήγει στο νότο στα κυριότερα νησιά της Ινδονησίας. Στα δυτικά ορίζεται από τη Μαλαισία και τη Νότια Σινική θάλασσα ενώ στα βόρεια περιλαμβάνει την Ανατολική Σινική και Κίτρινη θάλασσα.

Το ναυτιλιακό όριο σε αυτόν τον τομέα είναι προβληματικό λόγω της διαμάχης κυριαρχίας πάνω σε ομάδες νησιών που βρίσκονται στην Ανατολική και Νότια Σινική Θάλασσα. Η πλήρης επίλυση των θαλάσσιων ορίων στην περιοχή απαιτεί συχνά τη συμφωνία μεταξύ τριών ή και περισσότερων χωρών. Ιστορικά η κυριότητα ή ο έλεγχος της Νότιας και Ανατολικής Σινικής Θάλασσας δεν ξεκαθαρίστηκε ποτέ οριστικά. Όλες οι κυβερνήσεις της περιοχής έχουν αξιώσεις, οι οποίες, σε διαφορετικό βαθμό, αλληλεπικαλύπτονται.

Όλα τα κράτη που αναφέρθηκαν παραπάνω θα μπορούσαν να ταξινομηθούν ως θαλάσσια κράτη λόγω της μεγάλης ναυτιλίας τους. Όλοι δίνουν μεγάλη σημασία στις υπεράκτιες περιοχές ναυτιλίας και δικαιοδοσία ως δυνητική πηγή οικονομικού πλούτου, ιδίως στις περιοχές αυτές ενδέχεται να περιέχουν πολύτιμους πόρους πετρελαίου και φυσικού αερίου. Με αυτή τη νοοτροπία, δεν προκαλεί έκπληξη ότι όλοι επιδιώκουν να κάνουν ό, τι μπορούν για να επεκτείνουν τις αξιώσεις τους σε υπεράκτιους φυσικούς πόρους.

Η Θάλασσα της Νότιας Κίνας λειτουργεί ως ο λαιμός του Δυτικού Ειρηνικού και των Ινδικών ωκεανών ή μάζα του συνδετικού οικονομικού ιστού όπου συγκεντρώνονται οι παγκόσμιες θαλάσσιες οδοί Σύμφωνα με τη United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD (UN 2018) το 80% του συνολικού όγκου φορτίου του παγκοσμίου εμπορίου και το 55% σε αξία, μεταφέρεται μέσω θαλάσσης, ενώ το 30% περνάει από την Ανατολική και Νότια Σινική Θάλασσα. Σημαντικό παράγοντα σε αυτό παίζουν ρόλο τα στενά της Δημοκρατίας της Κίνας αλλά

κυρίως τα στενά της Μαλάκας, Sunda, Lombok και Makassar όπου συνδέει τις πιο σημαντικά εμπορικές χώρες της Ασίας, της Αμερικής και της Ευρώπης.

Πηγή: <https://www.quora.com/Why-does-Indonesia-so-Jakarta-centric>

εικ. 2 Αξία των στενών της Μαλάκα

Πηγή: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=36952>

εικ. 3 30% του Παγκόσμιου Εμπορίου σε Πετρέλαιο Περνά από τη Νότια Σινική Θάλασσα

Το πετρέλαιο που μεταφέρεται μέσω των στενών της Μαλάκας από τον Ινδικό Ωκεανό προς την Ανατολική Ασία μέσω της Θάλασσας της Νότιας Κίνας είναι το 30% του παγκόσμιου συνολικού όγκου θαλάσσιας μεταφοράς. Τρεις φορές περισσότερο το ποσό που διέρχεται από το κανάλι του Σουέζ και δεκαπέντε φορές το ποσό που διέρχεται από το κανάλι του Παναμά ενώ . Περίπου τα δύο τρίτα του ενεργειακού εφοδιασμού της Νότιας Κορέας, το 60% των ενεργειακών προμηθειών της Ιαπωνίας και της Ταϊβάν και το 80% των εισαγωγών αργού πετρελαίου της Λ.Δ.Κ. έρχονται από τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Ενώ στον Περσικό Κόλπο μεταφέρεται μόνο ενέργεια, στη Ανατολική και Νότια Σινική Θάλασσα διέρχεται ενέργεια, αλλά και εμπορεύματα (U.N. 2010).

Ορισμένοι Κινέζοι παρατηρητές έχουν ονομάσει τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας "τον δεύτερο Περσικό Κόλπο". Εάν υπάρχει πραγματικά τόσο πετρέλαιο στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, τότε η Κίνα θα έχει μερικώς ανακουφίσει το "δίλημμα της Μαλάκας" δηλαδή την εξάρτηση της από τα στενά της Μαλάκκα, για την εισαγωγή πετρελαίου από τη Μ. Ανατολή. Η China National Offshore Oil Corporation έχει επενδύσει 20

δισεκατομμύρια δολάρια στην πεποίθηση ότι τέτοιες ποσότητες πετρελαίου υπάρχουν στην θάλασσα της Νότιας Κίνας (Patrick M. Cronin, Peter A. Dutton, M. Taylor Fravel, James R. Holmes, Robert D. Kaplan, Will Rogers and Ian Storey 2012). Η Κίνα λόγω της αυξημένης ζήτησης για ενέργεια εξαρτάται άμεσα από αυτή. Τα κινεζικά αποθέματα πετρελαίου αντιπροσωπεύουν μόνο το 1,1% του παγκόσμιου συνόλου, ενώ καταναλώνουν πάνω από το 10% της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου και πάνω από το 23,2% της συνολικής ενέργειας που καταναλώνεται στον πλανήτη (BP Statistical Review of World Energy 2018).

Η ανάπτυξη στην Ανατολική Ασία στηρίζεται στο «εργοστάσιο» της Ασίας, δηλαδή, τους διασυνοριακούς ιστούς της παγκόσμιας αλυσίδας παραγωγής ή την συναρμολόγηση αντικειμένων σε μία χώρα και την μεταφορά τους σε άλλη χώρα για το επόμενο στάδιο της παραγωγής. Αυτή ακριβώς την αλυσίδα εξυπηρετεί η θαλάσσια περιοχή τη ανατολικής Ασίας.

Επίσης τα κοραλλιογενείς νησιά που βρίσκονται κυρίως στη Νότια Σινική Θάλασσα (Spratly / Nansha) είναι πεδίο αντιπαράθεσης πολλών κρατικών δρώντων. Τα δέντρα καρύδας, ψωμιού και λάχανου τα οποία έχουν καλλιεργηθεί εδώ και καιρό σε πολλά από τα κύρια νησιά καθώς και η παπάγια, ο ανανάς και η μπανάνα, είναι φυτείες που εισήχθησαν στα τέλη της δεκαετίας του 1970 (Marwyn 1982) και αποτελούν σημαντική οικονομική δραστηριότητα για τη περιοχή.

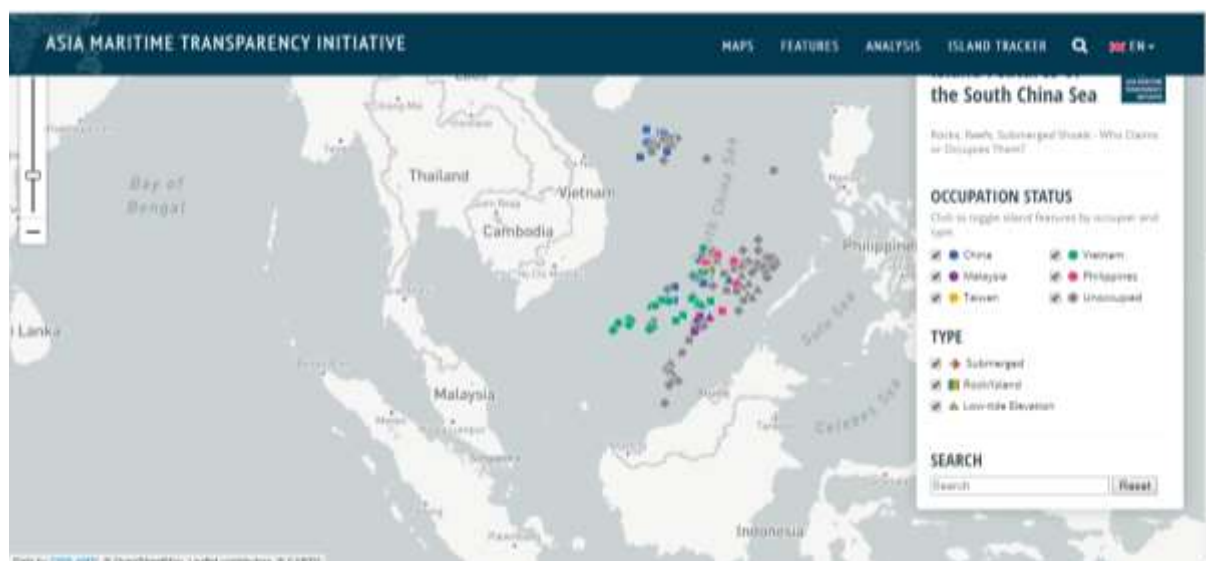
Η αλιεία παραμένει μια σημαντική οικονομική δραστηριότητα για όλα τα παράκτια κράτη. Οι ύφαλοι, οι λιμνοθάλασσες και τα εξωτερικά βαθιά νερά των νησιών είναι πλούσια σε ψάρια, σουπιές, στρείδια και μαύρο τόνο, και παρέχουν σημαντική εμπορική αλιεία. Η μεταναστευτική θαλάσσια χελώνα είναι άλλη έλξη για τους αλιείς των χωρών αυτών. Μια μελέτη έδειξε ότι η περιοχή των νησιών (Spratly/ Nansha) είναι ένα από τα πλουσιότερα αλιευτικά πεδία στον κόσμο, αποδίδοντας έως 7,5 τόνους ψαριών ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο (Joyner 2012). Επιπλέον πόροι περιλαμβάνουν κοράλλι ασβέστιο, άμμο υψηλής περιεκτικότητα σε πυριτίο, κοράλλι με φυσική πέτρα και μαργαριτάρια.

Εκτός από την κεντρική θέση της τοποθεσίας, η Θάλασσα της Νότιας Κίνας έχει αποδεδειγμένα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου. Το Κινεζικό Τμήμα Γεωλογίας και Ορυκτών Πόρων ανέφερε ότι υφίστανται περίπου 17,7 δισεκατομμύρια τόνοι πετρελαϊκών κοιτασμάτων, στη θαλάσσια περιοχή των νησιών (Spratly/ Nansha), ποσότητα η οποία είναι πολύ υψηλότερη από αυτή που διαθέτει το Κουβέιτ (Marlay 1997). Ανεξάρτητα από το πώς η Κίνα μπόρεσε να φτάσει σε αυτές τις εκτιμήσεις, οι πληροφορίες μπορούν να δημιουργήσουν τεράστια συμφέροντα μεταξύ των κρατικών δρώντων για τα πολύτιμα οικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Βεβαίως, αυτά τα οικονομικά οφέλη και η αλλά και η στρατηγική θέση των νησιών είναι από τα σημαντικά ζητήματα και τα κοινά συμφέροντα των δρώντων.

Γεωγραφικά, εάν ένα συμβαλλόμενο μέρος καταφέρει να αποκτήσει τον αποκλειστικό έλεγχο της περιοχής, η χώρα αυτή μπορεί να αποκτήσει ουσιαστικό ή πλήρη έλεγχο οποιασδήποτε οικονομικής ανάπτυξης και εμπορικών οδών στην περιοχή. Η Ιαπωνία, για παράδειγμα, ενδιαφέρεται έντονα για τη διατήρηση της ανοικτής ναυσιπλοΐας στην περιοχή, καθώς περίπου 400 πλοία πλοηγούν καθημερινά στη θάλασσα της Νότιας Κίνας (Marlay 1997) όπου πολλά δεξαμενόπλοια από τη Μέση Ανατολή περνούν από την περιοχή προς την Ιαπωνία για μεταφόρτωση πετρελαίου. Από άλλη άποψη, η στρατιωτική κυριαρχία στις διαφιλονικούμενες περιοχές (νησιά Spratly κλπ) προσφέρει επίσης στρατηγικό βάθος στα κράτη που τα κατέχουν, σε περίπτωση πολέμου ενάντια σε οποιοδήποτε έθνος στην περιοχή.

Δεν είναι μόνο το διεθνοπολιτικό ενδιαφέρον για τη Θάλασσα της Ανατολικής Ασίας, αλλά και οι εδαφικές διαμάχες γύρω από αυτά τα ύδατα, που φιλοξενούν πολλά μικρά νησιά, βράχους και κοραλλιογενείς υφάλους. Ωστόσο, αυτά τα στίγματα της γης, τα οποία μασιζονται από τυφώνες, είναι πολύτιμα κυρίως λόγω των υδρογονανθράκων που βρίσκονται κάτω από τη θάλασσα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το Μπρουνέι που διεκδικεί έναν νότιο ύφαλο των νησιών Spratly, ενώ η Μαλαισία απαιτεί τρία νησιά στα Spratlys. Οι Φιλιππίνες διεκδικούν οκτώ νησιά στα Spratlys και σημαντικές μερίδες της Θάλασσας της Νότιας Κίνας. Το Βιετνάμ, η Ταϊβάν και η Κίνα ζητούν κάθε μία από τις θάλασσες της Νότιας Κίνας, καθώς και όλες

τις ομάδες νησιών Spratly και Paracel. Στα μέσα του 2010 υπήρξε έντονη αντιπαράθεση, όταν η Κίνα λέγεται ότι έχει ονομάσει τη θάλασσα της Νότιας Κίνας ως «Βασικό Ενδιαφέρον». Το Πεκίνο ισχυρίζεται ότι κατέχει αυτό που ονομάζει «ιστορική γραμμή» του: δηλαδή, την καρδιά ολόκληρης της Θάλασσας της Νότιας Κίνας σε ένα μεγάλο βρόχο - τη γλώσσα της αγελάδας που ονομάζεται βρόχος - που περιβάλλει αυτές τις ομάδες νησιών από το νησί Hainan της Κίνας έως νότια 1,200 μίλια κοντά στη Σιγκαπούρη και τη Μαλαισία. Το αποτέλεσμα είναι ότι όλοι αυτοί οι παράκτιοι κρατικοί δρώντες είναι περισσότερο ή λιγότερο διατεταγμένοι κατά της Κίνας και εξαρτώνται από τις Ηνωμένες Πολιτείες για διπλωματική και στρατιωτική στήριξη. Για παράδειγμα, το Βιετνάμ και η Μαλαισία επιδιώκουν να χωρίσουν όλους τους πόρους του βυθού και του υπεδάφους του νότιου τμήματος της Θάλασσας της Νότιας Κίνας μεταξύ της νότιας Νοτιοανατολικής Ασίας και του Μαλαισιανού τμήματος του νησιού του Βόρνεο. Αυτό προκάλεσε μια διπλωματική αντίδραση από την Κίνα. Αυτές οι αλληλοσυγκρουόμενες αξιώσεις είναι πιθανό να γίνουν πιο οξείες στο μέλλον, καθώς τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα στη περιοχή γίνονται ολοένα και μεγαλύτερα και δύναται να προκαλέσουν συγκρούσεις.

Πηγή: <https://amti.csis.org/scs-features-map/>

εικ. 4 Σημερινή κατοχή νησίδων, βράχων και υφάλων

Πηγή: <https://amti.csis.org/south-china-sea-energy-exploration-and-development/>

εικ. 5 Διαφιλονικούμενες και αδειοδοτημένες περιοχές υδρογονανθράκων κατά χώρα στη ΝΣΘ

Πηγή: <https://amti.csis.org/south-china-sea-energy-exploration-and-development/>

εικ. 6 Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ στην Ανατολική Ασία

Πηγή: <https://amti.csis.org/south-china-sea-energy-exploration-and-development/>

εικ. 7 Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ στη ΝΣΘ

Ιστορική Αναδρομή

Ιστορικά η Ευρώπη αποτέλεσε το κύριο σκηνικό συγκρούσεων του 20^{ου} αιώνα. Η Ασία λόγω οικονομικής και πληθυσμιακής υπεροχής έναντι των άλλων ηπείρων, σύμφωνα με αρκετούς αναλυτές, θα είναι το επίκεντρο του 21^{ου} αιώνα. Η διαφορά της Ασίας από την Ευρώπη είναι ότι κυριαρχείται από ένα υδάτινο περιβάλλον.

Το υδάτινο περιβάλλον της περιοχής έπαιξε σημαντικό ρόλο στις συγκρούσεις. Ήδη οι Ιάπωνες τον δέκατο τρίτο αιώνα αντιμετώπισαν εισβολές από τους Μογγόλους, αλλά κατάφεραν να τους αντιμετωπίσουν σχετικά εύκολα περικυκλώνοντας τους εισβολείς στις ακρογιαλιές κατά την άφιξή τους. Παρά το γεγονός ότι είχαν σημαντικές εσωτερικές αντιπαλότητες, οι Ιάπωνες κατάφεραν να τα παραμερίσουν και να νικήσουν τους Μογγόλους δύο φορές έως τα τέλη της δεκαετίας του 1200, βοηθούμενοι από τον καιρό υπό μορφή τυφώνα (Kamikaze ή Divine Wind)⁵ που κατέστρεψε το στόλο των

⁵ Οι Ιάπωνες πίστευαν ότι οι τυφώνες «Kamikaze / Divine Wind» (Θεϊκός Άνεμος), ήταν θεόσταλοι διότι έχουν σώσει την Ιαπωνία δύο φορές από ναυτική εισβολή των Μογγόλων τον 13^ο αιώνα. Τόσο ισχυρός ήταν ο θρύλος όπου αιώνες αργότερα, χιλιάδες Ιάπωνες πιλότοι του Β Παγκοσμίου Πολέμου (γνωστοί ως καμικάζι), συνέτριβαν τα αεροπλάνα τους σε αποστολές αυτοκτονίας, για να προστατεύσουν την Ιαπωνία ξανά (Powell 2014).

εισβολέων. Ένωσαν δηλαδή έντονα το μέγεθος του Ειρηνικού στην πλάτη τους, παρέχοντας ένα φυσικό «αποσβεστήρα» (buffer) στα ανατολικά τους

Οι Ιάπωνες μετά από μια μακρά περίοδο ενοποίησης και σχετικής απομόνωσης, εισέβαλαν στην ασιατική ήπειρο στο τέλος του 16^{ου} αιώνα και επιτέθηκαν στη κορεατική χερσόνησο. Καταστράφηκαν από τις κινεζικές δυνάμεις ξηράς και το κορεατικό ναυτικό και εγκαταστάθηκαν ξανά στα νησιά της Ιαπωνίας. Αυτή ήταν η εποχή της μάχης του Lepanto⁶ στη Μεσόγειο. Η τεχνολογική αυτή αλλαγή στη ναυτική τεχνολογία αξιοποιήθηκε και στον Ειρηνικό. Οι ελαφρώς οπλισμένες γαλέρες που μέχρι τότε χρησιμοποιούσαν για να παγιδεύουν και καταστρέψουν το εχθρικό στόλο, έδιναν τη θέση τους σε μεγαλύτερες και βαρύτερες πλατφόρμες ικανές να μεταφέρουν μεγαλύτερα κανόνια. (Stavridis 2017)

Ομοίως, οι Κινέζοι αναγνώρισαν αντίστοιχα, ότι ή πιθανή απειλή γι' αυτούς δεν ήταν από τη θάλασσα, αλλά από τα χερσαία σύνορά τους. Θεώρησαν σωστά τους βασικούς υπαρξιακούς κινδύνους για τον πολιτισμό τους ότι έρχονται από τους βαρβάρους των ασιατικών στεπών, εξ ου και το κτίριο του Μεγάλου Τείχους της Κίνας. Το δέκατο τέταρτο και δέκατο πέμπτο αιώνα, υπήρξαν απόπειρες ναυτιλιακής κυριαρχίας κατά τη δυναστεία των Μινγκ, στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, στον Ινδικό Ωκεανό και στην Ανατολική Αφρική με τα εντυπωσιακά ταξίδια του Τσενγκ Χι⁷. Αν και μερικοί ιστορικοί δεν βλέπουν κανένα επίτευγμα στις ναυτικές αποστολές εκτός από την κολακεία της ματαιοδοξίας του αυτοκράτορα, αυτές οι αποστολές είχαν ως αποτέλεσμα να επεκτείνουν την πολιτική επιρροή της Κίνας στη θάλασσα Ασία για μισό αιώνα. Βεβαίως, δεν μπόρεσαν, όπως τα παρόμοια ταξίδια των Ευρωπαίων

⁶ Η Ναυμαχία του Lepanto (Ναυπάκτου 1571 μ.Χ.) είναι μια από τις σημαντικότερες ναυμαχίες στην παγκόσμια ιστορία. Υπήρξε το τέλος των κωπήλατων πολεμικών πλοίων και η ανατολή των ιστιοφόρων στους αγώνες της θάλασσας. Σε αυτήν την τότε σύγχρονη εξέλιξη, η ναυτική τέχνη και η ναυπηγική παρουσίασε τεράστια ιστιοφόρα που κυριάρχησαν μέχρι την ανακάλυψη του ατμού. Η τεχνολογική εξέλιξη αυτή έδωσε τη δυνατότητα στους στόλους, να κατασκευάσουν τεράστια ιστιοφόρα, που θα καλύπταν τις ανάγκες των στόλων για μεταφορά χερσαίων δυνάμεων, σε εχθρική περιοχή.

⁷ Τσενγκ Χι κινέζος ναύαρχος και διπλωμάτης ο οποίος βοήθησε στην επέκταση της θάλασσας και εμπορικής επιρροής της Κίνας σε όλες τις περιοχές που βρέχονται από τον Ινδικό Ωκεανό. Διέταξε επτά ναυτικές αποστολές σχεδόν έναν αιώνα πριν οι Πορτογάλοι έφτασαν στην Ινδία με πλεύσεις γύρω από το νότιο άκρο της Αφρικής. που πολέμησε με επιτυχία τους πειρατές της περιοχής αλλά ταυτόχρονα εξερεύνησε και τις θάλασσες της Αραβίας και της Ανατολικής Αφρικής (Editors of Encyclopaedia Britannica 2019).

εμπόρων, να δημιουργήσουν εμπορικές αυτοκρατορίες. Εντούτοις η κινεζική μετανάστευση αυξήθηκε, με αποτέλεσμα τον κινεζικό αποικισμό στη Νοτιοανατολική Ασία και την αύξηση του εμπορίου, το οποίο διήρκεσε μέχρι τον 19ο αιώνα (Editors of Encyclopaedia Britannica 2019).

Η Ιαπωνία μετά τους αποτυχημένους πολέμους ανέπτυξε για 250 χρόνια, μια βαθιά ομοιογενή και έντονα εσωτερικά επικεντρωμένη εθνική κουλτούρα, συμπεριλαμβανομένου του περιορισμένου εμπορίου και της δέσμευσης ακόμη και στον εμπορικό τομέα με τις λοιπές χώρες. Οι Ηνωμένες Πολιτείες ήθελαν πρόσβαση στους ιαπωνικούς λιμένες, λόγω της φαλινοθηρίας, που ήταν αρκετά κρίσιμη για την αμερικανική οικονομία. Ο τότε Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών, Millard Fillmore, το 1853 εξουσιοδότησε τον Αρχιπλοίαρχο (Commodore) Matthew C. Perry⁸, ώστε να αποκτήσει πρόσβαση στους ιαπωνικούς λιμένες. Μέχρι το Μάρτιο του 1854 ο Αρχιπλοίαρχος Matthew C. Perry κατάφερε να υπογράψει τη συμφωνία Kanagawa⁹ (Stavridis 2017).

Ήταν η αρχή της ευρωπαϊκής αναγνώρισης της στρατηγικής αξίας του Ειρηνικού Ωκεανού, καθώς και της σημαντικής θέσης που κατείχε η Ιαπωνία. Με κύριους εκπροσώπους τη Μ. Βρετανία και τη Ρωσία. Η επιρροή που δέχθηκε η Ιαπωνία από τις τότε αναπτυσσόμενες χώρες την οδήγησε σε έναν διετή εμφύλιο πόλεμο γνωστό και ως Meiji Restoration¹⁰. Ξαφνικά η Ιαπωνία αποτέλεσε σημαντικό

⁸ Ο Matthew C. Perry, (1794 – 1858), ναυτικός αξιωματικός των ΗΠΑ, ο οποίος ήταν επικεφαλής μιας αποστολής που εξαναγκάστηκε στην Ιαπωνία το 1853-54 να εισέλθουν σε εμπορικές και διπλωματικές σχέσεις με τη Δύση μετά από περισσότερο από δύο αιώνες απομόνωσης. Κατά πολλούς χρησιμοποίησε συνδυασμό «Ηπία Ισχύς» σε συνδυασμό με «Σκληρή Ισχύ» για να πείσει την Ιαπωνία σε συμφωνία. Μέσω των προσπαθειών του οι Ηνωμένες Πολιτείες κατέστησαν ίσες δυνάμεις με τη Βρετανία, τη Γαλλία και τη Ρωσία στην οικονομική εκμετάλλευση της Ανατολικής Ασίας (The Editors of Encyclopaedia Britannica 2019).

⁹ Η συμφωνία της Kanagawa υπογράφηκε 21 Αυγ 1855 και περιείχε 12 άρθρα. Το πιο σημαντικό είναι ότι τα Αμερικανικά πλοία δύναται να χρησιμοποιήσουν δύο λιμάνια της Ιαπωνίας (Shimoda – Hakodate) καθώς και τη δυνατότητα περιορισμένου εμπορίου μεταξύ αυτών.

¹⁰ Meiji Restoration είναι η πολιτική επανάσταση του 1868 που προκάλεσε την τελική κατάρρευση της τότε στρατιωτικής κυβέρνησης Tokugawa που τελείωσε την περίοδο Edo (Tokugawa) (1603-1867). Τον έλεγχο της χώρας ανέλαβε ο αυτοκράτορας Mutsuhito (ο αυτοκράτορας Meiji). Η εξέλιξη αυτή προκάλεσε πολιτική, οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής, με τελικό αποτέλεσμα τον εκσυγχρονισμό και την δυτικοποίηση της χώρας (Editors of Encyclopaedia Britannica n.d.)

παράγοντα στις διεθνοπολιτικές εξελίξεις στη περιοχή. Η Ιαπωνία απέκτησε γρήγορα βαριά βιομηχανία και σύγχρονες ένοπλες δυνάμεις με αρκετά ισχυρό ναυτικό.

Οι Ιαπωνία αναγνωρίζοντας το μέγεθος και την ισχύ της Κίνας άρχισε να σκέφτεται όπως η Μ. Βρετανία για τη Ρωσία. Όπως η Μ. Βρετανία είναι ένα νησιωτικό έθνος που συνορεύει με μια τεράστια ήπειρο και αισθανόταν την απειλή της Ρωσίας, χωρίς να έχει στρατηγικό βάθος, αντίστοιχα η Ιαπωνία ένωθε την απειλή της τεράστιας χερσαίας δύναμης της Κίνας. Η Κορέα γεωγραφικά ήταν ουσιαστικά μια λωρίδα ζώνης ασφαλείας (buffer zone) μεταξύ της Κίνας και της Ιαπωνίας, έγινε λογικό στα μάτια τους ότι θα πρέπει να την κατακτήσουν για να αποκτήσουν στρατηγικό βάθος. Αυτό οδήγησε στον πρώτο από τους δύο σημαντικούς πολέμους για την Ιαπωνία με την Κίνα.

Το 1894 ξέσπασε ο Ά Σινοϊαπωνικός Πόλεμος. Οι ιαπωνικές δυνάμεις, καλύτερα εξοπλισμένες, επικράτησαν των αντίστοιχων κινεζικών αν και οι τελευταίες υπερετρούσαν αριθμητικά. Στις 14 Ιανουαρίου του 1895 η Ιαπωνία διακήρυξε την κυριαρχία της επί των νήσων/βραχονησίδων Diaoyu/Senkaku, γνωστών σήμερα ως νομός Οκινάουα. Η Κίνα συνθηκολογεί και υπογράφει τη συνθήκη Shimonoseki¹¹. Αναγνωρίζει την ανεξαρτησία της Κορέας, παραχωρεί την Ταϊβάν στην Ιαπωνία επιτρέπει στους Ιάπωνες να αναπτύξουν εμπόριο στην Κίνα.

Η Ρωσία επωφελούμενη από την κατάρρευση της Κίνας και την επικράτηση της Ιαπωνίας, θέλησε να επεκταθεί προς τη Μαντζουρία (βορειοανατολική Κίνα), όπου κι επέκτεινε ως εκεί τον υπερσιβηρικό σιδηρόδρομο και οχύρωσε το Πορτ Άρθουρ¹², ώστε να επιθυμεί να βρει μία διέξοδο στον Ειρηνικό Ωκεανό, πάντα ανοιχτή στους

¹¹ Συνθήκη του Shimonoseki, (17 Απριλίου 1895), συμφωνία που κατέληξε στον πρώτο σινο-ιαπωνικό πόλεμο (1894-95). Σύμφωνα με τους όρους της συνθήκης, η Κίνα ήταν υποχρεωμένη να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της Κορέας, την οποία παραδοσιακά κρατούσε επικεφαλής. να παραχωρήσει στην Ιαπωνία την Ταϊβάν, τα νησιά Pescadores και τη χερσόνησο Liaodong (νότια Μαντζουρία) · να καταβάλει αποζημίωση 200.000.000 ταέλς στην Ιαπωνία. και να ανοίξει τα λιμάνια Shashi, Chongqing, Suzhou, και Hangzhou για το ιαπωνικό εμπόριο. Η Τριπλή Παρέμβαση (1895), από τη Ρωσία, τη Γαλλία και τη Γερμανία, στη συνέχεια υποχρέωσε την Ιαπωνία να μεταβιβάσει τη χερσόνησο Liaodong στην Κίνα σε αντάλλαγμα για πρόσθετη αποζημίωση ύψους 30.000.000 ταέλς.

¹² Το Πορτ Άρθουρ ήταν λιμάνι της Ν. Μαντζουρίας νότια της χερσονήσου Λιάο Τουγκ (σημερινή Λιαοντόγκ). Ήταν το σημαντικότερο λιμάνι της Κίτρινης θάλασσα. Αποτελούσε το τέρμα του υπερσιβηρικού σιδηροδρόμου. Σήμερα ανήκει στη Λ.Δ.Κ.

πάγους. Η Ρωσία συνεργάστηκε και με άλλες ευρωπαϊκές δυνάμεις που πίεζαν κατά της επέκτασης της Ιαπωνίας. Αυτό οδήγησε σε έναν πόλεμο το 1904 για τον οποίο οι Ρώσοι ήταν απροετοίμαστοι στρατιωτικά και πολιτικά. Στρατιωτικά, ο ρωσικός στόλος χωρίστηκε σε όλη την αχανή περιφέρεια και χρειάστηκε χρόνος για να κυριαρχήσει στη περιοχή. Από πολιτικής άποψης, ο πόλεμος θα οδηγήσει τελικά στη Ρωσική Επανάσταση και την πτώση του Τσάρου. Ήταν ήδη εμφανείς η ρήξη στην Αγία Πετρούπολη, όπου ο Τσάρος δεν είχε τη στήριξη του λαού του για να αναμετρηθεί με την Ιαπωνία.

Οι Ιαπωνικές Ένοπλες Δυνάμεις, αν και αριθμητικά κατώτεροι, κατάφεραν να συγκεντρώσουν τις δυνάμεις τους και να επιτεθούν πρώτες, εμποδίζοντας τους Ρώσους να αποκτήσουν ναυτική υπεροχή στη περιοχή. Οι Ρώσοι κατέληξαν να χάσουν τον στόλο του Ειρηνικού και τη βασική βάση του Πορτ Άρθουρ, τον Ιανουάριο του 1905. Η ταπεινωτική ήττα της Ρωσικής Αυτοκρατορίας οδήγησε σε επαναστατικές κινήσεις σε όλη τη χώρα. Ο Τσάρος Νικόλαος Β΄ είδε το διεθνές κύρος της αυτοκρατορίας του να μειώνεται δραματικά.

Η νίκη της Ιαπωνίας στον πόλεμο εξέπληξε τον δυτικό κόσμο και την κατέταξε στις υπερδυνάμεις της εποχής. Η συνθήκη του Πόρτσμουθ, με την οποία έληξε ο πόλεμος, επέτρεψε στην Ιαπωνία να κυριαρχήσει στην Κορέα και να διασφαλίσει μια νέα σφαίρα επιρροής στη νότια Μαντζουρία.

Ο πόλεμος αυτός αποτέλεσε ένα κρίσιμο μάθημα για τις Ηνωμένες Πολιτείες σχετικά με τη σημασία της κατασκευής ενός καναλιού στη περιοχή του Παναμά - διαφορετικά το ναυτικό των ΗΠΑ θα διαχωριζόταν ουσιαστικά για μήνες από την διαδικασία να πλεύσει γύρω από τη νότια άκρη της Νότιας Αμερικής για να επιχειρήσει στο Ειρηνικό ή και αντίστροφα.

Για μεγάλο μέρος των αρχών του 20ού αιώνα, η Ιαπωνία είχε ασκήσει αποτελεσματικό έλεγχο στη Μαντζουρία. Αν και οι κινέζοι πολίτες αποτελούσαν τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού και ο νόμιμος τίτλος της περιοχής κρατιόταν από την Κίνα η Ιαπωνία έλεγχε μεγάλο μέρος της νότιας Μαντζουρίας μέσω των

σιδηροδρόμων και την επινοικίαση περιοχών στη χερσόνησο Liaodong. Εντούτοις, διαφαίνονταν μια σύγκρουση μεταξύ των Κίνας και της Ιαπωνίας στη περιοχή της Μαντζουρίας, διότι οι Κινέζοι ήταν ιδιαίτερα ανήσυχοι για τα προνόμια των Ιαπώνων.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929 έπληξε τη περιοχή της νοτιοανατολικής Ασίας και ιδιαίτερα την ιαπωνική οικονομία, καθώς μείωσε τις εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων. Ταυτόχρονα η πολιτική που ακολούθησαν οι Η.Π.Α και οι ευρωπαϊκές δυνάμεις βασισμένες στο νόμο Smoot – Holley¹³ του 1930, με την αύξηση τελωνειακών δασμών και τον αποκλεισμό ιαπωνικών προϊόντων από τις διεθνείς αγορές, δημιούργησε επιπλέον προβλήματα. Από το 1868 μέχρι το 1930 ο ιαπωνικός πληθυσμός αυξήθηκε ραγδαία, από 30 εκ. σε 65εκ. Ως αποτέλεσμα της αύξησης του πληθυσμού, η Ιαπωνία αναγκάστηκε να εισαγάγει τροφές. Μέσα σε μια εικοσαετία η εισαγωγή ρυζιού τριπλασιάστηκε (1910-1930). Η Ιαπωνία ως ορεινή χώρα με περιορισμένη καλλιεργήσιμη γη αναγκάστηκε να αναζητήσει επιπλέον ζωτικούς χώρους¹⁴ για να καλύψει τις ανάγκες της.

Στην ανατολική Ασία ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ξεκίνησε τον Ιούλιο του 1937 με την ιαπωνική εισβολή στην κυρίως Κίνα. Αρχικά, οι Ιάπωνες σημείωσαν μεγάλες νίκες, καταλαμβάνοντας τόσο τη Σαγκάη όσο και την κινεζική πρωτεύουσα του Ναντζίνγκ¹⁵ το 1937. Οι Ιάπωνες είχαν υποστεί σοβαρές απώλειες το διάστημα 1937-1938 και όσο προχωρούσαν προς την ενδοχώρα της Κίνας η κατάσταση επιδεινώνονταν ακόμη περισσότερο για δύο λόγους. Πρώτον γιατί απομακρύνονταν από τις βάσεις τους στα κινεζικά παράλια και δεύτερον γιατί η δυτικότερη Κίνα ήταν φτωχότερη σε υποδομές..

¹³ Ο νόμος περί δασμών Smoot-Hawley, του 1930, αύξησε τους εισαγωγικούς δασμούς για την προστασία των αμερικανικών επιχειρήσεων και αγροτών, προσθέτοντας σημαντική πίεση στο διεθνές οικονομικό κλίμα η Μεγάλη Ύφεση (Editors of Encyclopaedia Britannica 2019).

¹⁴ Η επιτυχία των κρατών κατά των Ratzel βασίζεται σταθερά στο έδαφός του. Όσο περισσότερο ζωτικό χώρο κατέχει ένα κράτος, τόσο πιθανότερο είναι να διασφαλίσει μια θέση κυριαρχίας. Πρωταρχικός στόχος του κράτους είναι η ισχύς και για την απόκτηση της απαιτείται η δυναμική εδαφική επέκταση της (Κουσκουβέλης 2007).

¹⁵ Γνωστή ως ο «Βιασμός της Ναντζίνγκ» και αποτέλεσε το πρώτο από τα μαζικά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας του Β' Π.Π. Αυτό το χρονικό διάστημα βιώνεται έντονα ο ιαπωνικός ρατσισμός και το ιαπωνικό αίσθημα ανωτερότητας έναντι του κινεζικού πληθυσμού. Εκτελέστηκαν δεκάδες χιλιάδες αφοπλισμένοι αιχμάλωτοι πολέμου, άλλες τόσες γυναίκες βιάστηκαν και κατόπιν εκτελέστηκαν. Όποιος προσπαθούσε να τις βοηθήσει τον θανάτωναν επί τόπου. Οι περισσότερες εκτιμήσεις καταλήγουν ότι το σύνολο των νεκρών αυτού του συμβάντος κυμάνθηκε μεταξύ 200.000 – 300.000.

Μέχρι το 1939, μετά τις κινεζικές νίκες στο Changsha και Guangxi, και με τις γραμμές επικοινωνίας της Ιαπωνίας που εκτείνεται βαθιά στο κινεζικό εσωτερικό, ο πόλεμος έφθασε σε αδιέξοδο. Οι Ιάπωνες δεν μπόρεσαν επίσης να νικήσουν τις κινεζικές κομμουνιστικές δυνάμεις στο Σαανζι, οι οποίες διεξήγαγαν μια εκστρατεία σαμποτάζ και αντάρτικου πολέμου ενάντια στους εισβολείς. Ενώ η Ιαπωνία κυβερνούσε τις μεγάλες πόλεις, δεν είχαν αρκετό ανθρώπινο δυναμικό για να ελέγξουν την απέραντη ύπαιθρο της Κίνας. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι κινεζικές κομμουνιστικές δυνάμεις ξεκίνησαν μια αντίστροφη επίθεση στην Κεντρική Κίνα ενώ οι κινεζικές εθνικιστικές δυνάμεις ξεκίνησαν μια χειμερινή επίθεση μεγάλης κλίμακας.

Στις 7 Δεκεμβρίου 1941, οι Ιάπωνες επιτέθηκαν στο Περλ Χάρμπορ και την επόμενη ημέρα οι Ηνωμένες Πολιτείες κήρυξαν τον πόλεμο στην Ιαπωνία. Οι Ηνωμένες Πολιτείες άρχισαν να βοηθούν την Κίνα με την προώθηση υλικού πάνω από τα Ιμαλάια μετά την ήττα των συμμάχων στη Βιρμανία που έκλεισε τον δρόμο της Βιρμανίας. Το 1944 η Ιαπωνία ξεκίνησε την εισβολή, τη λειτουργία Ichi-Go, που κατέκτησε το Χενάν και το Τσανγκσά. Ωστόσο, αυτό δεν επέφερε την παράδοση των κινεζικών δυνάμεων. Το 1945, η κινεζική δύναμη αποστολής επέστρεψε την πρόοδό της στη Βιρμανία και ολοκλήρωσε την οδό Ledo που συνδέει την Ινδία με την Κίνα.

Παρά το γεγονός ότι συνέχισε να καταλαμβάνει μέρος της επικράτειας της Κίνας, η Ιαπωνία τελικά παραδόθηκε στις 2 Σεπτεμβρίου 1945 στις συμμαχικές δυνάμεις μετά τις πυρηνικές επιθέσεις στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι από της ΗΠΑ αλλά και τη σοβιετική εισβολή στην ιαπωνική Μαντζουρία. Οι υπόλοιπες ιαπωνικές κατοχικές δυνάμεις (εξαιρουμένης της Μαντζουρία) παραδόθηκαν επισήμως στις 9 Σεπτεμβρίου 1945 με το ακόλουθο Διεθνές Στρατιωτικό Δικαστήριο για την Άπω Ανατολή, που συγκλήθηκε στις 29 Απριλίου 1946. Μετά την Διάσκεψη του Καΐρου στις 22-26 Νοεμβρίου 1943 Οι σύμμαχοι του Β 'Παγκοσμίου Πολέμου αποφάσισαν να περιορίσουν και να τιμωρήσουν την επιθετικότητα της Ιαπωνίας με την αποκατάσταση όλων των εδαφών που η Ιαπωνία είχε προσαρτήσει από την Κίνα, συμπεριλαμβανομένης της Μαντζουρίας, της δημοκρατία της Κίνας (Ταϊβάν) και των Πεσκάδων (Νησιά Penghu), στην Κίνα, και να εκδιώξει την Ιαπωνία από την Κορεατική

Χερσόνησο. Η Κίνα αναγνωρίστηκε ως ένας από τους Μεγάλους Τέσσερις Συμμάχους κατά τη διάρκεια του πολέμου και έγινε ένα από τα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Αντίθετα από την Ευρώπη οι συγκρούσεις από την περιοχή δεν θα σταματήσουν. Ο Πόλεμος της Κορέας θα ξεσπάσει αρκετά χρόνια μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και φυσικά ο πόλεμος των ΗΠΑ στο Βιετνάμ θα ακολουθήσει λίγο περισσότερο από μια δεκαετία αργότερα. Οι πόλεμοι δεν είχαν την ίδια έκταση και ένταση του Β' ΠΠ αλλά δεν μπορούν να αγνοηθούν λόγω της επιρροή τους στη περιοχή.

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου ο η Νοτιοανατολική Ασία λόγω εγγύτητας στον Ειρηνικό Ωκεανό έγινε πεδίο αντιπαράθεσης Ανατολής - Δύσης. Το σοβιετικό ναυτικό, υπό τη μακρά θητεία του ναύαρχου Σεργκέι Γκορσκόφ, επέκτεινε την παρουσία του στον Ειρηνικό για πρώτη φορά μετά την ήττα της Ρωσίας στον ρωσο-ιαπωνικό πόλεμο. Υποβρύχια οπλισμένα με πυρηνικές κεφαλές έτρεξαν τους ωκεανούς για να δώσουν ένα μυστικό πυρηνικό αποτρεπτικό, ενώ τα πλοία επιφανείας και στις δύο πλευρές προσπάθησαν να βρουν και να εντοπίσουν τους αντιπάλους τους. Αλλά τα νησιά και οι ίδιοι οι λαοί ήταν σε μεγάλο βαθμό ανέγγιχτοι.

Η ΗΠΑ μετά την απόσυρση της Ιαπωνίας το Β' ΠΠ δημιούργησε της συνθήκες για «ελευθερία της ναυσιπλοΐας» με σκοπό να εξυπηρετήσει τα συμφέροντά της. Για της Η.Π.Α. η, η ελευθερία μετακίνηση προϊόντων από τη δυτική ακτή των ΗΠΑ στην Ασία-μέσω του Ειρηνικού, της Νότιας Σινικής Θάλασσας, των στενών της Malacca και του Ινδικού Ωκεανού είναι ζωτικός παράγοντας. Η οικονομία των ΗΠΑ στηρίζεται κυρίως στο ελεύθερο εμπόριο ενώ χρειάζεται διαδρόμους για τον ανεφοδιασμό των βάσεων της. Σύναψαν συμφωνία (Compact of Free Association) με τις Νήσους Μάρσαλ, τις Ομόσπονδες Πολιτείες της Μικρονησίας και το Παλάου, η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Η επιστροφή της ειρήνης στη περιοχή, η οικονομική αναζωογόνηση της Ιαπωνίας και η εμφάνιση νέων οικονομικών δυνατοτήτων στην Ταιβάν, την Κορέα, τη Σιγκαπούρη και το Χονγκ Κονγκ οδήγησαν το υπερωκεάνιο

εμπόριο να ξεπεράσει το διατλαντικό εμπόριο για πρώτη φορά στη δεκαετία του 1980, γεγονός που συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Διαμάχες των Κρατικών Δρώντων στη Ανατολική Ασία

Ιαπωνία

Για το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου από το 1945 και μετά, η Ιαπωνία επικεντρώθηκε αποκλειστικά στην εγχώρια οικονομική ανάπτυξη της, ενώ σε θέματα εθνικής άμυνας έμειναν σε μεγάλο βαθμό εξαρτώμενες στις Ηνωμένες Πολιτείες, (Δόγμα Yoshida Shigeru)¹⁶. Η Ιαπωνία υπό αυτή τη προσέγγιση ελαχιστοποίησε τις δαπάνες για την άμυνα, απέιχε από οποιαδήποτε υπερπόντια στρατιωτική δραστηριότητα, απέφυγε συμμαχίες (εκτός από εκείνη με τις Ηνωμένες Πολιτείες) και οριοθέτησε περιορισμούς στις αμυντικές βιομηχανικές επιχειρήσεις της. Επιπλέον, από το 1976, τήρησε μια πολιτική περιορισμού των αμυντικών δαπανών στο 1% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) (Wright 2019). Η προσέγγιση της Ιαπωνίας στα θέματα άμυνας και ασφάλειας άρχισε να αλλάζει υποτονικά στα τέλη της δεκαετίας του 1970 λόγω οικονομικής ανάκαμψης, αλλά και λόγω των αυξανόμενων εντάσεων μεταξύ της Ουάσιγκτον και της Μόσχας. Το αποτέλεσμα ήταν το 1978 η νέα συμφωνία ΗΠΑ – Ιαπωνίας για την Άμυνας προέβλεπε περιορισμό της ευθύνης των ΗΠΑ για θέματα εξωτερικής ασφάλειας της Ιαπωνίας (Yoshikazu Watanabe, Masanori Yoshida, Masayuki Hironaka, 2017). Πράγματι, η Ιαπωνία απέναντι στο δόγμα των ΗΠΑ Nixon / Guam, την απόσυρση των ΗΠΑ από το Βιετνάμ, την αποσύνθεση της συμμαχίας με την Ταϊβάν και ειδικά όταν Τζίμυ Κάρτερ προσπάθησε να απομακρύνει δυνάμεις από την Κορέα για να αυξήσει τη δική του, ξεκίνησε τη συνεργασία με τη Νότια Κορέα, μια πρώιμη εκδοχή για την αντιμετώπιση των φόβων σχετικά με τη πιθανότητα παραμονής των Η.Π.Α. ή όχι στη περιοχή (Victor D. Cha 1999). Λίγο αργότερα, το 1981, το Τόκυο ενίσχυσε περαιτέρω τη δέσμευσή του για περιφερειακή ασφάλεια, συμφωνώντας να

¹⁶ Ιάπωνας διπλωμάτης και πολιτικός που υπηρέτησε ως πρωθυπουργός της Ιαπωνίας από το 1946 έως το 1947 και από το 1948 έως το 1954. Το δόγμα της εθνικής του στρατηγικής ήταν η οικονομική ανάπτυξη της Ιαπωνίας περιορίζοντας της επενδύσεις σε στρατιωτικές δαπάνες, βασιζόμενος κυρίως στη συνεργασία με τις Η.Π.Α. (Man 2007).

αναλάβει την ευθύνη για την αστυνόμευση των θαλάσσιων γραμμών επικοινωνίας 1.000 ναυτικών μιλίων, επιδιώκοντας να αναλάβει εκτεταμένους ρόλους και αποστολές σε θαλάσσιες αποστολές, προκειμένου να διατηρήσει τη σχέση του με τις ΗΠΑ.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 και μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '90, το Τόκιο άρχισε να χαλαρώνει μερικούς από τους περιορισμούς ανάπτυξης εθνικής βιομηχανικής σε θέματα άμυνας και ξεκίνησε σρχικά με συνεργασία με τις Ηνωμένες Πολιτείες, προχωρώντας πρώτα στην κοινή ανάπτυξη του FS-X¹⁷ και αργότερα διεξάγοντας έρευνα για την άμυνα των βαλλιστικών πυραύλων, αλλά εξακολουθούσε να τηρεί τις "3 αρχές" στις εξαγωγές όπλων (Mark 1996)

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 υπήρχαν ακόμη ερωτήματα σχετικά με το αν η συμμαχία με τις Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να διατηρηθεί με την εξαφάνιση της Σοβιετικής Ένωσης. Οι ανησυχίες αυτές διαλύθηκαν από τα αναδυόμενα πυρηνικά όπλα της Βόρειας Κορέας καθώς και και την ταχεία στρατιωτική ανάπτυξη αλλά και επιθετική συμπεριφορά της Κίνας προς την Ταϊβάν (Scoff 2017)

Η εμπειρία του Τόκιο, να επικρίνεται για ανεπαρκή συμβολή στον πόλεμο του Κόλπου του 1991, έφερε την έγκριση 1992 της συμμετοχής των Ιαπωνικών Ενόπλων Δυνάμεων σε μια ειρηνευτική επιχείρηση του ΟΗΕ (UNPKO) στην Καμπότζη. Επιπλέον οι φόβοι που προκλήθηκαν στο Τόκιο από την πιθανότητα ενός πολέμου των ΗΠΑ με τη Βόρεια Κορέα το 1994 ή με την Κίνα το 1995 - 1996 αύξησε το δίλημμα ανασφάλειας που ένιωθε η Ιαπωνία, διότι ένιωθε αδύναμη να σταματήσει ή να προστατευθεί με δικά της μέσα. Το παραπάνω γεγονός τροφοδότησε μια συνεχή ελευθέρωση των περιορισμών στους εξοπλισμούς των Ενόπλων Δυνάμεων της Ιαπωνίας.

Το 2009 ανέλαβε την εξουσία ο Hatoyama Yukio (πρόεδρος του Δημοκρατικού Κόμματος Ιαπωνίας), ο οποίος επιδίωξε να προσεγγίσει την Κίνα. Αντίθετα από τα προσδοκόμενα, η Ιαπωνική ελίτ αντιμετώπισε την επιθετικότητα της

¹⁷ Πρόκειται για νέο μαχητικό αεροσκάφος της FS-X, υποστήριξης ναυτικών επιχειρήσεων, η σχεδίαση του οποίου αποτελεί μία εξελιγμένη παραλλαγή του F-16.

Κίνας, όταν το 2010 σταμάτησε τις εξαγωγές σπάνιων γαιών στην Ιαπωνία λόγω της κράτησης ενός Κινέζου ψαρά, ο οποίος είχε εμβολίσει δύο Ιαπωνικά ψαράδικα στα νησιά Senkaku.

Δύο χρόνια αργότερα, η Κίνα επιβεβαίωσε το απειλητικό της καθεστώσ στην περιοχή, όταν ο Πρόεδρος της Ιαπωνίας σε ρηματική του δήλωση (Noda 2012) ανακοίνωσε την προσάρτηση¹⁸ των νησιών Senkaku/Diaoyu, ισχυριζόμενος νομικούς και ιστορικούς λόγους. Τα επόμενα έτη παρατηρήθηκαν αρκετές παραβιάσεις των Ιαπωνικών Χωρικών Υδάτων αλλά και του Εναέριου Χώρου στη περιοχή από κινέζικα αλιευτικά αλλά και στρατιωτικά ταχύπλοα σκάφη. Αυτό το γεγονός έχει θεωρηθεί ως το πιο σοβαρό πλήγμα για τις σινο-ιαπωνικές σχέσεις στη μεταπολεμική περίοδο, από την άποψη του κινδύνου που αποτελεί για μια στρατιωτικοποιημένη σύγκρουση. Στο μεταξύ, το Πεκίνο το 2013 ανακοίνωσε μονομερώς την ανάπτυξη συστήματος Αεροπορικής αναγνώρισης – απαγόρευσης (Anti-Access/Area Denial (A2/AD) το οποίο περιλαμβάνει τα υπόψη νησιά (Senkaku/Diaoyu).

Ως αποτέλεσμα των Κινεζικών προκλήσεων, το 2013 το Υπουργείο Εξωτερικών της Ιαπωνίας, υπογραμμίζει ότι καταβάλλει προσπάθειες για «προληπτική συμβολή στην ειρήνη» στη περιοχή, ενώ προσπαθεί να αναλάβει και να καθορίσει έναν πιο ενεργό ρόλο για την Ιαπωνία στη διαμόρφωση της περιφερειακής ασφάλειας, μέσω εντατικής συνεργασίας με τη Νότια Κορέα, Αυστραλία, την Ινδία αλλά και την ASEAN (Association of Southeast Asian Nations), (Ministri of Foreign Affairs 2013).

Η διαμάχη για τα νησιά Senkaku/Diaoyu δεν υφίσταται αποκλειστικά μεταξύ Ιαπωνίας και Κίνας, αλλά και της Ταιβάν. Η Ταιβάν θεωρεί ότι η κυριαρχία των

¹⁸ Η Ιαπωνία υποστηρίζει ότι η Κίνα είχε συναινέσει στην ιαπωνική κυριαρχία των νησιών μέχρι το 1970, ωστόσο, το Πεκίνο υποστηρίζει ότι τα αποδεικτικά έγγραφα δείχνουν κινεζική κατοχή, τονίζοντας πως το έδαφος είναι υπό ιαπωνικής κατάσχεσης, και η κυριαρχία τους θα πρέπει να επιστραφεί στον προκάτοχό του. Κύριος σύμμαχος της Ιαπωνίας στην παραπάνω διαμάχη είναι οι ΗΠΑ, οι οποίες έχουν λάβει επίσημη θέση για το βάσιμο των ανταγωνιστικών αξιώσεων της κυριαρχίας των νησιών, καθώς αυτά περιλαμβάνονται στη Συνθήκη της Αμοιβαίας Συνεργασίας και Ασφάλειας μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας. Αυτό σημαίνει ότι η υπεράσπιση των νησιών από την Ιαπωνία απαιτεί και την άμεση αρωγή από την πλευρά των ΗΠΑ. Το ζήτημα επανήλθε στην επικαιρότητα το 2012, όταν η ιαπωνική κυβέρνηση αγόρασε τρία από τα επίμαχα νησιά από “ιδιώτες ιδιοκτήτες”, με αποτέλεσμα την κλιμάκωση της κατάστασης, αλλά και την άμεση αντίδραση της Κίνας (McCurry 2016).

υπόψη νησιών ανήκουν σε αυτήν, διότι ιστορικά στην Δυναστεία των Κινέζων (Chinese Qing Dynasty) καθώς επίσης και η εγγύτητα των νήσων με αυτήν. Ο τότε Πρόεδρος της Ταϊβάν, Ma Ying-jeou, για την επίλυση της διαμάχης, τον Αύγουστο του 2012, ζήτησε ειρηνευτική πρωτοβουλία για τη Θάλασσα της Ανατολικής Κίνας και παρότρυνε όλα τα μέρη να θέσουν το ζήτημα της κυριαρχίας και να συνεργαστούν για να βρουν μια ειρηνική λύση. Επίσης, πρότεινε τη δημιουργία μηχανισμού για την από κοινού εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Η πρόταση του Προέδρου, Ma Ying-jeou, δεν έτυχε μεγάλης προσοχής από κανέναν ανταγωνιστή, αλλά και ούτε από τις ΗΠΑ (Chiu 2013).

Οι στρατηγική σχέση της Ιαπωνίας με την Νότια Κορέα από το 2017 μέχρι σήμερα βρίσκεται σε τεταμένο σχοινί λόγω της διαμάχης για τα νησιά Dokdo/Takeshima. Η διαμάχη ξεκίνησε όταν στα τέλη του περασμένου έτους, το ανώτατο δικαστήριο της Νότιας Κορέας αποφάνθηκε, ότι οι ιαπωνικές εταιρείες πρέπει να καταβάλλουν αποζημιώσεις στους Νότιο Κορεάτες που υποβλήθηκαν σε καταναγκαστική εργασία κατά την αποικιοκρατία της Ιαπωνίας, πριν από περισσότερα από 70 χρόνια. Η διαμάχη εντάθηκε απότομα, όταν η Ιαπωνία άρχισε να επιβάλλει εμπορικούς περιορισμούς στη Νότια Κορέα, ενώ πρόσφατα η Νότια Κορέα ανακοίνωσε ότι θα τερματίσει μια συμφωνία για την ανταλλαγή στρατιωτικών πληροφοριών με την Ιαπωνία (Sang-Hun 2019).

Η Ιαπωνία βρίσκεται σε διαμάχη και με τη Ρ.Ο για τις Κουρίλες νήσους. Οι Κουρίλλες νήσοι είναι μια αλυσίδα 56 νησιών, τα οποία εκτείνονται από την ρωσική χερσόνησο της Καμτσάτκα έως και το νησί της Ιαπωνίας, Hokkaido. Όλα τα νησιά υπόκεινται στην ρωσική δικαιοδοσία. Ωστόσο, 4 από αυτά-Shikotan, Kunashiri, Etorofu και τα νησάκια Habomai-αποτελούν το μήλον της έριδος ανάμεσα στην Ρωσία και την Ιαπωνία για πάνω από τρεις αιώνες. Οι Κουρίλλες νήσοι πέρασαν στη δικαιοδοσία της τότε ΕΣΣΔ, ύστερα από πρόταση των συμμαχικών δυνάμεων (Yalta Agreement), για συμμετοχή της τότε ΕΣΣΔ στον πόλεμο. Έτσι, αντιμετωπίζοντας ήδη μια ηττημένη Ιαπωνία, η ΕΣΣΔ εισέβαλε και κατέλαβε την νήσο Σαχαλίνη καθώς και τις Κουρίλες

νήσους λίγες ημέρες πριν την άνευ όρων παράδοση του Τόκυο. Απέλασαν τον ιαπωνικό πληθυσμό και ενσωμάτωσαν τα νησιά επισήμως στην ΕΣΣΔ το 1947

Η Ιαπωνία θεωρεί παράνομη την ρωσική κυριαρχία στα διαφιλονικούμενα νησιά Etorofu, Shikotan, Kunashiri και Habomai και κατ' επέκταση ζητά την επιστροφή τους στην ιαπωνική δικαιοδοσία για τρεις λόγους: Πρώτων οι Ιάπωνες ήταν αυτοί που πρώτοι ανακάλυψαν και ανέπτυξαν δραστηριότητες στα νησιά αυτά. Περί το 1600 (έναν αιώνα πριν ανακαλύψουν οι Ρώσοι τις νήσους), Ιάπωνες έμποροι από το Hokkaido εμπορεύονταν με τους Ainu (οι οποίοι έγιναν αργότερα ιαπωνική μειονότητα), που αποτελούσαν αυτόχθονο πληθυσμό των Κουρίλων νήσων, συμπεριλαμβανομένων και των διαφιλονικούμενων εδαφών. Δεύτερον, θεωρεί την συμφωνία της Γιάλτας, βάσει της οποίας παραχωρήθηκαν τα νησιά στην ΕΣΣΔ με αντάλλαγμα την συμμετοχή της στον πόλεμο, μη έγκυρη καθώς υπεγράφη εν αγνοία της Ιαπωνικής πλευράς. Η συμφωνία της Γιάλτας δεν αναφερόταν στην δήλωση του Potsdam την οποία η Ιαπωνία υπέγραψε δηλώνοντας την άνευ όρων παράδοσή της. Πέραν αυτού, δεν θεωρεί τα τέσσερα διαφιλονικούμενα νησιά τμήμα των Κουρίλων νήσων. Τρίτον, δεν θεωρεί έγκυρη την δήλωση του Potsdam η οποία ανέφερε ότι η κυριαρχία της Ιαπωνίας θα πρέπει να περιοριστεί στα νησιά Honshu, Hokkaido, Kyushu, Shikoku και άλλα μικρότερα νησιά καθώς πρώτον ο όρος «μικρότερα νησιά» είναι ασαφής χαρακτηρισμός και δεύτερον διότι το Potsdam Declaration δεν είναι συνθήκη ειρήνης και άρα δεν έχει νόμιμο αποτέλεσμα.

Παρά το γεγονός ότι ο πρόεδρος της Ιαπωνίας, Shinzo Abe, έχει θέσει ως προτεραιότητα την βελτίωση των σχέσεων ανάμεσα στα δύο κράτη και την εύρεση μιας συναινετικής λύσης, ωστόσο η επίλυση του ζητήματος παραμένει δύσκολη. Η εύρεση μιας λύσης που θα ευνοούσε και τους δύο (win-win solution) δεν φαντάζει δυνατή. Κανένα από τα δύο κράτη δεν είναι πρόθυμο να παραιτηθεί της διεκδίκησής τους από τα νησιά αυτά. Σε περίπτωση παραίτησης της Ιαπωνίας από τα νησιά αυτά, αυτό θα έθετε σε κίνδυνο την επίλυση εδαφικών διαφορών και με άλλα κράτη όπως την Νότια Κορέα Dokdo/Takeshima) και την Κίνα (Senkaku/Diaoyu).

Αποτέλεσμα των παραπάνω διαφιλονικών είναι ότι η Ιαπωνία βρίσκεται σε διαμάχη για οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας¹⁹ αλλά και την Ανακήρυξη της Οικονομικής Αποκλειστικής Ζώνης (ΑΟΖ²⁰) με: Νότια Κορέα, Κίνα Ταιβάν αλλά τη ΡΟ. Τα όρια της επικάλυψης της υφαλοκρηπίδας αλλά της ΑΟΖ εμφανίζονται στο παρακάτω σχεδιαγράμματα:

Πηγή: <https://amti.csis.org/maritime-claims-map/>

εικ. 8 Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Ιαπωνίας και υφαλοκρηπίδας

Σήμερα η Ιαπωνία για να εξισορροπήσει τις απειλές που αναδύονται στη περιοχή, στη Λευκή Βίβλο για την Άμυνα του 2018, αναφέρει ότι θα συνεισφέρει στην περιφερειακή ασφάλεια μέσω εκτεταμένων προσπαθειών συνεργασίας, με χώρες

¹⁹ Είναι το τμήμα του παράκτιου βυθού της θάλασσας. Αποτελεί την ομαλή προέκταση της ακτής κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας ως το σημείο στο οποίο αυτή διακόπτεται απότομα (κλίση 30-45°).

²⁰ Σύμφωνα με τη Δίκαιο της Θάλασσας (Montego Bay 1982) καθορίζεται η νομική φυσιογνωμία της ΑΟΖ, οι λειτουργίες της και τα όρια της δικαιοδοσίας και της αρμοδιότητας των κρατών. Σύμφωνα με τα άρθρα 55, 56 και 57 του τμήματος V η ΑΟΖ είναι μια θαλάσσια ζώνη πέρα από αλλά παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης, η οποία περιλαμβάνει τον βυθό, το υπέδαφός του, τη θαλάσσια στήλη και την επιφάνεια της θάλασσας ως μια απόσταση 200 μιλίων από την ακτή, μειωμένη όμως ανάλογα με το εύρος της παρακείμενης αιγιαλίτιδας ζώνης. Σ' αυτή τη ζώνη το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα με σκοπό την εξερεύνηση, την εκμετάλλευση, τη διατήρηση και τη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων ζωντανών ή άλλων της περιοχής και τις άλλες δραστηριότητες που αφορούν την οικονομική εξερεύνηση και εκμετάλλευση της ζώνης, όπως είναι η παραγωγή ενέργειας από το νερό, τα ρεύματα και τους ανέμους. Το παράκτιο κράτος έχει επίσης τη δικαιοδοσία να κατασκευάζει και να χρησιμοποιεί τεχνητά νησιά, εγκαταστάσεις και κατασκευές για την εξυπηρέτηση των χρήσεων της ζώνης, να κάνει επιστημονική έρευνα, να προστατεύει και να διατηρεί το θαλάσσιο περιβάλλον.

εκτός από τις Ηνωμένες Πολιτείες, καθώς με μέσα όπως κοινές ασκήσεις, συνεργασία για την ανάπτυξη ικανοτήτων και δυνατοτήτων σε αμυντικό εξοπλισμό και τεχνολογία αλλά και τη θέσπιση θεσμικών πλαισίων, όπως π.χ. Συμφωνίες Απόκτησης και Διασυννοριακής Συντήρησης (Acquisition and Cross - Servicing Agreement, ACSA) (Defence of Japan 2018). Οι προσπάθειες αυτές πλαισιώνονται από την Ιαπωνία προσθετικά στην υποστήριξη της συμμαχίας ΗΠΑ-Ιαπωνίας και των συνολικών προσπαθειών του Τόκιο για να διατηρήσει ελεύθερη τη θαλάσσια στρατηγική οδό του Ινδο-Ειρηνικού ωκεανού (Free and Open Indo – Pacific, FOIP).

Οι προσπάθειες της Ιαπωνίας αντιπροσωπεύουν μια ευκαιρία για συνέργεια με τις προσπάθειες των ΗΠΑ να ενισχύσουν τους περιφερειακούς δρώντες και να βοηθήσουν στην αύξηση κόστους του εξαναγκασμού, που θα μπορούσε να στρέψει η Κίνα εναντίον αδύναμων κρατών όπως το Βιετνάμ, τις Φιλιππίνες ή την Ινδονησία.

Νότια Κορέα

Καθώς η Ιαπωνία όδευε προς ήττα στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Σύμμαχοι έπρεπε να αποφασίσουν τι να κάνουν με τις αποικίες της, συμπεριλαμβανομένης και της Κορέας. Η συντριβή της Ιαπωνίας τον Αύγουστο του 1945, επεσήμανε την ανάγκη για μια λύση. Οι Αμερικανοί ήθελαν να επεκτείνουν την επιρροή τους τουλάχιστον έως την Σεούλ. Ωστόσο η πρόταση έπρεπε να γίνει αποδεκτή από την ΕΣΣΔ η οποία είχε μεταφέρει στρατεύματα στην Κορέα πολύ πριν τους Αμερικανούς. Ο Συνταγματάρχης Bonesteel III ²¹ σκέφτηκε πρώτος την ιδέα να θεωρηθεί μια γραμμή ως το σύνορο μεταξύ των περιοχών και λόγω έλλειψης χάρτη πρότεινε τον 38ο παράλληλο. Για μεγάλη τους έκπληξη οι Σοβιετικοί δέχθηκαν».

Η διαχωριστική γραμμή καταπατήθηκε στις 25 Ιουνίου του 1950 όταν η Βόρεια Κορέα εισέβαλλε στο Νότο. Ο πόλεμος διεξήχθη θεωρητικά μεταξύ των δύο

²¹ Αμερικανός στρατιωτικός διοικητής, ο γιος του στρατηγού Charles Hartwell Bonesteel νεότερος και εγγονός του Major Charles H. Bonesteel Sr. (1851-1902). Υπηρέτησε στον στρατό των Ηνωμένων Πολιτειών κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και του Κορεατικού Πολέμου Στη δεκαετία του 1960, υπηρέτησε ως διοικητής, οι δυνάμεις των Ηνωμένων Πολιτειών κατά τη διάρκεια της κορεατικής σύγκρουσης (1966-69).

κρατών της διηρημένης Κορέας σε Βόρεια και Νότια, όπου η πρώτη πρόσκειτο στο Κομμουνιστικό Ανατολικό στρατόπεδο και η δεύτερη βρισκόταν υπό την κηδεμονία του Δυτικού. Η γραμμή διαίρεσης των δύο περιοχών ήταν ο 38ος παράλληλος της αντίστοιχης Κορεατικής Χερσονήσου. Μετά από δύο χρόνια συγκρούσεων και διαπραγματεύσεων, οι δύο πλευρές αποφάσισαν να μετατρέψουν την πρώτη γραμμή του μετώπου (τον 38ο παράλληλο) σε μία στρατιωτική διαχωριστική γραμμή χωρίζοντας τα δύο κράτη της Κορέας με μια αποκαλούμενη «αποστρατικοποιημένη ζώνη» η οποία εκτείνεται σε δύο χιλιόμετρα για κάθε πλευρά. Από τότε παραμένει το *de facto* σύνορο. Αντικατοπτρίζει το μέρος όπου οι δύο πλευρές σταμάτησαν να πολεμούν. Οι δύο πλευρές ήταν πρόθυμες να σταματήσουν όταν ένιωσαν ότι το καθεστώς είχε επανέλθει. Η ανακωχή υπογράφηκε στις 27 Ιουλίου του 1953, έφερε κατάπαυση του πυρός, αλλά δεν υπεγράφη καμία συμφωνία ειρήνης .

Η Συμφωνία που υπογράφηκε με την ανακωχή του 1953, διευκρίνιζε ότι όλα τα νησιά που περιλαμβάνονταν στην πρώην επαρχία Hwanghae της σημερινής Βόρειας Κορέας, θα προσαρτιόντουσαν σε αυτή, εκτός από πέντε νησιά Yeonpyeong, Baengnyeongdo, Daechongdo, Socheongdo και U Island. Ωστόσο, δεν συμφώνησαν σε μια γραμμή οριοθέτησης θαλάσσιων συνόρων, κυρίως επειδή ο ΟΗΕ ήθελε να βασιστεί σε βάθος χωρικών υδάτων 3 ναυτικά μίλια (5,6 χλμ.), ενώ η Βόρεια Κορέα ήθελε να χρησιμοποιήσει βάθος 12 ναυτικών μιλίων (22 χλμ.). Η γραμμή οριοθέτησης των συνόρων μεταξύ της Βόρεια και Νότιας Κορέας συνεχίζει ακόμα να ερίζει τις δύο χώρες, ενώ η Northern Limit Line που δημιουργήθηκε με τη συμφωνία του 1953 είναι ένα *de facto* θαλάσσιο σύνορο (Dyke 2010).

Σήμερα η Νότια Κορέα είναι ένα κράτος με πληθυσμό μεγαλύτερο των 50 εκατομμυρίων και οικονομία 1,6 τρισεκατομμυρίων δολαρίων που την κατατάσσει στην 14 θέση της παγκόσμια κατάταξης (World Bank 2019). Σε θέματα αμυντικής συνεργασίας έχει συνεργασθεί με αρκετές χώρες της περιοχής, με υψηλού επιπέδου πολιτικοστρατιωτικούς διαλόγους, πωλήσεις και μεταφορές όπλων, κοινή αμυντική βιομηχανική ανάπτυξη, εκπαίδευση - ασκήσεις και έχει υπογράψει συμφωνίες για την ανταλλαγή πληροφοριών και την υποστήριξη της εφοδιαστικής αλυσίδας με βασικούς

περιφερειακούς εταίρους. Οι προσπάθειες της Νότιας Κορέας για επέκταση της επιρροή πέρα από την κορεατική χερσόνησο τα τελευταία χρόνια έχουν εξελιχθεί την τελευταία κυρίως δεκαετία γύρω από την πρωτοβουλία πολλών ηγετών, του Προέδρου Lee Myung-bak (2008-2012) «Global Korea» (Scott A. Snyder, Council on Foreign Affairs 2012), «The Northeast Asia Peace Cooperation Initiative» του Park Geun-hye (2013-2016) (Ministry of Foreign Affairs Republic of Korea 2018) καθώς και το «New Southern Policy» του σημερινού Προέδρου Moon- Jae-in (2017 -).

Πρωταρχικός στόχος της είναι η αποτροπή και η διαχείριση της απειλής του καθεστώτος της Βόρειας Κορέας. Οι κορεατικές εκθέσεις για την άμυνα επισημαίνουν ότι, οι συνεχείς στρατιωτικές απειλές και οι προκλήσεις από τη Βόρεια Κορέα είναι οι κύριες προκλήσεις ασφαλείας που αντιμετωπίζει σήμερα η Νότια Κορέα (Ministry of National Defence Republic Korea 2016). Σημειώνουν επίσης ότι η Πιονγιάνγκ χρησιμοποιεί έντεχνα μια επιθετική ρητορική κατά της Νότιας Κορέας, ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσει πυρηνικά όπλα με στόχο την ενοποίηση της Κορεάτικης Χερσονήσου κάτω υπό τον Κομμουνισμό (Office Of the Korea Chair 2015).

Η Σεούλ καταβάλλει σημαντική προσπάθεια να ισορροπήσει μεταξύ του στρατηγικού της εταίρου στη περιοχή της ΗΠΑ, και της Κίνας. Ιδιαίτερα με την δεύτερη όλες οι ενέργειες της Νότιας Κορέας στη περιοχή υλοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε μην θίξουν τα συμφέροντα της Κίνας, διότι θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί αρνητικά. Έχει δε, χαρακτηρίσει την Κίνα ως εταίρο στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχή αλλά και βασικό παράγοντα στον περιορισμό της επιθετικότητας της Βόρειας Κορέας. Στη Λευκή Βίβλο για την άμυνα το 2014, αναφέρεται ότι η σχέση των ΗΠΑ με την Κίνα αποτελεί τη βασική μεταβλητή για την ασφάλεια στη περιοχή δηλαδή ο η συνεργασία και ο ανταγωνισμός της Ουάσιγκτον με το Πεκίνο είναι ο σημαντικότερος παράγοντας σταθερότητας στη περιοχή.

Η Νότιος Κορέα θεωρεί ότι, οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν να ενδιαφέρονται και να ενεργούν στην Ασία-Ειρηνικό ενώ σε κάθε περίπτωση αντιλαμβάνονται ότι δεν έχουν μεγάλα περιθώρια σφάλματος στις σχέσεις της με την Κίνα, διότι κάτι τέτοιο θα επηρέαζε και τις σχέσεις της με τη Βόρεια Κορέα. Όπως ισχυρίζεται Ming-Hyun Kim, η

Σεούλ αναγνωρίζει την διαρκώς αυξανόμενη δύναμη της Κίνας αλλά όσο η συμμαχία των ΗΠΑ-Νότιας Κορέας είναι σταθερή θεωρεί ότι η απειλή της Κίνας εξισορροπείται.

Η Νότια Κορέα αν και έχει αντιμετωπίσει ιδιαίτερες προκλήσεις στη σχέση της με την Ιαπωνία εξαιτίας ιστορικών και εδαφικών διαφορών, μοιράζεται με την Ιαπωνία τις βασικά αξίες της φιλελεύθερης δημοκρατίας και της οικονομίας της αγοράς. Θεωρεί επίσης ότι η συνεργασία με την Ιαπωνία την βοηθάει να εξισορροπεί την πίεση – απειλή της αύξησης της ισχύος της Κίνας. Επιπλέον γνωρίζει ότι οι επιχειρησιακές απαιτήσεις των ΗΠΑ στη περιοχή έχουν την ανάγκη της υποστήριξης των υποδομών που βρίσκονται στην Ιαπωνία

Η Νότια Κορέα εκτός από τη διαφωνία που υφίσταται με την Ιαπωνία για τα νησιά Dokdo/Takeshima, υφίσταται και διαφωνία σχετικά με τη διεθνή ονομασία της περιοχής της «Θάλασσα της Ιαπωνίας». Η Κυβέρνηση της Νότιας Κορέας ισχυρίζεται ότι ο όρος «Θάλασσα της Ιαπωνίας» χρησιμοποιήθηκε σε αρκετούς ευρωπαϊκούς χάρτες από τα τέλη του 18ου αιώνα μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα, καθότι τη περίοδο εκείνη Νότιος Κορέα βρισκόταν υπό την κατοχή της Ιαπωνίας και δεν είχε τη δυνατότητα να εκφράσει αντιρρήσεις. Αντίστοιχα σε παλαιότερους χάρτες έχει βρεθεί η ονομασία «Ανατολική Θάλασσα» ή «Κορεατική Ανατολική Θάλασσα» (North East Asian History Foundation n.d.). Ωστόσο η Ιαπωνία ισχυρίζεται ότι οι δυτικές χώρες την ονόμασαν «Θάλασσα της Ιαπωνίας» πριν από το 1860, πριν από την αύξηση της ιαπωνικής επιρροής στην κορεατική χερσόνησο. Επιπλέον, η Ιαπωνία ισχυρίζεται ότι η ονομασία «Θάλασσα της Ιαπωνίας» αποδόθηκε τη περίοδο του Sakoku, όταν η Ιαπωνία δεν είχε σχέση με άλλες χώρες και επομένως δεν μπορούσε να επηρεάσει τις αποφάσεις ονομασίας (Ministry of Foreign Affairs of Japan 2017).

Η Νότιος Κορέα βρίσκεται σε διαμάχη με την Κίνα και την Ιαπωνία για ένα ύφαλο, το Socotra Rock. Ο ύφαλος αυτός βρίσκεται στην Κίτρινη Θάλασσα, 149 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά του Κορεάτικου νησιού Marado, 247 χιλιόμετρα από το Yushan Island of Zhejiang της Κίνας και 287 από την Ιαπωνία. Κατά την άμπωτη, βρίσκεται 4,6 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Η Νότιος Κορέα έχει εγκαταστήσει στη περιοχή ένα ελικοδρόμιο, για να εξυπηρετεί τον Κορεατικό ερευνητικό σταθμό Jeodo

Ocean Research. Ο διεθνής ναυτικός νόμος ορίζει ότι ένας βυθισμένος βράχος έξω από την χωρική θάλασσα ενός έθνους (γενικά 12 ναυτικά μίλια) δεν μπορεί να διεκδικηθεί ως έδαφος από οποιοδήποτε έθνος (UN 2010). Ωστόσο, ο βράχος αποτελεί αντικείμενο θαλάσσιας διαμάχης μεταξύ της Νότιας Κορέας, Ιαπωνίας και της Κίνας, οι οποίοι θεωρούν ότι βρίσκεται εντός των αντίστοιχων αποκλειστικών οικονομικών ζωνών τους (Κυο 2013).

Εκτός από εδαφικές διαφορές η Νότιος Κορέα έχει και ιστορικές διαφορές με την Κίνα. Η διαμάχη ξεκίνησε όταν ιστορικοί από την Κίνα διεθνοποίησαν μελέτες για τα βασίλεια Goguryeo²² και Balhae²³. Η Νότιος Κορέα υποστηρίζει ότι, υπό το πρίσμα των παραπάνω μελετών, «όλη η περιφερειακή ιστορία στην παρούσα κινεζική επικράτεια ανήκει στην κινεζική ιστορία». Αυτή η άποψη της ιστορίας όπου επικεντρώνεται στην επικράτεια, στρεβλώνει την ιστορία και δημιουργεί συγκρούσεις με τις γειτονικές χώρες, λόγω της ερμηνείας των αρχαίων ιστορικών γεγονότων από την Κίνα με βάση το Κινεζικό συμφέρον (North East Asian History Foundation n.d.).

Αποτέλεσμα των παραπάνω διαφιλονικιών είναι ότι η Νότια Κορέα βρίσκεται σε διαμάχη για οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας αλλά και την Ανακήρυξη της Οικονομικής Αποκλειστικής Ζώνης (ΑΟΖ) με: Βόρειος Κορέα, Κίνα, Ταιβάν, Ιαπωνία αλλά τη ΡΟ. Τα όρια της επικάλυψης της υφαλοκρηπίδας αλλά της ΑΟΖ εμφανίζονται στο παρακάτω σχεδιαγράμματα:

²² Το Goguryeo (Koguryo) ήταν το βασίλειο που κυβέρνησε τη Βόρεια Κορέα κατά την περίοδο των τριών βασιλείων από τον 1ο αιώνα π.Χ. έως τον 7ο αιώνα μ.Χ. Ο Goguryeo ήταν σε συνεχή ανταγωνισμό με τα μικρότερα βασίλεια Baekje (Paekche) και Silla, καθώς και με τη σύγχρονη συνομοσπονδία Gaya (Kaya) και την περιφερειακή Κίνα. Το βασίλειο άνθησε τον 5ο και 6ο αιώνα μ.Χ. και άφησε μια πλούσια πολιτιστική κληρονομιά που εμφανίζεται καλύτερα στην τέχνη και την αρχιτεκτονική του τάφου. Το βασίλειο καταστράφηκε τελικά από ένα συνδυασμένο στρατό των Τανγκ και Σίλα το 668 μ.Χ. Στη συνέχεια έγινε μια κινεζική επαρχία, αλλά ο Goguryeo δεν θα ξεχάσει δεδομένου ότι έδωσε το όνομά του στη σύγχρονη πορεία της Κορέας.

²³ Το βασίλειο Balhae (698 πχ – 926πχ) ήταν ένα αρχαίο βασίλειο που ιδρύθηκε μετά την πτώση του Goguryeo, ήταν από τα τρία βασίλεια της Κορέας. Αφού η πρωτεύουσα και τα νότια εδάφη του Goguryeo έπεσαν στην Unified Silla, ο Dae Jo-young, ένας πρώην στρατηγός Goguryeo, καθιέρωσε το Jin, που αργότερα αποκαλείται Balhae, ενώνοντας τις διάφορες φυλές Κορέας και Malgal. Η Balhae κατέλαβε τα νότια μέρη της Μαντζουρίας και την Πριμόρσκι Κράι και το βόρειο τμήμα της Κορεατικής χερσονήσου. Ήταν ηττήθηκε από τους Khitans το 926, μετά από την οποία απορροφήθηκε εν μέρει από Goryeo (History of Balhae 2016).

Πηγή: <https://amti.csis.org/maritime-claims-map/>

εικ 9 Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδας Νότιας Κορέας

Βόρεια Κορέα

Η Συμφωνία που υπογράφηκε με την ανακωχή του 1953, μεταξύ της Βόρειας Κορέας και της Διοίκησης του ΟΗΕ, έφερε κατάπαυση του πυρός, αλλά δεν υπεγράφη καμία συμφωνία ειρήνης. Έπειτα από την υπογραφή της συμφωνίας ανακωχής, η Βόρεια Κορέα και η Κίνα απολάμβαναν σχετικά σταθερές σχέσεις, δεδομένου της κινεζικής βοήθειας κατά τη διάρκεια του Πολέμου της Κορέας. Οι σινο-βορειοκορεατικές σχέσεις γνώρισαν μεγάλες διαταραχές κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 και της δεκαετίας του 1970, όταν η σοσιαλιστική σύγκρουση χώρισε το κομμουνιστικό μπλοκ σε φιλοσοβιετικά και φιλοκινεζικά στρατόπεδα. Ωστόσο, το Πεκίνο μπόρεσε να εκμεταλλευτεί τα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα της Βόρειας Κορέας για να παρουσιαστεί ως ο κύριος φίλος της Πιονγκγιάνγκ, που αντιμετώπιζε τις πιέσεις που ασκούσε η Νότια Κορέα και η Δύση - μεταξύ άλλων και οι ΗΠΑ - που αυξήθηκαν περισσότερο μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ.

Η Βόρεια Κορέα είναι ένα από τα λίγα εναπομείναντα κράτη σε παγκόσμιο επίπεδο που κυβερνώνται από ένα ιδιότυπο σοσιαλιστικό καθεστώς. Το Τζούτσε είναι η εθνική ιδεολογία της Βόρειας Κορέας και σύμφωνα με αυτήν, τα μέσα παραγωγής ανήκουν στο κράτος μέσω κρατικών επιχειρήσεων και κολεκτιβοποιημένων αγροκτημάτων. Οι περισσότερες υπηρεσίες, όπως η υγειονομική

περίθαλψη, η εκπαίδευση, η στέγαση και η παραγωγή τροφίμων χρηματοδοτούνται από το κράτος.

Τυπικά η Βόρεια Κορέα είναι αυτοδύναμο σοσιαλιστικό κράτος που τελεί εκλογές. Μνεία πρέπει να γίνει στην περίτεχνη λατρεία της προσωπικότητας του Kim il Soung και της οικογενείας του. Δεν είναι δυνατόν να συγκριθεί με επιτυχία με καμία άλλη χώρα του σύγχρονου κόσμου, λόγω της διαφορετικότητας της πολιτικά, πολιτισμικά αλλά και οικονομικά. Το Εργατικό Κόμμα της Βόρειας Κορέας κατέχει την εξουσία στο κράτος και ηγείται του Δημοκρατικού Μετώπου για την Επανένωση της Πατρίδας, του οποίου όλα τα πολιτικά στελέχη οφείλουν να είναι μέλη.

Το καθεστώς της Βόρειας Κορέας λόγω της εσωστρέφειας που το διακατέχει και της μειωμένης σχέσης με λοιπά κράτη, ακολουθεί πολιτική εσωτερικής ενδυνάμωσης²⁴. Είναι η χώρα με τον υψηλότερο αριθμό στρατιωτικού και παραστρατιωτικού προσωπικού, με συνολικά 13.045.000 ενεργό, αποθεματικό, και παραστρατιωτικό προσωπικό. Η ενεργή στρατιωτική δύναμη της Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Κορέας αριθμείται περί το 1.280.000 αποτελώντας την τέταρτη μεγαλύτερη ενεργή στρατιωτική δύναμη στον κόσμο, μετά την Κίνα, τις ΗΠΑ και την Ινδία. Ακόμη, διαθέτει πυρηνικά όπλα (Global Firepower 2019).

Η χρήση των πυρηνικών όπλων στη Βόρεια Κορέα ξεκίνησε το 1956 ότα ο τότε πρωθυπουργός και αργότερα πρόεδρος Kim il Soung, ζήτησε από την Σοβιετική Ένωση και από την Λαϊκή Κίνα να προστατεύσουν τη Βόρεια Κορέα εγκαθιστώντας πυρηνικούς πυραύλους στο έδαφός της, για να εξισορροπήσει την απειλή των πυρηνικών που εγκατέστησαν οι ΗΠΑ παράνομα στη Νότια Κορέα. Οι ΗΠΑ απέσυραν τα πυρηνικά όπλα από την περιοχή μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ το 1991.

Η Πιονγκγιάνγκ με αφορμή την κρίση των πυραύλων στην Κούβα το 1962, αποφάσισε την ανάληψη ενεργειών με σκοπό τη κατασκευή πυρηνικών όπλων,

²⁴ Με τον όρο «εσωτερική ενδυνάμωση περιγράφονται οι προσπάθειες μιας δύναμης να αναβαθμίσει τις αμυντικές ικανότητες της με την εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης των εγχώριων παραγόντων ισχύος (Κουσκουβέλης 2007).

διότι κατά την αντίληψή του πρόδωσαν τον Φιντέλ Κάστρο, αποσύροντας τους πυρηνικούς πυραύλους από την Κούβα. Το πυρηνικό πρόγραμμα της Βόρειας Κορέας άρχισε να αναπτύσσεται αργά αλλά σταθερά από τη δεκαετία του '90 στη λογική της αυτοπροστασίας του καθεστώτος μέσω μιας αποτρεπτικής δύναμης ικανής να κρατήσει μακριά πιθανούς εισβολείς από τον κορεατικό νότο. Η διάλυση της ΕΣΣΔ και ο Α΄ Πόλεμος του Κόλπου αποτέλεσε κομβικό σημείο για την απόφαση της αυτή (Waxman 2007). Σήμερα το πυρηνικό πρόγραμμα εξασφαλίζει τη συνέχιση της συγκεντρωτικής οικονομίας και λειτουργεί ως ενοποιητικός παράγοντας της κοινωνίας της. Παράλληλα, επιτρέπει στη Βόρεια Κορέα να διατηρεί μια σχετική αυτονομία από τα γεωπολιτικά της σημεία αναφοράς, δηλαδή την Κίνα, το Ιράν, τη Ρωσία, ακόμη και τη Νότια Κορέα.

Κύριοι πιστωτές της Βόρειας Κορέας ήταν η Ρωσία, η Κίνα, το Πακιστάν, και το Ιράν.. Παράλληλα, μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, η Ρωσία έχει αντικατασταθεί από την Κίνα ως βασικός οικονομικός εταίρος αν και η Ρωσία και Κίνα έχουν μειώσει σημαντικά την έκθεσή τους προς τη Πιονγκιανγκ, δεδομένου των κυρώσεων που έχει υποστεί από το Σ.Α..

Η αναθεωρητική συμπεριφορά της Β. Κορέας σχετικά με την απόκτηση πυρηνικών όπλων έχει προκαλέσει σεισμικές δονήσεις στο διεθνές προσκήνιο με επίκεντρο τις Η.Π.Α. Οι ΗΠΑ ζήτησαν κυρώσεις κατά της Βόρειας Κορέας στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών ως μέτρο πίεσης στην αποπυρηνικοποίηση της. Η Ρωσία αν και ψήφισε αυτές τις κυρώσεις, υποστήριξε την αποπυρηνικοποίηση της περιοχής, αλλά υποστήριξε επίσης μια σταδιακή διαδικασία που περιλαμβάνει μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης με τις Ηνωμένες Πολιτείες (Scott A. Snyder, Council on Foreign Relations 2019). Δεν είναι προς το συμφέρον της, να αποδεχθεί την πυρηνική και στρατιωτική αυτονομία της Βόρειας Κορέας, η οποία σήμερα θεωρείται ως «free rider» στη περιοχή.

Ωστόσο, η Ρωσική Ομοσπονδία θέλει να διατηρήσει το βορειοκορεατικό καθεστώς, το οποίο εμποδίζει την κορεατική χερσόνησο να πέσει κάτω από την επιρροή των ΗΠΑ. Βεβαίως, δεν επιθυμεί στρατιωτική πίεση κατά της Βόρειας Κορέας,

η οποία θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τις δομές ασφαλείας της στην Κεντρική Ασία και την περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού.

Η Κίνα δεν ενδιαφέρεται να διατηρήσει μια Βόρεια Κορέα ως εξισορρόπηση στη Νότια Κορέα και στις ΗΠΑ, αλλά τη χρησιμοποιεί για να έχει στρατηγικό βάθος σε περίπτωση απειλής από τη Κορεατική Χερσόνησο. Επιπλέον χρησιμοποιεί το χερσαίο χώρο της ως την αφετηρία της για το Δρόμο του Μεταξιού προς το Νότο και Δύση που έχει αναπτύσσει τα τελευταία χρόνια .

Σε αντίθεση με την ρωσο-κινεζική προσέγγιση που στοχεύει στην επίλυση μέσω ειρηνικής διαπραγματεύσεως έρχονται οι κυρωτικές πολιτικές εκ μέρους των Η.Π.Α και της Ε.Ε. με το ρόλο μέσων άσκησης πίεσης. Εν προκειμένω, τα αμερικανικά και ευρωπαϊκά μέτρα, προσβλέποντα στην εμπορική και οικονομική απομόνωση της Β. Κορέας με απώτερο στόχο την αποπυρηνικοποίηση (περιορισμοί σε εμπορικά δίκτυα, τραπεζικές συναλλαγές, τεχνολογίες πληροφοριών, απαγόρευση εξαγωγής πετρελαίου σε ευρωπαϊκές επιχειρήσεις προς την Β. Κορέα κ.α.). Επιπλέον η ήδη υπάρχουσα συμφωνία μεταξύ Η.Π.Α και Νότιας Κορέας για αμυντική θωράκιση έναντι της Πιγιονγιανγκ σε συνδυασμό με τις κοινές αεροπορικές περιπολίες των δύο συμμάχων δεν έχουν επιφέρει βελτίωση της κατάστασης.

Η προσπάθεια του Πρόεδρου των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ προσέγγισης τον ηγέτη της Βόρειας Κορέας, έως σήμερα δεν έχει αποδώσει. Οι ομάδες που έχουν συσταθεί για να εγκαταλείψουν τα πυρηνικά από την Κορέα, έχουν περιέλθει σε αδιέξοδο. Σήμερα, η ριψοκίνδυνη κλιμάκωση των σχέσεων μεταξύ Β. Κορέας και Η.Π.Α. έχει εξελιχθεί σ' ένα πολιτικο-διπλωματικό παίγνιο μηδενικού αθροίσματος στο οποίο ο Βόρειο-Κορεάτης ηγέτης διεκδικεί την απόλυτη νίκη, λόγω αδυναμίας των ΗΠΑ να αντιμετωπίσει ένα rogue state.

Η ανορθολογικότητα του ηγέτη της Βορείου Κορέας Κιμ Γιονγκ Ουν, εκφρασμένη μέσα από συνεχείς εμφανίσεις στα ΜΜΕ, κυρίως επιτιθέμενος στις ΗΠΑ αλλά και σε όλο το κόσμο (Παναγόπουλος 2019), εδράζεται στο παράγοντα μηδενικού πολιτικού κόστους. Η Β. Κορέα ως ένας από τους μη έχοντες του διεθνούς

συστήματος, όπως θα την χαρακτήριζε και ο E.H. Carr «μη έχων του Διεθνούς Συστήματος²⁵», επιζητά τη μεταβολή του status kbo προς όφελός της. Σε αυτό το πλαίσιο, οφείλεται να συνυπολογισθεί και το γεγονός ότι η Βόρεια Κορέα έχει γνώση πως βρίσκεται ανάμεσα σε τρεις μεγάλες δυνάμεις (Η.Π.Α, Κίνα και Ρωσία) εκ των οποίων οι δύο (Κίνα και Ρωσία) επιθυμούν εν μέρει τη διατήρηση της καθεστηκυίας τάξης στη Βόρεια Κορέα, μιας και οι αξιώσεις της στοχεύουν σε μείωση της αμερικάνικης επιρροής στην Κορεάτικη Χερσόνησο.

Η πόλωση που δημιουργείται ανάμεσα σε έχοντες (Η.Π.Α ,Ε.Ε, Κίνα, Ρωσία) και μη έχοντες αναθεωρητικούς (Βόρεια Κορέα), αλλά και μεταξύ των ίδιων των εχόντων ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης, με τις δυτικές δυνάμεις να εμμένουν στην πίεση και τις ανατολικές να επιζητούν συνεργατική λύση αμοιβαίας υποχώρησης, υποβιβάζει την αμερικάνικη επιρροή στη Βόρεια Κορέα αλλά και το κύρος των ΗΠΑ παγκοσμίως. Αυτή η πόλωση μεταξύ εχόντων προσδίδει χώρο και χρόνο στον Κιμ Γιονγκ Ουν να συνεχίσει το πυρηνικό του πρόγραμμα ενώ οι κενές απειλές του Ντόναλντ Τραμπ μειώνουν το πολιτικό γόητρο και την αξιοπιστία της Αμερικής ως παίκτη της διεθνούς κοινότητας. Στο πλαίσιο που δημιουργείται

Υπό τις προαναφερθείσες συγκυρίες, η αύξηση σκληρής ισχύος (πυρηνικής) της Βόρειας Κορέας και οι συνεχείς και αναθεωρητικές δηλώσεις του ηγέτη της, έχει δημιουργήσει δίλημμα ασφαλείας στους κρατικούς δρώντες της περιοχής καθώς και στις ΗΠΑ. Από την άλλη Κράτος που αναγνωρίζει την αδυναμία του να ακολουθήσει την αύξηση της ισχύος ενός άλλου κρατικού δρώντα και νιώθοντας φόβο από αυτή την αύξηση (στη συγκεκριμένη περίπτωση η Βόρεια Κορέα), επιλέγει να ενισχυθεί με οποιοδήποτε κόστος. Δηλαδή η απόκτηση όπλων μαζικής καταστροφής από ένα rogue state με ελάχιστους συμμάχους συνιστά τον μηχανισμό επιβίωσης μιας και αποτρέπει άλλα κράτη να απειλήσουν στρατιωτικά την εθνική του κυριαρχία. Όμως

²⁵ Σύμφωνα με τον E.D. Carr υπάρχουν δύο σχολές σκέψης στις ΔΣ, οι Ρεαλιστές και Ουτοπιστές. Στο βιβλίο του «The twenty years crisis 1919 - 1939» θεωρεί ότι, τα προβλήματα του κόσμου το 1939 ήταν δομικά πολιτικό-οικονομικά που υπερέβαιναν την σημασία των ηγετων και εστιάζοντας στους ηγέτες, ήταν σαν να εστιάζουμε στο δένδρο αντί για το δάσος. Τέλος θεωρεί ότι στο ΔΣ υφίσταται μια αδιάκοπη μάχη μεταξύ των οικονομικά προνομιούχων δυνάμεων και των οικονομικά «μη έχοντων».

η απόκτησή τους αποβλέπει περισσότερο ως μέσο αποτροπής και άμυνας παρά επίθεσης (Κουσκουβέλης, 2007: 213-216).

Το Πεκίνο από τη μέρα ίδρυσης της Βόρειας Κορέας παραδοσιακά είχε επιρροή στη Πιονγκγιάνγκ, ως απότοκος της υποστήριξης της κατά τον Πόλεμο της Κορέας. Σήμερα η Κίνα είναι από τις λίγες χώρες που διατηρούν ακόμη σχέσεις με το καθεστώς. Ωστόσο η Πιονγκγιάνγκ δεν έχει απελευθερωθεί εντελώς από τα δεσμά της ιστορικής της κληρονομιάς. Η προηγούμενη κινεζική κυριαρχία στην κορεατική χερσόνησος εξακολουθεί να προκαλεί διαμάχες σήμερα μεταξύ της Βόρειας Κορέας με την Κίνα.

Αν και το πυρηνικό πρόγραμμα της Βόρειας Κορέας επιτρέπει σήμερα στη Κίνα να παίξει και πάλι έναν σημαντικό ρόλο στη βορειοανατολική Ασία, οι αρχές του Πεκίνου γνωρίζουν ότι εκτός από τα προβλήματα που δημιουργεί με τις χώρες της περιοχής, ο οικονομικός στραγγαλισμός από τις χώρες της δύσης, έχουν ως αποτέλεσμα και την αυξανόμενη παρουσία βορειοκορεάτων ως προσφύγων στο Κινεζικό έδαφος (Josh Smith, Joyce Lee, 2019).

Η Κίνα και η Βόρεια Κορέα μοιράζονται συννοριακό μήκος 1.416 χιλιομέτρων που αντιστοιχεί στην πορεία των ποταμών Yalu και Tumen. Αυτοί οι ποταμοί διευκόλυναν τη κατάρτιση των συνόρων, αλλά δεν υπήρξε ποτέ συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών για την ακριβή χάραξη των συνόρων. Η κύρια συννοριακή διαφωνία μεταξύ του Πεκίνου και της Πιονγκγιάνγκ αφορά το όρος Paektu. Ο ορεινός όγκος Paektu είναι η υψηλότερη κορυφή της περιοχής, ηφαιστειογενούς κατάστασης, ύψους 2.744 μέτρων, όπου πηγάζουν οι ποταμοί Yalu και Tumen. Η περιοχή που περιβάλλει το ηφαίστειο είναι άγονη και ακατοίκητη. Κορεάτες και Κινέζοι στο παρελθόν προσπάθησαν να αναπτύξουν οικονομικά την περιοχή, αλλά δεν τα κατάφεραν. Το έδαφος που αξιώνει η Πιονγκγιάνγκ αφορά 33 τετραγωνικά χιλιόμετρα γύρω από τη κορυφή του Paektusan.

Για τους Κορεάτες το Mount Paektu είναι συνδεδεμένο με την ιστορία τους²⁶ ενώ για τις κομμουνιστικές αρχές της Βόρειας Κορέας, το όρος Paektu είναι το «ιερό βουνό της επανάστασης» ο τόπος των πιο σημαντικών αντάρτικων επιχειρήσεων υπό τη διοίκηση του Kim Il-Sung. Το ηφαίστειο σήμερα είναι αναμφισβήτητο το πιο αγαπημένο μέρος στη Βόρεια Κορέα.

Από το 1949, η Κίνα και η Βόρεια Κορέα δέχθηκαν ότι η πορεία των ποταμών Yalu και Tumen αποτελεί το σύνορο μεταξύ των δύο χωρών. Ωστόσο, αρνήθηκαν να τοποθετήσουν τη γραμμή οριοθέτησης στη μέση των ποταμών, υιοθετώντας την αρχή της από κοινού ιδιοκτησίας, διαχείρισης και χρήσης των δύο πλωτών οδών. Ιστορικά, το κύριο πρόβλημα είναι τα δεκάδες νησιά που βρίσκονται στα ποτάμια. Η Κίνα αναγνώρισε την κυριαρχία της Βόρειας Κορέας πάνω από το 80% αυτών των νησιών, συμπεριλαμβανομένων των μεγαλύτερων. Η κυριότητα των νησιών έχει καθοριστεί από την εθνικότητα του πληθυσμού τους, αλλά το πρόβλημα δεν επιλύθηκε καθόλου για τα ακατοίκητα νησιά, ένα είδος κοινής ευθύνης που φαίνεται να ισχύει στην περίπτωση τους και σήμερα ερίζει τις δύο χώρες (Pinilla 2004).

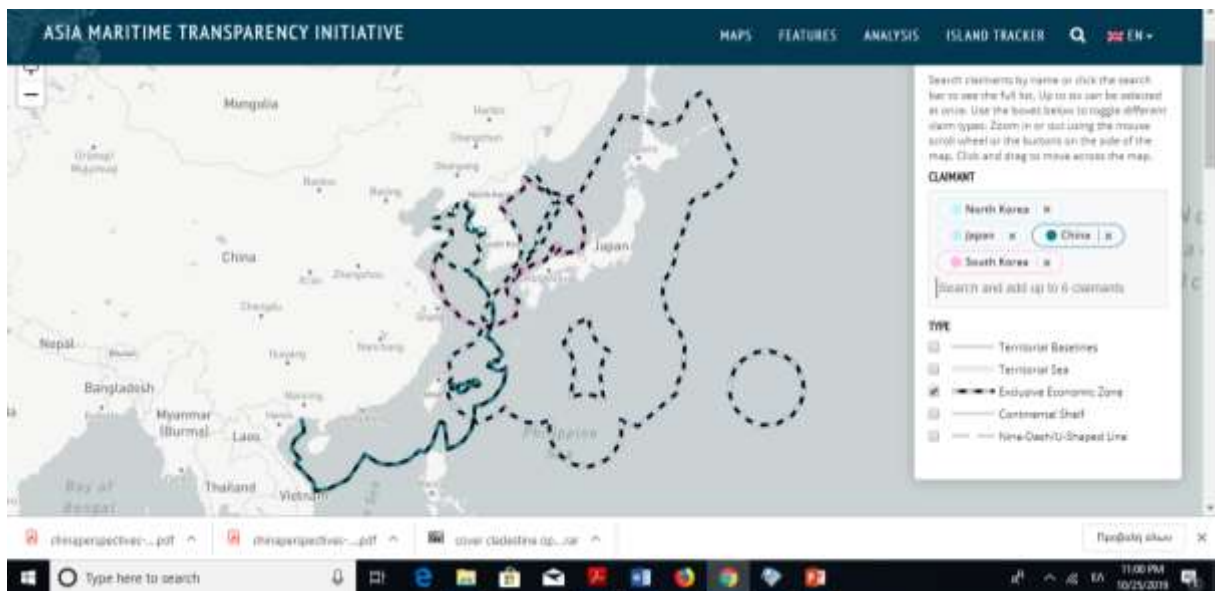
Ένα άλλο στοιχείο έντασης είναι το ζήτημα της πρόσβασης της Κίνας στη Θάλασσα της Ιαπωνίας. Η Βόρεια Κορέα βρίσκεται στα όρια της Κίνας κατά μήκος του μεγαλύτερου τμήματος του βόρειου ορίου της. Στα βορειοανατολικά σύνορά της, ο ποταμός Tumen (για 17 χιλ) είναι το όριο μεταξύ της Βόρειας Κορέας και της Ρωσίας, αποστερώντας έτσι την Κίνα από οποιοδήποτε άνοιγμα στη Θάλασσα της Ιαπωνίας. Το παραπάνω γεγονός αποστερεί από την Κίνα κάθε θέση ανεφοδιασμού για τον στόλο της στη Βόρεια Ασία (Pinilla 2004).

Οι συμφωνίες του 1985-86 και του 1991 μεταξύ των Ρώσων και των Βορειοκορεατών για την οριοθέτηση των συνόρων τους, έχουν ζωτικό ενδιαφέρον για την Κίνα, η οποία ανησυχεί ιδιαίτερα για την αναγνώριση του δικαιώματος της ναυσιπλοΐας στον ποταμό Tumen έως τη θάλασσα της Ιαπωνίας. Η Μόσχα και η

²⁶ Σύμφωνα με έναν θρύλο, ο Θεός Hwanung «ο βασιλιάς προέρχεται από τον ουρανό» προσγειώθηκε στο ηφαίστειο για να ζευγαρώσουν με μια γυναίκα που συνέλαβε τότε ένα γιο, Tangun «το βασιλιάς της σημύδας», ο οποίος 2333 π.χ. ίδρυσε το βασίλειο του Χοσόν, θεωρούμενο ως το πρώτο Κορεατικό κράτος.

Πιονγιάνγκ δεν έχουν ποτέ αρνηθεί την Κίνα αυτό το δικαίωμα, αλλά σπάνια έδειξαν και κάποια συνεργατική στάση.

Ένα τελευταίο ζήτημα είναι εκείνο των θαλάσσιων ορίων. Τον Ιούλιο του 1977, η Βόρεια Κορέα μονομερώς εισήγαγε ζώνη αποκλεισμού οικονομικής και αλιευτικής δραστηριότητας 200 μιλίων από τις ακτές της Κίτρινη Θάλασσα και, από τότε, οι δύο χώρες δεν έχουν ακόμη διευθετήσει το ζήτημα θαλάσσια σύνορα. Για το Πεκίνο, η βορειοκορεατική θέση θέτει σε κίνδυνο την οικονομική την ανάπτυξη του στόματος του Υαλου και, ειδικότερα, του Κόλπου του Βειhai. Αντίστοιχα με την Κίνα υφίσταται διαμάχες για τη χάραξη θαλάσσιων συνόρων με την Ιαπωνία και τη Νότια Κορέα.

Πηγή: <https://amti.csis.org/maritime-claims-map/>

εικ 10 Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Βόρειας Κορέας

ΚΕΦ 3 : ΔΙΑΜΑΧΕΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΔΡΩΝΤΩΝ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Δημοκρατία της Κίνας (Ταιβάν)

Το φθινόπωρο του 1949, μετά την επικράτηση του Κουμμουνιστικού Κόμματος στη Κίνα και τη καταστροφή της στρατιάς του Τσανγκ Καϊσέκ από τον Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό του Mao Tse Toung, δύο εκατομμύρια Κινέζοι εθνικιστές, μεταξύ των οποίων και τα υπολείμματα της στρατιάς, εγκατέλειπαν την ηπειρωτική Κίνα για να εγκατασταθούν στη νησιωτική Ταιβάν. Το Κουομιντάνγκ²⁷ από τη μέρα που εγκαταστάθηκε στη Ταιβάν έλεγχε στρατιωτικά την Ταϊβάν, ενώ υποστήριζε και ότι διοικούσε ολόκληρη τη Κίνα. Το Πεκίνο θεωρεί πάντα την Ταϊβάν κινεζική επαρχία και δεν παύει να ζητεί την «επανένωση» της με την ηπειρωτική Κίνα. Μέχρι σήμερα, η ιστορική αντιπαράθεση της Κίνας και της Ταιβάν χαρακτηρίζεται από συνεχείς εντάσεις και αποτελεί πιθανή εστία συγκρούσεων όχι μόνο των δύο χωρών αλλά και των συμμάχων τους.

Η γεωγραφική θέση της Ταιβάν, δημιουργεί ένα στενό θαλάσσιο δίαυλο (στενά της Ταιβάν) όπου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ελεύθερη ναυσιπλοΐα της περιοχής. Το στενό εκτείνεται από τα νοτιοδυτικά προς τα βορειοανατολικά μεταξύ των θαλασσών της Νότιας και Ανατολικής Κίνας, φθάνει σε βάθος περίπου 230 ποδιών (70 μ.), και περιέχει τα νησιά Pescadores (που ελέγχονται από την κυβέρνηση της Ταϊβάν).

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 και 1970, η Δημοκρατία της Κίνας διατήρησε ένα αυταρχικό καθεστώς ενώ η ταχεία οικονομική ανάπτυξη, γνωστή ως θαύμα της Ταϊβάν, ήταν το αποτέλεσμα του φορολογικού καθεστώτος, ανεξάρτητο από την ηπειρωτική Κίνα, και υποστηρίχθηκε, μεταξύ άλλων, από τις ΗΠΑ. Κάτω από την αμερικανική ομπρέλα ασφαλείας η Ταϊβάν προόδευσε τόσο στο οικονομικό όσο και στο πολιτικό επίπεδο. Στη διαμόρφωση συνέβαλαν, η άμβλυνση της έντασης των

²⁷ Το Εθνικιστικό Κόμμα, (ΚΜΤ, «Εθνικό Λαϊκό Κόμμα που κυβερνούσε όλο ή μέρος της ηπειρωτικής Κίνας από το 1928 έως το 1949, κατατροπώθηκε στον εμφύλιο από το Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό του Mao Tse Toung και στη συνέχεια κυβέρνησε την Ταιβάν κάτω από τον Τσιάνγκ Καϊσέκ και τον διαδόχους του.

σχέσεων Κίνας-ΗΠΑ, ο συνεχής εξοπλισμός της χώρας με αμερικανικά όπλα, καθώς και οι ρητές εγγυήσεις των ΗΠΑ για την ειρήνη στον Πορθμό.

Η πολιτική του Πεκίνου έναντι της Ταϊβάν εντάσσεται στην ξεκάθαρη στρατηγική της εθνικής ολοκλήρωσης της Κίνας. Το Πεκίνο μετά την προσάρτηση του Χονγκ Κονγκ το 1997 και του Μακάο το 1999, Κίνας θεωρεί την επανάκτηση της Ταϊβάν ως εθνική ολοκλήρωση. Η Βουλή της Κίνας επικύρωσε ομόφωνα νόμο κατά της απόσχισης, ο οποίος επιτρέπει στο Πεκίνο τη χρήση «μη ειρηνικών» μέσων κατά της Ταϊβάν ως το ύστατο μέτρο επιβολής, σε περίπτωση που όλες οι ειρηνικές προσπάθειες αποτύχουν. Η Ταϊβάν αρνείται να ενσωματωθεί στην Κίνα. Το μόνο στοιχείο, ανοικτό σε διαπραγμάτευση, σύμφωνα με τη Κίνα. Το Πεκίνο «επιφυλάσσεται του δικαιώματός του να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα» για να αντιμετωπίσει «εξωτερικές δυνάμεις» που ενεργούν για να αποτρέψουν την ειρηνική επανένωση καθώς και αυτονομιστικές και αποσχιστικές δυνάμεις στην Ταϊβάν, επέμεινε ο κινέζος πρόεδρος κατά τη διάρκεια επίσημης ομιλίας του στο Πεκίνο (Καθημερινή 2019).

Το παραπάνω γεγονός έχει προκαλέσει έντονες αντιδράσεις από την ηγεσία της Ταϊβάν, θεωρώντας ότι ο κινεζικός νόμος ανοίγει το δρόμο για στρατιωτική επίθεση, και ως την μεγαλύτερη απειλή για την περιφερειακή ασφάλεια και σταθερότητα της περιοχής. Ζήτησε δε από τη Διεθνή κοινότητα να καταδικάσει τον νέο κινεζικό νόμο.

Η ιστορία της αντιπαράθεσης Κίνας-Ταϊβάν είναι μοναδική από κάθε άποψη, διότι οποιαδήποτε σύγκρουση μπορεί να προκαλέσει την ανάφλεξη στη περιοχή, με ότι αυτό συνεπάγεται και για τις δύο πλευρές, για την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Ασίας αλλά και τις σχέσεις Αμερικής – Κίνας.

Το Πεκίνο χρησιμοποιεί το αφήγημα, ότι η Ταϊβάν είναι αναφαίρετο κομμάτι της Κίνας, οπότε ανταγωνίζεται οτιδήποτε ανήκει/διεκδικεί στην Ταϊβάν. Η Ταϊβάν βρίσκεται σε διαμάχη με αρκετά κράτη της περιοχής για μια σειρά νησίδων. Η διαμάχη για την κυριαρχία κυρίως στα νησιά Παρασέλς (Paracels) και Σπράτλυ (Spratly), αλλά και η οριοθέτηση των ΑΟΖ από τις ακτές των παράκτιων κρατών,

αποτελούν και τη σημαντικότερη έριδα, συνεπεία των πιθανών πλούσιων ενεργειακών κοιτασμάτων αλλά και ότι δύναται να ελέγξουν το θαλάσσιο εμπορικό δρόμο.

Οι πιο σημαντικές διαφορές εστιάζονται στις παρακάτω περιοχές:

(α) τα νησιά Senkaku/Diaoyu με τη Ιαπωνία και την Κίνα, στα οποία αναφερθήκαμε παραπάνω.

(β) Τα νησιά Spratly²⁸, μεταξύ Κίνας, Ταϊβάν, Βιετνάμ, Μαλαισία, Φιλιππίνες και Μπρουνέι. Ο έλεγχος των νησιών Spratly ασκείται μερικώς από όλα τα εμπλεκόμενα κράτη. Τα διεκδικεί συνολικά η Κίνα ή Ταϊβάν και το Βιετνάμ και μερικώς η Μαλαισία, οι Φιλιππίνες και το Μπρουνέι.

(γ) Τα νησιά Paracel, μεταξύ Κίνας, Ταϊβάν, Βιετνάμ. Περιλαμβάνουν περίπου 130 μικρά κοραλλιογενή νησιά και υφάλους χωρισμένα σε ομάδες νησιών, σε μια θαλάσσια έκταση περίπου 15,000 χλμ² με περίπου 7.75 χλμ² στεριάς. Τα κατέχει όλα η Κίνα

(δ) Τα νησιά Macclesfield Bank, μεταξύ Κίνας, Ταϊβάν, Βιετνάμ, Φιλιππίνες. Είναι μία επιμήκης βυθισμένη ατόλλη με υφάλους και ξέρες στη Νότια Θάλασσα της Κίνας. Βρίσκεται ανατολικά των Νήσων Πάρασελ, νοτιοδυτικά των Νήσων Pratas και βόρεια των νήσων Σπράτλει. Το μήκος της υπερβαίνει τα 130 χλμ και το μέγιστο πλάτος τα 70 χλμ, εσωκλείωντας ωκεάνιο χώρο, εντελώς βυθισμένο 6.448 km².

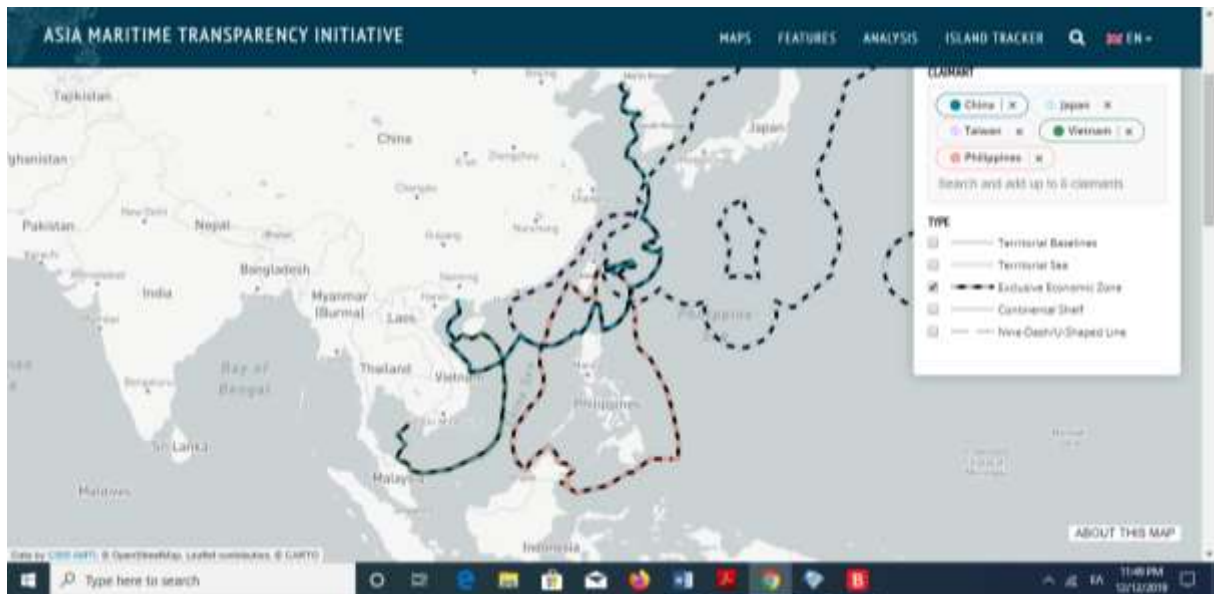
²⁸ Τα νησιά Spratly αποτελούνται από περισσότερα από 100 μικρά νησιά ή υφάλους που περιβάλλονται από πλούσια αλιευτικά πεδία - και ενδεχομένως από κοιτάσματα φυσικού αερίου και πετρελαίου. Ισχυρίζονται πλήρως από την Κίνα, την Ταϊβάν και το Βιετνάμ, ενώ οι ποσότητες αξιώνουν η Μαλαισία και οι Φιλιππίνες. Περίπου 45 νησιά καταλαμβάνονται από σχετικά μικρό αριθμό στρατιωτικών δυνάμεων από την Κίνα, τη Μαλαισία, τις Φιλιππίνες, την Ταϊβάν και το Βιετνάμ. Από το 1985, το Μπρουνέι έχει ζητήσει μια υφαλοκρηπίδα που επικαλύπτει έναν νότιο ύφαλο, αλλά δεν έχει κάνει καμία επίσημη αξίωση για τον ύφαλο. Ο Μπρουνέι διεκδικεί μια αποκλειστική οικονομική ζώνη σε αυτόν τον τομέα (CIA 2019).

(ε) Τα αβαθή ύδατα Scarborough (Σκάρμποροου), που βρίσκονται μεταξύ του αρχιπελάγους Macclesfield και του νησιού Luzon των Φιλιππίνων. Σχηματίζει μία τριγωνική αλυσίδα υφάλων και βράχων με περιφέρεια 46χλμ. Η συνολική έκταση που περικλείεται ως εσωτερικά ύδατα είναι 150 τ.χλμ.

(στ) Τα νησιά Pratas/ Dongsha - Tungsha Islands, μεταξύ Κίνας και Ταιβάν. Τα υπόψη νησιά αποτελούνται από τρεις απόλες που βρίσκονται στο βόρειο τμήμα της Νότιας Σινικής Θάλασσας. Σήμερα η Ταιβάν ασκεί τον έλεγχο στα νησιά, αλλά η Κίνα υποστηρίζει ότι της ανήκουν.

Η διαμάχη για την κυριαρχία κυρίως στα νησιά Παρασέλς (Paracels) και Σπράτλυ (Spratly), αλλά και η οριοθέτηση των ΑΟΖ από τις ακτές των παράκτιων κρατών, αποτελούν και τη σημαντικότερη έριδα στα νησιά της ΝΑ Ασίας, συνεπεία και των πιθανών πλούσιων ενεργειακών κοιτασμάτων (RAND Co. 2016).

Η Ταιβάν επικαλείται ιστορικούς λόγους, σύμφωνα με τους οποίους παράδες ανακάλυψαν τα εν λόγω νησιά, όπου δραστηριοποιούνταν για χρόνια στην αλιεία, ενώ ασκούσε και την διοικητική δικαιοδοσία από το 13ο αιώνα. Το 1947 η τότε κυβέρνηση της Ταιβάν Kuomintang υιοθέτησε μια γραμμή 11 σημείων από τη πρωτεύουσα της το Nanjing. Αυτή ήταν αρχικά μια διακεκομμένη γραμμή, η οποία υποδείχθηκε για πρώτη φορά από την κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Κίνας το 1947, για τους ισχυρισμούς της προς τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Όταν το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας ανέλαβε την ηπειρωτική Κίνα και σχημάτισε τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας το 1949, η γραμμή υιοθετήθηκε και αναθεωρήθηκε σε εννέα παύλες, όπως την ενέκρινε ο Zhou Enlai. Η Κίνα υποστηρίζει ότι οι διαφιλονικούμενες περιοχές περικλείονται στη διακεκομμένη γραμμή των 9 σημείων, όπου διατηρεί κυριαρχικά δικαιώματα, ενώ έχει θέσει αίτημα για επέκταση της υφαλοκρηπίδας πέραν των 200 χλμ, συμπεριλαμβάνοντας τα νησιά Spratly και Paracel (Pu 2015).

Πηγή: <https://amti.csis.org/maritime-claims-map/>

εικ 12,13 Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Ταιβάν

Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (Κίνα)

Η ανάδειξη της Κίνας ως οικονομικής δύναμης, τα τελευταία χρόνια, μπορεί να αποδοθεί στις ενέργειες στις οποίες αυτή προέβη, ειδικά από την περίοδο της οικονομικής κρίσης το 2007-2008. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο αυτή, η Κίνα εκμεταλλεύτηκε τις συνέπειές της στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας, προσπαθώντας να τονώσει τις οικονομίες των χωρών της περιοχής αυτής. Με αυτόν, όμως, τον τρόπο δημιουργήθηκε ένα καθεστώς εξάρτησης ανάμεσα στις συγκεκριμένες χώρες και την Κίνα, αυξάνοντας έτσι την επιρροή της σε αυτές.

Σταδιακά, λοιπόν, η Κίνα κατέστη περιφερειακή ηγεμονική δύναμη, καθώς οι οικονομικές δυνατότητες που προσέφερε στις ασιατικές νοτιοανατολικές οικονομίες ήταν περισσότερες από άλλες χώρες που αξίωναν ηγεμονικές τάσεις στην ίδια περιοχή.

Σήμερα, η Κίνα είναι η 2^η μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως, ακολουθώντας τις Η.Π.Α., με τις οποίες βρίσκεται σε εμπορικό πόλεμο τους τελευταίους μήνες. Μάλιστα, παρά το χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης του Α.Ε.Π. (6.6%) που

σημείωσε για πρώτη φορά μετά από το 2009, παραμένει στη 2^η θέση, με προοπτικές ανέλιξης στην 1^η – γεγονός που δυσανασχετεί τους Αμερικανούς.

Επιπλέον, η επεκτατική πολιτική της Κίνας σε οικονομικό επίπεδο καθίσταται αρκετά εμφανής από την Πρωτοβουλία «Μια Ζώνη, ένας Δρόμος» (Belt and Road Initiative), η οποία αποτελεί μια πρωτοβουλία του Κινέζου Προέδρου, Xi Jinping, να ενώσει την Ασία, την Ευρώπη και την Αφρική. Αυτή περιλαμβάνει κάποιους δρόμους, εκ των οποίων οι δυο σημαντικότεροι είναι: ένας που ξεκινάει από το Πεκίνο και καταλήγει στην Ευρώπη, περνώντας από την περιοχή της Ευρασίας, και συνιστώντας την «Οικονομική Ζώνη του Δρόμου του Μεταξιού», και ένας που συνδέει την Κίνα με χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, τις Χώρες του Κόλπου, και τελικά με την Ευρώπη, αποτελώντας το «Νέο Θαλάσσιο Δρόμο του Μεταξιού». Με αυτήν την πρωτοβουλία, οι Κινέζοι αποσκοπούν να διευκολύνουν τις μεταφορές και το εμπόριο μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών, να αυξήσουν τις επενδύσεις, και να ενισχύσουν την ανάπτυξη στις συγκεκριμένες περιοχές (Herrero 2019, Panda 2017).

Πηγή: CSIS.org

εικ. 12 Νέος Δρόμος του Μεταξιού

Τον Μάιο του 2009, η κινεζική κυβέρνηση κοινοποίησε στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Notes (Σημειώσεις), ζητώντας να κυκλοφορήσουν σε όλα τα κράτη μέλη του ΟΗΕ. Οι Σημειώσεις του 2009 περιείχαν αντιρρήσεις της Κίνας στις παρατηρήσεις του Βιετνάμ και της Μαλαισίας προς την Επιτροπή σχετικά με τα όρια της υφαλοκρηπίδας τους. Στις υπόψη Notes η Κίνα υποστήριξε ότι, έχει αναμφισβήτητη κυριαρχία στα νησιά της Νότια Σινικής Θάλασσας και στα παρακείμενα ύδατα, , καθώς και στον πυθμένα και το υπέδαφος τους. Η παραπάνω θέση από το 2009 έως σήμερα, τηρείται συνεχώς από την κινεζική κυβέρνηση και είναι ευρέως γνωστή από τη διεθνή κοινότητα. Στις παραπάνω σημειώσεις υπέβαλε χάρτη της Νότιας Σινικής Θάλασσας με οριοθετημένη περιοχή γνωστή ως «9 Dash Line» (U.N. 2009).

Ο χάρτης που αναφέρεται στα «Notes» της Κίνας, απεικόνιζε εννέα τμήματα γραμμής (παύλες) που περιβάλλουν τα νερά, τα νησιά και άλλα χαρακτηριστικά της Νότιας Σινικής Θάλασσας. Το Βιετνάμ, η Ινδονησία και οι Φιλιππίνες διαμαρτυρήθηκαν ως προς το περιεχόμενο των ορίων της Κίνας, υποστηρίζοντας ότι οι ισχυρισμοί της Κίνας που αντικατοπτρίζονται στον χάρτη διακεκομμένης γραμμής δεν έχουν βάση στο διεθνές δίκαιο της θάλασσας (U.N. 2011).

Το 2011, η Κίνα, θα κοινοποιήσει εκ νέου στα κράτη μέλη του ΟΗΕ, τη θέση που υποστήριξε το 2009 και πρόσθεσε επιπλέον, ότι η κυριαρχία και τα συναφή δικαιώματα της Κίνας στη Νότια Σινική Θάλασσα υποστηρίζονται από ιστορικά και νομικά στοιχεία. Στο χάρτη που υπέβαλε η Κίνα, η διακεκομμένη γραμμή περιλαμβάνει περίπου 2.000.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα θαλάσσιου χώρου, περιοχή που αντιστοιχεί περίπου στο 22% της χερσαίας έκτασης της Κίνας. Αυτό αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό ποσοστό του θαλάσσιου χώρου στη θάλασσα της Νότιας Κίνας. Εξαιρουμένης της Ταϊβάν και του νησιού Pratas (που αναφέρεται από την Κίνα ως Dongsha/Qundao), η διακεκομμένη γραμμή περιλαμβάνει περίπου 13 τετραγωνικά χιλιόμετρα χερσαίας έκτασης. Αυτή η έκταση περιλαμβάνει: τα νησιά Paracel (αναφερόμενα από την Κίνα ως Xisha Qundao), τα νησιά Spratly (Nansha Qundao) και τα αβαθή ύδατα Scarborough Reef (Huangyan Dao). Το μεγαλύτερο από αυτά τα νησιά είναι το νησί Woody στα Νησιά Paracel, με έκταση 2,4 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Οι

παύλες περιλαμβάνουν επίσης πολυάριθμες αβαθής περιοχές, όπως Macclesfield Bank (Zhongsha Qundao) και ο James Shoal (Zengmu Ansha). Η Κίνα μέχρι σήμερα δεν έχει δημοσιεύσει γεωγραφικές συντεταγμένες καθορίζοντας την ακριβή θέση των σημείων, συνεπώς όλοι οι υπολογισμοί που σχετίζονται με τη διακεκομμένη γραμμή είναι κατά προσέγγιση. Μέχρι σήμερα η Κίνα δεν έχει αποσαφηνίσει μέσω νομοθεσίας, διακήρυξης ή άλλων επίσημων δηλώσεων τη νομική βάση ή τη φύση της αξιώσεως της που σχετίζεται με τον χάρτη με διακεκομμένη γραμμή (US Department of State 2014).

Οι γραμμές που σημειώνουν τις κινεζικές διεκδικήσεις φαίνεται να είναι πολύ κοντά στα γειτονικά ανεξάρτητα κράτη, σε βαθμό που δεν επιτρέπει την ανάπτυξη ίδιας ΑΟΖ, αφού αφήνει χώρο μικρότερο από 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσεως, σύμφωνα με το αρ. 57 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 (εφεξής UNCLOS) από την πλευρά των κρατών όπως το Βιετνάμ, οι Φιλιππίνες, το Μπρουνέι και η Μαλαισία. Επιπλέον, σημαντική διαμάχη έχει προκύψει αναφορικά με το καθεστώς νησιών, βραχονησίδων και υφάλων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Η Κίνα στηρίζει την άποψή της, στη μακραίωνη παρουσία της στη περιοχή. Βασίζεται σε ιστορικές αναφορές που σχετίζουν τον κινεζικό λαό με την Νότια Σινική Θάλασσα διότι, η περιοχή ήταν ζωτικής σημασίας για τους ψαράδες. Η πρώτη επίσημη καταγραφή των επίμαχων νησιών εντοπίζεται σ' ένα έγγραφο του 1935 που δημοσίευσε η Επιτροπή «Map of Chinese Islands in the South China Sea». Το 1947 η τότε Κυβέρνηση της Κουομιτάνγκ (Κινεζικό Εθνικιστικό Κόμμα της Δημοκρατίας της Κίνας) εξέδωσε χάρτη με τίτλο «Map of South China Sea Islands» ο οποίος βασιζόταν στο χάρτη του 1935. Σύμφωνα με τα κινεζικά κείμενα, ο περίφημος χάρτης του 1947 προορίζονταν κυρίως για εσωτερική χρήση, με σκοπό να καταγραφεί το όριο άσκησης κυριαρχίας της Κίνας. Το 1948 ο χάρτης αυτός δημοσιεύθηκε στο πλαίσιο καταγραφής των διοικητικών περιοχών, μεταξύ των οποίων και η περιοχή της Νότιας Σινικής Θάλασσας. Το 1949 οι κινεζικοί χάρτες που παρήχθησαν μετά την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας «φαίνεται να ακολουθούν τους παλιούς χάρτες». Οι χάρτες που δημοσίευσε αργότερα η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας,

απομάκρυναν τις δύο παύλες που απεικονίστηκαν αρχικά μέσα στον κόλπο του Tonkin. Αν και δεν είναι ορατοί στον χάρτη του 2009, οι σύγχρονοι κινεζικοί χάρτες από το 1984 μέχρι σήμερα, περιλαμβάνουν επίσης δέκατη παύλα που βρίσκεται στα ανατολικά της Ταϊβάν (US Department of State 2014).

Η οριοθετημένη περιοχή γνωστή ως «9 Dash Line» που κατέθεσε η Κίνα είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία έξι θαλάσσιων συνοριακών αμφισβητήσεων μεταξύ των κρατών της περιοχής και της Κίνας:

(α) Το θαλάσσιο σύνορο που αντίκειται στα βιετναμέζικα παράλια μεταξύ της Κίνας, της Ταϊβάν και του Βιετνάμ.

(β) Το θαλάσσιο σύνορο που κείται βόρεια του Βόρνεο μεταξύ της Κίνας, της Μαλαισίας, των Φιλιππίνων και της Ταϊβάν

(γ) Το θαλάσσιο σύνορο στην περιοχή βόρεια της ακτής των νησιών Νατούνα μεταξύ της Κίνας, της Ινδονησίας και του Ταϊβάν

(δ) Το θαλάσσιο σύνορο έξω από την ακτή του Παλαγουάν και του Λουζόν μεταξύ της Κίνας, των Φιλιππίνων και της Ταϊβάν

(ε) Το θαλάσσιο σύνορο αλλά και τα νησιά Σαμπά, συμπεριλαμβανομένου του Αμπαλάτ, μεταξύ της Ινδονησίας, της Μαλαισίας και των Φιλιππίνων

(στ) Το θαλάσσιο σύνορο και τα νησιά στο στενό του Λουζόν μεταξύ της Κίνας, των Φιλιππίνων και του Ταϊβάν

Πηγή: <https://amti.csis.org/maritime-claims-map/>

εικ. 13 Διαφιλονικούμενες περιοχές Κίνας στη ΝΣΘ

Στη Λευκή Βίβλο του 2019, η Κίνα «απαντά» στη στροφή της στρατηγικής των ΗΠΑ, από την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του εξτρεμισμού σε ανταγωνισμό με την Κίνα και τη Ρωσία (Peer State Conflicts). Σηματοδοτεί το γεγονός ότι η Αμερική και η Κίνα είναι τώρα ανταγωνιστικές υπερδυνάμεις και ότι οι στρατιωτικές δυνάμεις της Κίνας αναπτύσσονται μέχρις ότου θα μπορέσουν να αμφισβητήσουν τις Ηνωμένες Πολιτείες. Επιπλέον, το λεπτομερές περιεχόμενο της Λευκής Βίβλου αποτελεί άμεση απάντηση στις επίσημες εκθέσεις των ΗΠΑ σχετικά με την κινεζική στρατιωτική δύναμη που εκδόθηκαν από της ΗΠΑ (US Defence Intelligence Agency 2019)

Στη Λευκή Βίβλο επιπλέον αναθεωρεί τις απόψεις των ΗΠΑ που εκφράστηκαν στα National Security Strategy 2017 και National Defense Strategy 2018 και απεικονίζει τις κινεζικές ενέργειες που περιγράφονται ως απειλητικές, ως ειρηνικές. Αναφέρει επίσης ότι, η Κίνα προσπαθεί να συμβάλει στην σε ειρηνική συνεργασία στην Ασία, μέσω οργανώσεων όπως το Shanghai Cooperation Council (Συμβούλιο Συνεργασίας της Σαγκάης), η άτυπη σύσκεψη των υπουργών Άμυνας Κίνας-ASEAN.

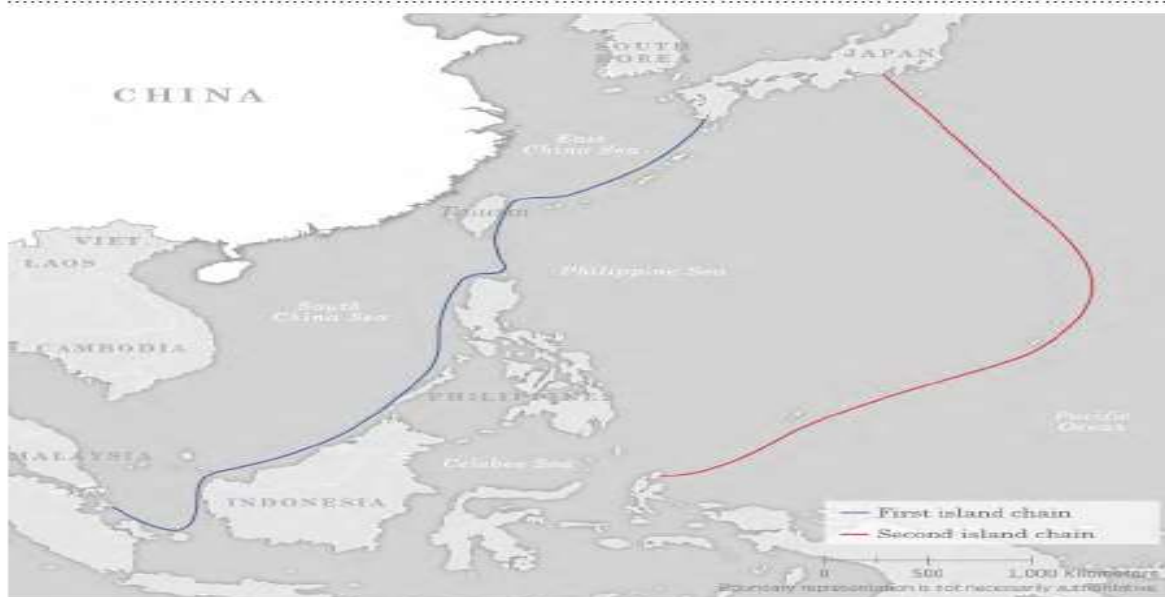
Τονίζει την ανταγωνιστική πολιτική των ΗΠΑ στη περιοχή, προκαλώντας αβεβαιότητες στην περιφερειακή ασφάλεια. Οι ΗΠΑ ενισχύουν τις στρατιωτικές συμμαχίες Ασίας-Ειρηνικού και ενισχύουν τη στρατιωτική ανάπτυξη και παρέμβαση, προσδίδοντας πολυπλοκότητα στην περιφερειακή ασφάλεια. Η ανάπτυξη του συστήματος Terminal High Altitude Area Defence (THAAD) στη Δημοκρατία της Κορέας (ROK) από τις ΗΠΑ έχει υπονομεύσει σοβαρά την περιφερειακή στρατηγική ισορροπία και τα στρατηγικά συμφέροντα ασφαλείας των περιφερειακών χωρών.

Περιγράφει ως απειλές, της διασπαστικές τάσεις των Ταϊβάν, Θιβέτ και Τουρκιστάν (Ουιγούαροι), τους κινδύνους από τις διαμάχες με τις χώρες τις περιοχής και τέλος επισημαίνει ότι, παραβιάζονται συχνά τα χωρικά ύδατα και ο εναέριος χώρος κοντά στα νησιά και τους υφάλους της, υποσκάπτοντας την εθνική της ασφάλεια και την ειρήνη στη περιοχή.

Υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη των Ενόπλων Δυνάμεων της Κίνας ως παράγοντα σταθερότητας και έχοντας ως στόχο τη διατήρηση της ειρήνης. Για τα ζητήματα της Θάλασσας, δηλώνει ότι οι ένοπλες δυνάμεις της Κίνας υπερασπίζονται, νησιά και υφάλους στην Θάλασσα της Ανατολικής Κίνας, τη Νότια Σινική Θάλασσα και την Κίτρινη Θάλασσα, και δύναται να έχουν άμεση επιχειρησιακή εικόνα στην επικράτεια της. Με στόχο τη διασφάλιση της εθνικής ενότητας, οι ένοπλες δυνάμεις της Κίνας ενισχύουν την στρατιωτική ετοιμότητα με έμφαση στη θάλασσα και στέλνουν αυστηρή προειδοποίηση στις αποσχιστικές δυνάμεις της «ανεξαρτησίας της Ταϊβάν» (Cordesman 2019)

Για να κατανοηθεί καλύτερα η προσπάθεια της Κίνας να κυριαρχήσει στη Νότια Σινική Θάλασσα, πρέπει να αναλογιστεί τι σημαίνει για αυτήν. Η Νότια Σινική Θάλασσα αποτελεί για αυτήν μια φυσική θαλάσσια ασπίδα προστασίας των νότιων συνόρων της. Η Κίνα δεν θα μπορούσε να δεχθεί την ύπαρξη οποιαδήποτε απειλής στη Νότια Σινική Θάλασσα που θα της δίνει το στρατηγικό πλεονέκτημα να την προσβάλλει, ιδιαίτερα δε από τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους στη περιοχή, δηλαδή η Νότια Σινική Θάλασσα αποτελεί το στρατηγικό βάθος της Κίνας (US Defence Intelligence Agency 2019).

The First and Second Island Chains

Πηγή: China Military Power

εικ 14 Στρατηγικό βάθος της Κίνας στη ΝΣΘ

Η Κίνα διαθέτει τον μεγαλύτερο αλιευτικό στόλο στον κόσμο με 200.000 και πλέον αλιευτικά που απασχολούν πάνω από 14.000.000 άτομα αποτελώντας το 25% των αλιέων παγκοσμίως. Η Κίνα για να προωθήσει τις αμφισβητούμενες απαιτήσεις της στην Θάλασσα της Νότιας Κίνας, βασίζεται σε μη συμβατικές δυνάμεις όπως οι «θαλάσσιες πολιτοφυλακές» (maritime militia). Αξιοποιώντας το πλεονέκτημα που τους παρέχει το διεθνές δίκαιο για την προστασία τους ως πολιτικά πλοία και προσωπικό, οι «αλιείς» αυτοί κυριαρχούν στις θαλάσσιες περιοχές προς όφελος της Κίνας (Polling 2019).

Τα τελευταία χρόνια, οι μονάδες θαλάσσιων πολιτοφυλακών έχουν παίξει σημαντικό ρόλο σε μια σειρά από αψιμαχίες στα διεθνή ύδατα: Το 2012, για παράδειγμα, συμμετείχαν στην κατάληψη από την Κίνα του Scarborough Shoal των Φιλιππίνων, και το 2014 βοήθησαν την Κίνα να απωθήσει βιετναμέζικα πλοία από μια εξέδρα άντλησης πετρελαίου που η Κίνα είχε τοποθετήσει κοντά στα αμφισβητούμενα νησιά Paracel ενώ η ιαπωνική ακτοφυλακή διέταξε 208 κινεζικά αλιευτικά να απομακρυνθούν από την ευρύτερη περιοχή της μόνο το πρώτο ενιάμηνο του 2014. Οι

πολιτοφυλακές αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο στο σχέδιο της Κίνας να προωθήσει ανάιμακτα τις ναυτικές απαιτήσεις της, αφού η συχνά πολιτική περιβολή τους επιτρέπει στο Πεκίνο να αρνηθεί την συμμετοχή του στις εμπλοκές όπως τον περασμένο Οκτώβριο και να εκμεταλλεύεται τους κανόνες εμπλοκής του Ναυτικού των ΗΠΑ, οι οποίοι περιορίζουν τις ενέργειες που τα αμερικανικά πλοία μπορούν να κάνουν κατά μη στρατιωτικών πλοίων αφού έχουν σχεδιαστεί για να μοιάζουν με πολιτικές ομάδες που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις στρατιωτικές στολές τους κατά το δοκούν ανάλογα με την αποστολή τους. Η Κίνα προσπαθεί δηλαδή να κυριαρχήσει στη περιοχή χωρίς να εμπλακεί σε στρατιωτική διαμάχη, διότι πιθανό θα εμπλακούν και άλλοι δρώντες και κυρίως οι ΗΠΑ (Erickson 2016).

Η Κίνα θεωρεί την Ταϊβάν ως επαρχία της. Στο παρελθόν δεν υπήρχε δίαυλος επικοινωνίας με τα δύο κράτη να βρίσκονται σχεδόν σε εμπόλεμη κατάσταση, ενώ τώρα υπάρχουν εμπορικές σχέσεις μεταξύ τους. Η Κίνα αλλάζει πλέον τη μέθοδο προσέγγισης, έχοντας σαν παράδειγμα την ενσωμάτωση του Hong Kong και του Macao με ειδικά προνόμια και το γεγονός ότι οι γενιές που έζησαν τα γεγονότα του εμφυλίου και της διάσπασης, θέτει πλέον ως βάση αναφοράς την κοινή φυλετική καταγωγή, με την προσδοκία ότι στο μέλλον θα επιτευχθεί ένας τύπος ενσωμάτωσης. Δεν πρέπει βέβαια να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι το μείζον των ενόπλων δυνάμεων της Κίνας είναι σταθμευμένο στις ακτές των στενών της Ταϊβάν, εξασκώντας έτσι συνεχή πίεση στην τελευταία.

Εκτός από την διαμάχη για την Ταϊβάν, όπου η Κίνα τη θεωρεί εσωτερική διαμάχη, η Κίνα αντιμετωπίζει διαμάχες και στο εσωτερικό της. Διασπαστικές – διαχωριστικές δυνάμεις για την «ανεξαρτησία του Ανατολικού Τουρκιστάν²⁹», την

²⁹ Η επαρχία Xinjiang αποτελεί το 1/6 της συνολικής έκτασης της χώρας και ευρίσκεται στο ΒΔ τμήμα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας. Οι Ουϊγούροι, εθνότητα τουρκμενικής καταγωγής, που ασπάσθηκαν το Ισλάμ στις αρχές του 14ου αιώνα, αριθμούν σήμερα 7,5 εκατομμύρια και αποτελούν το 41% του πληθυσμού της επαρχίας Xinjiang. Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ενώσεως και την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας των μουσουλμανικών Δημοκρατιών της Κεντρικής Ασίας, στις αρχές της δεκαετίας 1990, οι εθνικές συγκρούσεις στην επαρχία έχουν λάβει αποσχιστικό χαρακτήρα, γεγονός που προκαλεί ανησυχία στην κυβέρνηση του Πεκίνου. Οι Αρχές, όταν αντιμετώπισαν για πρώτη φορά την ένοπλη εξέγερση, απάντησαν βιαίως, αρνήθηκαν δε ακόμη και την ύπαρξη ζητήματος. Σε μία προσπάθεια να περιορίσουν το αποσχιστικό κίνημα, έκλεισαν τα περισσότερα τζαμιά και έλαβαν αυστηρά μέτρα καταστολής. Η επαρχία Xinjiang είναι τόσο σημαντική για την Κίνα επειδή διαθέτει πλούσια κοιτάσματα

«ανεξαρτησία του Θιβέτ³⁰» αλλά και η προσπάθεια ενσωμάτωσης του Honk Kong, έχουν προκαλέσει σοβαρές αναταραχές, ιδίως με την κλιμάκωση των βίαιων τρομοκρατικών ενεργειών από τις δυνάμεις ανεξαρτησίας του Ανατολικού Τουρκιστάν αλλά και βίαιες διαμαρτυρίες στο Χονγκ Κονγκ (Sataline 2019). Στις περιοχές αυτές, το Πεκίνο έχει εκδώσει κατασταλτικούς κανονισμούς κατά του φερόμενου εξτρεμισμού περιορίζοντας τα όρια της ειρηνικής θρησκευτικής έκφρασης και εθνικής ταυτότητας.

Τον Απρίλιο του 2017, οι αρχές του Xinjiang κρατούσαν εκατοντάδες χιλιάδων, ενδεχομένως εκατομμυρίων, μουσουλμάνων στην περιοχή φαινομενικά για αντιεξτρεμισμό . Στο πλαίσιο της εκστρατείας του Xinjiang και του Hong Kong, αξιωματούχοι ασφαλείας επέκτειναν σημαντικά τη χρήση συστημάτων υψηλής τεχνολογίας και επιτήρησης μεγάλων δεδομένων, που αναμένεται να επεκταθούν σε ολόκληρη τη χώρα, σε μια προσπάθεια να περιοριστεί η κοινωνική αναταραχή (US Defence Intelligence Agency 2019).

Βίαιες διαμαρτυρίες έχουν πλήξει το Χονγκ Κονγκ ³¹ από τον Απρίλιο του 2019. Το Πεκίνο προτείνει την τροποποίηση του νομοθετικού συστήματος σε ότι αφορά

πετρελαίου. Αποτελεί επίσης την βάση της ακμάζουσας υφαντουργικής βιομηχανίας της Κίνας. Το Πεκίνο έχει εγκαινιάσει ένα μαζικό αναπτυξιακό πρόγραμμα με στόχο την εξόρυξη πλουσίων κοιτασμάτων γαιάνθρακα, πετρελαίου και φυσικού αερίου, προς όφελος ολοκλήρου της Κίνας, αλλά και με απώτερο σκοπό την ενθάρρυνση του εμπορίου της επαρχίας από Κινέζους Χαν. Λίαν σημαντικό για την ερμηνεία των εξελίξεων είναι το γεγονός ότι, για την διοχέτευση του πετρελαίου προς τις βιομηχανικές περιοχές της Ανατολικής Κίνας αλλά και προς την Ρωσία, έχει προγραμματισθεί η κατασκευή ενός τεραστίου πετρελαιοαγωγού, που θα διασχίζει την επαρχία. Συνεπώς, η επαρχία Xinjiang είναι περιοχή ζωτικής σημασίας για το Πεκίνο, από στρατηγικής, γεωοικονομικής και ενεργειακής απόψεως. Η Κίνα αφού συντάχθηκε με τις ΗΠΑ στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας μετά το χτύπημα της 11 Σεπτεμβρίου 2001, οι ΗΠΑ δια στόματος του Υφυπουργού Εσωτερικών (Deputy Secretary of State) Richard Armitage σε επίσκεψη του τελευταίου στην Κίνα τον Αύγουστο του 2002 υποστήριξαν την κατηγοριοποίηση της Ουϊγουρικής ομάδας “Ισλαμική Κίνηση του Ανατολικού Τουρκεστάν” (Eastern Turkistan Islamic Movement (ETIM)) ως τρομοκρατική προς ικανοποίηση της κινεζικής πλευράς.

³⁰ Ως το 1950 το Θιβέτ ήταν ανεξάρτητη χώρα με πολιτικό και θρησκευτικό ηγέτη τον Δαλάι Λάμα. Τον Οκτώβριο 1950 ο Κινεζικός Κομμουνιστικός Στρατός εισέβαλε στο Θιβέτ και το κατέλαβε. Οι Θιβετιανοί, προσπαθώντας ν' απελευθερωθούν εξεγέρθηκαν το 1959, αλλά η προσπάθειά τους καταπνίγηκε και ο Δαλάι Λάμα, πού είχε ενεργό ανάμιξη στην εξέγερση, διέφυγε στην Ινδία. Η Θιβετιανή κυβέρνηση διαλύθηκε και ο ουσιαστικός έλεγχος τού Θιβέτ περιήλθε σ' ένα αντιπρόσωπο της κυβερνήσεως τού Πεκίνου. Η ενσωμάτωση του Θιβέτ ως Κινέζικη επαρχία ποτέ δεν έγινε αποδεκτή από τον Δαλάι Λάμα τον τελευταίο νόμιμο πολιτικό-θρησκευτικό ηγέτη του Θιβέτ.

³¹ Το Χονγκ Κονγκ είναι παραθαλάσσια περιοχή και σημαντικός λιμένας της Κίνας, πρώην Βρετανική αποικία. Βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα της Κίνας. Από τον λιμένα του Χονγκ Κονγκ γινόταν και συνεχίζεται σήμερα να διενεργείται, το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών της Κίνας και αποτελεί σημαντικό πυλώνα της οικονομίας της Κίνας. Την 1 Ιουλίου 1997, η κυριαρχία του Χονγκ Κονγκ πέρασε

τη Νομοθεσία για Φυγάδες Παραβάτες και Αμοιβαίας Νομικής Συνδρομής σε Ποινικές Υποθέσεις. Οι ανησυχίες σχετικά με την αφαίρεση του τείχους προστασίας των νομικών συστημάτων του Χονγκ Κονγκ και της Ηπειρωτικής Κίνας, δεδομένου ότι τα κινεζικά δικαστήρια βρίσκονται υπό πολιτικό έλεγχο, ήταν μια από τις βασικές αιτίες για την αρχή των διαμαρτυριών. Οι διαδηλωτές έχουν υποβάλει πέντε αιτήματα, εκ των οποίων το πιο ριζοσπαστικό είναι το αίτημα για ελεύθερες, άμεσες εκλογές του κυβερνήτη του Χονγκ Κονγκ και όλων των μελών του νομοθετικού σώματος της περιοχής: Με άλλα λόγια, ένα πλήρως δημοκρατικό σύστημα τοπικής κυριαρχίας, ένα σύστημα μη ελεγχόμενο από το Πεκίνο, όπως προβλέπεται από τη Σινοβρετανική συμφωνία του 1997.

Βιετνάμ

Λίγο μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, το Σεπτέμβριο του 1945, ο Βιετναμέζος Ho Chi Minh ίδρυσε το Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα του Βιετνάμ. Το Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα το 1946 προσπάθησε να προσελκύσει την υποστήριξη του προέδρου Harry S. Truman για να εκδιώξει τη Γαλλική κυριαρχία αλλά δεν τα κατάφερε, οδηγώντας το Ανόι να στηριχθεί αποκλειστικά στους σοσιαλιστές εταίρους της Κίνας και της Σοβιετικής Ένωσης. Το 1954 ο Ho Chi Minh νίκησε τη Γαλλία, στη μάχη του Ντιεν Μπιεν Φου και τελικά και τις Ηνωμένες Πολιτείες το 1975. Μετά την επανένωση του Βιετνάμ, παρέμεινε συνδεδεμένη με το ευρύτερο σοσιαλιστικό μπλοκ.

Με την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και την έκδοση χαρτών που περιλάμβανέ περιοχές που το Βιετνάμ θεωρούσε δικές του (οι κινεζικοί χάρτες που παρήχθησαν ακολουθούσαν τους παλιούς χάρτες της Κουμπανγκ), το 1954

από το Ηνωμένο Βασίλειο στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, σημαίνοντας το τέλος των 156 χρόνων βρετανικής κυριαρχίας στο Χονγκ Κονγκ. Σήμερα κυβερνάται ως ειδική διοικητική περιοχή κατά τον βασικό νόμο του Χονγκ Κονγκ. Υπό τον όρο της σινοβρετανικής κοινής Διακήρυξης, η Κίνα έχει υποσχεθεί ότι το Χονγκ Κονγκ θα έχει έναν σχετικά υψηλό βαθμό αυτονομίας τουλάχιστον έως το 2047 Έτσι υπό την πολιτική «μια χώρα, δύο συστήματα», η αυτονομία αφορά το νομικό σύστημα, το νόμισμα, την τελωνειακή πολιτική, τις πολιτιστικές αντιπροσωπεΐες, τις διεθνείς αθλητικές ομάδες του, τους νόμους μετανάστευσης, ενώ η Κίνα θα αντιπροσωπεύει το Χονγκ Κονγκ διπλωματικά και στρατιωτικά (Βικιπαίδεια 2019).

εξέδωσε αντίστοιχους δικούς του που αναιρεί τη κυριαρχία των Κινέζων στη Νότια Σινική Θάλασσα.

Στις 16 Ιαν. 1974, τμήμα του Βιετναμέζικου ναυτικού σε αποστολή αναγνωρίσεως διαπίστωσε την παρουσία κινέζικων στρατιωτικών τμημάτων σε νησίδες του συμπλέγματος Κρέσεντ, που μέχρι εκείνη τη στιγμή θεωρούνταν έδαφος της χώρας. Το γεγονός αυτό προκάλεσε την αντίδραση του Βιετνάμ, την κινητοποίηση δυνάμεων και από τις δυο αντιμαχόμενες πλευρές (Κίνα- Βιετνάμ) και τελικά ένα διήμερο εντάσεων κατά τη διάρκεια του οποίου είχαμε ανταλλαγή πύρων στην επιφάνεια κάποιων νησίδων και ναυτικές συγκρούσεις στο θαλάσσιο χώρο , γύρω από κάποιες άλλες.

Το 1979, όπου το Βιετνάμ, μετά από επανειλημμένες επιθέσεις από τους Khmers Rouges³², απάντησε με εισβολή στην Καμπότζη. Ο πόλεμος αυτός είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή οικονομικών κυρώσεων κατά του Βιετνάμ, από χώρες όπως η Κίνα, η ΗΠΑ καθώς και ο οργανισμός ASEAN. Ακολούθως το Πεκίνο το 1979 για λόγους κύρους εκτέλεσε σειρά επιθέσεων στα σύνορα Κίνας – Βιετνάμ (Womack 2006) για να «διδάξει στο Βιετνάμ ένα μάθημα». Μέχρι το 1982, οι σινοσοβιετικές εντάσεις είχαν αποκατασταθεί επαρκώς από τη διάσπαση τους το 1960 και το Πεκίνο δεν ανησυχούσε πλέον για απώλεια επιρροής από τους Σοβιετικούς και τους πληρεξούσιους τους στην Ινδοκίνα. Το Ανόι αποχώρησε πλήρως από τις επιχειρήσεις στην Καμπότζη το 1989 (Womack 2006).

Στα τέλη του 1986 η απόφαση της Κυβέρνησης του Βιετνάμ να αρχίσει τη συνεργασία με χώρες εκτός σοσιαλιστικού μπλοκ, έφερε νέες εντάσεις με τη Κίνα. Το Ανόι επέκτεινε τους επίσημους δεσμούς, ειδικότερα, η περίοδος μεταξύ του 1991 και 1995 ξεκίνησε τη συνεργασία με πολλές ευρωπαϊκές χώρες, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, την Ινδία, η Ιαπωνία, αλλά και την ASEAN (Womack 2006).

³² Ριζοσπαστικό κομμουνιστικό κίνημα που κυβέρνησε την Καμπότζη από το 1975 έως το 1979, αφού κέρδισε την εξουσία μέσω ενός πολεμικού αγώνα. Υποτίθεται ότι ιδρύθηκε το 1967 ως ένοπλη πτέρυγα του Κομμουνιστικού Κόμματος της Καμπιχαιάς (Editors of Encyclopaedia Britannica 2019)

Σήμερα το Ανόι αν και έχει ιστορικούς και πολιτικούς δεσμούς με τη Κίνα λόγω των διαφορών που έχουν προκύψει για τον έλεγχο στη Νότια Σινική Θάλασσα υφίστανται εντάσεις. Κατά τη διάρκεια του πολέμου του Βιετνάμ, το Βόρειο Βιετνάμ και η Κίνα συμφώνησαν να αναβάλουν την αντιμετώπιση των εδαφικών τους ζητημάτων μέχρι να νικήσουν το Νότιο Βιετνάμ. Αυτά τα θέματα περιλάμβαναν την έλλειψη οριοθέτησης των χωρικών υδάτων του Βιετνάμ στον κόλπο του Tonkin και το ζήτημα της κυριαρχίας πάνω από τα νησιά Spratly της Νότιας Σινικής Θάλασσας.

Ήδη από το 2009 το Ανόι στη Λευκή Βίβλο αναφέρει τις επιθετικές ενέργειες της Κίνας στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας (Vietnam National Defence 2009). Στις 6 Μαΐου 2009, η Μαλαισία και το Βιετνάμ υπέβαλαν τα όρια της ηπειρωτικής τους υφαλοκρηπίδας, σύμφωνα με το άρθρο 76 (παράγραφος 8) της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας, πληροφορίες σχετικά με τα όρια της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας πέραν των 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης.

Η Κίνα την επομένη αμφισβήτησε τη κυριαρχία και υπέβαλε την επόμενη μέρα αντιρρήσεις (U.N. 2009). Οι εντάσεις αυξήθηκαν περισσότερο όταν η Κίνα μετέφερε την εξέδρα πετρελαίου Haiyang Shiyu (HYSY) 981 σε αμφισβητούμενα ύδατα. Η απόφαση αυτή προκάλεσε μια θαλάσσια διαμάχη, με την Κίνα να στέλνει ισχυρές δυνάμεις ναυτικού, ακτοφυλακής αλλά και πολιτοφυλακής. Αν και δεν έγινε χρήση πυρών το Κινεζικό ναυτικό εμβόλησε αριθμό σκαφών του Βιετνάμ. Τελικά η κρίση αποκλιμακώθηκε όταν η Κίνα απέσυρε τη πλατφόρμα πετρελαίου από τη περιοχή.

Σήμερα το Ανόι προβάλλει ιστορικούς δεσμούς με τη Νότια Σινική Θάλασσα καθώς οι Βιετναμέζοι ψαράδες ψάρευαν στη περιοχή. Το Υπουργείο Εσωτερικών παρουσιάζει χάρτες όπου οι Βιετναμέζικες αρχές έστειλαν από τον 17^ο αιώνα άνδρες στη περιοχή. Επίσης αναφέρουν ότι με την κατάκτηση της Ινδοκίνας από 1874 από τη Γαλλία, οι τότε Γαλλικές αρχές έκαναν παράπονα για παράνομη είσοδο ανδρών από την Κίνα, Μ. Βρεταννία (αποικίες σε Βόρνεο και Μπρουνέι) , Ολλανδία (Ινδονησία) και τις ΗΠΑ (Φιλιππίνες) στα νησιά Spratly και Paracels.

Το Ανόι προσπαθεί να εκμεταλλευθεί οικονομικά τον εμπορικό πόλεμο μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών και να πείσει ορισμένες εταιρείες να μεταφέρουν τα εργοστάσιά τους υψηλής τεχνολογίας από τη Κίνα στο Βιετνάμ, ωστόσο το ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό της χώρας και η μικρότερη τεχνολογική ικανότητα αποτελούν σημαντική αδυναμία.

Το διάστημα 1987 – 89 το Βιετνάμ απέστειλε μόνιμα στρατεύματα σε 14 νησιά των Spratly αντιδρώντας στην επεκτατική πολιτική των άλλων χωρών στη περιοχή. Το Ανόι σήμερα βρίσκεται σε διαμάχη για την οριοθέτηση:

- α. Της υφαλοκρηπίδας με την Κίνα, Καμπότζη, Μαλαισία, Μπρουνέι, ενώ με την Ινδονησία το έχει οριοθετήσει.
- β. Την ΑΟΖ Κίνα, Καμπότζη, Ινδονησία, Μαλαισία
- γ. Την κυριαρχία στα νησιά Spratly, Paracels, Macclesfield Bank με τις χώρες που αναφέρθηκαν Παραπάνω

Πηγή: <https://amti.csis.org/maritime-claims-map/>

Εικ 15 Διαφιλονικούμενες περιοχές Βιετνάμ στη ΝΣΘ

Μαλαισία

Η Μαλαισία έχει τις ρίζες της στα Μαλαϊκά βασίλεια. Τον 18ο αιώνα, τα εν λόγω βασίλεια προσαρτήθηκαν στην Βρετανική Αυτοκρατορία όταν οι Οικισμοί των Στενών έγιναν βρετανικά προτεκτοράτα. Αυτές οι περιοχές καταλήφθηκαν από την Ιαπωνία το 1942 – 45. Η ηπειρωτική Μαλαισία το 1946 ονομάστηκε η Μαλαϊκή Ένωση και ανεξαρτητοποιήθηκε στις 31 Αυγούστου 1957. Η Μαλάγια ενώθηκε με το Βόρειο Βόρνεο, το Σαράουακ και τη Σιγκαπούρη στις 16 Σεπτεμβρίου 1963 για να γίνει Μαλαισία.

Η Μαλαισία μαζί με την Ινδονησία αποτελούν τους δύο δρώντες που ελέγχουν τα στενά της Μαλάκκας. Τα στενά από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα αποτελούν ένα από τα πιο κομβικά σημεία του πλανήτη και η κύρια ακτοπλοϊκή δίοδος ανάμεσα στον Ινδικό και στον Ειρηνικό, συνδέοντας τις οικονομίες της Κίνας, της Νότιας Κορέας και της Ιαπωνίας με την Ινδία και το Πακιστάν. Περίπου 94.000 πλοία πλέον ετησίως δια του πορθμού, μεταφέροντας περίπου το ένα τέταρτο των παγκόσμιων αγαθών, συμπεριλαμβανομένου του πετρελαίου.

Η Μαλαισία έχει υπογράψει τη συνθήκη του UNCLOS από το 1982, ενώ την έχει κυρώσει από το 1996. Στις 6 Μαΐου 2009, όπως αναφέρθηκε παραπάνω η Μαλαισία και το Βιετνάμ υπέβαλαν τα όρια της ηπειρωτικής τους υφαλοκρηπίδας, σύμφωνα με το άρθρο 76 (παράγραφος 8) της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας, πληροφορίες σχετικά με τα όρια της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας πέραν των 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης (Malaysia & Socialist Republic of Vietnam, 2009). Η Μαλαισία στηρίζει τις διεκδικήσεις της στα δικαιώματα που έχει μια χώρα στα χωρικά της ύδατα, βάσει του διεθνούς δικαίου, θεωρώντας τα νησιά του συμπλέγματος Spratly που κατέχει, μέρος της επικράτειάς της.

Η Κίνα έχει καταφέρει (λόγω και της ανάληψης της Προεδρίας της ASEAN από τον Ντουτέρτε) να αντιμετωπίζεται ηπιότερα στα ζητήματα της Νότιας Σινικής Θάλασσας από τα υπόλοιπα 10 μέλη της ένωσης και ιδιαίτερα από την

Μαλαισία, το Βιετνάμ, τις Φιλιππίνες και το Μπρουνέι είναι «συνδιεκδικητές» στην Νότια Κινεζική Θάλασσα. Τελευταία εξέλιξη στις σχέσεις Κίνας και ASEAN αποτελεί η συμφωνία που υπεγράφη στις 18 Μαΐου 2017 από όλα τα μέλη με σκοπό την δημιουργία ενός πλαισίου για έναν κώδικα δεοντολογίας στην «επίμαχη» Νότια Κινεζική Θάλασσα, χωρίς βέβαια να υπάρχει ακόμα συμφωνία για συγκεκριμένους δεσμευτικούς κανόνες (Panda 2017).

Σε γενικές γραμμές η Μαλαισία τηρεί την ηπιότερη στάση έναντι της Κίνας καθώς αποτελεί τον μεγαλύτερο οικονομικό εταίρο της. Συμφωνίες πολλών οικονομικών δισεκατομμυρίων έχουν υπογραφεί και οποιαδήποτε αναταραχή θα έφερνε οικονομική ανασφάλεια στη χώρα. Σε αντάλλαγμα η Κίνα είναι πιο ελαστική στις απαιτήσεις της Μαλαισίας και αποδέχεται την οικονομική εκμετάλλευση περιοχών (υδρογονάνθρακες) αλλά και την αλιεία στις περιοχές που η Κίνα θεωρεί δικές της (Jennings 2016).

Πηγή: <https://amti.csis.org/maritime-claims-map/>

εικ 16 Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Μαλαισίας στη ΝΣΘ

Μπρουνέι

Το Μπρουνέι έχει υπογράψει τη συνθήκη του UNCLOS από το 1982, ενώ την έχει κυρώσει από το 1996. Δεν διεκδικεί κάποιες συγκεκριμένες νησίδες, αλλά μόνο θαλάσσια τμήματα της Νότιας Σινικής θάλασσας, θεωρώντας τα μέρος των χωρικών της υδάτων και της ΑΟΖ της. Η δε ΑΟΖ, που διακήρυξε το 1984, συμπεριλαμβάνει και τον ύφαλο Louisa του συμπλέγματος Spratly.

Ομοίως με την Μαλαισία διεκδικεί την επέκταση της ΑΟΖ του πάνω από τα 200 χλμ, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται επικαλύψεις με τις ΑΟΖ της Κίνας, της Ταϊβάν και της Μαλαισίας.

Πηγή: <https://amti.csis.org/maritime-claims-map/>

εικ 17 Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Μπρουνέι στη ΝΣΘ

Ινδονησία

Η Ινδονησία είναι νησιωτικό κράτος της Νοτιοανατολικής Ασίας, που απαρτίζεται από περίπου 18.000 νησιά. Με πληθυσμό 268.074.600 κατοίκων, είναι η τέταρτη πολυπληθέστερη χώρα στον κόσμο και έχει το μεγαλύτερο πληθυσμό μουσουλμάνων. Με τη δήλωση της Djoeanda της 13ης Δεκεμβρίου 1957, η Ινδονησία δήλωσε ότι είναι ένα αρχιπελαγικό κράτος.

Η Ινδονησία το 1960 με νόμο συνέδεσε τις αρχιπελαγικές γραμμές βάσης με τα απομακρυσμένα της νησιά. Πριν από την σύναψη της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 1982 για το δίκαιο της θάλασσας (UNCLOS), η Ινδονησία καθιέρωσε την υφαλοκρηπίδα της μέσω αριθμού συμφωνιών σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας με την Ινδία στον Ινδικό Ωκεανό και στη θάλασσα του Άνταμαν, με τη Ταϊλάνδη στη Θάλασσα του Άνταμαν, με τη Μαλαισία στα στενά της Μαλάκκας και της Θάλασσας της Νότιας Κίνας, με τα νησιά Παπούα στη Νέα Γουινέα στον Ειρηνικό και τη θάλασσα και την Αραφούρας, και την Αυστραλία στη Θάλασσα του Τιμόρ και στη θάλασσα της Αραφούρας.

Η Ινδονησία επικύρωσε τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1982 για το δίκαιο της θάλασσας (UNCLOS) το 1985 στις 31 Δεκεμβρίου 1985 και τέθηκε σε ισχύ στις 3 Φεβρουαρίου 1986 (Government of the Republic of Indonesia, 2008). Με το Μπρουνέι το 2010 επέγραψε συμφωνία για κοινή εκμετάλλευση κοιτασμάτων με τη συμμετοχή μάλιστα της κρατικής Μαλαισιανής εταιρίας Petronas.

Επειδή οι ΑΟΖ των ενδιαφερομένων κρατών στη περιοχή υπερκαλύπτονται, η Ινδονησία διεκδικεί των καθορισμό των ορίων των θαλασσίων ζωνών, στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου. Ωστόσο, η διεκδικήσεις της Κίνας στα νησιά Natuna καθιστούν βασική απειλή στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Αν και η Κίνα δεν το ισχυρίζεται, ότι 9 Dash Line διασταυρώνεται με την αποκλειστική οικονομική ζώνη της Ινδονησίας γύρω από τα νησιά Natuna, τα οποία είναι πλούσια σε φυσικά φυσικού αερίου και αλιείας, οι ανησυχίες της προέρχονται γενικά από εθνικές προτεραιότητες, δηλαδή την προστασία της ενέργειας και της αλιείας και όχι ευρύτερες ανησυχίες σχετικά με τον ρόλο της Κίνας στην περιοχή (RAND co. 2019).

Σε γενικές γραμμές, τα νησιωτικά της σύνορα και ο πολλαπλασιασμός των Κινεζικών απειλών φέρνουν την Ινδονησία πιο κοντά στους γείτονές της, και κυρίως με της Φιλιππίνες. Αν και η Ινδονησία επιδιώκει μια όλο και πιο βαθιά οικονομική σχέση με την Κίνα, οι εδαφικές ανησυχίες της έχουν καταστεί σημαντικό θέμα σχεδιασμού για την αμυντική πολιτική και επηρεάζουν τον τρόπο προσέγγισης της στις διεθνείς αμυντικές εταιρικές σχέσεις. Επίσης καθιστά ανεπιθύμητες τις

βαθύτερες αμυντικές σχέσεις με την Κίνα, παρά την σημασία που αποδίδει η Τζακάρτα σε στενούς οικονομικούς δεσμούς με το Πεκίνο. Τα τελευταία χρόνια η Ινδονησία για αναγνωρίζοντας τα θέματα ασφαλείας έχει αυξήσει αρκετά τις αμυντικές της δαπάνες ειδικά σε θέματα θαλασσίων δυνατοτήτων (RAND co. 2019).

Τον Μάιο του 2016, το ινδονησιακό ναυτικό συνέλαβε ένα κινεζικό αλιευτικό σκάφος, που παραβίασε την Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Ινδονησίας. Ένα μήνα αργότερα το ινδονησιακό ναυτικό απώθησε Κινεζικό αλιευτικό, συλλαμβάνοντας και φυλακίζοντας το πλήρωμα των επτά ατόμων. Ο πρόεδρος της Ινδονησίας, Joko Widodo, ο οποίος είναι ευρέως γνωστός ως Jokowi, δήλωσε τον Οκτώβριο του 2016 ότι η κυβέρνησή του δεν πρόκειται ποτέ να συμβιβαστεί με αξιώσεις γύρω από τα νησιά Natuna, ενώ επισκέφθηκε τα νησιά κατά τη διάρκεια στρατιωτικών ασκήσεων τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 2016.

Η Ινδονησία και το Βιετνάμ είναι οι δύο χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας που έχουν την εντονότερη τάση προς εξισορρόπηση της δύναμης της Κίνας και τον τελικό περιορισμό της. Η Ινδονησία έχει δει σε μεγάλο βαθμό το ρόλο της ως μεσάζοντος και επιδιώκει να διατηρήσει καλές υπηρεσίες με όλα τα μέρη χωρίς να υποστεί ζημιών στις σχέσεις της με την Κίνα, στέλνοντας στο Πεκίνο μηνύματα αποτροπής. Αυτός ο παράγοντας σημαίνει επίσης ότι οι εταίροι που επιδιώκουν να χρησιμοποιήσουν την Ινδονησία ως ο πιθανός εξισορροπιστή έναντι της Κίνας.

Η Τζακάρτα σήμερα βρίσκεται σε διαμάχη για την οριοθέτηση

(α) Της ΑΟΖ με το Βιετνάμ, τη Καμπότζη, τη Μαλαισία και τη Κίνα.

(β) Της υφαλοκρηπίδας: με τη Σιγκαπούρη και τη Μαλαισία και Φιλιππίνες στη Θάλασσα του Σέλεμπε.

Πηγή: <https://amti.csis.org/maritime-claims-map/>

εικ 18 Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Ινδονησία στη ΝΣΘ

ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ

Η Ισπανία μετά την ήττα στη ναυμαχία του κόλπου της Μανίλα παραχώρησε τις Φιλιππίνες, στις Ηνωμένες Πολιτείες. Από το 1899 έως το 1935 υπήρξαν αρκετές εξεγέρσεις εναντίων των αποικιοκρατών Αμερικανών. Η θέση της χώρας ως αποικίας άλλαξε, όταν ιδρύθηκε η Κοινοπολιτεία των Φιλιππίνων, το 1935, η οποία της παρείχε μεγαλύτερη αυτοδιοίκηση. Τα σχέδια για την αύξηση της ανεξαρτησίας κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας διακόπηκαν κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, όταν εισέβαλε η Ιαπωνία και κατέλαβε τα νησιά. Αφότου νικήθηκαν οι Ιάπωνες το 1945, οι Φιλιππίνες επέτυχαν ανεξαρτησία από τις Ηνωμένες Πολιτείες στις 4 Ιουλίου 1946.

Σήμερα οι αμυντικές ανάγκες των Φιλιππίνων είναι αυξημένες διότι είναι μια χώρα αρχιπελαγική με αδύναμες ένοπλες δυνάμεις ιδίως στο πολεμικό της ναυτικό και με σημαντικές εσωτερικές διαμάχες (Mallet 2016). Η Φιλιππίνες βρίσκονται συνεχώς σε διαμάχη με τους αντάρτες του Communist New People's Army (50 χρόνια) καθώς και μια ποικιλία μουσουλμάνων αυτονομιστών Moro που ενεργούν κυρίως στις περιοχές του Μιντανάο και σε άλλα νησιά στο νότο.

Στις 22 Ιανουαρίου 2013 οι Φιλιππίνες ξεκίνησαν διαιτητικές διαδικασίες υπό την αίρεση του Παραρτήματος VII της UNCLOS. Η διαιτησία αφορούσε τρία αλληλοεξαρτώμενα θέματα:

(α) Αν και κατά πόσο η 9 Dash Line που υπέβαλλε η Κίνα το 2009 συνάδει με την UNCLOS λαμβάνοντας υπ'όψιν τις κινεζικές αξιώσεις περί «ιστορικών δικαιωμάτων»,

(β) Αν οι χαρακτηρισμοί ορισμένων νησιών, νησίδων και υφάλων είναι ορθοί βάσει UNCLOS,

(γ) Αν ορισμένες πράξεις της Κίνας είναι νόμιμες, ή αν αποτελούν παραβίαση της εδαφικής κυριαρχίας των Φιλιππίνων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία σε θέματα εδαφικών διεκδικήσεων, και γι' αυτό το λόγο οι Φιλιππίνες, σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, υπενθύμιζαν ότι σκοπός αυτής της διαιτησίας δεν είναι το Δικαστήριο να αποφανθεί επί εδαφικών διεκδικήσεων αλλά, αντιθέτως, να εξετάσει αν οι γεωλογικοί σχηματισμοί που περικλείονται στην «γραμμή των 9 σημείων» είναι νησιά ή νησίδες, δεδομένου ότι κάθε κατηγορία δικαιούται διαφορετικές θαλάσσιες ζώνες (UN 2015)

Σε μια προσπάθεια ειρηνικής επίλυσης των διαφορών τους, οι Φιλιππίνες προτίμησαν την ενεργοποίηση των προβλεπόμενων μηχανισμών από την UNCLOS. Ωστόσο, η Κίνα δεν συμμετείχε στην διαδικασία και κοινοποίησε στο Διεθνές Δικαστήριο, ότι δεν αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία του επί του θέματος, λόγω της φύσης του θέματος αλλά και των διμερών συμφωνιών μεταξύ των δύο διάδικων μερών. Ως εκ τούτου, η όλη διαδικασία ολοκληρώθηκε ερήμην της Κίνας. Παρά ταύτα, το Διεθνές Δικαστήριο σημείωσε πως οι Φιλιππίνες είχαν κάθε δικαίωμα να ξεκινήσουν τη διαδικασία διαιτησίας, σημειώνοντας πως η μη συμμετοχή της Κίνας δεν το επηρεάζει αλλά ούτε του στερεί την δικαιοδοσία.

Η απόφαση του ΔΔΔ έκτασης 500 σελίδων, προς έκπληξη όλων, ήταν ομόφωνη και -ως ένα βαθμό- εις βάρος της Κίνας. Κατ' αρχάς, δεν θεωρεί ότι η Κίνα διαθέτει «ιστορικά δικαιώματα» επί της περιοχής που διεκδικεί, και γι' αυτό το λόγο η 9 Dash Line αντίκειται στο γράμμα αλλά και στο πνεύμα της UNCLOS, η οποία υπερισχύει κάθε «ιστορικού δικαιώματος». Επομένως, οι διεκδικήσεις της Κίνας πέραν των ορίων που ρητώς καθορίζει η UNCLOS δεν έχουν νομική βάση.

Επιπλέον, η απόφαση εξέτασε κάθε γεωλογικό μόρφωμα στην περιοχή προκειμένου να κρίνει αν δύναται να θεωρηθεί νησί. Προέβη, μάλιστα, σε αναλυτική καταγραφή, εκκινώντας από το μέγιστο σημείο πλήμμης, το οποίο αποτελεί καθοριστικό χαρακτηριστικό των νησιών σύμφωνα με το αρ. 121 της UNCLOS.

Καθορίζει τα δικαιώματα της Κίνας σε θαλάσσιες ζώνες έως το προβλεπόμενο από το δίκαιο της θάλασσας όριο από τις ακτές της, δηλαδή τα 200 ν.μ. υφαλοκρηπίδας/AOZ. Ως προς τις διεκδικήσεις νησιωτικών σχηματισμών, όσοι ευρίσκονται κάτω από τη στάθμη της θάλασσας (ύφαλοι, σκόπελοι, ατόλες) δεν υπάγονται σε κυριαρχία ούτε διεκδικούν θαλάσσιες ζώνες, εξαιρώντας φυσικούς σκοπέλους που εντός των χωρικών υδάτων αποτελούν σημεία βάσης μέτρησης των ζωνών. Η άνω της στάθμης της θάλασσας στη μέγιστη πλήμμη σχηματισμοί είναι ή βράχοι που δικαιούνται μόνο χωρικά ύδατα, ή νησιά που δικαιούνται όλες τις θαλάσσιες ζώνες. Με αυτή τη διάκριση, το Mischief Reef αποτελεί σκόπελο, εντός, όμως, της AOZ των Φιλιππίνων. Τα δε Spratly δεν συνιστούν νησιά –δεν επαρκεί ο λόγος ότι χρησιμοποιούνταν ως κατάλυμα Κινέζων και Ιαπώνων ψαράδων– και δεν δικαιούνται υφαλοκρηπίδας/AOZ. Οι κατασκευές τεχνητών νησιών στη νότια Σινική Θάλασσα δεν νομιμοποιούνται, έχοντας δε προκαλέσει ανεπανόρθωτη ζημιά στο περιβάλλον των κοραλλιογενών υφάλων παραβιάζονται περιβαλλοντικές διατάξεις προστασίας και διατήρησης του οικοσυστήματος

Τέλος, το Διεθνές Δικαστήριο θεωρεί πως η Κίνα παραβίασε τις συμβατικές τις υποχρεώσεις αναφορικά με την ειρηνική επίλυση των διαφορών (αρ. 276 UNCLOS), την δεσμευτικότητα των αποφάσεων του δικαστηρίου εφόσον εκείνο έχει την αρμοδιότητα (αρ. 296 UNCLOS), αλλά και την γενικότερη αρχή του διεθνούς

δικαίου της καλής πίστης (αρ. 300 UNCLOS) σε ότι αφορά την αποχή από πράξεις που ενδεχομένως να έχουν ζημιογόνα επίδραση στην εφαρμογή των αποφάσεων του ΔΔΔ, αλλά και την υποχρέωσή της να μην δυσχεράνει το έργο του ΔΔΔ, κλιμακώνοντας την ένταση μεταξύ των διάδικων μερών (UN 2015)

Όπως προαναφέρθηκε, η Κίνα δεν συμμετείχε στην διαδικασία καθώς δεν θεωρούσε ότι το Διεθνές Δικαστήριο έχει την δικαιοδοσία να αποφανθεί επί του θέματος. Μάλιστα, στο ένα και μοναδικό κείμενο που κατέθεσε, κατηγόρησε τις Φιλιππίνες για «κατάχρηση της διαδικασίας», αν και το Διεθνές Δικαστήριο αναφέρεται ρητώς ως το καθ' ύλη αρμόδιο όργανο για θέματα του δικαίου της θάλασσας (Ministry of Foreign Affairs of People' s Republic of China 2014)

Η άρνηση της Κίνας βασίζεται σε δήλωση που είχε καταθέσει η ίδια στις 25 Αυγούστου 2006, βάσει της οποίας δεν αποδέχεται τις διαδικασίες που περιγράφονται στο Μέρος XV, Τμήμα 2, αναφορικά με τις υποχρεωτικές διαδικασίες συνεπαγόμενες δεσμευτικές αποφάσεις για θέματα που υπάγονται στο αρ. 298 της UNCLOS – δηλαδή, θαλάσσιες οριοθετήσεις που αφορούν ιστορικούς κόλπους ή τίτλους, στρατιωτικές δραστηριότητες και άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων ή δικαιοδοσίας (UN 1992).

Όμως, το Διεθνές Δικαστήριο αποφάσισε πως το ζήτημα που εξέτασε δεν αφορά θαλάσσια οριοθέτηση μεταξύ των διάδικων μερών. Αν και υπάρχει διαφωνία σχετικά με την κυριαρχία μεταξύ των μερών, εντούτοις δεν κλήθηκε να αποφανθεί επί της κυριαρχίας και, πράγματι, οι Φιλιππίνες επανειλημμένως δήλωσαν πως δεν επιθυμούν κάτι τέτοιο. Επιπλέον, η Κίνα έχει εξαιρέσει θέματα που αφορούν ιστορικούς κόλπους – όμως αυτό δεν σημαίνει αυτομάτως ότι η Νότια Σινική Θάλασσα εμπίπτει σε αυτή την κατηγορία, με το Διεθνές Δικαστήριο να προχωρά κανονικά την διαδικασία (UN 2015).

Σήμερα οι σχέσεις της Κίνας με τις Φιλιππίνες, αν και βρίσκονταν σε ένταση λόγω των αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων της πρώτης στην Νότια Κινεζική Θάλασσα, δείχνουν μετά την ανάληψη της Προεδρίας των Φιλιππίνων από τον

Ντουέρτε (2016) να περνάνε σε φάση συνεργασίας σύμφωνα με τον ίδιο ενώ για την αντιπολίτευση της χώρας στον κατευνασμό της Κίνας. Η αρχή έγινε με την προσπάθεια σύσφιξης των σχέσεων συνεργασίας των ακτοφυλακών των δύο χωρών μετά τις ανακοινώσεις για επισκέψεις και κοινές ασκήσεις αλλά και της δημιουργίας μιας Ενιαίας Επιτροπής Ακτοφυλακής (Joint Coast Guard Committee on Maritime Cooperation-JCGC). Στην περαιτέρω βελτίωση των σχέσεων των δύο χωρών έχει συμβάλει και η συνεργασία τους στο πλαίσιο της ASEAN.

Ο Πρόεδρος Ντουέρτε κατηγορεί για κατευνασμό, διότι έχει κατακρίνει δημοσίως τον παραδοσιακό σύμμαχο των Φιλιππίνων τις Ηνωμένες Πολιτείες και επέλεξε να ενισχύσει τους διπλωματικούς και οικονομικούς δεσμούς με την Κίνα. Επίσης αποφάσισε να εξαλείψει την λέξη «αποκλειστικά» από το Άρθρο XII τμήμα 2 ειδικού νόμου για την εθνική οικονομία και την κληρονομιά των Φιλιππίνων, που αναφέρει ότι «το κράτος προστατεύει τον θαλάσσιο πλούτο του στα αρχιπελαγικά ύδατά του, στα χωρικά ύδατα και στην ΑΟΖ και διατηρεί τη χρήση και την εκμετάλλευση του **αποκλειστικά** στους πολίτες των Φιλιππίνων». Δηλαδή με τη διαγραφεί πλέον της λέξης αποκλειστικά δεν απαγορεύει στην κυβέρνηση των Φιλιππίνων να έρθει σε συμφωνία με άλλο κράτος για την συνεκμετάλλευση των θαλασσών της (Καρυώτης 2019).

Πηγή : <https://amti.csis.org/maritime-claims-map/>

εικ 19 Διαφιλονικούμενες περιοχές ΑΟΖ Φιλιππίνων στη ΝΣΘ

ΗΠΑ

Παραδοσιακά τα κράτη που βρίσκονται στη περιοχή είναι σύμμαχοι των ΗΠΑ με προκειμένου να εξισορροπήσουν την απειλή Κίνας. Οι ΗΠΑ ως κυρίαρχος του Διεθνούς Συστήματος επιθυμεί την διατήρηση του status quo στην περιοχή και προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται και οι επιχειρήσεις FONOPS4 (Freedom of Navigation Operations) στην Νότια Κινεζική Θάλασσα (US White House 2017). Οι FONOPS δεν επιδιώκουν να εξαναγκάσουν την Κίνα να εγκαταλείψει την δημιουργία τεχνητών νησιών ούτε την κατασκευή στρατιωτικών εγκαταστάσεων στα εδάφη που κατέχει, αλλά να στείλουν ένα μήνυμα με νομική φύση – ότι η θάλασσα της Νότιας Κίνας είναι μια διεθνής θαλάσσια οδός στην οποία η Κίνα δεν έχει το δικαίωμα να προωθεί παράλογες ναυτικές αξιώσεις. Οι ΗΠΑ ενδιαφέρονται να προστατέψουν την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου, ιδίως σε ότι αφορά το δικαίωμα ελευθερίας της ναυσιπλοΐας. Παράλληλα, βασικός στόχος της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής είναι η εξισορρόπηση της Κίνας, ώστε να μην αποκτήσει καθεστώς υπερδύναμης.

Ήδη από το 2009 ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ Barack Obama, έχει ξεκαθαρίσει ότι η περιοχή της Ασίας – Ειρηνικού έχει στρατηγική προτεραιότητα, εξ ου και η στροφή (pivot) προς αυτήν που ανακοινώθηκε το 2011 (Green 2016). Η στροφή έχει δύο πτυχές: δεν είναι μόνο στρατιωτική (ο αμερικανικός σχεδιασμός προβλέπει την παρουσία του 60% των ναυτικών δυνάμεων στον Ειρηνικό ως το 2020), αλλά και οικονομική, διότι σε αντίθεση με τη Σοβιετική Ένωση η Κίνα είναι ενσωματωμένη στο διεθνές σύστημα. Η δεύτερη πτυχή εκφράζεται με την Εμπορική Συμφωνία του Ειρηνικού (Trans Pacific – Partnership, TPP) που αποκλείει την Κίνα.

Ωστόσο οι πηγές ανταγωνισμού των sino-αμερικανικών σχέσεων σχετίζονται με τις εν εξελίξει παράλληλες διαδικασίες περιφερειακής ενοποίησης στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας. Βασική πρόθεση της Κίνας είναι να δοθεί έμφαση στην εμβάθυνση της ASEAN+3³³ καθώς αυτή βρίσκεται εκτός της επιρροής των ΗΠΑ και

³³ Η συνεργασία ASEAN Plus Three (APT) ξεκίνησε το Δεκέμβριο του 1997 με τη σύγκληση άτυπης συνόδου κορυφής μεταξύ των ηγετών του οργανισμού ASEAN και της Κίνας, Ιαπωνίας και Νότιας Κορέας, στο περιθώριο της άτυπης διάσκεψης κορυφής της ASEAN στη Μαλαισία. Η σύνοδος κορυφής θεσμοθετήθηκε το 1999, όταν οι ηγέτες εξέδωσαν κοινή δήλωση σχετικά με Συνεργασία Ανατολικής

ουσιαστικά αποτελεί την προσπάθεια της Κίνας να επιβάλλει τους δικούς της κανόνες σε μια πιο σινο-κεντρική Ασία, αυξάνοντας την ασύμμετρη αλληλεξάρτηση και στο πολιτικό επίπεδο.

Αντίθετα οι Αμερικανοί προωθούν ένα διευρυμένο σχήμα περιφερειακής συνεργασίας όπως το East Asia Summit με την προσθήκη στην ASEAN+3 της Αυστραλίας, της Ινδίας και της Νέας Ζηλανδίας, το οποίο θα περιορίζει την ασυμμετρία ισχύος που απολαμβάνει η Κίνα εντός της ASEAN+3 και θα εμποδίζει τυχόν μονομερείς ενέργειες της Κίνας. Επίσης προσπαθούν να ελέγξουν την περιφερειακή ολοκλήρωση, μέσω της προτεινόμενης Συνεργασίας των Κρατών του Ειρηνικού (TPP). Πρόκειται για προτεινόμενη συνθήκη η οποία θα εδραιώσει την ενσωμάτωση των αμερικανικών οικονομικών συμφερόντων σε μεγάλο μέρος της ανατολικής Ασίας και η οποία προσπαθεί να αυξήσει την αμερικανική και να περιορίσει την κινεζική επιρροή, μέχρι στιγμής ανεπιτυχώς.

Οι ΗΠΑ ενδιαφέρονται να προστατέψουν την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου, ιδίως σε ότι αφορά το δικαίωμα ελευθερίας της ναυσιπλοΐας. Παράλληλα βασικός στόχος της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής είναι η εξισορρόπηση της Κίνας, ώστε να μην δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για να εξελιχθεί η Κίνα σε υπερδύναμη. Καίτοι οι ΗΠΑ μοιάζουν να είναι ένθερμοι υποστηρικτές του δικαίου της θάλασσας, στην πραγματικότητα δεν έχουν προχωρήσει σε επικύρωση της ίδιας της UNCLOS, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν συμμορφώνονται με τις διατάξεις της, καθώς η UNCLOS κωδικοποιεί ως επί το πλείστον κανόνες εθνικού δικαίου.

Έτσι, όταν το 2009 η Κίνα κατέθεσε και επίσημα τη ρηματική διακοίνωση με την οποία επιβεβαίωνε την κυριαρχία της, οι ΗΠΑ έσπευσαν να υπερασπιστούν το δικαίωμα της πραγματοποίησης ασκήσεων και, μάλιστα, ενίσχυσαν οικονομικά τα κράτη-μέλη του οργανισμού για να βελτιώσουν τις στρατιωτικές τους

Ασίας στη 3^η διάσκεψη κορυφής APT στη Μανίλα. Με κοινή δήλωση καθορίστηκαν για πρώτη φορά οι κύριοι στόχοι, οι αρχές και οι περαιτέρω κατευθύνσεις της APT. Στην κοινή δήλωση, οι ηγέτες της APT αποφάσισαν να ενισχύσουν και να εμβαθύνουμε τη συνεργασία στην Ανατολική Ασία σε διάφορα επίπεδα και σε διάφορους τομείς, ιδιαίτερα σε οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς αλλά και άλλους.

υποδομές. Παράλληλα, προκλήσεις ανέκυψαν και για τις οικονομικές δραστηριότητες των μελών, δεδομένου ότι μεγάλο μέρος της οικονομίας τους βασίζεται στην αλιεία .

Ενώ η συγκυρία, μετά την απόφαση του Μόνιμου Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης, θα έπρεπε να ευνοεί τις ΗΠΑ με την απόκτηση νέων συμμάχων στην περιοχή, εντούτοις φαίνεται ότι ήδη από τον τελευταίο χρόνο της Προεδρίας Obama και ειδικά μετά την εκλογική επιτυχία του Trump στις ΗΠΑ, οι σύμμαχοι των ΗΠΑ στην περιοχή στρέφονται προς την Κίνα παρακινούμενες από τις Φιλιππίνες και ήδη θεωρείται ότι το έχουν πράξει η Ταϊλάνδη, η Καμπότζη και το Λάος. Στις 12 Δεκεμβρίου του 2016 ο πρόεδρος των Φιλιππίνων Ντουτέρτε διεμήνυσε προς τις ΗΠΑ να προετοιμαστούν για την ακύρωση της συμφωνίας σχετικά με την ανάπτυξη στρατευμάτων και εξοπλισμού στη χώρα του στο πλαίσιο στρατιωτικών ασκήσεων, κάτι που είχε προκαλέσει στο παρελθόν τον εκνευρισμό της Κίνας, λέγοντας χαρακτηριστικά «αντίο, Αμερική» κι ότι η Μανίλα δεν χρειάζεται τα χρήματά της. Ακολούθησε η επίσημη δήλωση του Γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων των Φιλιππίνων Perfecto R. Yasay Jr με τίτλο «Η Αμερική μας απογοήτευσε.» αναφερόμενος στην απογοήτευση των Φιλιππίνων για τον βαθμό δέσμευσης των ΗΠΑ στα συμφέροντα τους παρά τα 70 και πλέον χρόνια φιλικών σχέσεων και συμμαχίας (Counsil on Foreign Relations 2019).

Οι ΗΠΑ σήμερα προσπαθούν να κερδίσουν την χαμένη εμπιστοσύνη των συμμάχων τους στη περιοχή και να δείξουν στην πράξη τη «δέσμευσή» τους. Στο πλαίσιο του έτους 2019 συμμετείχαν κανονικά σε πλήθος ασκήσεων και παρουσίας του 7^{ου} Στόλου στη περιοχή. Όμως η στάση του Ντουτέρτε δείχνει ότι οι ΗΠΑ θα πρέπει να «δεσμευτούν» πιο ενεργά για να αντιστρέψουν την «μετατόπιση» των Φιλιππίνων προς την Κίνα, με αρκετούς αναλυτές να εκτιμούν πως ήρθε η ώρα για τον Τραμπ να συναντηθεί με τον Ντουτέρτε.

Αυτή τη περίοδο ο 7ος στόλος των Η.Π.Α. αποτελείται από 60 έως 70 πλοία, 200-300 αεροσκάφη και περίπου 40.000 προσωπικό (ναύτες και Πεζοναύτες) είναι ο μεγαλύτερος στόλος των ΗΠΑ και από τις ισχυρότερες ναυτικές δυνάμεις στον κόσμο με έδρα την Ιαπωνία (US 7th Fleet Forces 2019). Βέβαια εκτός

από τις μόνιμες δυνάμεις των ΗΠΑ που ενεργούν στην περιοχή επιπλέον δυνάμεις διεξάγουν περιστροφικές αναπτύξεις στην περιοχή, προς επίδειξη δυνάμεων και διατήρηση της ελεύθερης ναυσιπλοΐας στη περιοχή.

Τα κράτη κλειδιά για τη θέση της Αμερικής στο Δυτικό Ειρηνικό είναι οι συμμαχίες της με την Ιαπωνία, τη Δημοκρατία της Κορέας (ROK), τις Φιλιππίνες, την Ταϊλάνδη και την Αυστραλία, που συμπληρώνονται από πολύ στενές σχέσεις ασφάλειας με τη Νέα Ζηλανδία και τη Σιγκαπούρη και εξελισσόμενες σχέσεις με άλλα έθνη όπως η Ινδία, το Βιετνάμ, η Μαλαισία και η Ινδονησία. Οι ΗΠΑ έχουν επίσης μια ισχυρή ανεπίσημη σχέση με την Ταϊβάν. Στη Νότια Ασία, οι αμερικανικές σχέσεις με το Αφγανιστάν και το Πακιστάν είναι καθοριστικές για την εδραίωση της ειρήνης και της ασφάλειας (US White House 2017).

ASEAN

Ο ASEAN (Οργανισμός Κρατών Νοτιοανατολικής Ασίας) ιδρύθηκε το 1967 και έχει 10 κράτη μέλη (Μπρουνέι, Καμπότζη, Ινδονησία, Λαός, Μαλαισία, Μιανμάρ, Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη, Βιετνάμ) (ASEAN, 2017). Η Κίνα έχει υπογράψει συμφωνία ελεύθερου εμπορίου με τον ASEAN σε μια πληθώρα κατηγοριών. Αν και το θέμα των εδαφικών διεκδικήσεων δεν αφορά άμεσα τον οργανισμό, διότι δεν έχουν εκχωρηθεί τέτοιου είδους αρμοδιότητες από τα κράτη-μέλη, ο αντίκτυπος των εντάσεων στην περιοχή θέτει υπό αμφισβήτηση την ίδια την ύπαρξη του οργανισμού (Κυριάκος Μικέλης, Δημήτρης Στροϊκός, 201:225).

Αν και αρχικά ο οργανισμός είχε αντικομμουνιστικό χαρακτήρα δηλαδή μία συσπείρωση των κρατών ενάντια στις κουμμουνιστικές επιτυχίες στην περιοχή, εντούτοις η μεταψυχροπολεμική εποχή σηματοδότησε έναν νέο ρόλο για τον οργανισμό. Οι νέες στρατηγικές, πολιτικές και οικονομικές προκλήσεις συντέλεσαν στην αναθεώρηση των σκοπών και της δομής του.

Σήμερα ο σκοπός της ASEAN είναι:

(α) Να επιταχύνει την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική πρόοδο και την πολιτιστική ανάπτυξη στην περιοχή μέσω κοινών προσπαθειών στο πνεύμα της ισότητας και της εταιρικής σχέσης προκειμένου να ενισχυθεί η βάση για μια ευημερούσα και ειρηνική κοινότητα των χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας.

(β) Να συμβάλει στην περιφερειακή ειρήνη και σταθερότητα μέσω της τήρησης του σεβασμού της δικαιοσύνης και του κράτους δικαίου στις σχέσεις μεταξύ των χωρών της περιοχής και την τήρηση των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Οι συμμετέχοντες στον οργανισμό θα πρέπει να στοχεύουν στην προώθηση της περιφερειακής ειρήνης και σταθερότητας με την ενίσχυση της περιφερειακής ανθεκτικότητας. Η περιφερειακή ευελιξία θα επιτευχθεί μέσω της συνεργασίας σε όλους τους τομείς με βάση τις αρχές της αυτοπεποίθησης, της αυτοπεποίθησης, του αμοιβαίου σεβασμού, της συνεργασίας και της αλληλεγγύης, οι οποίες θα αποτελέσουν το θεμέλιο μιας ισχυρής και βιώσιμης κοινότητας εθνών στη Νοτιοανατολική Ασία (ASEAN 2019).

Τέλος αν και ο πρωταρχικός στόχος του οργανισμού είναι κυρίως για οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα, ο οργανισμός ασχολείται και σε θέματα ασφαλείας, με ένα μακρόχρονο πρόγραμμα μέτρων για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και για τη δημιουργία μιας ζώνης χωρίς πυρηνικά όπλα στη Νοτιοανατολική Ασία, με στόχο την εφαρμογή του 1971 του ASEAN (ZOPFAN)³⁴ και μια ζώνη χωρίς πυρηνικά όπλα στη Νοτιοανατολική Ασία (SEANWFZ), η οποία θα αποτελούσε συνιστώσα του ZOPFAN (ASEAN 2019).

Στον οικονομικό τομέα ο οργανισμός διαδραματίζει σημαντικό ρόλο διότι με τη συγκρότηση της Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου Asean Free Trade Agreement (AFTA) δημιούργησε μία αγορά 500 εκατομμυρίων ανθρώπων. Ταυτόχρονα με τη

³⁴ Η ZOPFAN (Zone of Peace, Freedom and Neutrality) είναι μια συμφωνία που υπογράφηκε από τους Υπουργούς Εξωτερικών των κρατών μελών της ASEAN (Ινδονησία, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη και Ταϊλάνδη) το 1971 στην Κουάλα Λουμπουρ της Μαλαισίας. Στη δήλωση, τα μέρη δήλωσαν δημοσίως την πρόθεσή τους να διατηρήσουν τη Νοτιοανατολική Ασία «απαλλαγμένη από οποιαδήποτε μορφή ή τρόπο παρέμβασης από εξωτερικές δυνάμεις» και «να διευρύνουν τους τομείς συνεργασίας» (Wikipedia 2019).

διεύρυνση και παρά τα μάλλον αρχικά αρνητικά αποτελέσματα για τη συνοχή του η ASEAN επιδίωξε την ενίσχυση του ρόλου και την επιρροή στην ευρύτερη περιοχή (Κυριάκος Μικέλης, Δημήτρης Στροϊκός, 201:225).

Η εξάπλωση σε του οργανισμού περιφερειακό επίπεδο οδηγήθηκε από τη στρατηγική αβεβαιότητα που προέκυψε από τη διφορούμενη στάση της Ουάσιγκτον αναφορικά με τις κινήσεις στη περιοχή, τον ρόλο της Ιαπωνίας αλλά και την ανάδυση της Κίνας. Μέσα από τα Φόρουμ του οργανισμού τα μικρά κράτη απέκτησαν φωνή και δύναμη για διάλογο με τις μεγάλες δυνάμεις της περιοχής και επιδιώκοντας ταυτόχρονα την εμπλοκή των ΗΠΑ ως αντιστάθμισμα της αναθεωρητικής πολιτικής της Κίνας (Κυριάκος Μικέλης, Δημήτρης Στροϊκός, 201:225).

Τον Μάιο του 2010, ανώτερο στέλεχος του Κινεζικού Στρατού, δήλωσε στο δεύτερο στρατηγικό και οικονομικό διάλογο ότι η θάλασσα της Νότιας Κίνας ότι είναι μέρος των «ζωτικίων συμφερόντων» της Κίνας που σχετίζεται με την κινεζική κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα και ότι η Κίνα δεν θα δεχόταν καμία παρέμβαση των ΗΠΑ. Δύο μήνες αργότερα τον Ιούλιο του 2010, η τότε υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Χίλαρι Κλίντον έθεσε το ζήτημα της Θάλασσας της Νότιας Κίνας στο ASEAN, προσφέροντας τη διευκόλυνση των κινήσεων για τη δημιουργία ενός κώδικα δεοντολογίας στην περιοχή. Το Πεκίνο μόλις αντιλήφθηκε την προσέγγιση της κυβέρνησης Ομπάμα και την απόφαση για πιο ενεργητική εμπλοκή των ΗΠΑ στην περιοχή, ο Κινέζος υπουργός Εξωτερικών Yang Jiechi προειδοποίησε σιωπηρά τις Η.Π.Α πως η «Διεθνοποίηση» της εδαφικής διαμάχης μεταξύ της Κίνας και ορισμένων αιτητών της ASEAN, θα κάνει τα πράγματα χειρότερα και η επίλυση θα είναι πιο δύσκολη (RAND 2016).

Ταυτόχρονα η Κίνα αναγνωρίζοντας τη συσπείρωση των κρατικών δρώντων που εξελίσσεται με άρμα τον οργανισμό της ASEAN αλλά και την απόφαση της πιο ενεργής εμπλοκής των ΗΠΑ με το «Obama Pivot», αποτελεί το χειρότερο σενάριο για τα συμφέροντα της στη περιοχή (Shear 2015). Από τότε οι Κινέζοι ηγέτες κορυφής όπως οι Χι Jinping και Li Keqiang, αποφεύγουν σκόπιμα επίσημες επισκέψεις στις Φιλιππίνες η οποία όπως αναφέρθηκε παραπάνω έχει προσφύγει και δικαιωθεί

ΔΔΔ και προσπαθεί να ακολουθήσει πολιτική σφήνας απομονώνοντας τις Φιλιππίνες από άλλα μέλη του ASEAN (RAND 2016).

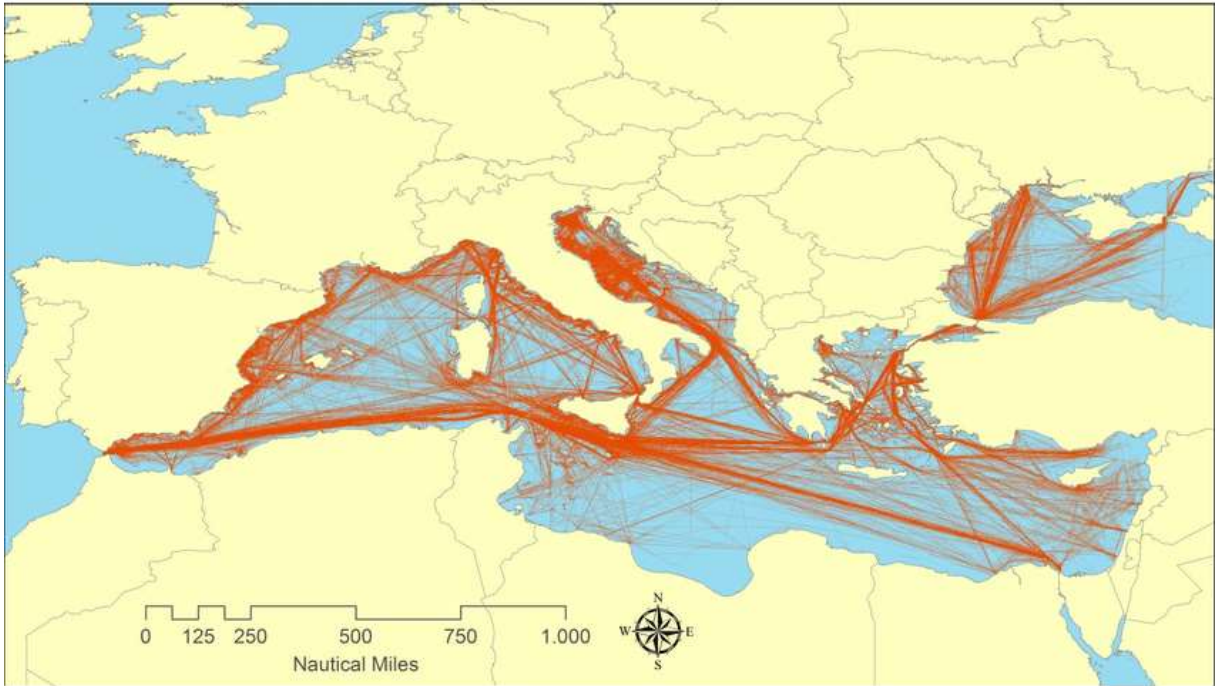
Διαπιστώνουμε ότι ο οργανισμός ASEAN, αναγνωρίζεται από όλους και αντιμετωπίζεται διαφορετικά από όλους τους εταίρους αναλόγως των προσδοκιών τους. Σε ότι αφορά τα μικρότερα σε ισχύ κράτη απέκτησαν ένα μοχλό πίεσης προς τους μεγάλους αλλά και να «ακουστεί η φωνή τους διεθνώς». Η Κίνα από την άλλη εργαλειοποιεί τον οργανισμό για να διεισδύσει οικονομικά στα μικρότερα κράτη και να εδραιώσει τη κυριαρχία της σε αυτά ενώ η ΗΠΑ αλλά και να περιορίσει η διχάσει τα κράτη που ενεργούν στη Θάλασσα στη Νότια Κίνα. Τέλος η ΗΠΑ προσπαθούν μέσω του οργανισμού να περιορίσουν την ισχύ της Κίνας και να προωθήσουν ένα σχήμα διευρυμένης συνεργασίας με σκοπό προωθήσουν τα δικά τους συμφέροντα.

ΚΕΦ 4: ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

Γεωγραφία της Περιοχής

Η Μεσόγειος, η πάλαι ποτέ Mare Nostrum, η οποία αποτελεί σήμερα μία από τις πλέον σημαντικές περιφερειακές θάλασσες, έχει αναδειχθεί σε στρατηγική περιοχή εξαιρετικά μεγάλης σημασίας. Πρόκειται για το θαλάσσιο χώρο που ενώνει γεωπολιτικά Ευρώπη, Ασία και Αφρική και την παράλληλη δυναμική παρεμβολή της περιοχής της Μέσης Ανατολής.

Η Μεσόγειος είναι ουσιαστικά κλειστή θάλασσα και παρά την ασαφούς σχήματος ακτογραμμή της, χωρίζεται σε δύο διακριτές λεκάνες, την Δυτική και την Ανατολική. Οι μόνοι διάδρομοι που οδηγούν έξω από αυτή είναι τα στενά του Γιβραλτάρ και η διώρυγα του Σουέζ. Σ' αυτούς μπορούμε να προσθέσουμε τα στενά των Δαρδανελίων που ενώνουν την Αν. Μεσόγειο με τη Μαύρη Θάλασσα. Ειδικότερα, η Ανατολική λεκάνη της Μεσογείου προσδιορίζεται ως εκείνο το τμήμα που εκτείνεται ανατολικά από τα Στενά της Σικελίας που ενώνουν τη Σικελία με την Τυνησία (Ακρωτήριο Breo - Ακρωτήριο Bonn). Περιβάλλει την Ιταλία, την Ελλάδα, τις πρώην Γιουγκοσλαβικές Δημοκρατίες, την Αλβανία, την Τουρκία, τη Λιβύη, το Ισραήλ, την Συρία, το Λίβανο και την Αίγυπτο. Εκτείνεται στο υπογάστριο της Ευρώπης και παρεμβάλλεται μεταξύ αυτής και των πλούσιων σε ενεργειακά αποθέματα και προϊόντα χωρών της Β. Αφρικής, Μ. Ανατολής και μέσω Δαρδανελίων και Μαύρης Θάλασσας, του Καυκάσου, ενώ μεγάλες θαλάσσιες αρτηρίες προερχόμενες από τον Ινδικό, τον Ατλαντικό Ωκεανό και τη Μαύρη Θάλασσα, κρίσιμες για την τροφοδοσία της Δύσης σε ενεργειακά προϊόντα και σε πρώτες ύλες συναντιούνται σε αυτή τη «διασταύρωση».

Πηγή: Gašper Zupančič and Leon Gosar, Institute for Water of Republic of Slovenia

εικ.20 Θαλάσσιοι διάδρομοι στη Μεσόγειο Θάλασσα

Τα τελευταία περίπου δεκαπέντε έτη έχουν βρει την Ελλάδα και την Κύπρο, καθώς και το Ισραήλ και την Αίγυπτο ενώπιον μιας νέας πραγματικότητας μετατροπής τους σε μείζονες παραγωγούς υδρογονανθράκων. Οι πλέον επίκαιρες εκτιμήσεις για το ενεργειακό δυναμικό της Ανατολικής Μεσογείου έχουν επιβεβαιώσει ακόμη και τις πιο αισιόδοξες αρχικές προβλέψεις, ενώ οι περιφερειακοί συσχετισμοί έχουν οδηγήσει τα τέσσερα κράτη προς ένα επίπεδο συνεννόησης και ενεργειακής συνεργασίας. Τα ενεργειακά κοιτάσματα της Ανατολικής Μεσογείου έχουν στρατηγική αξία που έγκειται, σε τρεις παράγοντες (Τρούλης 2019). Πρώτον, η γεωγραφική τους γειτνίαση με την Ευρώπη τα καθιστά ιδιαίτερα ελκυστικά, καθώς οι Ευρωπαίοι και οι ΗΠΑ επιθυμούν τη μείωση του κυριαρχικού ρόλου της ρωσικής Gazprom στην ευρωπαϊκή αγορά φυσικού αερίου (Ναυτεμπορική 2018). Τα αποθέματα φυσικού αερίου της Ανατολικής Μεσογείου μπορεί να μην είναι συγκρίσιμα με εκείνα της Ρωσίας, αλλά σίγουρα είναι ικανά να καλύψουν για τα επόμενα χρόνια ένα ποσοστό των ενεργειακών αναγκών της Ευρώπης και να περιορίσουν, έστω σε μικρό βαθμό, την εξάρτηση από τη Μόσχα. Δεύτερον, η εκμετάλλευση αυτών των κοιτασμάτων θα πραγματοποιηθεί σε μια

μεταβατική εποχή για την παγκόσμια οικονομία, όπου η Κλιματική Αλλαγή οδηγεί στη σταδιακή αντικατάσταση του πετρελαίου από το φυσικό αέριο που είναι φιλικότερο προς το περιβάλλον. Τρίτον, η εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων κοιτασμάτων προϋποθέτει σημαντικά κεφάλαια και τη χρήση υψηλής τεχνολογίας που μόνο ξένες εταιρείες διαθέτουν και ενεργειακοί κολοσσοί των ΗΠΑ και της Ευρώπης έχουν την ευκαιρία να πραγματοποιήσουν κερδοφόρες επενδύσεις παρά τους παράγοντες αστάθειας στην Ανατολική Μεσόγειο .

Διαμάχες Κρατικών Δρώντων στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο

Από τις αρχές τις δεκαετίας του 1970 παρατηρείται μια αλλαγή της Τουρκικής στάσης έναντι των διμερών σχέσεων με τη χώρα μας, η οποία χαρακτηρίζεται από πολιτική αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων σε βάρος της κυριαρχίας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδος αλλά και της Κυπριακής Δημοκρατίας (εφεξής Κύπρος), με σκοπό την αναθεωρητική προσέγγιση διαφόρων Διεθνών συνθηκών και συμβάσεων έτσι ώστε να αποκτήσουν διαπραγματευτικό και πολιτικό έρεισμα κυρίως στον ευαίσθητο χώρο του Αιγαίου Πελάγους και της Ανατολικής Μεσογείου, για να μεταβάλουν το υφιστάμενο status quo (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών 2019).

Αυτή η αλλαγή στη Τούρκικη εξωτερική πολιτική συνέπεσε και με την εισβολή στην Κύπρο το 1974 αποδεικνύοντας έτσι το επιθετικό πνεύμα με το οποίο αντιλαμβάνονται οι Τούρκοι τις διμερείς σχέσεις. Η ένταση αυτή διαρκεί μέχρι σήμερα και συντηρείται από πλευράς των Τούρκων όχι μόνο στο επίπεδο ρητορικής αλλά και με ενέργειες οι οποίες έχουν φέρει τις δύο χώρες στα πρόθυρα γενικευμένης πολεμικής σύρραξης, όπως στην κρίση του Μαρτίου του 1987 και στην κρίση των «Ιμίων» τον Ιανουάριο του 1996. Έκτοτε, οι προκλήσεις βαίνουν συνεχώς αυξανόμενες με πρακτικές και μεθόδους που αντίκεινται στις θεμελιώδεις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών [έγκριση της Τούρκικης Εθνοσυνέλευσης για την χρήση βίας (casus belli/απειλή πολέμου), παραβιάσεις του Εθνικού Εναέριου Χώρου με οπλισμένα μαχητικά αεροσκάφη, παράνομες Navtex κλπ.] οι οποίες παράλληλα δυναμιτίζουν και τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Ελλάδα και η Κύπρος σταθερά προσηλωμένες στις επιτάξεις του Διεθνούς Δικαίου και των Διεθνών συνθηκών και συμβάσεων, προάγουν και υποστηρίζουν την επίλυση των τυχόν διαφορών με ειρηνικό τρόπο δηλώνοντας έτσι, ότι αποτελούν παράγοντες σταθερότητας και ασφάλειας στην περιοχή, χωρίς ποτέ βέβαια να έχουν αποκηρύξει τα δικαιώματα τα οποία προκύπτουν από τις διεθνείς συνθήκες και συμβάσεις. Μάλιστα η Ελλάδα από τη σύνοδο κορυφής του Ελσίνκι το Δεκέμβριο του 1999 (Βερέμης 2005) θέλοντας να επιδείξει καλές σχέσεις γειτονίας υποστήριξε την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), αφού εκπληρωθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις που έχει θέσει η ΕΕ, γεγονός που θεωρεί ότι θα επιφέρει περιφερειακή σταθερότητα αλλά και ανάπτυξη μεταξύ των δύο χωρών.

Σκοπός του κεφαλαίου είναι, να εντοπισθούν οι Ελληνοτουρκικές και Ελληνοκυπριακές διαφορές, οι οποίες έχουν προκύψει κυρίως από τις τουρκικές αιτιάσεις, να αναλυθούν υπό το πρίσμα των διαφορών στις διαμάχες στην Ανατολική Ασία να εξαχθούν συμπεράσματα τα οποία άπτονται του Ελληνοκυπριακού ενδιαφέροντος.

Ελληνοτουρκικές Διαφορές

Η αντιπαράθεση Ελλάδας-Τουρκίας καλύπτει σήμερα ένα ευρύ φάσμα διαφορών, με κύριες προφανείς διενέξεις τις διαφορές στο Αιγαίο και το «Κυπριακό». Οι διενέξεις αυτές είναι όντως υπαρκτές και χρήζουν ειρηνικής επίλυσης, αλλά μόνο το Αιγαίο είναι διμερές θέμα που αφορά αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο τις δύο χώρες. Αντίθετα, η επίλυση του «Κυπριακού» εναπόκειται στις δύο εθνοτικές κοινότητες, που είναι οι μόνες αρμόδιες από κοινού να λύσουν κάποτε τη διαφορά, είτε με συγκατοίκηση είτε με οριστικό χωρισμό. Εκεί η Ελλάδα σταθερά υποστηρίζει τις προσπάθειες για μια δίκαιη, ισορροπημένη και βιώσιμη λύση του κυπριακού προβλήματος. Μια συμπεφωνημένη λύση που θα αποκαταστήσει την διεθνή νομιμότητα, η οποία παραβιάζεται κατάφωρα από την τουρκική εισβολή και συνεχιζόμενη κατοχή εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας, κράτους ανεξάρτητου, ενός κυρίαρχου και ανεξάρτητου κράτους, που είναι μέλος των Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών 2019).

Παρόλο που η επίλυση του «Κυπριακού» εναπόκειται στους δύο συγκατοίκους της Μεγαλονήσου, η μη επίλυση του το καθιστά αγκάθι στις σχέσεις Ελλάδος Τουρκίας. Εάν αυτό με κάποιο τρόπο επιλυόταν με δίκαιο τρόπο τότε το έδαφος θα ήταν προσφορότερο για την επίλυση των διμερών διαφορών. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο σημείο αυτό, καθόσον η Τουρκία δεν αναγνωρίζει το «Κυπριακό» ως πρόβλημα προς επίλυση, μιας και θεωρεί ότι αυτή η διαφορά επιλύθηκε με την «σωτήρια» επέμβαση της το 1974 ως ειρηνευτική δύναμη. Η Ελλάδα, όπως αναφέρθηκε ήδη, αναγνωρίζει κυρίως μόνο μια διαφορά στο χώρο του Αιγαίου, την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών 2019). Από την άλλη, αυτό δεν σημαίνει ότι οι Ελληνικές Κυβερνήσεις εδώ και δεκαετίες δεν διαμαρτύρονται σε όλα τα επίπεδα, Διεθνή και μη, για την προκλητική στάση της Τουρκίας, τις αναθεωρητικές τις τάσεις και τις παραβάσεις έναντι Διεθνών συνθηκών και συμβάσεων με απώτερο σκοπό την αλλαγή του status quo. Η παραβατική συμπεριφορά της Τουρκίας, εκφράζεται εκτός των άλλων που έχουν ήδη αναφερθεί, με καταπιέσεις και διακρίσεις έναντι της Ελληνικής μειονότητας Κων/πολης, Ίμβρου και Τενέδου (εκδιώξεις, δημεύσεις περιουσιών, κλπ) και με απαράδεκτη στάση έναντι του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Από την πλευρά της Άγκυρας, δύο είναι οι Ελληνοτουρκικές διαφορές: οι διαφορές στο Αιγαίο, που περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα διαφορών, και η Τουρκική μειονότητα της Δυτικής Θράκης. Συνοψίζοντας τις δύο πλευρές, θα μπορούσαμε να κατηγοριοποιήσουμε τις Ελληνοτουρκικές διαφορές σε τρεις διαφορετικές θεματικές ενότητες. Τις διαφορές που αφορούν θέματα του Αιγαίου πελάγους. Τις μειονοτικές διαφορές: τη μουσουλμανική μειονότητα στη Δυτική Θράκη και τους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου. Τέλος, θέματα έντασης και τριβής μικρότερης δυναμικής συγκριτικά με τα προαναφερθέντα καθόσον δεν απασχολούν πάγια της διμερείς σχέσεις αλλά περιοδικά, όπως η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας, το θέμα του PKK, η στάση της Τουρκίας έναντι του Οικουμενικού Πατριαρχείου και ορισμένα θέματα στρατιωτικής φύσεως, όπως οι Ρώσικοι αντιαεροπορικοί πύραυλοι S-300 και S-400. Από αυτά τα θέματα προστριβών, η πρακτική της Τουρκίας έχει δείξει ότι εστιάζεται κυρίως στον ευαίσθητο χώρο του Αιγαίου, κατονομάζοντας τα

παρακάτω: τα όρια της αιγιαλίτιδος ζώνης, την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και κατ' επέκταση την ΑΟΖ, την αποστρατικοποίηση των νήσων του Ανατολικού Αιγαίου, τις κατ' επίφαση «γκρίζες ζώνες» στο Αιγαίο, τα όρια του Ελληνικού Εθνικού Εναέριου Χώρου (ΕΕΧ), την αμφισβήτηση του FIR (Flight Information Regions) Αθηνών, και τέλος την προστριβή για την ανάθεση της Έρευνας και Διάσωσης στο Αιγαίο (Turkish Ministry of Foreign Affairs 2019). Στη συνέχεια, θα καταβληθεί προσπάθεια για την εμπειριστατωμένη ανάλυση των κυριοτέρων πάγιων διαφορών που ταλανίζουν τις δύο χώρες.

Όρια Αιγιαλίτιδος Ζώνης (Χωρικά Ύδατα)

Χωρικά ύδατα (ή χωρική θάλασσα ή αιγιαλίτιδα ζώνη) είναι μία θαλάσσια ζώνη που εκτείνεται, σύμφωνα με τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 (Montego Bay), έως δώδεκα (12) μίλια από τις γραμμές βάσεως (άρθρο 3). Τα χωρικά ύδατα περιλαμβάνουν τη θαλάσσια περιοχή, τον βυθό και το υπέδαφος της, καθώς και τον υπερκείμενο εναέριο χώρο. Στη ζώνη αυτή, το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία εξομοιούμενη με την κυριαρχία επί του χερσαίου εδάφους του. Μοναδικός περιορισμός της κυριαρχίας είναι το δικαίωμα της αβλαβούς διελεύσεως, που μπορούν να ασκούν πλοία τρίτων κρατών χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του κράτους (άρθρο 17-26).

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ γειτονικών κρατών υιοθετήθηκε ο κανόνας της μέσης γραμμής (άρθρο 15), που περιέχεται στη σύμβαση της Γενεύης και όχι λύση που στηρίζεται στην ευθυδικία όπως υποστηρίζει η Τουρκία (Οικονομίδης 1993).

Το ζήτημα της Ελληνοτουρκικής διαφοράς, ως προς την αιγιαλίτιδα ζώνη, προκύπτει κυρίως από το ενδεχόμενο η Ελλάδα να επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στο Αιγαίο από τα έξι (6) ναυτικά μίλια στα δώδεκα (12) ναυτικά μίλια, το οποίο είναι αναφαίρετο δικαίωμα της που προκύπτει από τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982. Όπως έχει δηλώσει η Αθήνα, ποτέ δεν έχει αποσυρθεί από αυτό της το δικαίωμα. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι, από τα 149 κράτη που έχουν

δυνατότητα επεκτάσεως των χωρικών υδάτων τους στα δώδεκα ναυτικά μίλια, τα 148 έχουν ήδη θεσπίσει σχετική αιγιαλίτιδα ζώνη, συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας στο χώρο της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η Ελλάδα.

Εάν η Ελλάδα επρόκειτο να επιβάλει ένα τέτοιο όριο, των δώδεκα (12) ναυτικών μιλίων, θα αποκτούσε τον έλεγχο του 71,5% των υδάτων του Αιγαίου, αφήνοντας μόλις 8,5% για την Τουρκία και 20% για τις διεθνείς θαλάσσιες οδούς, σύμφωνα με μια έκθεση του 2011 από τη Διεθνή Ομάδα Κρίσεων (International Crisis Group). Τα διεθνή ύδατα θα ήταν επίσης μη συνεχόμενα, πράγμα που σημαίνει ότι η διέλευση από το Αιγαίο για την συντριπτική πλειονότητα του εμπορικού στόλου της Τουρκίας αλλά και των πολεμικών πλοίων της θα γινόταν υπό του καθεστώτος της «αβλαβούς διελεύσεως» (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών 2019). Για να προλάβει και καθησυχάσει τις αντιδράσεις της Τουρκίας αλλά και οποιοδήποτε κάνει χρήση των υδάτων διεθνούς ναυσιπλοΐας η Ελλάδα δήλωσε ότι, σε περίπτωση που ασκήσει το δικαίωμα επέκτασης των χωρικών της υδάτων στα δώδεκα ναυτικά μίλια δεν θα έθετε όρια στο καθεστώς «αβλαβούς διελεύσεως» καθώς είναι μια ναυτική χώρα η οποία προάγει τη Διεθνή ναυσιπλοΐα.

Τα επιχειρήματα της Τουρκίας έναντι αυτής της προοπτικής είναι ότι, η επέκταση των χωρικών υδάτων της Ελλάδος θα την εγκλώβιζε συνολικά. Ο δε περιορισμός της ελευθερίας των θαλασσών δεν πλήττει μόνο την ίδια αλλά και τη διεθνή ναυσιπλοΐα. Υποστηρίζει επίσης ότι χρειάζεται διεξόδους στην ανοικτή θάλασσα που μέχρι σήμερα διαθέτει, τόσο για προφανείς εμπορικούς και οικονομικούς όσο και για αμυντικούς λόγους. Τέλος, πιθανή επέκταση στα δώδεκα (12) ναυτικά μίλια, θα άλλαζε δυσανάλογα την ισορροπία συμφερόντων στο Αιγαίο με όρους επιζήμιους για την Τουρκία (Turkish Ministry of Foreign Affairs 2019).

Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας

Το Νοέμβριο του 1973, η Τουρκική κυβέρνηση παραχώρησε στην κρατική εταιρεία πετρελαίου δικαίωμα εκμετάλλευσης κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην υφαλοκρηπίδα περιοχών του Βορειοανατολικού και κεντρικού Αιγαίου. Στη

συνέχεια κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του 1976 το τουρκικό ωκεανογραφικό «Σισμίκ», περισσότερο γνωστό στην Ελλάδα ως «Χόρα», επιχειρούσε έρευνες για τον εντοπισμό πετρελαίου στις επίμαχες περιοχές της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου. Κατά την τουρκική άποψη βέβαια, η υπόθεση ξεκινάει νωρίτερα, με τις έρευνες στις οποίες είχε προβεί η Ελλάδα κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1970 σε περιοχές της ανοικτής θάλασσας (συγκεκριμένα στη Θάσο) (Βερέμης 2005).

Σύμφωνα με το άρθρο 76.1 της Συμβάσεως των Ηνωμένων Εθνών του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας, η υφαλοκρηπίδα αποτελείται από τον θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος πέραν από τα χωρικά ύδατα (αιγιαλίτιδα ζώνη). Εκτείνεται :σε απόσταση 200 μιλίων από τις γραμμές βάσεως από τις οποίες μετρώνται τα χωρικά ύδατα ή σε όλη την έκταση της φυσικής προεκτάσεως του χερσαίου εδάφους έως το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου, εφόσον το υφαλοπλάισιο έχει έκταση μεγαλύτερη των 200 μιλίων. Ο καθορισμός της υφαλοκρηπίδας στη δεύτερη περίπτωση γίνεται με τη χρήση του υφαλοπλαισίου (Βερέμης 2005). Στην υφαλοκρηπίδα τα παράκτια κράτη δεν ασκούν πλήρη κυριαρχία, όπως στην αιγιαλίτιδα τους ζώνη, αλλά μόνο κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών τους πόρων, δηλαδή για καθαρά οικονομικούς σκοπούς. Ο όρος «κυριαρχικά δικαιώματα» έχει εδώ την έννοια των «αποκλειστικών δικαιωμάτων», πράγμα που σημαίνει ότι κανένα άλλο κράτος δεν μπορεί να τα διεκδικήσει, έστω και αν το παράκτιο κράτος δεν ασκεί τα δικαιώματα αυτά στην πράξη, δηλαδή δεν προβαίνει σε έρευνα ή εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας του (Οικονομίδης 1993).

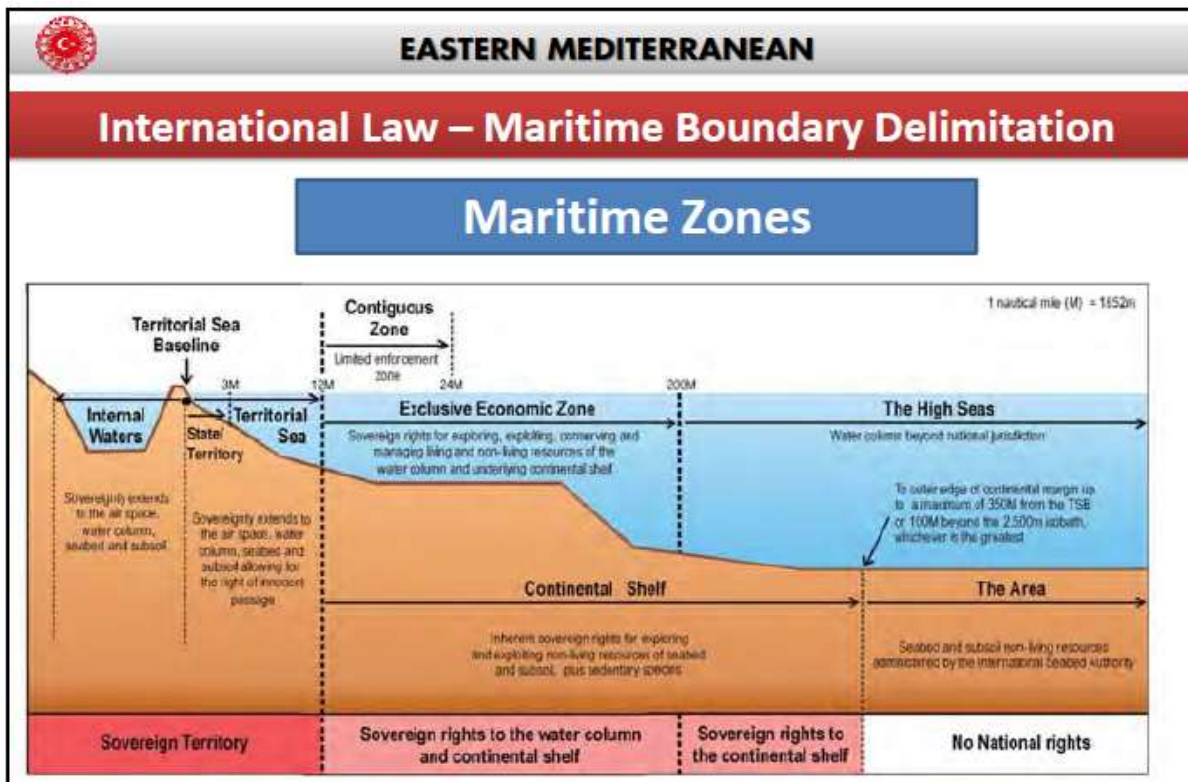
Η Ελλάδα στην επιχειρηματολογία της υποστηρίζει ότι:

- (α) Τα νησιά έχουν υφαλοκρηπίδα με βάση το διεθνές δίκαιο.
- (β) Για την οριοθέτησή της η πιο κατάλληλη μέθοδος είναι η μέση γραμμή μεταξύ των ελληνικών νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και των Τουρκικών παραλίων (και όχι μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών των δύο χωρών όπως υποστηρίζει η Τουρκία)

(γ) Στα θέματα της υφαλοκρηπίδας, όπως και σε άλλα θέματα του δικαίου της θάλασσας όπου η Τουρκία δεν είναι κράτος-μέρος των αντίστοιχων συνθηκών (Σύμβαση Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα του 1958 και Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, Montego Bay του 1982), ισχύουν οι σχετικοί κανόνες ως μέρος του γενικού εθιμικού διεθνούς δικαίου ακόμη και για κράτη τα οποία δεν έχουν υπογράψει και κυρώσει τις παραπάνω συμφωνίες και επομένως ως τέτοιο (εθιμικό δίκαιο) οφείλουν να το ακολουθούν.

Αντίθετα η Τουρκία, υποστηρίζει ότι το θέμα είναι κυρίως πολιτικό, όχι γιατί δεν διαθέτει νομική πτυχή αλλά επειδή οι υφιστάμενοι κανόνες δεν δημιουργούν το κατάλληλο πλαίσιο για να επιλυθεί η διαφορά με δίκαιο τρόπο. Με άλλα λόγια, μια νομική επίλυση θα ήταν σε βάρος μιας δίκαιης λύσης. Αντίθετα, με την οδό των διαπραγματεύσεων θα ληφθούν υπόψη τόσο οι νομικές όσο και οι πολιτικές πτυχές της διαφοράς. Θα ήταν έτσι δυνατόν να βρεθεί μια ικανοποιητική λύση και για τις δύο πλευρές που θα συμβάδιζε περισσότερο με τη δικαιοσύνη. Η Τουρκία χρησιμοποιεί και νομική επιχειρηματολογία, ενώ ειδικά κατά τη δεκαετία του 1970 δεν φαινόταν να αποκλείει τελείως τη δικαστική επίλυση (π.χ. ανακοινωθέν των Βρυξελλών του 1976). Τα νομικά επιχειρήματα της Τουρκίας συνίστανται στα εξής:

(α) Τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου είναι γεωλογική φυσική προέκταση της Ανατολίας, αποτελούν εξάρσεις του βυθού πάνω στη φυσική προέκταση του Τουρκικού εδάφους και, ως εκ τούτου, δεν δικαιούνται υφαλοκρηπίδας.

Πηγή: http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/Maritime-Delimitation-Offshore-Activities-Presentation-17-September-2019.pdf

εικ. 21 Απόψεις Τουρκίας περί νήσων Ανατολικού Αιγαίου

(β) «Ειδικές συνθήκες» (special circumstances): τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου βρίσκονται τόσο κοντά στα Τουρκικά παράλια ώστε δεν θα μπορούσε να ισχύσει η μέση γραμμή γιατί αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα η Τουρκία, χώρα με μεγάλο «μέτωπο» στη θάλασσα, να βρεθεί με μηδαμινή υφαλοκρηπίδα, κάτι το προφανές άδικο.

(γ) Υπό αυτές τις «ειδικές συνθήκες» η μέση γραμμή, αν εφαρμοσθεί, θα πρέπει να είναι το μέσον μεταξύ των ηπειρωτικών εδαφών Ελλάδας και Τουρκίας.

(δ) Το Αιγαίο λόγω της διαμόρφωσής του και των νήσων του αποτελεί ημίκλειστη θάλασσα που χρήζει ειδικών ρυθμίσεων και

(ε) Για την ίδια δεν ισχύουν οι κανόνες που αφορούν υφαλοκρηπίδες, μιας και δεν αποτελεί κράτος-μέρος των σχετικών διεθνών συμβάσεων. Τέλος, η Τουρκία υποστηρίζει ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η εφαρμοστέα διαδικασία πρέπει να βασίζεται στην αρχή της ευθυδικίας, η οποία όχι μόνο προβλέπεται από το Διεθνές Δικαστήριο ως εναλλακτική οδός για την επίλυση διαφορών αλλά έχει επιπλέον χρησιμοποιηθεί σε περιπτώσεις υφαλοκρηπίδων (π.χ. στη χάραξη της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας).

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ)

Η τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, προέβλεψε και συμπεριέλαβε στο νέο Δίκαιο της Θάλασσας μία καινούργια θαλάσσια ζώνη η οποία ονομάστηκε Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ).

Σύμφωνα λοιπόν με τη σύμβαση του 1982, η ΑΟΖ είναι μια θαλάσσια ζώνη πέρα από, αλλά παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης, η οποία περιλαμβάνει τον βυθό, το υπέδαφος, την υπερκείμενη θαλάσσια «στήλη», και την επιφάνεια της θάλασσας, ως μια απόσταση διακοσίων (200) ναυτικών μιλίων από το εξωτερικό όριο της γραμμής βάσης – μειωμένη, όμως, ανάλογα με το εύρος της παρακείμενης αιγιαλίτιδας ζώνης. Σε αυτήν τη θαλάσσια ζώνη το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα με σκοπό την εξερεύνηση, την εκμετάλλευση, τη διατήρηση και τη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων, ζωντανών ή άλλων, της περιοχής, και άλλες δραστηριότητες που αφορούν την οικονομική εξερεύνηση και εκμετάλλευση της ζώνης αυτής, όπως είναι η παραγωγή ενέργειας από το νερό, τα ρεύματα και τους ανέμους. Το παράκτιο κράτος έχει επίσης, τη δικαιοδοσία να κατασκευάζει και να χρησιμοποιεί τεχνητά νησιά, εγκαταστάσεις και κατασκευές (για την εκμετάλλευση της ζώνης), να κάνει επιστημονική έρευνα και να προστατεύει και να διατηρεί το θαλάσσιο περιβάλλον. Τα δικαιώματα αυτά είναι λειτουργικά, δεν συνιστούν εδαφική κυριαρχία, και πρέπει να ασκούνται με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη του τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών που κάνουν χρήση της ίδιας θαλάσσιας περιοχής (Ροζάκης 2013).

Λόγω της γεωγραφικής ιδιομορφίας του συμπλέγματος των Ελλαδικών νήσων του Αιγαίου και της Νοτιανατολικής Μεσογείου και εξαιτίας της γειτνίασης τους με τις Δυτικές ακτές της Μικράς Ασίας, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ο τρόπος με τον οποίο η Ελλάδα δύναται να κηρύξει/οριοθετήσει ΑΟΖ σε σχέση με τα αντικείμενα ή παρακείμενα κράτη με τα οποία έχει θαλάσσια σύνορα.

Έτσι, για να αναγνωρισθεί η ΑΟΖ και να αποκτήσει η Ελλάδα όλα τα δικαιώματα που προβλέπονται από τη σύμβαση του 1982, θα πρέπει να την κηρύξει μονομερώς με την προϋπόθεση όμως ότι, το εύρος της θάλασσας στην περιοχή της παρέχει μια τέτοια δυνατότητα. Στην περίπτωση όμως, που υπάρχει γεωγραφική στενότητα, και υπάρχουν αντικείμενα ή παρακείμενα κράτη σε απόσταση μικρότερη από τα τετρακόσια (200+200) ναυτικά μίλια, τότε θα πρέπει να υπάρξει, σύμφωνα με τη Σύμβαση, οριοθέτηση της ΑΟΖ. Το άρθρο 74 της Σύμβασης ορίζει ότι «η οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης ανάμεσα σε κράτη με αντικείμενες ή γειτονικές ακτές θα πραγματοποιείται με συμφωνία στη βάση του Διεθνούς Δικαίου». Κατά συνέπεια είναι απαραίτητη η κήρυξη της ή η οριοθέτησης της με αντικείμενα ή παρακείμενα κράτη προκειμένου να ευσταθεί νομικά.

Η Ελληνική Βουλή κύρωσε τη Σύμβαση και τη Συμφωνία για το Μέρος XI, με το Ν.2321/1995 (ΦΕΚ Α', 130/23 Ιουνίου 1995) περί «Κύρωσης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του Μέρους XI της Σύμβασης». Στις 21 Ιουλίου 1995 η Ελλάδα κατέθεσε στον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών τα έγγραφα επικύρωσης της Σύμβασης και της Συμφωνίας (άρθρο 308 §2 της Σύμβασης και άρθρο 3 του κυρωτικού Νόμου) και συνεπώς η Σύμβαση αποτελεί από την 21η Αυγούστου 1995 ισχύον δίκαιο για τη χώρα μας.

Σήμερα η Ελλάδα αν και κατά καιρούς προσπάθησε να οριοθετήσει ΑΟΖ με όμορα κράτη δεν τα έχει καταφέρει έως σήμερα. Η συμφωνία του 1977 ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Ιταλία για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας δεν έχει επεκταθεί στην επιφάνεια της θάλασσας, με αποτέλεσμα οι δύο χώρες να μην διαθέτουν αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ). Η Ρώμη αποφεύγει τη μετατροπή της

συμφωνίας για την υφαλοκρηπίδα σε συμφωνία για την ΑΟΖ, με βασικό επιχείρημα την απουσία αντίστοιχου νομικά δεσμευτικού κειμένου ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Αλβανία.

Το 2009, επί κυβερνήσεως Κώστα Καραμανλή, η Αθήνα έφθασε κοντά στην οριστικοποίηση της συμφωνίας για την ΑΟΖ και τα θαλάσσια σύνορα με τα Τίρανα. Στο τέλος, λόγω συνταγματικών εμποδίων που προφασίστηκε η αλβανική κυβέρνηση, η συμφωνία δεν επικυρώθηκε. Περίπου τα ίδια επιχειρήματα χρησιμοποιούνται από την αλβανική κυβέρνηση μέχρι και σήμερα.

Ο εμφύλιος πόλεμος στη Λιβύη έχει «παγώσει» οποιαδήποτε προσπάθεια εδώ και χρόνια, αν και τους τελευταίους μήνες γίνεται σαφή πρόθεση της Αθήνας ότι πρέπει να αποκτήσει έρεισμα στην κυβέρνηση του Χαλίφα Χαφτάρ, που ελέγχει τη δυτική Λιβύη, τις πετρελαιοπηγές της χώρας και τον λιβυκό εθνικό στρατό, ο οποίος αποτελεί τη μοναδική αξιόμαχη δύναμη στην περιοχή. Η Αθήνα, το 2011 με το νόμο 4001 γνωστό και Γιάννη Μανιάτη προέβλεπε ότι: «Ελλείψει συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη των οποίων οι ακτές είναι παρακείμενες ή αντικείμενες με τις ελληνικές ακτές, το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (αφής κηρυχθεί), είναι η μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης (τόσων ηπειρωτικών όσο και νησιωτικών) από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης». Βάσει αυτής της πρόνοιας του νόμου 4001/2011 έγινε η χάραξη του σχετικού χάρτη και παραχωρήθηκαν για εξερεύνηση τα δύο οικόπεδα, νοτιοδυτικά της Κρήτης, στις εταιρείες, Total, Exxon Mobil και ΕΛΠΕ (ΜΑνδαλίδης 2019).

Η Αθήνα αντιμετωπίζει σοβαρότατες δυσκολίες και στις αργόσυρτες και κατά καιρούς διακοπτόμενες διαπραγματεύσεις που εξελίσσονται από το 2009 με την Αίγυπτο για την οριοθέτηση ΑΟΖ ανάμεσα στη βορειοαφρικανική ακτή και στα Δωδεκάνησα (στη γραμμή Ρόδου - Καρπάθου - Κάσου). Οι συζητήσεις έχουν αναθερμανθεί επανειλημμένως τα τελευταία χρόνια, πολλές από τις συναντήσεις έγιναν κάτω από τα ραντάρ της δημοσιότητας, ωστόσο, παρά τις θερμές διαβεβαιώσεις, δεν υπάρχει κάποια εξέλιξη. Προφανώς η Ελλάδα ουδέποτε

οριοθέτησε ΑΟΖ με την Κυπριακή Δημοκρατία, καθώς δεν έχει καταθέσει συντεταγμένες στον ΟΗΕ, όπως έχει κάνει η Λευκωσία, με τελευταίο παράδειγμα τον περασμένο Ιούνιο, ως αντίδραση στην εισβολή του πλωτού γεωτρύπανου «Φατίχ» στην κυπριακή υφαλοκρηπίδα (Νέδος 2019).

Η Τουρκία αντιτίθεται σε αυτή την προοπτική καθότι η θέση της είναι ριζικά διαφορετική, καθώς η γειτονική χώρα ισχυρίζεται ότι τόσο το Καστελόριζο, όσο και οι ανατολικές ακτές των νησιών της Δωδεκανήσου, της Κρήτης και των υπολοίπων νησιών στην περιοχή δεν απολαμβάνουν κανένα δικαίωμα ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας, και απλά περιορίζονται σε μια λωρίδα θάλασσας, η οποία ουσιαστικά είναι η αιγιαλίτιδα ζώνη τους. Επίσης η Τουρκία, σχετικά με την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών προκρίνει την αρχή της ευθυδικίας, σε αντίθεση με την Ελλάδα που αποδέχεται τη Διεθνής πρακτική, η οποία στηρίζεται στην αρχή της μέσης γραμμής (Turkish Ministry of Foreign Affairs 2012).

Αποστρατικοποίηση νησιών του Ανατολικού Αιγαίου

Η Τουρκία κατηγορεί την Ελλάδα ότι έχει οχυρώσει τη Λήμνο, τη Σαμοθράκη και τα Δωδεκάνησα κατά παράβαση των Συνθηκών της Λοζάνης (1923) και των Παρισίων (1947) που προβλέπουν απόλυτη αποστρατικοποίηση, καθώς και τα νησιά Ικαρία, Σάμος, Μυτιλήνη, Χίο για τα οποία ισχύει καθεστώς μερικής αποστρατικοποίησης. Η Ελλάδα απαντά ότι για μεν τη Λήμνο και Σαμο-θράκη, οι σχετικές διατάξεις της Συνθήκης της Λωζάνης έχουν ακυρωθεί από τη Συν-θήκη του Μοντρέ (1936), για δε τα Δωδεκάνησα ότι η Τουρκία δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων και δεν δικαιούται να αντλεί δικαιώματα από το κείμενο αυτό. Πέραν αυτού, επικαλείται τη «θεμελιώδη αλλαγή των συνθηκών» (τουρκική απειλή) και του δικαιώματος νόμιμης άμυνας.

Κατ' επίφαση Γκρίζες Ζώνες

Η επανεξέταση των διεθνών Συνθηκών συνίσταται στην αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας σε μία σειρά νήσων, νησίδων και βραχονησίδων στο Αιγαίο. Ειδικότερα, η Τουρκία θεωρεί ότι η ελληνική κυριαρχία εκτείνεται μόνο σε εκείνα τα

νησιά τα οποία αναφέρονται ονομαστικά στα κείμενα των Συνθηκών με τις οποίες αυτά τα νησιά παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα. Σύμφωνα με το άρθρο 15 της Συνθήκης της Λοζάνης τα νησιά που είναι σε απόσταση ίση/μικρότερη των 3 ν.μ. από τις ακτές της Ανατολίας και δεν αναφέρονται στη Συνθήκη είναι υπό τουρκική κυριαρχία (Ζουράφα, Αντίψαρα, Φούρνοι, Κασόνησος κλπ.). Η Τουρκία, μετά τη κρίση στα Ίμια, όσα νησιά και βραχονησίδες δεν αναφέρονται στις συνθήκες που καθορίζουν το καθεστώς κυριαρχίας τους υποστηρίζει ότι είναι περισσότερο τουρκικές διότι τις κληρονόμησε από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, ως διάδοχο κράτος. Τις περιοχές αυτές τις χαρακτηρίζει «γκρίζες ζώνες». Αναφορικά με την υφαλοκρηπίδα τους, στερούνται όσες δεν κατοικούνται και δεν μπορούν να συντηρήσουν οικονομική ζωή. Η Ελλάδα κατηγορείται διότι δεν επιθυμεί διμερείς διαπραγματεύσεις για την επίλυση του προβλήματος.

Εθνικός Εναέριος Χώρος - FIR

Η Σύμβαση του Σικάγου (1944) - που αντικατέστησε τη Σύμβαση των Παρισίων (1919) – αποτελεί το βασικό θεσμικό πλαίσιο για τη διεθνή εναέρια κυκλοφορία. Στο άρθρο 1 επαναλαμβάνει τη διεθνή αρχή για πλήρη και αποκλειστική κυριαρχία του κάθε κράτους επί «της υπεράνω του εδάφους του ατμοσφαιρικής έκτασης». Αυτό σημαίνει πως τα δικαιώματα των Κρατών εκτείνονται απεριόριστα καθ' ύψος και δεν υπάρχει ελευθερία υπέρπτησης μέσω του εθνικού εναέριου χώρου. Ελευθερία υπέρπτησης υπάρχει μόνο στο διεθνή ΕΑΧ πάνω από την ανοιχτή θάλασσα. Στο άρθρο 2 η Σύμβαση προσδιορίζει την σε πλάτος έκταση του εθνικού εναερίου χώρου, ο οποίος καλύπτει το έδαφος του κράτους και τα «προσκείμενα σε αυτό χωρικά ύδατα». Η ίδια αρχή επαναλαμβάνεται στο άρθρο 2 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας: η κυριαρχία του παράκτιου κράτους «εκτείνεται στον εναέριο χώρο πάνω από τη χωρική θάλασσα».

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λοζάνης (1923) ο εναέριος χώρος ορίστηκε στα τρία (3) ναυτικά μίλια (όπως και των χωρικών υδάτων). Η Ελλάδα με το Π.Δ της 6ης Σεπ 1931 διέυρνε τον εναέριο χώρο της στα δέκα (10) ν.μ., προτού ακόμη επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα 6 ν.μ. (Μοντρέ, 1936). Η Τουρκία άρχισε να

αμφισβητεί, μέσω δηλώσεων και πτήσεων μαχητικών αεροσκαφών, το εύρος του EAX μετά την εισβολή του 1974 στην Κύπρο, με το επιχείρημα ότι η επέκταση του ελληνικού EAX στη ζώνη μεταξύ 6 και 10 ν.μ. είναι παράνομη διότι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο (Σύμβαση Σικάγο), ο εθνικός εναέριος χώρος ταυτίζεται με το έδαφος και την αιγιαλίτιδα ζώνη. Έτσι άρχισαν οι υπερπτήσεις από τα τουρκικά μαχητικά στα επιπλέον 4 μίλια. Η Ελλάδα ισχυρίζεται ότι το διεθνώς γνωστό ως «Ελληνικό Παράδοξο» έχει εθιμική ισχύ διότι για 40 χρόνια η Τουρκία δεν το αμφισβήτησε. Το ζήτημα δεν αποτελεί, πάντως, το ισχυρότερο ελληνικό νομικό «χαρτί».

Ο διεθνής Οργανισμός που καθορίζει τους κανόνες εναέριας κυκλοφορίας ονομάζεται International Civil Aviation Organization (ICAO) και δημιουργήθηκε το 1947 με σκοπό να διαχειριστεί τη σύμβαση που υπέγραψαν 34 κράτη το 1944 στο Σικάγο, περί «διεθνούς πολιτικής αεροπορίας». Μία από τις πρώτες αποφάσεις του ήταν ο χωρισμός της υδρογείου σε Περιοχές Πληροφοριών Πτήσεων - Flight Information Region (FIR). Τα όρια οριστικοποιήθηκαν από τις συνόδους των Παρισίων 1952 και Γενεύης 1958. Στο FIR Αθηνών έχει ανατεθεί ο έλεγχος της διεθνούς εναέριας κυκλοφορίας μέχρι το σημείο που συναντάται στα δυτικά με το ιταλικό FIR, στα νότια με τα αντίστοιχα της Λιβύης, Αιγύπτου και Κύπρου και στα ανατολικά με το τουρκικό, μεταξύ τουρκικής ακτής στο Αιγαίο και ελληνικών νησιών του Αν. Αιγαίου. Στόχος του ICAO είναι η ασφάλεια των πτήσεων και ο έλεγχος από μια χώρα ενός διεθνούς EAX, χωρίς αυτό να συνιστά άσκηση κυριαρχίας.

Η ουσία της διαφοράς για τον εναέριο χώρο εντοπίζεται στις ζώνες ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας, των FIRs των δύο χωρών. Το 1952 ο ICAO, με τη συμμετοχή της Ελλάδας και της Τουρκίας, αποφάσισε ότι, εκτός από μία στενή λωρίδα τουρκικού εναέριου χώρου παράλληλου με την ακτή της Μικράς Ασίας, ο εναέριος χώρος πάνω από το Αιγαίο θα αποτελούσε μέρος του FIR Αθηνών και συνεπώς θα ελεγχόταν από την Ελλάδα ως προς τους σκοπούς εναέριας κυκλοφορίας. Η Τουρκία αμφισβήτησε για πρώτη φορά τα όρια του FIR Αθηνών κατά τη διάρκεια της κυπριακής κρίσης, εκδίδοντας την Αγγελία προς Αεροναυτιλομένους (NOTAM 714), με την οποία ζητούσε από τα αεροσκάφη που πετούσαν στο Ανατολικό Αιγαίο να αναφέρουν τις

πτήσεις τους στα FIR Αγκύρας και Κωνσταντινούπολης. Η Ελλάδα αντέδρασε, κηρύσσοντας ολόκληρο το Αιγαίο ως επικίνδυνη περιοχή. Οι αεροπορικές συγκοινωνίες διακόπηκαν μέχρι και τα μέσα του 1980, χωρίς η Τουρκία να πετύχει αναθεώρηση του καθεστώτος. Έκτοτε η Τουρκία σε όλα τα διεθνή fora και σε κάθε ευκαιρία εκδηλώνει την επιθυμία για συνυπευθυνότητα στο Αιγαίο.

Έρευνα και Διάσωση

Αρχικά, από τη στιγμή που κυρώθηκε η Σύμβαση του Σικάγου (1944) και καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, η Άγκυρα είχε συμφωνήσει όχι μόνο στα ακριβή όρια του FIR Αθηνών και Λευκωσίας, αλλά και στα όρια της περιοχής των αποστολών έρευνας και διάσωσης για τα αεροπορικά ατυχήματα, που για την Αθήνα κατοχυρώθηκαν να συμπίπτουν με τα όρια του FIR Αθηνών. Η τότε στάση της γείτονος χώρας ταυτιζόταν με τις προαναφερόμενες διεθνείς αποφάσεις, χωρίς να επιχειρήσει να φέρει προσκόμματα στην όλη διαδικασία. Μετά το 1974 όμως, όταν τα σχέδια της διχοτόμησης του Αιγαίου άρχισαν να μπαίνουν σε εφαρμογή, η Άγκυρα δεν θα μπορούσε επουδενί να δεχτεί την ελληνική αρμοδιότητα στο Αιγαίο. Ένας ακόμη τρόπος για να την προσβάλλει ήταν και αυτός της αμφισβήτησης της περιοχής έρευνας και διάσωσης, η οποία συνέπιπτε με το FIR Αθηνών και κατά συνέπεια η προσπάθεια επαναπροσδιορισμού - προς τα δυτικά - των ορίων του FIR. Έτσι λοιπόν η Τουρκία ξεκίνησε να αμφισβητεί τα όρια του FIR Αθηνών καταστρατηγώντας όλες τις προαναφερθείσες συμφωνίες του ICAO, μην καταθέτοντας σχέδια πτήσης για τα πολεμικά της αψη και παράλληλα υποστηρίζοντας διεθνώς και εγγράφως ότι τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου (Λήμνος, Σαμοθράκη, Λέσβος, Χίος, Σάμος, Ικαρία και Δωδεκάνησα), είναι αποστρατικοποιημένες περιοχές σύμφωνα με τις Συνθήκες της Λοζάννης και των Παρισίων

Όσον αφορά στα ατυχήματα κινδυνευόντων πλωτών σκαφών, η Άγκυρα αντιπασσόμενη στην ελληνική επιφύλαξη περί των ορίων του τομέα ευθύνης SAR που κατατέθηκε ως γνωστόν το 1979, όψιμα δήλωσε (το 1982) κατά τη διάρκεια της 27ης συνδιάσκεψης του IMO για θέματα ασφάλειας της ναυσιπλοΐας, ότι οι περιοχές ευθύνης για ναυτική έρευνα και διάσωση στην ανοιχτή θάλασσα πρέπει να

οριοθετούνται με συμφωνία των ενδιαφερόμενων παράκτιων κρατών. Η τουρκική δήλωση απερρίφθη από την Ελλάδα δύο ημέρες αργότερα, κατά τη διάρκεια της υπόψη συνόδου. Όμως παρά τις ενστάσεις της γείτονος, οι ελληνικές θέσεις περί κοινής οριοθέτησης των περιοχών ευθύνης SAR για θαλάσσια και αεροπορικά ατυχήματα, έγιναν δεκτές⁴ κατά την 32η συνεδρίαση του IMO (29/03/1986).

Επιχειρώντας από νομική σκοπιά μία αναδρομή στο παρελθόν, ας δούμε τι συνέβη μέχρι και σήμερα από το έτος 1944 που καθορίστηκαν οι διαδικασίες SAR. Πριν από 63 χρόνια λοιπόν, υπογράφηκε η Σύμβαση του Διεθνούς Οργανισμού Αεροναυτιλίας (ICAO) στο Σικάγο, μαζί με τα παραρτήματά της. Στο παράρτημα 12 της υπόψη Σύμβασης (07/12/1944), η οποία σημειωτέον εξακολουθεί ισχύουσα ως νόμος του ελληνικού κράτους, καθορίζονται επακριβώς οι διαδικασίες, οι υποχρεώσεις και οι ευθύνες της εκάστοτε χώρας, περί της αποτελεσματικής έρευνας και διάσωσης για τα αεροπορικά ατυχήματα στον εθνικό και διεθνή εναέριο χώρο της συμβαλλόμενης αυτής χώρας - μέλους. Με τις μετέπειτα διαδοχικές συνεδριάσεις του Οργανισμού κατά τα έτη 1950 στην Κωνσταντινούπολη, 1952 στη Γενεύη και 1958 στη Ρώμη, καθορίστηκαν τα όρια του FIR Αθηνών και FIR Λευκωσίας, ενώ παράλληλα προσδιορίστηκαν και τα όρια της περιοχής ευθύνης έρευνας και διάσωσης για τα αεροπορικά ατυχήματα, που για την Ελλάδα συνταυτίζονταν με τα όρια που κάλυπτε η περιοχή του FIR Αθηνών. Με δύο λόγια δηλαδή, ο ICAO καθόρισε τα όρια του FIR Αθηνών ως ζώνη ευθύνης του ελληνικού κράτους για την διεξαγωγή αποστολών SAR των αεροπορικών ατυχημάτων, καθώς επίσης και για τον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας.

Όσον αφορά στα ναυτικά ατυχήματα, το θέμα ρυθμίστηκε το 1979 στο Αμβούργο με την υπογραφή της Σύμβασης του Διεθνούς Οργανισμού Ναυσιπλοΐας (IMO), με την οποία καθορίστηκαν οι διαδικασίες για την αποτελεσματική ναυτική έρευνα και διάσωση. Επειδή όμως δεν υπήρχαν καθορισμένοι τομείς περί των ναυτικών ατυχημάτων, ενσωματώθηκε στο άρθρο 2 της Σύμβασης του Αμβούργου η παράγραφος 1.4, βάσει της οποίας επιβαλλόταν να συμφωνήσουν οι ενδιαφερόμενες παράκτιες χώρες και να καθορίσουν περιοχές έρευνας και διάσωσης. Λόγω του ότι

όμως η Ελλάδα διαφώνησε με την εν λόγω προϋπόθεση, καθότι ήταν ανέφικτο να συμφωνήσει με τις επεκτατικές βλέψεις της γείτονος, αναγκάστηκε να θέσει επιφύλαξη δηλώνοντας ότι: “μέχρι να προσδιοριστούν τα όρια του τομέα SAR για τα ναυτικά ατυχήματα, η Ελλάδα θα εκτελεί έρευνα και διάσωση στα όρια της ήδη καθορισμένης περιοχής για τα αεροπορικά ατυχήματα, που δεν είναι άλλα από τα όρια του FIR Αθηνών”.

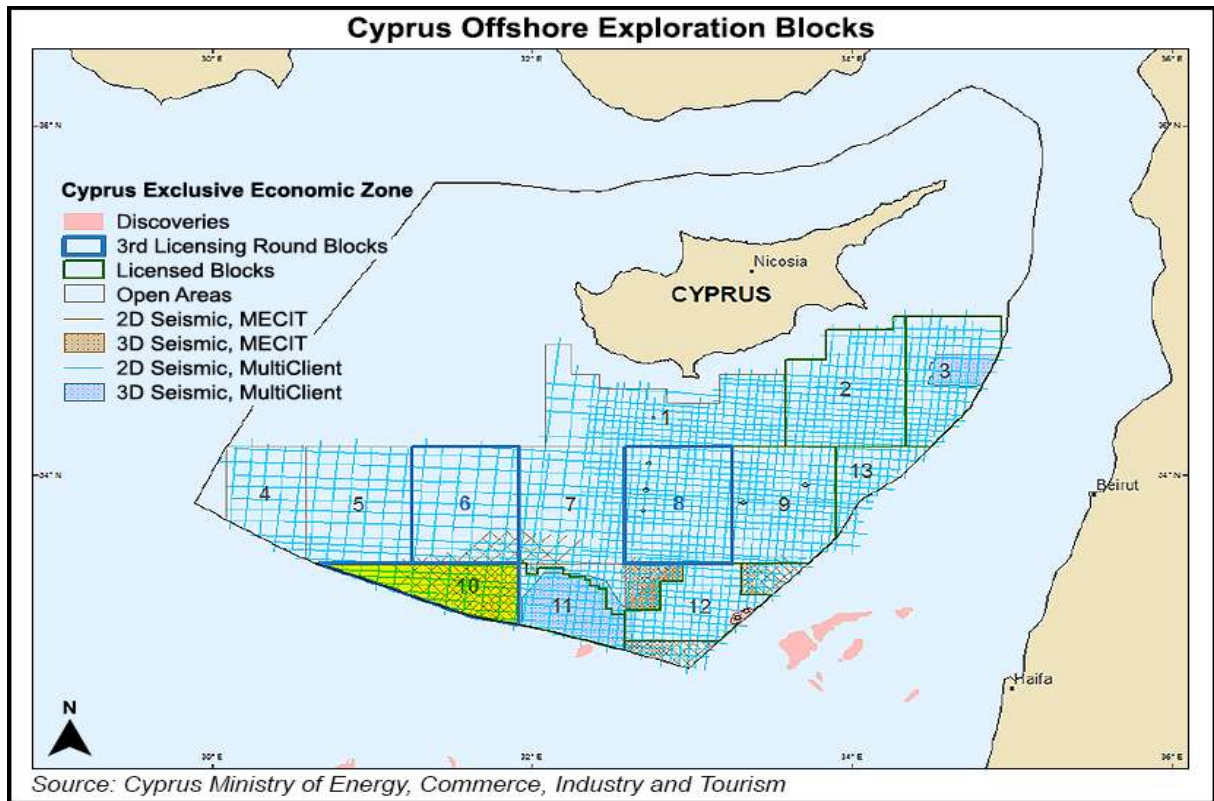
Ενέργειες της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο

Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει εκ του νόμου κυριαρχία σε ολόκληρο το νησί, σύμφωνα με τον ΟΗΕ, συμπεριλαμβανομένου της Αποκλειστικής Οικονομικής της Ζώνης (ΑΟΖ). Ωστόσο, το νησί εκ των πραγμάτων διοικείται από δύο κύρια μέρη. Την Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία ελέγχει περίπου το 58% της έκτασης του νησιού και την κατεχόμενη πλευρά (37% του νησιού), η οποία προέκυψε ύστερα από την Τουρκική εισβολή στην Κύπρο, το 1974 και αποτελεί υποτελή κατοχική διοίκηση του Τουρκικού κράτους. Περίπου το 5% του νησιού καταλαμβάνεται από τον ΟΗΕ (Πράσινη Γραμμή) και από το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο διατηρεί τις περιοχές κυρίαρχων βάσεων Ακρωτηρίου και Δεκέλειας. Το διεθνές δίκαιο και ο ΟΗΕ θεωρεί το βόρειο τμήμα του νησιού υπό κατοχή των τουρκικών στρατευμάτων και η ανακήρυξη ανεξαρτησίας της θεωρείται παράβαση του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (Βικιπαίδεια 2019).

Η Κύπρος έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2004 και της Ευρωζώνης το 2008. Θεωρείται ανεπτυγμένη χώρα, με υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και πολύ υψηλό δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης, ενώ αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς στη Μεσόγειο.

Η Κύπρος, έχοντας επικυρώσει τη Σύμβαση για το νέο Δίκαιο της Θάλασσας στις 12 Δεκεμβρίου του 1988, υπέγραψε συμφωνία για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) με την Αίγυπτο το Φεβρουάριο του 2003 και με το Λίβανο τον Ιανουάριο του 2007. Η συμφωνία βασίστηκε στη διεθνώς αποδεκτή αρχή της μέσης γραμμής και σύμφωνα με τους όρους της Σύμβασης για το Δίκαιο της

Θάλασσας. Επίσης, συμφωνία για την οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου- Ισραήλ, επετεύχθη με την υπογραφή της την 17 Δεκεμβρίου του 2010 (Erciyas 2019).

Εικ. 22 ΑΟΖ Κύπρου

Είναι παραπάνω από σαφές ότι η πρωτοβουλία της Κυπριακής Δημοκρατίας να συνάψει συμφωνίες για αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου εντός της ΑΟΖ της Κύπρου -που ανακηρύχθηκε το 2004 από τον αείμνηστο πρόεδρό της, Τάσσο Παπαδόπουλο, με μεγάλες εταιρείες όπως η αμερικανική Exxon Mobil αλλά και η Qatar Petroleum, η γαλλική Total και η ιταλική ENI, έχει αλλάξει σήμερα τον γεωοικονομικό και, ως εκ τούτου, τον γεωπολιτικό χάρτη της Ανατολικής Μεσογείου. Η Κύπρος εκμεταλλεύτηκε και εκμεταλλεύεται πλήρως και αποτελεσματικά την αλλαγή στάσης της αμερικανικής διπλωματίας από φιλοτουρκική σε πιο φιλελληνική, η οποία προσπαθεί τα τελευταία χρόνια να δημιουργήσει έναν ισχυρό άξονα στην περιοχή, δια της σύμπραξης Ελλάδος, Κύπρου, Ισραήλ και Αιγύπτου ώστε να αποτελέσει ένα κρίσιμο κρίκο στη περιοχή απαραίτητο για τους ισχυρούς (Παιδή 2014).

Η Τουρκία, μετά την ανακήρυξη της ΑΟΖ από την Κύπρο, βλέποντας ότι η διεθνής κοινότητα την θεωρεί παράγοντα αποσταθεροποίησης (Συρία, Κουρδικό, ηγεμονικές τάσεις στον Αραβικό Μουσουλμανικό Κόσμο και Μέση Ανατολή) και δεν την έχει πλέον στο ταμπλό της νέας γεωοικονομικής ενεργειακής «σκακιάρας», άρχισε να αντιδρά σπασμωδικά και βέβαια όχι στο πλαίσιο των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου αλλά μέσω της πάγιας τακτικής της, δηλαδή της προβολής ισχύος και της «Διπλωματίας των Κανονιοφόρων». Δεσμεύει περιοχές με NAVTEX για αεροναυτικές ασκήσεις /ερευνητικές δραστηριότητες και εκτελεί παράνομες γεωτρήσεις εντός της Κυπριακής ΑΟΖ, δημιουργεί προβλήματα στις εξορύξεις των υδρογονανθράκων παρεμποδίζοντας εργασίες στα ερευνητικά πλοία-γεωτρύπανα πολυεθνικών εταιρειών στα οικόπεδα 3 και 6 της Κύπρου, αμφισβητεί παντελώς το δικαίωμα ΑΟΖ στο νησιωτικό σύμπλεγμα του Καστελόριζου και, γενικά, γίνεται ο «κακός» γείτονας όχι μόνο για την Κύπρο αλλά και για την Ελλάδα, Ισραήλ και Αίγυπτο.

Η Τουρκία σήμερα υποστηρίζει ότι η παράνομες ενέργειες της στην Ανατολική Μεσόγειο στηρίζονται στα πλαίσια του Διεθνούς Δικαίου. Ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Τουρκίας κατέθεσε έγγραφο στον ΟΗΕ στις 2 Μαΐου 2016 όπου δήλωνε ότι η Άγκυρα είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη ηπειρωτική ακτογραμμή στην Ανατολική Μεσόγειο έχει δικαιώματα σε όλη την θαλάσσια περιοχή δυτικά του μεσημβρινού 32°16'18"E ,που συμπίπτει ουσιαστικά με το όριο των χωρικών υδάτων της Κύπρου στη δυτική πλευρά του νησιού. Επεσήμανε επίσης ότι η Τουρκία έχει «*ipso facto* και *ab initio* νόμιμα , κυριαρχικά δικαιώματα στις θαλάσσιες περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου που εκτείνονται δυτικά του 32°16'18"E» και υπογραμμίζεται ότι τα «εξωτερικά όρια της τουρκικής υφαλοκρηπίδας στην θαλάσσια περιοχή συμπίπτουν με την μέση γραμμή μεταξύ των ακτογραμμών της Τουρκίας και της Αιγύπτου και στα δυτικά το όριο της θα είναι το σημείο που θα οριστεί σε συμφωνίες οριοθέτησης στο Αιγαίο και στην Μεσόγειο μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων χώρων ,που θα λαμβάνουν υπόψη όλες τις σχετικές και ειδικές συνθήκες».

Ουσιαστικά η Τουρκία σήμερα στην Ανατολική Μεσόγειο:

(α) Εξαφανίζει όλη την ελληνική υφαλοκρηπίδα της Ανατολικής Μεσογείου, καθώς μονομερώς θεωρεί ότι το Καστελόριζο δεν έχει επήρεια και συνεπώς η τουρκική υφαλοκρηπίδα οριοθετείται, όπως δηλώνει, με βάση τη μέση γραμμή με την Αίγυπτο³⁵.

(β) Εξαφανίζει» όλη την κυπριακή υφαλοκρηπίδα δυτικά της Κύπρου πέραν των χωρικών υδάτων της. Ακόμη και στο νότιο τμήμα όμως του νησιού όπου βρίσκεται εύκολα εφαρμογή η αρχή της μέσης γραμμής (με Ισραήλ, Αίγυπτο) η Τουρκία αμφισβητεί την κυπριακή υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, για λογαριασμό των Τουρκοκυπρίων ³⁶, ενώ θεωρεί ότι τα υπόψη τεμάχια είναι εντός της δικής της υφαλοκρηπίδας (Erciyes 2019).

(γ) Με την αναφορά σε συμφωνίες οριοθέτησης «μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων χωρών ,που θα λαμβάνει υπόψη τις σχετικές και ειδικές συνθήκες» η Τουρκία απορρίπτει κάθε διμερή συμφωνία(π.χ. μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου ή τις υπάρχουσες όπως αυτή μεταξύ Κύπρου και Αιγύπτου), απορρίπτοντας επίσης τις βασικές αρχές της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας, επικαλούμενη τις «ειδικές συνθήκες» (Erciyes 2019).

(δ) Η Τουρκία επαναφέρει τις γνωστές θέσεις της με τις οποίες δεν αναγνωρίζει την συμφωνία οριοθέτησης της ΑΟΖ μεταξύ της Κύπρου και της Αιγύπτου (ρηματική διακοίνωση Turkuno DT/4739 του 2004). Παραπέμποντας μάλιστα σε επιστολές του ψευδοκράτους τις οποίες έχει καταθέσει η Τουρκία στον ΟΗΕ (2014) αμφισβητεί το δικαίωμα της Κυπριακής Δημοκρατίας να τα ασκεί κυριαρχικά

³⁵ Η Τουρκία θεωρεί ότι τα νησιά που οριοθετούν υφαλοκρηπίδα η ΑΟΖ δεν μπορούν να έχουν βάρος στην κατασκευή του σχετικού υφαλοκρηπίδας ή της γραμμής οριοθέτησης της ΑΟΖ διότι το δικαίωμά τους ή με τη δυναμική τους ικανότητα να δημιουργήσουν περιοχές ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας ή ΑΟΖ δημιουργεί στρεβλωτική τους επίδραση στην ισότητα των ορίων (Erciyes 2019).

³⁶ Δεν αναγνωρίζει την ανακήρυξη της Κυπριακής ΑΟΖ αλλά ούτε και την συμφωνία με την Αίγυπτο και το Ισραήλ διότι θεωρεί ότι οποιαδήποτε συμφωνία μεταξύ δύο κρατών είναι άκυρη όταν επηρεάζει τρίτο κράτος (Erciyes 2019).

δικαιώματα της και να πραγματοποιεί έρευνες για υδρογονάνθρακες εντός της ΑΟΖ της (Erciyes 2019).

(ε) Με την επιστολή παραπέμπει και στην ρηματική διακοίνωση του Μαρτίου του 2013 (No. 2013/14136816/22273) με την οποία η Τουρκία υποστήριξε ότι οι άδειες ερευνών που είχε αναθέσει με απόφαση της τουρκικής κυβέρνησης στην κρατική εταιρία ΤΡΑΟ (και βρίσκονταν καταφανώς εντός της ελληνικής υφαλοκρηπίδας τόσο στο Καστελόριζο όσο και στην Ρόδο), αφορούν περιοχές της τουρκικής υφαλοκρηπίδας. Επίσης, με την ίδια ρηματική διακοίνωση η Τουρκία απέρριπτε την γνώση ως «τροπολογία Μανιάτη», την οποία η Ελλάδα έχει καταθέσει στον ΟΗΕ ,σύμφωνα με την οποία για όσο διάστημα δεν υπάρχουν συμφωνίες οριοθέτησης στην περιοχή, η Ελλάδα θα θεωρεί ως εξωτερικό όριο της ελληνικής υφαλοκρηπίδας την μέση γραμμή .

Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Μεβλούτ Τσαβούσογλου, σε διάσκεψη στην Άγκυρα τον Αύγουστο του 2019 παρουσίασε αντίστοιχο χάρτη που εμφανίζει την τουρκική υφαλοκρηπίδα να εκτείνεται νότια του Καστελόριζου και της Ρόδου, ανατολικά της Κρήτης, αγνοώντας τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας αλλά και του νησιωτικού συμπλέγματος Ρόδου – Καστελόριζου αλλά και Κρήτης.

Πηγή:http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/Maritime-Delimitation-Offshore-Activities-Presentation-17-September-2019.pdf

εικ. 23 Όρια Τουρκικής Υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο (μη οριοθετημένη, δεν συμβαδίζουν με το Δίκαιο της Θάλασσας)

Συμμαχίες στην Ανατολική Μεσόγειο

Η ανακάλυψη μεγάλων ανακτήσιμων κοιτασμάτων φυσικού αερίου στις στην ανατολική Μεσόγειο είναι ικανές να αλλάξουν τις ενεργειακές ισορροπίες καθώς θα μπορούν να προμηθεύσουν με φυσικό αέριο την Ευρώπη για πολλά έτη. Συγκεκριμένα, την περίοδο 2009-2019 ανακαλύφθηκαν τα κοιτάσματα φυσικού αερίου Tamar και Leviathan (2010) στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) του Ισραήλ, τα κοιτάσματα Αφροδίτη (2012) και στη συνέχεια με την ανακάλυψη των κοιτασμάτων Καλυψώ (2018) και Γλαύκος 1 (2019) στην ΑΟΖ της Κύπρου, αλλά και το κοιτάσμα Zohr (2015) μεγέθους 800 δισεκατομμυρίων κυβικών μέτρων στην ΑΟΖ της Αιγύπτου. Πρόσφατες γεωφυσικές μελέτες αποκάλυψαν την πιθανότητα ύπαρξης κοιτασμάτων μεγαλύτερων ή ισοδύναμων με το κοιτάσμα Zohr στα νότια και νοτιοδυτικά της Κρήτης. Η διερεύνηση αυτής της πιθανότητας ξεκίνησε με τη σύμβαση μεταξύ Ελληνικού Δημοσίου και της κοινοπραξίας «Exxon Mobil- TOTAL- ΕΛΠΕ», στις 27 Ιουνίου 2019, για την παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές δυτικά και νοτιοδυτικά της Κρήτης (Μωησής 2019)

Δεδομένου του μεγέθους των κοιτασμάτων της Ανατολικής Μεσογείου, προτάθηκε έπειτα από μελέτη η μεταφορά φυσικού αερίου μέσω του αγωγού EastMed. (Μωησής 2019). Πρόκειται για έναν αγωγό, ο οποίος θα μεταφέρει το φυσικό αέριο της Ανατολικής Μεσογείου υποθαλάσσια προς την Κύπρο, στη συνέχεια στις ακτές της Κρήτης και ακολούθως μέσω της Πελοποννήσου και της Δυτικής Ελλάδας, στην Ιταλία όπου θα φτάνει μέσω του αγωγού IGI- Poseidon. Με αυτόν τον τρόπο, η Ελλάδα – Κύπρος- Ισραήλ αναμένεται να καταστούν ενεργειακοί κόμβοι της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου.

Πέραν των ανωτέρω, όμως, δεν μπορεί να παραβλεφθεί πως το LNG αποτελεί το ταχύτερα αναπτυσσόμενο ορυκτό καύσιμο σε παγκόσμιο επίπεδο, τα τελευταία χρόνια, λόγω της ευελιξίας χρήσης του, της ανταγωνιστικότερης τιμής του σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν, του σχετικά χαμηλού περιβαλλοντικού του αποτυπώματος και της πολιτικής ενεργειακής μετάβασης για μια παγκόσμια οικονομία χωρίς άνθρακα. Ενδεικτική της δυναμικής που έχει ο τομέας του LNG για τη ενεργειακή ασφάλεια της

χώρας μας και της ευρύτερης περιοχής είναι η λειτουργία του τερματικού σταθμού στη Κύπρο αλλά και στην Ελλάδα³⁷. Αυτό σε συνδυασμό με τις πολύ καλές σχέσεις που υφίστανται με την Αίγυπτο αλλά και την ύπαρξη του κοιτάσματος Zohr κατατάσσουν την Ελλάδα στους σημαντικούς ενεργειακούς κόμβους της περιοχής.

Οι άμεσα ενδιαφερόμενοι για την υλοποίηση του αγωγού EastMed είναι η Ελλάδα, η Κύπρος, το Ισραήλ, η Ε.Ε. και οι ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ ενδιαφέρονται διότι θέλουν σταδιακά η Ευρώπη να απαλλαγεί από το ρωσικό ενεργειακό εφοδιασμό. Έτσι, ο αγωγός EastMed εντάχθηκε, το 2013, στον κατάλογο των Έργων Κοινού Ενδιαφέροντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συμμετοχή του σε αυτών ανανεώθηκε το 2015, την ίδια χρονιά που ξεκίνησε η συγχρηματοδότηση από την ΕΕ για τη Δράση «Eastern Mediterranean Natural Gas Pipeline- Pree-Feed Studies».

Στις 20 Μαρτίου 2019, προκειμένου να επιταχυνθούν οι διαδικασίες κατασκευής του αγωγού, πραγματοποιήθηκε η τριμερής συμφωνία μεταξύ Ελλάδας- Κύπρου-Ισραήλ την οποία υπέγραψαν οι Πρωθυπουργοί των κρατών υπό την παρουσία του Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών Μ. Πομπέο (Μωησής 2019). Ομόφωνα συμφώνησαν πως στην πρώτη φάση της υλοποίησης του αγωγού EastMed πρέπει συμμετέχουν αποκλειστικά οι άμεσα εμπλεκόμενες χώρες (Ελλάδα, Κύπρος, Ισραήλ και Ιταλία), ενώ στην δεύτερη φάση πρόκειται να υπάρξει συνεργασία με τρίτα κράτη (κυρίως με την Αίγυπτο και τις Χώρες του Κόλπου). Ο Μ. Πομπέο ανέφερε πως για τις ΗΠΑ έχει δυνητικά μεγάλη εμπορική σημασία η κατασκευή του αγωγού, ενώ η βασική του σημασία έγκειται στον τομέα της ασφάλειας και της σταθερότητας που θα δημιουργήσει στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Έτσι, οι ΗΠΑ πρόκειται να στηρίξουν έμπρακτα το έργο με τη συμμετοχή αμερικανικών ενεργειακών κολοσσών (Capital 2019).

Ανάλογη επισήμανση για την ταχεία εκκίνηση των διαδικασιών κατασκευής του EastMed υπήρξε στην πρώτη Ενεργειακή Υπουργική Διάσκεψη Ελλάδας- Κύπρου-

³⁷ Υφίσταται ήδη ένας σταθμός LNG στη Ρεβυθούσας, αλλά και έχει αρχίσει ο σχεδιασμός κατασκευής του πλωτού σταθμού αποθήκευσης και επαναεριοποίησης LNG (FSRU) στην Αλεξανδρούπολη (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών 2019).

Ισραήλ- ΗΠΑ που έλαβε χώρα στις 7 Αυγούστου 2019 στην Αθήνα (Huffpost 2019). Παράλληλα, έγινε υπενθύμιση ότι η σχετική διυπουργική συμφωνία έχει οριστικοποιηθεί ανάμεσα στην Ελλάδα, την Κύπρο, το Ισραήλ και την Ιταλία τον Δεκέμβριο του 2018, ενώ έχουν λάβει την έγκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το Φεβρουάριο του 2019 και θα πρέπει να υπογραφεί το συντομότερο δυνατό από όλα τα συμβαλλόμενα μέρη. Σε εκκρεμότητα με άγνωστο ορίζοντα παραμένει η συγκατάθεση της Ιταλίας. Έτσι, τα εμπλεκόμενα κράτη εξετάζουν ένα Plan B όπου η διέλευση του αγωγού προς το Βορρά θα γίνει μέσω της «Βόρειας Μακεδονίας» και των Δυτικών Βαλκανίων προς την κεντρική Ευρώπη.

Τουρκία

Η Τουρκία σήμερα διαθέτει έκταση 783.562 τ.χλμ, πληθυσμό άνω των 80 εκατομμυρίων, ΑΕΠ ανερχόμενο το τρέχον έτος στα 815 δισεκατομμύρια δολάρια, διαθέτει τις δεύτερες σε μέγεθος ένοπλες δυνάμεις στο ΝΑΑΤΟ, κατέχει καίρια θέση καθώς κείτε σε τρεις ηπείρους και ελέγχει τα στενά του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων, βρίσκεται στο υπογάστριο της Ρωσίας και έχει παρουσία στο Αιγαίο την Ανατολική Μεσόγειο και συνορεύει με τη Μέση Ανατολή.

Αυτή τη περίοδο το διεθνές σύστημα βρίσκεται σε μια διαδικασία μετατροπής του από καθαρά μονοπολικό σε μονοπολικό - πολυπολικό, χωρίς όμως να έχει ακόμη αποκρυσταλλωθεί, με την Τουρκία να διεκδικεί μια θέση μεσαίας ευρασιατικής δύναμης μέσα σε αυτό. Για να το επιτύχει πρέπει να κινηθεί γρήγορα και αποφασιστικά για να πλασαριστεί σε μια καλή θέση, πριν το σύστημα σταθεροποιηθεί. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης εκμεταλλεύεται την επισφαλή θέση ισορροπίας που έχει επιτύχει μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ, αδρανοποιώντας τον παρεμβατισμό της μίας με την απειλή της δραστηκής ενίσχυσης των σχέσεων της με την άλλη. Την διευκολύνει, μάλιστα, η μεταβατική φάση στην οποία βρίσκεται η διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

Έως τα τέλη του 20^{ου} αιώνα καθοριστική επίδραση στους προσανατολισμούς της Τουρκίας άσκησε ο Κεμαλική παρακαταθήκη και το

στρατιωτικό κατεστημένο με τον Μουσταφά Κεμάλ και τους διαδόχους του να στοχεύουν στην οικοδόμηση επί των ερειπίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ενός κοσμικού εθνικού Τουρκικού κράτους υποτίθεται κατά τα δυτικά πρότυπα. Ο Ερντογάν όταν ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας το 2002 ως πρωθυπουργός και αργότερα ως πρόεδρος έχει υιοθετήσει τον «νεοοθωμισμό», αναγκαζόμενος κάποιες φορές λόγω συγκυριών η ανυπέρβλητων προβλημάτων σε αναγκαίες αναδιπλώσεις (Νταβούτογλου 2010).

Η προσπάθεια του να μετατραπεί ο καθοριστικός παράγοντας στη Μέση ανατολή με την ανάδειξη της Τουρκίας σε ηγέτιδα δύναμη του Σουνιτικού Ισλάμ κατέστη αντιπαραγωγική διότι προκάλεσε την αντίδραση των άλλων δύο δυνάμεων του Σουνιτικού Ισλάμ Σαουδική Αραβία και Αίγυπτο .

Η Μόσχα και η Τεχεράνη στο πλαίσιο ανάσχεσης της επιρροής της Δύσης στη Μ. Ανατολή και κυρίως των ΗΠΑ, παρά των αλληλοσυγκρουόμενων στοχεύσεων τους έχουν παράσχει αρκετή οικονομική και στρατιωτική βοήθεια στο Σύρο Πρόεδρο Άσαντ (Ramani 2018). Οι ΗΠΑ από την άλλη αξιοποίησαν τους αποτελεσματικούς στο έδαφος τους Κούρδους για να εξαλείψουν το Ισλαμικό Χαλιφάτο, οι οποίοι ταυτόχρονα είναι και αμφισβητίες του Σύρου Προέδρου Άσαντ. Κατά την άποψη του γράφοντα ο Τούρκος Πρόεδρος Ερντογάν, όντας ορθολογικός, έκρινε ότι κινδυνεύει περισσότερο από τους Κούρδους οι οποίοι προσέβλεπαν στην εκμετάλλευση της κρίσης για την εθνική τους ολοκλήρωση, παρά από το Συριακό καθεστώς και γι' αυτό εστράφη προς τον ρωσό-ιρανικό άξονα .

Οι εντάσεις μεταξύ της Άγκυρας και των παραδοσιακών συμμάχων των ΗΠΑ στη περιοχή Ισραήλ, Σαουδική Αραβία και Αιγύπτου, η αγορά του αντιαεροπορικού συστήματος S -400 από τη Ρωσία, η άρνηση των ΗΠΑ για την έκδοση του Φεντουλάχ Γκιουλέν καθώς και η προσπάθεια σύγκλισης της Άγκυρας με τον ρωσο-ιρανικό άξονα έχουν επηρεάσει αρνητικά τις Τουρκό-αμερικανικές σχέσεις. Ωστόσο τόσο η Ουάσιγκτον όσο και η Άγκυρα επιδιώκουν την αποκλιμάκωση των μεταξύ τους εντάσεων. Με την αμερικανική πλευρά να θεωρεί ότι έχει επενδύσει πολλά για να χάσει τη Τουρκία αλλά και ανάλογα με την παραμονή ή όχι στο Δυτικό μπλοκ

δύναται να λειτουργήσει στο χώρο ως παράγοντας σταθερότητας είτε ως πρόξενος αστάθειας. Η Άγκυρα βέβαια συνειδητοποιεί τα αχαρτογράφητα νερά και τους κινδύνους που συνεπάγεται μια οριστική έξοδος από το δυτικό μπλοκ και ιδιαίτερα από το αμερικανικό γεωπολιτικό πλέγμα.

Η πρόσφατη επίσκεψη του Τούρκου Προέδρου (13 Νοε 2019) στην Ουάσιγκτον δεν πέτυχε την επίλυση μακροχρόνιων διμερών διαφορών. Ο Πρόεδρος των ΗΠΑ, Ντόναλντ Τρούμπα, έδωσε ουσιαστικά στην Τουρκία την ευκαιρία να επανεξετάσει τη θέση της σχετικά με την αγορά συστημάτων πυραυλικής άμυνας S-400 από τη Ρωσία, αναστέλλοντας τη δυνατότητα επανεισδοχής στο πρόγραμμα F-35 ως δέλεαρ (Ciddi 2019).

Επιπλέον οι τουρκικές ενταξιακές διαδικασίες έχουν ανασταλεί λόγω των παράνομων ενεργειών της Τουρκίας στην Κυπριακή ΑΟΖ (CNN Greece, 2019), γεγονός που αν και προκάλεσε την αντίδραση της Άγκυρας, ήταν ένα γεγονός που αναμενόταν από την Τουρκία. Επιπλέον αναμφίβολα η Τουρκία δεν ήταν διατεθειμένη εξ αρχής να δεχθεί έναν έξωθεν έλεγχο που συνεπάγεται η ιδιότητα του κοινοτικού μέλους, αλλά για λόγους γοήτρου και διαπραγματευτικής ισχύς παραμένει στην υπόψη διαδικασία. Πιθανόν η ίδια να επιθυμεί τη σύναψη μιας «ειδικής σχέσης» με την ΕΕ που θα της δίνουν τη δυνατότητα εκμετάλλευσης των προνομίων της ΕΕ αλλά όχι των υποχρεώσεων.

Η Τουρκία με τις παράνομες γεωτρήσεις στην ΑΟΖ της Κύπρου επιθυμεί να δημιουργήσει νέα τετελεσμένα γεγονότα τα οποία στο μέλλον θα τα χρησιμοποιήσει ως δεδομένα ή ως διαπραγματευτικά χαρτιά για να πετύχει τις επιδιώξεις της στη περιοχή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι σε κάθε κύκλο συνομιλιών για την επίλυση του Κυπριακού υφίστανται τοποθετήσεις αξιωματούχων της Τουρκίας που είτε είναι απειλητικές και δεν παρουσιάζουν οτιδήποτε το καινούργιο είτε στέλνουν μηνύματα για να καθορίσει το πλαίσιο συζητήσεων.

Ο Τούρκος Πρόεδρος λίγες εβδομάδες πριν από την επίθεση κατά των Κούρδων της Συρίας, είχε δηλώσει: «Κάποια κράτη διαθέτουν πυραύλους με

πυρηνικές κεφαλές. Η Δύση επιμένει ότι δεν πρέπει να αποκτήσουμε τέτοια όπλα. Αυτό δεν μπορώ να το δεχθώ». Σήμερα που η Τουρκία βρίσκεται σε απόσταση από τους νατοϊκούς συμμάχους της και βρίσκεται προσέγγιση με τη Ρωσία και το Ιράν η απειλή του Ερντογάν αποκτά νέα σημασία. Αφού οι ΗΠΑ δεν κατάφεραν να τον αποτρέψουν από την επίθεση εναντίον των Κούρδων συμμάχων τους, πώς μπορούν να τον εμποδίσουν από την κατασκευή πυρηνικών όπλων ή την ανάπτυξη της απαραίτητης τεχνολογίας, όπως έπραξε το Ιράν;

Η Τουρκία σήμερα διαθέτει τα απαραίτητα για την κατασκευή πυρηνικής βόμβας: αποθέματα ουρανίου και ερευνητικούς αντιδραστήρες και, φυσικά, μυστηριώδεις διασυνδέσεις με τον πιο διάσημο «μαυραγορίτη» του πυρηνικού κόσμου, τον πυρηνικό φυσικό Αμπντούλ Καντίρ Χαν από το Πακιστάν. Ήδη η Άγκυρα κατασκευάζει με ρωσική βοήθεια τον πρώτο μεγάλο πυρηνικό αντιδραστήρα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο Ακούγιου. Σίγουρα αυτό προκαλεί ανησυχίες, αφού ο Τούρκος πρόεδρος δεν έχει αποκαλύψει πώς θα διαχειριστεί τα πυρηνικά απόβλητα, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τα καύσιμα για ένα όπλο.

Αυτό που είναι σήμερα σαφές είναι ότι η Τουρκία βρήκε έναν εταίρο στην ανάπτυξη του πυρηνικού της προγράμματος: τον Ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν. Το 2018 ο Πούτιν επισκέφθηκε την Τουρκία προκειμένου να υπογράψει επισήμως την έναρξη των εργασιών για την κατασκευή ενός πυρηνικού εργοστασίου, αξίας 20 δισεκατομμυρίων δολαρίων, του Ακούγιου στη Μερσίνη, στα τουρκικά παράλια της Μεσογείου. Εν μέρει, τα κίνητρα της Ρωσίας είναι οικονομικά. Η κατασκευή πυρηνικών αντιδραστήρων είναι από τις πιο επικερδείς εξαγωγικές δραστηριότητες της Ρωσίας. Την ίδια στιγμή, ωστόσο, εξυπηρετεί και έναν άλλο σκοπό: Η κατασκευή του αντιδραστήρα τοποθετεί την Τουρκία, ένα μέλος του NATO, στη ρωσική σφαίρα επιρροής καθώς εξαρτάται από την τεχνολογία της (David E. Sanger, William J. Broad 2019).

Τέλος η Τουρκία εργαλειοποίησε τους πρόσφυγες που για να σωθούν από τον εμφύλιο πόλεμο στη Συρία πέρασαν στην Τουρκία. Όχι μόνο δεν προσπάθησε να αποφύγει αυτές τις ροές, αλλά αντιθέτως επιδίωξε να τις έλξει. Έτσι λ.χ. διευκόλυσε

την έκδοση βίζας για μεγάλο αριθμό χωρών της Ασίας και της Αφρικής και καθιέρωσε πολύ φθηνά αεροπορικά εισιτήρια από της χώρες αυτές. Επίσης ανέχτηκε, αν όχι υπέθαλψε, διάφορα κυκλώματα διακίνησης παράνομων μεταναστών. Με τον τρόπο αυτό η Τουρκία κατάφερε να γίνει βασική χοάνη διοχέτευσης της παράνομης μετανάστευσης στην Ευρώπη, μετατρέποντας έτσι τις μεταναστευτικές ροές σε πολιτικό όπλο της. Δημιούργησε δηλαδή μια «κάνουλα» που όποτε επιθυμεί θα την ανοίγει για να επηρεάσει και να εκβιάσει όχι μόνο την Ελλάδα αλλά ολόκληρη την Ευρώπη. Με το όπλο αυτό η Τουρκία εκβίασε την Ευρώπη το 2015, όταν οι μεταναστευτικές και οι προσφυγικές ροές γιγαντώθηκαν επ' αφορμή της συριακής κρίσης. Στο πλαίσιο αυτό η ΕΕ συνομολόγησε το 2016 με την Τουρκία μια συμφωνία για το μεταναστευτικό. Στην πραγματικότητα επρόκειτο για μια εύθραυστη συμφωνία, με την οποία η ΕΕ θα πλήρωνε λύτρα στην Τουρκία, προκειμένου να κρατά υπό κάποιον έλεγχο τις μεταναστευτικές ροές. Στη μέση αυτής της διευθέτησης βρέθηκε η Ελλάδα, η οποία ανέλαβε το διαχειριστικό φορτίο, χωρίς όμως να έχει δυνατότητα ελέγχου στο πρόβλημα (Hellas Journal 2019).

Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα η Τουρκία εφαρμόζει μια υβριδική³⁸ στρατηγική που περιλαμβάνει ταυτόχρονα, όλες τις μορφές ισχύος ενός κράτους, οικονομικές, μεταναστευτικές, διπλωματικές, πληροφοριακές αλλά και συμβατικές επιχειρήσεις εκμεταλλευόμενη τη θέση ισχύος που κατέχει στο χώρο προκειμένου να πετύχει τους σκοπούς της στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Εξάλλου ο τουρκικός υβριδικός πόλεμος δεν αποσκοπεί σε μια στρατιωτική στρατηγική ήττα της Ελλάδας αλλά αντικειμενικός σκοπός, ο περιορισμός της ελληνικής κυριαρχίας στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο, ώστε η Άγκυρα να αποκομίσει απτά διεθνοπολιτικά οφέλη.

Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ή ΕΕ, είναι μια ιδιότυπη υπερεθνική και διακυβερνητική ένωση 28 κρατών. Καθιερώθηκε το 1992 από τη Συνθήκη για την

³⁸ Σύμφωνα με ορισμό του NATO : Υβριδικές Επιχειρήσεις είναι οι συνδυασμένες συμβατικές και μη συμβατικές επιχειρήσεις που εκτελούνται μεταξύ δύο αντιπάλων με σκοπό την επίτευξη των ΑΝΣΚ (NATO ACT 2011).

Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μάαστριχτ), και είναι ο de facto διάδοχος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, ΕΥΡΑΤΟΜ) των έξι κρατών-μελών που ιδρύθηκαν το 1951, το 1957 και το 1965. Από τότε, νέες διευρύνσεις έχουν αυξήσει τον αριθμό των κρατών-μελών της και οι αρμοδιότητές της έχουν επεκταθεί. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρείται ως η ισχυρότερη ένωση κρατών μέχρι σήμερα στην παγκόσμια ιστορία, με οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιεχόμενο. Η ΕΕ αποτελεί το τρέχον στάδιο μιας ανοιχτής διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η ΕΕ είναι μια από τις μεγαλύτερες οικονομικές και πολιτικές οντότητες στον κόσμο, με 513 εκατομμύρια ανθρώπους και συνδυασμένο ονομαστικό ΑΕΠ €15.3 τρισεκατομμύρια το 2017. Η Ένωση είναι μια ενιαία αγορά με κοινή εμπορική πολιτική, κοινή αγροτική, αλιευτική πολιτική και περιφερειακή πολιτική, για να βοηθήσει τις φτωχότερες περιφέρειες. Εισήγαγε ένα ενιαίο νόμισμα, το Ευρώ, που υιοθετήθηκε από 13 κράτη-μέλη. Η ΕΕ άρχισε μια περιορισμένη κοινή πολιτική εξωτερικών και ασφαλείας, και μια περιορισμένη αστυνομική και δικαστική συνεργασία πάνω σε ποινικά θέματα (Ευρωπαϊκή Ένωση 2019). Το γεγονός της περιορισμένης κοινής εξωτερικής πολιτικής εκμεταλλεύεται η Τουρκία και ωθεί τον αναθεωρητισμό της στο αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο.

Κατά την άποψη του γράφοντα οι αντιδράσεις της ΕΕ σκοντάφτουν στις κατά τόπους κοινοτικούς ηγέτες που άλλοι προσποούνται ότι εξακολουθούν να προσβλέπουν στην εισδοχή της Τουρκίας στην ΕΕ ως πλήρους μέλους και επιρρίπτουν ευθύνες προσχηματικά για τη διαπραγματευτική δυστοκία στις αυταρχικές πρακτικές του Τουρκικού καθεστώτος και δευτερευόντως στο Κυπριακό. Από την άλλη υφίστανται ηγέτες προεξαρχόντων του Γάλλου Προέδρου και της Γερμανίδα Καγκελάρου που αντιπροτείνουν τη σύναψη «ειδικής σχέσης» (Petrequin 2018). Οι απόψεις των κοινοτικών ηγετών εξαρτάται κυρίως των εθνικών τους συμφερόντων είτε δίνουν βαρύνουσα σημασία στη διαχείριση του μεταναστευτικού είτε διότι αναζητούν σταθερότητα στα Βαλκάνια.

Με καθυστερημένα αντανάκλαστικά η ΕΕ μετά από τις καταγγελίες της Κυπριακής Δημοκρατίας τον Ιούλιο του 2019, αντιδρώντας στις τουρκικές γεωτρήσεις

τις οποίες θεωρεί παράνομες, περιέκοψε κονδύλια που διατίθενται στην Τουρκία, ενώ πάγωσε τις διαπραγματεύσεις για τον εναέριο χώρο και αποφάσισε να μην συνεχίσει τις συνομιλίες σε υψηλό επίπεδο για την οικονομία και το εμπόριο.

Τέλος το Συμβούλιο Εξωτερικών της ΕΕ έκαναν ένα μεγάλο βήμα εγκρίνοντας (11 Νοεμβρίου 2019) συγκεκριμένο πλαίσιο για μέτρα/κυρώσεις κατά φυσικών προσώπων και εταιρειών, που διευκολύνουν με τις κινήσεις τους την διεξαγωγή παράνομων γεωτρήσεων στην Ανατολική Μεσόγειο. Η κοινή απόφαση για περιοριστικά μέτρα κατά της Τουρκίας, ως αντίδραση στις παράνομες δραστηριότητες γεώτρησης της Άγκυρας στην Ανατολική Μεσόγειο, που υιοθέτησε σήμερα το Συμβούλιο των υπουργών Εξωτερικών της ΕΕ, σηματοδοτεί «αλλαγή στάσης» κατά της Τουρκίας από την ΕΕ. (Φούρλης 2019).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα

Κίνα και Τουρκία διακατέχονται από ηγεμονικές τάσεις και αναθεωρητισμό σε περιοχές υψηλής στρατηγικής αξίας. Το μεν Πεκίνο, επιδιώκει την ηγεμονία στη Ανατολική και Νότια Σινική Θάλασσα διεκδικώντας το 80% της, με αρκετούς να κάνουν λόγο για προσπάθεια μετατροπής της σε κινεζική λίμνη. Έχει εκδώσει χάρτες με όρια που δεν συμφωνήθηκαν με καμία γειτονική χώρα, τη λεγόμενη πολιτική «9 dashline» βασιζόμενη σε ιστορικά γεγονότα παραβιάζοντας ταυτόχρονα τις ΑΟΖ πέντε κρατών Μαλαισίας – Βιετνάμ – Μπρουνέι - Φιλιππίνων και Ταιβάν, εκτελεί παράνομες γεωτρήσεις, διεκδικεί νησιωτικά συμπλέγματα/υφάλους που ανήκουν σε όμορες χώρες και δημιουργεί τεχνητά νησιά που σύμφωνα με την UNCLOS δεν δύναται να έχουν ΑΟΖ, καθώς και δημιουργεί ισχυρές ένοπλες δυνάμεις και ναυτική πολιτοφυλακή. Κατέθεσε, μάλιστα, χάρτη στη Διεθνή Επιτροπή για τα όρια της Αιγιαλίτιδας Ζώνης με τις διεκδικήσεις της.

Η δε Άγκυρα, στα πλαίσια του νεω-οθωμανισμού εκμεταλλευόμενη την απραξία των ΗΠΑ και της ΕΕ, επιδιώκει σθεναρώς την αναθεώρηση της Συνθήκης της Λοζάνης και την αλλαγή του status quo στο Αιγαίο, προς όφελός της, ώστε να καταστεί περιφερειακή δύναμη. Με το επιχείρημα ότι διαθέτει τη μεγαλύτερη ακτογραμμή στην περιοχή, επιθυμεί την επέκταση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης στο Αιγαίο και την εξαφάνιση της Κυπριακής στην Ανατολική Μεσόγειο παραβιάζοντας τις ΑΟΖ τριών κρατών, της Ελλάδας, της Κύπρου και της Αιγύπτου και διεκδικεί μια «Γαλάζια Πατρίδα» μεγέθους 462.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων, όπως έχει δηλώσει ο Τούρκος υπουργός Άμυνας Χουλουσί Ακάρ: Ποντάρει σε ένα γενικό «γκριζάρισμα» του Αιγαίου ανατολικά του 25ου μεσημβρινού, δηλαδή στη διαμόρφωση της αίσθησης ενός αμφισβητούμενου καθεστώτος κυριαρχίας σε όλη τη γραμμή μεταξύ των ελληνικών νησιών και των τουρκικών παραλίων, θεωρώντας συν τοις άλλοις ότι η Ελλάδα κατέχει παράνομως τουρκικά νησιά και αμφισβητεί το 70% της ΑΟΖ της Κύπρου. Τις προθέσεις αυτές κάνει σαφείς με δηλώσεις αξιωματούχων και την κατάθεση χαρτών στον ΟΗΕ και διεθνείς οργανισμούς που συνοδεύονται από σχετική επιχειρηματολογία.

Είναι αποφασισμένη να δημιουργήσει τετελεσμένα σε διάφορα πεδία ανταγωνισμού με την Ελλάδα, εκτελεί μεγάλες αεροναυτικές ασκήσεις σε τρία διαφορετικά γεωγραφικά διαμερίσματα Μαύρη Θάλασσα – Αιγαίο – Ανατολική Μεσόγειο, εκτελεί παράνομες γεωτρήσεις στην Κυπριακή ΑΟΖ, ώστε να εγκαθιδρύσει de-facto έλεγχο σε θαλάσσιο κι εναέριο χώρο και να προσθέτει ζητήματα στην ατζέντα των πιθανών διαπραγματεύσεων, εγείροντας θέματα εκ του μη όντος, ώστε να σύρει την Αθήνα στο διαπραγματευτικό τραπέζι και να αποκομίσει όσο το δυνατόν περισσότερα οφέλη.

Αν και η Κίνα είναι μια ανερχόμενη παγκόσμια δύναμη που βασίζεται στην οικονομία της για να καταστεί ηγεμονική και η Τουρκία ως μια περιφερειακή Δύναμη λόγω της ισχύος που διαθέτουν η κάθε μια στη περιοχή της, είναι χρήσιμο να αντιπαραβάλουμε τις ενέργειες της Κίνας που φαίνεται να ακολουθεί η Τουρκία στους παρακάτω τομείς:

(α) Επιλεκτική χρήση του Διεθνούς Δικαίου

Ενώ η Κίνα έχει κυρώσει τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 (UNCLOS), η γενική θέση της είναι ότι τα κράτη δεν είναι υποχρεωμένα να συμμορφώνονται με λανθασμένες αποφάσεις διεθνών δικαστηρίων διότι, έτσι, υπονομεύεται η διεθνής τάξη δικαίου. Γι' αυτό το λόγο, παρόλο που οι Φιλιππίνες προσέφυγαν στο Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο της Χάγης για τις μεταξύ τους διαφορές και δικαιώθηκαν το 2016, το Πεκίνο αρνήθηκε τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου και κατ' επέκταση να εφαρμόσει την απόφαση. Επίσης, ενώ αυτή εκτελεί παράνομες γεωτρήσεις σε μη οριοθετημένες ΑΟΖ δια της βίας, προσπαθεί να εμποδίσει τα άλλα κράτη να κάνουν έρευνες και να εκμεταλλευτούν τους ενεργειακούς τους πόρους βάσει των δικαιωμάτων τους που απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο.

Οι κινήσεις της Τουρκίας μαρτυρούν ότι και στην περίπτωση της μιλάμε για μια κατά το «συμφέρον» χρήση του Διεθνούς Δικαίου. Ενώ δεν έχει κυρώσει τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας κι απαιτεί από την Ελλάδα, που την έχει κυρώσει, να έχει στα νησιά της χωρικά ύδατα 6 ν.μ., ενώ η επέκτασή τους στα 12 όπως

προβλέπει η Σύμβαση αποτελεί γι' αυτήν «casus belli», τη στιγμή που η ίδια έχει επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στη Μαύρη θάλασσα και τη Μεσόγειο στα 12 ν.μ.. Επίσης δεν αναγνωρίζει ότι τα νησιά έχουν ΑΟΖ, θεωρεί ότι είναι προεκτάσεις της Ανατολίας και προτείνει την οριοθέτηση ΑΟΖ μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας με βάση τη μέση γραμμή από τα απώτατα ηπειρωτικά όρια των χωρών. Η Τουρκία λέει ότι οι συνθήκες που έχει υπογράψει η Κύπρος με άλλες χώρες δεν τη δεσμεύουν κι ότι οι κανόνες του ΔΔ σχετικά με την υφαλοκρηπίδα δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί με δίκαιο τρόπο. Το δίλημμα που ανακύπτει εδώ είναι επιθυμεί πλέον η ελληνική ηγεσία την προσφυγή στο διεθνές δικαστήριο;

(β) Αύξηση των αμυντικών δαπανών και συνεχή στρατιωτική παρουσία

Η Κίνα έχει στρατιωτικοποιήσει την περιοχή της Νότιας Σινικής Θάλασσας, έχει δημιουργήσει τεχνητά νησιά στα διαφιλονικούμενα νησιωτικά συμπλέγματα τα οποία τα έχει εξοπλίσει στρατιωτικά. Διαθέτει κι εξακολουθεί να κατασκευάζει στρατιωτικό εξοπλισμό νέας τεχνολογίας, το ναυτικό της πλέον δύναται να εκτελέσει εκστρατευτικές επιχειρήσεις (από blue water έχει γίνει brown water), ενώ έχει αυξήσει τις θαλάσσιες κι εναέριες περιπολίες καθώς και τις ναυτικές ασκήσεις με άλλες χώρες. Ταυτόχρονα με την αύξηση της σκληρής ισχύος έχει δημιουργήσει μια τεράστια ναυτική πολιτοφυλακή ώστε να περιορίσει τη παρουσία των άλλων κρατών στις διαφιλονικούμενες περιοχές χωρίς την παρουσία πολεμικού ναυτικού. Δεν είναι λίγες οι φορές που έχει καταφύγει στον εμβολισμό πλοίων ως μέτρο επίδειξης ισχύος και αποφασιστικότητας.

Η Τουρκία τη τελευταία δεκαετία έχει επιδοθεί σε μια κούρσα εξοπλιστικών προγραμμάτων, προκειμένου να κάνει προβολή ισχύος, με έμφαση κυρίως στις αεροναυτικές δυνάμεις και στα όπλα ακριβείας, ώστε να δύναται να κυριαρχήσει στο πεδίο της θάλασσας. Επίσης, έχουν ενταθεί οι στρατιωτικές ασκήσεις π.χ. Γαλάζια Πατρίδα, Θαλασσόλυκος. Ο Τύπος έχει μπει στο παιχνίδι των προκλήσεων δημοσιεύοντας προπαγανδιστικά άρθρα όπου γίνεται λόγος για απόλυτο έλεγχο του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου από την Τουρκία μέσω της

απόκτησης κι εγκατάστασης του ρωσικού αντιπυραυλικού συστήματος S-400. Επίσης, η Άγκυρα στοχεύει στη στρατιωτικοποίηση της έντασης στην Ανατολική Μεσόγειο αλλά η Κύπρος εμμένει στη διπλωματία και τη δημιουργία οικονομικών συμφερόντων.

Ο εμβολισμός της ελληνικής ακτοφυλακίδας, οι παραβιάσεις του εθνικού εναέριου χώρου στο Αιγαίο από την τουρκική αεροπορία και οι κατά καιρούς βόλτες τουρκικών πλοίων κοντά στην ηπειρωτική Ελλάδα αλλά και στην κυπριακή ΑΟΖ, η σύλληψη των Ελλήνων στρατιωτικών, το παρ' ολίγον ατύχημα με το ιταλικό γεωτρύπανο στην κυπριακή ΑΟΖ και την ύπαρξη μιας νέας πολιτικο-στρατιωτικής στρατηγικής που στηρίζεται στην αρχή της αληθοφανούς άρνησης περιοχής Με αυτόν έχει κατορθώσει να χρησιμοποιεί με κεκαλυμμένο τρόπο τη στρατιωτική της ισχύ για να επιτύχει τους σκοπούς της και να αποκτήσει την απόλυτη πρωτοβουλία κινήσεων έναντι της ελληνικής πλευράς, που αντιδρά σπασμωδικά. Εδώ ανακύπτει το ερώτημα τι θα κάνει η Ελλάδα σε περίπτωση ατυχήματος μεταξύ των Ενόπλων Δυνάμεων; Θα προχωρήσει σε γενικευμένο πόλεμο αν χρειαστεί ή η σε κατευνασμό και θα παρασυρθεί σε υποχωρητικές συμφωνίες;

(γ) Προσπάθεια απόκτησης ισχυρού ρόλου στο ενεργειακό παιχνίδι

Λόγω και των διαρκώς αυξανόμενων ενεργειακών αναγκών του, το Πεκίνο προσπαθεί να εμποδίσει τα άλλα κράτη να κάνουν έρευνες και να εκμεταλλευτούν τους φυσικούς πόρους στην Ανατολική Ασία και στη Νότια Σινική Θάλασσα προκρίνοντας τη λύση της συνεκμετάλλευσης και τη συμμετοχή αποκλειστικά κινεζικών εταιριών, ώστε οι λοιπές χώρες να εξαρτιούνται / ελέγχοντε από αυτήν. Επίσης, αρκετές φορές έχει παρεμποδίσει τις έρευνες δυτικών εταιριών στην ΑΟΖ των γειτόνων της.

Η Τουρκία αντίστοιχα αν και δεν έχει επικυρώσει την UNCLOS και ανακηρύξει ΑΟΖ, από την στιγμή που συνειδητοποίησαν ότι υπάρχει στην Ανατολική Μεσόγειο ένας μεγάλος πλούτος υδρογονανθράκων, που όμως δεν τους ανήκει, απαιτεί να συμπεριληφθεί σε όλα τα ενεργειακά σχέδια στην Ανατολική Μεσόγειο ώστε να καλύψει τις ενεργειακές της ανάγκες για να ωφεληθεί οικονομικά, να μειώσει την

εξάρτησή της από τη Μόσχα, να καταστεί διαμετακομιστικός κόμβος μεταφοράς ενεργειακών πόρων, αλλά και για το κύρος και το γόητρο ως χώρα παραγωγής υδρογονανθράκων. Διαθέτει ήδη τέσσερα νέα γεωτρύπανα, χωρίς βέβαιά την απαραίτητη τεχνογνωσία, έχει κάνει νέες επενδύσεις για την απόκτηση ερευνητικού εξοπλισμού, γεγονός που καταδεικνύει την αποφασιστικότητα της να συμμετέχει στα ενεργειακά ζητήματα της περιοχής.

Όσο αφορά στην Ανατολική Μεσόγειο η Τουρκία αντιτίθεται σθεναρά στις κυπριακές έρευνες με δύο βασικές πολιτικές θέσεις, ότι η Κυπριακή ΑΟΖ παραβιάζει την δική της υφαλοκρηπίδα καθώς και τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων, σε ότι αφορά στο μερίδιό τους σε όλους τους πόρους του νησιού. Ισχυρίζεται ότι αρκετά οικόπεδα που έχει οριοθετήσει η Κύπρος τέμνονται της υφαλοκρηπίδας της και δε θα επιτρέψει την εκμετάλλευση πόρων ωστόσο το νησί επανενωθεί και τα κέρδη μοιραστούν ισομερώς μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Εδώ δημιουργείται το ερώτημα τι θα πράξει η Ελλάδα σε περίπτωση που η Άγκυρα αποφασίσει να διεξάγει έρευνες/γεώτρηση εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας ή αν σκεφθεί να δημιουργήσει τεχνητά νησιά σε περιοχή που υποστηρίζει ότι της ανήκει;

(δ) Προώθηση επίλυσης διαφορών σε διμερές επίπεδο

Πάγια θέση του Πεκίνου είναι ότι οι όποιες διαφορές δεν πρέπει να ανακόπτουν την καλή συνεργασία των χωρών και γι' αυτό προωθεί διαπραγματεύσεις σε διμερές επίπεδο. Προς τούτο η Κίνα αξιοποιεί την οικονομική της ισχύ με παροχή οικονομικών κινήτρων. Τα σχέδια του «Νέου Δρόμου του Μεταξιού» αποτελούν ισχυρό χαρτί προσέγγισης με κράτη οικονομικά υποδεέστερα προσφέροντας τους οικονομικές ευκαιρίες με σκοπό την οικονομική εξάρτησή τους και εν τέλει τον κατευνασμό τους στις στρατηγικές επιδιώξεις της.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι όταν το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης αποφάνθηκε ότι η Κίνα έχει παραβιάσει τα κυριαρχικά δικαιώματα των Φιλιππίνων στην ΑΟΖ, η κυβέρνηση της Κίνας, όπως αναμενόταν, ανακοίνωσε μετά την αρνητική

για το Πεκίνο απόφαση ότι δεν την αναγνωρίζει μια και είχε δηλώσει από την αρχή της εκδίκασης της υπόθεσης ότι «ούτε θα την αποδεχτεί ούτε θα την αναγνωρίσει».

Την πολιτική προσέγγισης σε διμερές επίπεδο ακολουθεί και η Άγκυρα. Το 2017 είχαν υπάρξει συζητήσεις Τουρκίας-Ισραήλ για την προοπτική δημιουργίας αγωγού που πλέον έχει εγκαταλειφθεί. Σήμερα η Άγκυρα πιστεύει πως τώρα παρουσιάζεται μια μεγάλη ευκαιρία για να δημιουργήσει τετελεσμένα στην ΑΟΖ της Κύπρου. Δεν αναγνωρίζει τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) που πλέον ανήκει στο εθνικό δίκαιο, υποστηρίζει ότι διαθέτει θαλάσσια σύνορα με την Αίγυπτο, υποστηρίζοντας ότι η Ελλάδα δεν έχει θαλάσσια σύνορα με την Κύπρο. Το οικόπεδο 4 της κυπριακής ΑΟΖ, και το Καστελόριζο αποδεικνύει ξεκάθαρα ότι η Κυπριακή ΑΟΖ συνορεύει με την Ελληνική και επομένως η Τουρκία δεν διαθέτει θαλάσσια σύνορα με την Αίγυπτο και την Λιβύη. Είναι γνωστό σε όλους ότι η Τουρκία θεωρεί την έννοια της ΑΟΖ τον μεγαλύτερο εχθρό της στην Ανατολική Μεσόγειο. Αλλά ξαφνικά συζητά σε διμερές επίπεδο την οριοθέτηση ΑΟΖ με την Λιβύη, που θα αποτελέσει ένα τεράστιο πλήγμα για την Ελλάδα και την Κύπρο, εάν όντως πραγματοποιηθεί (Νέδος 2019).

Οι δυο χώρες Κίνα και Τουρκία θεωρούν ότι με αυτή την τακτική απομονώνουν τους αντιπάλους τους και πιθανόν θα αποκομίσουν περισσότερα οφέλη εκμεταλλευόμενες τις όποιες αδυναμίες του συνομιλητή τους απ' ότι σε μια πολυμερή διαπραγμάτευση όπου λόγω της αντισυσπείρωσης των πιο αδύναμων κρατικών δρώντων δεν θα πετύχουν τους στρατηγικούς τους στόχους. Αντίθετα οι αντίπαλοί τους, προκρίνουν την επίλυση των ζητημάτων σε περιφερειακό ή διεθνές επίπεδο π.χ. μέσω ASEAN οι ασιατικές χώρες, μέσω ΕΕ, East Med Forum, τριγωνικών σχηματισμών η Ελλάδα, Κύπρος και Ισραήλ.

Κρίνεται σκόπιμο να τονισθεί και μια σημαντική διαφορά Κίνας Τουρκίας. Όπως προαναφέρθηκε η Κίνα είναι μια ανερχόμενη παγκόσμια υπερδύναμη που χάρη, κυρίως, στις τεράστιες οικονομικές δυνατότητές της είναι σε θέση να επιβάλλει τις απόψεις της στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας και της Νότιας Σινικής Θάλασσας και να αψηφά τις όποιες διεθνείς αντιδράσεις. Αντιθέτως, η Τουρκία είναι μια ισχυρή

σχετικά χώρα αλλά δεν μπορεί να προωθεί τα σχέδιά της με επιτυχία χωρίς τη στήριξη δυτικών δυνάμεων όπως καταδεικνύει η ιστορία.

Το Βιετνάμ, οι Φιλιππίνες και η Ινδονησία είναι οι τρεις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας που έχουν την εντονότερη τάση προς εξισορρόπηση της δύναμης της Κίνας με σκοπό τον τελικό περιορισμό της. Αναμφισβήτητα καμία από τις χώρες δεν διαθέτει τους απαραίτητους πυλώνες ισχύος για να περιορίσουν τον αναθεωρητισμό της Κίνας. Με άρμα τον υπάρχοντα οργανισμό ASEAN, συνδύασαν μια στρατηγική προσέγγισης και συνεργασίας για την ασφάλεια ώστε να περιορίσουν την Κίνα.

Το ίδιο πράττουν η Ιαπωνία, η Νότια Κορέα στην Ανατολική Ασία που έχουν αναπτύξει στρατηγική σχέση με τις ΗΠΑ, ενώ συνεργάζονται και μεταξύ τους. Αν και οι διαφορές της Ιαπωνίας με την Νότια Κορέα είναι σημαντικές με ιστορικές βάσεις, εντούτοις θα έλεγε κάποιος ότι κάτω από την παρουσία της απειλής της Κίνας αν και οι σχέση τους υφίστανται διακυμάνσεις, στο τέλος συσπειρώνονται εναντίων της Κίνας.

Μέσα από τις συμμαχίες ιδιαίτερα οι πιο αδύναμες χώρες βρίσκουν την απαραίτητη ισχύ ώστε να ακουστεί η φωνή τους και γιατί όχι να αποτρέψουν την Κίνα στρατιωτικά, εφαρμόζοντας την αρχή «εν τη ενώσει η ισχύς». Ιδιαίτερα στις εξοπλιστικές δαπάνες, οι κρατικοί δρώντες της περιοχής όχι μόνο έχουν αυξήσει αρκετά τα διατιθέμενα κονδύλια, αλλά έχουν αναπτύξει διαύλους επικοινωνίας – συνεργασίας, αγοράς στρατιωτικού υλικού και υλικού ασφαλείας.

Στην Νοτιοανατολική Ασία υπάρχει και το παράδοξο των Φιλιππίνων. Οι Φιλιππίνες ενώ αρχικά προσέφυγαν στο ΔΔΔ για τις παράνομες ενέργειες της Κίνας στην ΑΟΖ τους, με τελικό αποτέλεσμα αρκετά ευνοϊκό για τη χώρα τους, εντούτοις με την εκλογή του Ντουέρτε το 2016 υφίσταται μια προσέγγιση και διαφαίνεται μια πιθανή συν διαχείριση της ΑΟΖ των Φιλιππίνων με την Κίνα.

Αντίστοιχα στο Αιγαίο και στη Μεσόγειο, ενώ η Τουρκία αυξάνει τη ναυτική της δύναμη για να μπορεί να «κλέβει», πιο εύκολα, τις ΑΟΖ των γειτόνων της αντιγράφοντας τη Κίνα, η Ελλάδα ως ένα άλλο Βιετνάμ, εγκλωβισμένη στην οικονομική

της αναιμία, προσπαθεί να εκσυγχρονίσει τις Ένοπλες δυνάμει αλλά αδυνατεί να ακολουθήσει σε εξοπλιστικές δαπάνες τη Τουρκία. Στην περίπτωση της Κύπρου αυτό που έχουμε είναι ένα μικρό και λιγότερο ισχυρό κράτος, που ευθυγραμμίζεται με το διεθνές δίκαιο και προσπαθεί να αποκτήσει φωνή και ισχύ μέσα από συμμαχίες και οργανισμούς, ώστε να αποτρέψει τα παράνομα τετελεσμένα στη ΑΟΖ του. Έλα όμως που η συγκυρία με την αυξημένη περιφερειακή αστάθεια και μια Τουρκία που επιδεικνύει πρωτοφανή επιθετικότητα, αλλάζει τις εθνικές προτεραιότητες. Από τη μία είναι η υβριδική επίθεση διά του Μεταναστευτικού κι από την άλλη η διαρκής απειλή στρατιωτικής εμπλοκής, καθώς η πολιτική του στρατιωτικού καταναγκασμού μπορεί ανά πάσα στιγμή να οδηγήσει σε θερμό επεισόδιο.

Η Ελλάδα αναγνωρίζοντας την άνιση αυτή αύξηση ισχύος αλλά και το αναθεωρητισμό της Τουρκίας το τελευταίο διάστημα έχει προχωρήσει στην σύναψη στρατηγικών σχέσεων με Αίγυπτο, Ισραήλ (Pinilla 2004) και Βουλγαρία, συνεχίζεται η παραδοσιακή εξαιρετική συνεργασία με την Κύπρο και αναβαθμίζει τη στρατηγική σχέση της με τις ΗΠΑ (Λαβδάς 2019). Στην περίπτωση της Ελλάδας, η εσωτερική εξισορρόπηση καθίσταται όλο και πιο δύσκολη, λόγω της οικονομικής κρίσης που μαστίζει την χώρα για σχεδόν μια δεκαετία. Επιπλέον, η συνεχιζόμενη αστάθεια που επικρατεί στην ευρύτερη περιοχή της Μ. Ανατολής και την Β. Αφρικής, καθιστά επιβεβλημένη την ανάγκη για σύναψη νέων στρατηγικών συμμαχιών ώστε να επιτευχθεί η εξωτερική εξισορρόπηση για την αντιμετώπιση των απειλών αλλά και την προώθηση των συμφερόντων της Ελλάδας.

Σε αντίστοιχες περιπτώσεις το πρόβλημα με τη σύναψη συμμαχιών, το οποίο έχει απασχολήσει τους θεωρητικούς της στρατηγικής αλλά και δρώντες χάραξης των συμμαχιών είναι η «ποιότητα» τους. Κατά πόσο δηλαδή η ισχύς που δημιουργείται από την εν λόγω συμμαχία Ελλάδα – Κύπρος – Ισραήλ και Ελλάδα - Κύπρος – Αίγυπτος με τις ΗΠΑ να είναι σύμμαχος με όλες, είναι αρκετή για να εξισορροπήσει την απειλή της Τουρκίας, που αποτέλεσε αφορμή για τη σύναψη της αλλά και επίσης κατά πόσο οι εταίροι της συμμαχίας είναι διατεθειμένοι να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους προς τους υπόλοιπους συμμάχους (Κουσκουβέλης, 2007: 427- 434).

Η Τουρκία θέλει η Ελλάδα και Κύπρος να γίνουν Φιλιππίνες δηλαδή όπως η Κυβέρνηση των Φιλιππίνων τροποποίησε το σύνταγμα της που αφορά συνεκμετάλλευση της ΑΟΖ, κατ' απαίτηση βέβαια του Πεκίνου, αντίστοιχα και η Άγκυρα επιχειρεί συνεκμετάλλευση όχι μόνο στο Αιγαίο αλλά και στην Κυπριακή ΑΟΖ.

Κλείνοντας και στις δύο εξεταζόμενες περιοχές διαπιστώνεται ότι μετά από 25 αιώνες επαληθεύεται έτσι το Θουκυδίδειο αξίωμα δηλαδή όταν δεν διασφαλίζεται «ίση δύναμη» (ισορροπία δυνάμεων και συμφερόντων) «ο ισχυρός επιβάλλει ότι του επιτρέπει η δύναμή του και ο αδύναμος υποχωρεί και προσαρμόζεται» ή όπως οι Μήλιοι σφαγιάζεται, εξοντώνεται και εξαφανίζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Επίλογος

Ποιες είναι οι συνέπειες της παραπάνω ανάλυσης για τις περιοχές που αναλύσαμε; Είναι προφανές ότι το χειρότερο σενάριο για την Ελλάδα είναι να ακολουθήσει τη πορεία των Φιλιππίνων και να αποδεχθεί ένα αντίστοιχο σενάριο δηλαδή τη συνδιαχείριση του πλούτου των ελληνικών και κυπριακών θαλασσών μιας και η Τουρκία δεν διαθέτει υδρογονάνθρακες στην δική της θάλασσα

Οι Κινέζοι συνεχίζουν να παραβιάζουν τις ΑΟΖ γειτονικών κρατών και πολλές φορές έχουν φτάσει να παραβιάζουν και τα χωρικά τους ύδατα. Οι Τούρκοι μελετούν τις κινεζικές κινήσεις και παρακολουθούν κυρίως τις αντιδράσεις των ΗΠΑ και πράττουν τα ίδια. Η ένταση και ο ανταγωνισμός συσσωρεύεται πάνω από τις θάλασσες της Ανατολικής Ασίας εξαιτίας των προκλητικών ενεργειών της Κίνας, δημιουργώντας υπεράκτιες επιχειρήσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου, που δραστηριοποιούνται στις ΑΟΖ των γειτονικών κρατών. Η παραβίαση του Διεθνούς Δίκαιου της Θάλασσας από το Πεκίνο, η αδιαφορία του για την αρνητική απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου στη Χάγη πριν από τρία χρόνια, η στρατιωτικοποίηση των νησιών Spratly, οι απαγορεύσεις αλιείας σε αμφισβητούμενα ύδατα και η αχαλίνωτη οικολογική καταστροφή των κοραλλιογενών υφάλων καθιστούν απολύτως σαφές ότι ο απώτερος στόχος του Πεκίνου είναι ο πλήρης έλεγχος της θάλασσας. Αυτά βλέπει η Τουρκία και παίρνει θάρρος.

Η Άγκυρα πιστεύει πως τώρα παρουσιάζεται μια μεγάλη ευκαιρία για να δημιουργήσει τετελεσμένα στην ΑΟΖ της Κύπρου και στο Αιγαίο και είναι διατεθειμένη να χοντρύνει το παιχνίδι. Περιφρονεί τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας και υποστηρίζει ότι διαθέτει θαλάσσια σύνορα με την Λιβύη. Ο μόνος τρόπος να στηρίξει αυτόν τον ισχυρισμό είναι να επιμένει ότι η Ελλάδα δεν έχει θαλάσσια σύνορα με την Κύπρο. Είναι γνωστό σε όλους ότι η Τουρκία θεωρεί την έννοια της ΑΟΖ τον μεγαλύτερο εχθρό της στην Ανατολική Μεσόγειο. Αλλά ξαφνικά συζητά την οριοθέτηση ΑΟΖ με την Λιβύη, που θα αποτελέσει ένα τεράστιο πλήγμα για την Ελλάδα και την

Κύπρο, εάν όντως πραγματοποιηθεί (Ναυτεμπορική 2019) (Μανδαλίδης 2019). Υπάρχει μόνο ένας τρόπος για να προλάβουμε την ανεπανάρθωτη ζημιά και αυτός είναι να ενημερώσουμε τις ΗΠΑ και την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον ΟΗΕ, ότι θα οριοθετήσουμε την ΑΟΖ μας με αυτή της Κύπρου και της Αιγύπτου.

Δυστυχώς πληθαίνουν οι ενδείξεις ότι η Τουρκία του Ερντογάν για να το πετύχει, έχει εξαπολύσει έναν υβριδικό πόλεμο εναντίον της Ελλάδας. Ο εμβολισμός του ελληνικού πλοίου στα Ιμια, το παρ' ολίγον ατύχημα με το ιταλικό γεωτρύπανο στην κυπριακή ΑΟΖ, οι συνεχείς διακλαδικές ασκήσεις και παραβιάσεις του ΕΕΧ, οι παράνομες NAVTEX, η σύλληψη των Ελλήνων στρατιωτικών και η επιθετική ρητορική των Τούρκων αξιωματούχων καταδεικνύουν την ύπαρξη μιας νέας υβριδικής στρατηγικής πόλεμος, αντίστοιχη με αυτή της Κίνας, που αποσκοπεί στον περιορισμό της ελληνικής και κυπριακής κυριαρχίας στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο, ώστε η Άγκυρα να αποκομίσει απτά διεθνοπολιτικά οφέλη. Με αυτόν τον τρόπο έχει αποκτήσει την απόλυτη πρωτοβουλία κινήσεων έναντι της ελληνικής πλευράς, που αντιδρά σπασμωδικά.

Η Ελλάδα διαφαίνεται ότι στο μέλλον θα αντιμετωπίσει αρκετές προκλήσεις. Ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε και τη συμπεριφορά της Κίνας που βασίζεται στο Δίκαιο της ισχύος τότε πιθανόν η Αθήνα πρέπει να καταστρώσει σχέδια για να αντιμετωπίσει ενέργειες της γείτονος όπως:

- (α) Διεξαγωγή έρευνών/γεωτρήσεων ή/και κατασκευή τεχνητών νησιών εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας
- (β) Πιθανό προσχεδιασμένο στρατιωτικό «ατύχημα»;
- (γ) Επιθυμεί πλέον η Ελλάδα τη προσφυγή σε διαιτητικό δικαστήριο όσο αφορά τα θέματα της υφαλοκρηπίδας;

Είναι δεδομένο ότι μέχρι σήμερα τη στιγμή που η Τουρκία γίνεται ολοένα και πιο απειλητική, η Ελλάδα κατευνάζει. Η στρατηγική μας ως χώρα, εισέρχεται από το ένα αδιέξοδο στο άλλο. Η ιστορική εμπειρία όμως διδάσκει ότι, όποτε ένα

αναθεωρητικό και επιθετικό κράτος κατευνάζεται αντί να αποτρέπεται, το αποτέλεσμα σημαίνει στρατηγικός ανορθολογισμός και καταλήγει σε ένοπλη πολεμική σύρραξη.

Σε κάθε περίπτωση, είναι επιτακτική ανάγκη η Αθήνα να αλλάξει στρατηγική έναντι της Τουρκίας. Η γειτονική χώρα δείχνει ότι δεν επιθυμεί πλέον την ένταξή της στην Ε.Ε. Η τουρκική εξωτερική και αμυντική πολιτική επιδιώκει να αποκτήσει την περιφερειακή ηγεμονία. Η Ελλάδα αν δεν θέλει να υποστεί «φινλανδοποίηση», πρέπει να εκπονήσει μια νέα στρατηγική έναντι του Τουρκίας με προαποφασισμένους στόχους. Μεσοπρόθεσμα, η Αθήνα πρέπει να ξεκινήσει ένα νέο εξοπλιστικό πρόγραμμα που θα επαναφέρει τη στρατιωτική ισορροπία στο Αιγαίο, κυρίως σε μέσα και υλικά υποστρατηγικών και στρατηγικών δυνατοτήτων ώστε να επιτρέψει στη χώρα να προβάλει την ισχύ της στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Ωστόσο, η Αθήνα δεν πρέπει να πέσει στην παγίδα της ανεξέλεγκτης κλιμάκωσης, αφού ο συσχετισμός δυνάμεων δεν την ευνοεί.

Επιπλέον χρειάζεται εμβάθυνση των συμμαχιών με χώρες της περιοχής που μοιράζονται τις ίδιες ανησυχίες για την αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας στην περιοχή. Η τετραμερής συμμαχία Ελλάδα – Κύπρος - Αίγυπτο και Ισραήλ απαιτείται να εμβαθύνει στρατιωτικά, πολιτικά αλλά και οικονομικά προκειμένου να σχεδιασθεί μια κοινή στρατηγική ανάρθρωσης της αναθεωρητικής Τουρκίας. Δηλαδή οι υφιστάμενες συμμαχίες να μην επικεντρώνονται μόνο σε διασκέψεις αλλά να εμβαθύνουν στον τομέα της ασφάλειας, για να αποκτήσουν στρατηγικό χαρακτήρα.

Τέλος και οι τέσσερις αυτοί κρατικοί δρώντες είναι σύμμαχοι με τις ΗΠΑ. Με άρμα την προώθηση της ενεργειακής απεξάρτησης της περιοχής και της Ευρώπης από τα ρωσικά προϊόντα, μέσω προσθήκης νέων πηγών εφοδιασμού από το Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο, να προσεγγίσουν την Ουάσικτον για τη χάραξη στρατηγικής που θα περιορίζει τον αναθεωρητισμό της Τουρκίας, πάντα στα πλαίσια του διεθνούς Δικαίου και της καλής γειτονίας. Αλώςτε αυτή τη στρατηγική ακολουθούν οι ΗΠΑ στην Ανατολική Ασία.

Συνοψίζοντας οι εξελίξεις στον Ειρηνικό Ωκεανό αν και φαίνονται πολύ μακρινές για την Ελλάδα, η Τουρκία τις παρακολουθεί προσεκτικά, τις αναλύει και προσπαθεί να μιμηθεί την Κίνα. Αυτή η προοπτική πρέπει να μας ανησυχεί ιδιαίτερα, για να μη βρεθούμε προ δυσάρεστων εκπλήξεων για τα εθνικά συμφέροντα.

Σύνολο: 36.284

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- CNN Greece,. 2019. «CNN.gr.» *Οργή στην Άγκυρα για την πρόταση αναστολής των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ε.Ε.* 21 Φεβ. Πρόσβαση Νοε 25, 2019. <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/166483/orgi-stin-agkyra-gia-tin-protasi-anastolis-ton-entaxiakon-diapragmateyseon-stin-e-e>.
- The Editors of Encyclopaedia Britannica. 2019. *Encyclopaedia Britannica*. 16 May. Πρόσβαση Aug 10, 2019. <https://www.britannica.com/biography/Matthew-C-Perry>.
- ASEAN. 2019. *Association of Southeast Asian Nations*. 26 March. Πρόσβαση Nov 16, 2019. <https://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/association-southeast-asian-nations-asean/>.
- BP Statistical Review of World Energy. 2018. *BP Statistical Review of World Energy*. <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2018-full-report.pdf>, UK: Pureprint.
- Capital. 2019. «Τι αποφάσισαν Τσίπρας, Αναστασιάδης, Νετανιάχου, Πομπέο για τον East Med.» *Capital.gr*.
- Chiu, Bi-Whei. 2013. «Taiwan wants a say in Senkaku talks.» *Deutsche Welle*.
- CIA. 2019. *CIA Factbook Spratly Islands*. The World Factbook, Central Intelligence Agency.
- Ciddi, Sinnan. 2019. «Stratfor.» *Erdogan's White House Visit May Have Only Delayed the Inevitable Storm*. 20 Nov. Πρόσβαση Nov 27, 2019. https://worldview.stratfor.com/article/erdogans-white-house-visit-may-have-only-delayed-inevitable-storm?id=87179e919a&e=4d5dc896e4&uuid=1d9331e8-cd0b-4b60-a6ee-37b4037661cc&utm_source=Daily+Brief&utm_campaign=765c5b6eaf-EMAIL_CAMPAIGN_2019_11_20_12_28&ut.
- Cordesman, Anthony H. 2019. «Center for Strategic & International Studies.» *China's New 2019 Defense White Paper*. 24 July. Πρόσβαση Okt 28, 2019. <https://www.csis.org/analysis/chinas-new-2019-defense-white-paper>.
- Council on Foreign Relations. 2019. *China's Maritime Disputes*. 10 Nov. Πρόσβαση Nov 19, 2019. https://www.cfr.org/interactives/chinas-maritime-disputes#!/?cid=otr-marketing_use-china_sea_InfoGuide.
- David E. Sanger, William J. Broad. 2019. «Φιλοδοξία της Τουρκίας είναι η απόκτηση πυρηνικών όπλων.» *Καθημερινή*.
- Defence of Japan. 2018. *Defence of Japan 2018*. Πρόσβαση Oct 08, 2019. https://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/pdf/2018/DOJ2018_Full_1130.pdf.
- Dyke, Jon Van. 2010. «38th North Informed analysis of events in and around North Korea.» *The Maritime Boundary between North & South Korea in the Yellow (West) Sea*. 29 July.

- Πρόσβαση Okt 10, 2019. <https://www.38north.org/2010/07/the-maritime-boundary-between-north-south-korea-in-the-yellow-west-sea/>.
- Editors of Encyclopaedia Britannica. n.d. *Encyclopaedia Britannica*. Πρόσβαση Aug 20, 2019. <https://www.britannica.com/event/Meiji-Restoration>.
- . 2019. *Encyclopaedia Britannica*. Πρόσβαση Aug 14, 2019. <https://www.britannica.com/biography/Zheng-He>.
- . 2019. *Encyclopaedia Britannica*. 25 Nov. Πρόσβαση Σεπ 01, 2019. <https://www.britannica.com/topic/Smoot-Hawley-Tariff-Act>.
- . 2019. *ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA*. Πρόσβαση Nov 05, 2019. <https://www.britannica.com/topic/Khmer-Rouge>.
- Erciyas, Çagatay. 2019. *Turkish Minister of Foreign Affairs*. 17 Sep. Πρόσβαση Nov 2019, 2019. http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/Maritime-Delimitation-Offshore-Activities-Presentation-17-September-2019.pdf.
- Erickson, Kennedy,. 2016. «Foreign Affairs Hellenic Addition.» *Οι θαλάσσιες πολιτοφυλακές της Κίνας*. 26 June. Πρόσβαση Okt 28, 2019. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70870/andrew-s-erickson-kai-conor-m-kennedy/oi-thalassies-politofylakes-tis-kinas>.
2019. *Global Firepower*. Πρόσβαση Okt 12, 2019. https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=north-korea#overview.
- Government of the Republic of Indonesia,. 2008. *Continental Shelf Submission of Indonesia*. Πρόσβαση Nov 07, 2019. https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/idn08/Executive20Summary.pdf.
- Green, Michael. 2016. *Foreign Policy*. 03 Dec. Πρόσβαση Nov 19, 2019. <https://foreignpolicy.com/2016/09/03/the-legacy-of-obamas-pivot-to-asia/>.
- Hellas Journal. 2019. *Hellas Journal*. 31 Aug. Πρόσβαση Nov 26, 2019. <https://hellasjournal.com/2019/08/mazikes-afixeis-i-toyrkia-stelnei-asystola-skafi-metananastes-prosfyges-stin-ellada/>.
- Herrero, Alicia Garcia. 2019. *Countries' Perceptions of China' Belt and Road: A Big Data Analysis*. Working Paper, Brussels: Bruegel.
- History of Balhae. 2016. «History of Korea,» *History of Balhae*,. 08 Aug. Πρόσβαση Okt 10, 2019. <http://balhaekorea.com/history-of-balhae/>.
- Huffpost . 2019. «Υπουργική διάσκεψη Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ-ΗΠΑ: Στήριξη των ελληνικών και κυπριακών θέσεων.» *Huffpost Greece*.
- Jennings, Ralph. 2016. «Forbes.» *Why Malaysia Stays Quiet About Its Claims In The South China Sea*. 02 Jun. Πρόσβαση Nov 05, 2019. *Why Malaysia Stays Quiet About Its Claims In The South China Sea*.

- Josh Smith, Joyce Lee,. 2019. *Reuters*. 17 June. Πρόσβαση Okt 2019, 2019.
<https://www.reuters.com/article/us-northkorea-china-defectors/chinese-raids-hit-north-korean-defectors-underground-railroad-idUSKCN1TH0VJ>.
- Joyner, C.C. 2012. *The South China Sea*. 10 February. Πρόσβαση August 02, 2019.
<http://www.southchinasea.org/maps/environmental-and-oceanographic-maps/>.
- Kuo, Lily. 2013. *The atlantic*. 09 Dec. Πρόσβαση 10 10, 2019.
<https://www.theatlantic.com/china/archive/2013/12/will-a-tiny-submerged-rock-spark-a-new-crisis-in-the-east-china-sea/282155/>.
- Malaysia & Socialist Republic of Vietnam,. 2009. *Joint Continental Shelf Submission Malaysia and Republic of Vietnam*. Thesis, Malaysia & Socialist Republic of Vietnam.
https://www.un.org/depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/mys_vnm2009executivesummary.pdf.
- Mallet, Michael Peel and Victor. 2016. «Financial Times.» *Philippines rearms in wake of heightened tensions in the Pacific*. 8 Dec. Πρόσβαση Nov 08, 2019.
<https://www.ft.com/content/59cacac2-bb91-11e6-8b45-b8b81dd5d080>.
- Man, Tank Siew. 2007. *Akademica 70*. January. Πρόσβαση 09 12, 2019.
<https://core.ac.uk/download/pdf/11493236.pdf>.
- Mark, Lorell. 1996. *Troubled Partnership: A History of U.S.-Japan Collaboration on the FS-X Fighter*. Piscataway, N.J: Transaction Publishers.
- Marlay, Ross. 1997. *China, the Philippines, and the Spratly Islands, Asian Affairs: An American Review*. Taylor & Francis, Ltd.
- Marwyn, Samuels. 1982. *Contest for the South China Sea*. New York: Methuen.
- McCurry, Justin. 2016. «The Guardian.» *China accuses Japan of threatening Pacific peace with military law*. 29 Μαρτιος. Πρόσβαση 09 15, 2019.
<https://www.theguardian.com/world/2016/mar/29/china-accuses-japan-of-threatening-peace-in-pacific-with-new-law>.
- Mearshaimer, John. 2006 . «Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων.» σελ XIII, 29-33, 79-83, 240-255, 295 - 300. Αθήνα: Ποιότητα.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2013. «Diplomatic Bluebook.» *Diplomatic Bluebook Summary*. Πρόσβαση Oct 10, 2019. https://www.mofa.go.jp/policy/page22e_000013.html.
- . 2017. *The issue the Name of Japan*. 07 Feb. Πρόσβαση 10 20, 2019.
<https://www.mofa.go.jp/policy/maritime/japan/index.html>.
- Ministry of Foreign Affairs of People' s Republic of China. 2014. «Ministry of Foreign Affairs of People' s Republic of China .» *Position Paper of the Government of the People's Republic of China on the Matter of Jurisdiction in the South ChinaSea Arbitration Initiated by the Republic of the*

- Philippines* . 07 Dec. Πρόσβαση Nov 09, 2019.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1217147.shtml.
- Ministry of Foreign Affairs Republic of Korea . 2018. «Ministry of Foreign Affairs Republic of Korea .» *Diplomatic White Paper*. Πρόσβαση Oct 08, 2019.
http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5684/list.do.
- Ministry of National Defence Republic Korea. 2016. «Ministry of National Defence Republic Korea.» *Defence White Paper*. Πρόσβαση Oct 09, 2019.
http://www.mnd.go.kr/user/mndEN/upload/pblictN/PBLICTNEBOOK_201705180357180050.pdf.
2011. *NATO ACT*. Πρόσβαση Nov 30, 2019. <http://www.natolibguides.info/hybridwarfare>.
- Noda, Prime Minister Yoshihiko, συνέντευξη από Pennington, Matsuo, Eckhart Kato. 2012. *67th Press Conference* (26 Σεπτέμβριος).
- North East Asian History Foundation. n.d. *The Naming of the East Sea*. Πρόσβαση 10 15, 2019.
<https://www.nahf.or.kr/eng/gnb05/snb07.do>.
- Office Of the Korea Chair. 2015. «Center for Strategic & International Studies.» *South Korea 2014 Defense White Paper Highlights DPRK Nuclear Threats*. 06 Jan. Πρόσβαση Oct 09, 2019.
<https://www.csis.org/analysis/south-korea-2014-defense-white-paper-highlights-dprk-nuclear-threats>.
- Panda, Ankit. 2017. «The Diplomat.» *China, ASEAN Come to Agreement on a Framework South China Sea Code of Conduct*. 19 May. Πρόσβαση Nov 05, 2019. China, ASEAN Come to Agreement on a Framework South China Sea Code of Conduct.
- Patrick M. Cronin, Peter A. Dutton, M. Taylor Fravel, James R. Holmes, Robert D. Kaplan, Will Rogers and Ian Storey. 2012. *Cooperation from Strength: The United States, China and the South China Sea*. Thesis, Washington D.C.: Center for a New American Security.
- Petrequin, Samuel. 2018. «AP news.» *France's Macron suggests EU partnership with Turkey*. 02 Feb. Πρόσβαση Nov 26, 2019.
<https://apnews.com/9faced121f01479aa9387f4c1abc34bc/France's-Macron-suggests-EU-partnership-with-Turkey>.
- Pinilla, Daniel Gomà. 2004. *Border Disputes between China and North Korea*. Varia: Centre d'étude français sur la Chine contemporaine.
- Polling, Gregory G. 2019. «Center For Strategic & International Relations.» *China's Maritime Militias in the South China Sea*. 19 July. Πρόσβαση Okt 28, 2019.
<https://www.youtube.com/watch?v=y2Rk1wRCfnc>.
- Powell, Devin. 2014. *Japan's Kamikaze Winds, the Stuff of Legend, May Have Been Real*. 5 November. Πρόσβαση July 25, 2019. <https://www.nationalgeographic.com/news/2014/11/141104-kamikaze-kublai-khan-winds-typhoon-japan-invasion/>.

- Pu, Wei. 2015. «Radio Free Asia.» *How The Eleven-Dash Line Became a Nine-Dash Line, And Other Stories*. 16 July. Πρόσβαση Okt 27, 2019. <https://www.rfa.org/english/commentaries/line-07162015121333.html>.
- Ramani, Samuel. 2018. «The Diplomat.» *How Strong is the Iran-Russia 'Alliance'?* 09 Feb. Πρόσβαση Nov 25, 2019. <https://thediplomat.com/2018/02/how-strong-is-the-iran-russia-alliance/>.
- RAND Co. 2016. «Maritime Issues in the East and South China Sea.» *Maritime Issues in the East and South China Sea*. Santa Monica, Calif.: RAND Corporation. 95-101.
- RAND co. 2019. *The Thickening Web of Asian Security Cooperation*. Thesis, Santa Monica, Calif: RAND Corporation.
- RAND. 2016. «Maritime Issues in the East and South China Seas.» *Maritime Issues in the East and South China Seas*. Santa Monica: RAND's publications. 80.
- Royal UK. 2019. *The Home of the Royal UK*. Πρόσβαση Nov 24, 2019. <https://www.royal.uk/>.
- Sang-Hun, Choe. 2019. «South Korean Lawmakers Visit Disputed Islets Claimed by Japan.» *New York Times*.
- Sataline, Suzane. 2019. «Foreign Affairs.» *Hong Kong's Muzzled Generation Cries Out*. 01 July. Πρόσβαση Okt 30, 2019. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2019-07-01/hong-kongs-muzzled-generation-cries-out>.
- Scoff, James L. 2017. *Uncommon Alliance for the Common Good: The United States and Japan after the Cold War*. Washington, D.C: Carnegie Endowment for International Peace.
- Scott A. Snyder. 2012. «Council on Foreign Affairs.» *Global Korea*. Oct. Πρόσβαση Oct 08, 2019. https://cdn.cfr.org/sites/default/files/book_pdf/GlobalKorea_report_Snyder.pdf.
- . 2019. «Council on Foreign Relations.» *Where Does the Russia-North Korea Relationship Stand?* 29 April. Πρόσβαση 10 12, 2019. <https://www.cfr.org/in-brief/where-does-russia-north-korea-relationship-stand>.
- Shear, Michel D. 2015. «With China in Mind on a Visit to Manila, Obama Pledges Military Aid to Allies in Southeast Asia.» *New York Times*.
- Stavridis, James. 2017. «Sae Power.» Κεφ. 1, *Pacific: Mother of All the Oceans*. New York: Penguin Press.
- Turkish Ministry of Foreign Affairs. 2019. *Turkish Ministry of Foreign Affairs*. Πρόσβαση Nov 20, 2019. <http://www.mfa.gov.tr/maritime-issues---aegean-sea---the-outstanding-aegean-issues.en.mfa>.
- U.N. 2011. «Oceans and Law of the Sea.» 03 May. Πρόσβαση Okt 27, 2019. https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/submission_mysvnm_33_2009.htm.

- . 2010. «PEMSEA.» *Regional Program on Partnerships in Environmental Management for the Seas of East Asia*. Πρόσβαση July 25, 2019.
https://static.un.org/Depts/los/consultative_process/mar_sec_submissions/undp.pdf.
- . 2009. «Permanent Mission of the People's Republic of China, Notes Verbales CML/17/2009 and CML/18/2009, May 7, 2009, available from the UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS).» 07 May. Πρόσβαση Okt 27, 2019.
https://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/chn_2009re_mys_vnm_e.pdf.
- UN. 2010. "UNITED NATIONS CONVENTION ON THE LAW OF THE SEA, AGREEMENT RELATING TO THE IMPLEMENTATION OF PART XI OF THE CONVENTION, PART II TERRITORIAL SEA AND CONTIGUOUS ZONE, SECTION 2. LIMITS OF THE TERRITORIAL SEA, Article 13 Low-tide elevations". UN Thesis, UN.
https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/part2.htm.
- . 1992. *Law on the Territorial Sea and the Contiguous Zone of 25 February 1992*. 25 Feb. Πρόσβαση Nov 09, 2019.
https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/CHN_1992_Law.pdf.
- UN. 2015. *Arbitration Between The Republic of the Philippines and The Peoples' Republic of China*. Press Release, Hague: Permanent Court of Arbitration.
<https://www.pcacases.com/web/sendAttach/1503>.
- . 2018. «World Investment Report.» Πρόσβαση 09 01, 2019.
https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2016_en.pdf.
2019. *US 7th Fleet Forces*. 25 Sep. Πρόσβαση Nov 28, 2019.
<https://web.archive.org/web/20141008043843/http://www.c7f.navy.mil/forces.htm>.
- US Defence Intelligence Agency. 2019. *China Military Power*.
https://www.dia.mil/Portals/27/Documents/News/Military%20Power%20Publications/China_Military_Power_FINAL_5MB_20190103.pdf, Washington: Defense Intelligence Agency.
- US Department of State. 2014. *Limits in the Seas, China Maritime Claims in the South China Sea*. Studies, Washington: Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs.
- US Joint Chief Of Staff. 2012. *Joint Publication 3-13 Information Operations*. US Joint Staff.
- US White House. 2017. *US National Security Strategy*. Phd Thesis, Washington DC: US White House.
- Victor D. Cha. 1999. *Alignment Despite Antagonism*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Vietnam National Defence. 2009. «Socialist Republic of Vietnam.» *Ministry of National Defence*. Dec. Πρόσβαση Nov 05, 2019. <https://www.files.ethz.ch/isn/155222/Vietnam2009.pdf>.
- Waltz, Kenneth. 2011. «Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής.» Στο *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, του/της Kenneth Waltz, σελ 203. 207 - 215, 269. Αθήνα: Ποιότητα.

- Waxman, Olivia B. 2007. «Time.» *How North Korea's Nuclear History Began*. 07 March. Πρόσβαση Okt 12, 2019. <https://time.com/4692045/north-korea-nuclear-weapons-history/>.
- Wikipedia. 2019. *Zone of Peace, Freedom and Neutrality*. 26 Aug. Πρόσβαση Nov 16, 2019. https://en.wikipedia.org/wiki/Zone_of_Peace,_Freedom_and_Neutrality.
- Womack, Brantly. 2006. *China and Vietnam*. Cambridge: Cambridge University Press.
- World Bank. 2019. *World Bank*. Πρόσβαση Oct 08, 2019. <https://data.worldbank.org/country/korea-rep>.
- Wright, John C. 2019. *The Persistent Power of 1 Percent: How an Informal Policy Changed Pacific Regional Power Dynamics*. Washington: SASAKAWA USA. <https://spfusa.org/wp-content/uploads/2016/09/1-percent-final.pdf>.
- Yoshikazu Watanabe, Masanori Yoshida, Masayuki Hironaka, . 2017. «Sasakawa Peace Foundation USA.» *The U.S.-Japan Alliance and Roles of the Japan Self-Defense Forces: Past, Present, and Future*. 30 Jan. Πρόσβαση Okt 12, 2019. <https://spfusa.org/research/u-s-japan-alliance-roles-japan-self-defense-forces-past-present-future/>.
- Βερέμης, Θάνος. 2005. «Ιστορία των Ελληνοτουρκικών Θέσεων.» Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
- Βικιπαίδεια. 2019. «Hong Kong.» 01 Okt. Πρόσβαση Okt 30, 2019. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CE%BF%CE%BD%CE%B3%CE%BA_%CE%9A%CE%BF%CE%BD%CE%B3%CE%BA.
- Βικιπαίδεια. 2019. *Κύπρος*. 19 Νοε . Πρόσβαση Νοε 24, 2019. <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82>.
- Δρίβα - Τσαϊλά. 2017. «Ελλάδα, Κύπρος, Ισραήλ, Αίγυπτος και ευρωπαϊκός Νότος: Μία νέα πολιτικοστρατιωτική στρατηγική συνεργασία.» *Liberal.gr*.
- Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών. 2019. 16 Νοε. Πρόσβαση Νοε 16, 2019. <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/>.
- Έλλης, Αθανάσιος. 2018. «ΗΠΑ με Ελλάδα, Κύπρο, Ισραήλ.» *Καθημερινή*.
- Ευρωπαϊκή Ένωση. 2019. *Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. 17 Μαί. Πρόσβαση Νοε 25, 2019. https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy_el.
2019. «Καθημερινή.» *Κίνα: Η ανεξαρτησία της Ταϊβάν θα την οδηγήσει στην «καταστροφή» της*. 02 Ιαν. Πρόσβαση Okt 26, 2019. <https://www.kathimerini.gr/1002712/article/epikairothta/ellada/kina-h-ane3arthisia-ths-taivan-8a-thn-odhgoyse-sthn-katastrofh-ths>.
- Καρυώτης, Θεόδωρος. 2019. «All Time Classic.» *Τουρκία-Κίνα: Βίοι Παράλληλοι*. 19 Apr. Πρόσβαση Nov 27, 2019. <https://www.alltimeclassic.net/tourkia-kina-bioi-parallhloi/>.
- Κουσκουβέλης, Ηλίας. 2007. «Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις.» σελ. 64, 66, 213 - 216, 427-434. Αθήνα: Ποιότητα.

- Κυριάκος Μικέλης, Δημήτρης Στροϊκος,. 2011. *Μεταξύ Ηγεμονίας και Περιφερειοποίησης. Η Εξέλιξη της ASEAN και της Περιφερειακής Συνεργασίας στη Περιοχή Ασίας - Ειρηνικού Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
- Λαβδός, Κώστας Α. 2019. «Ελλάδα – ΗΠΑ: Αναβάθμιση των διμερών σχέσεων σε περιβάλλον αβεβαιότητας.» *HUFPOST*.
- Λίτσας, Σπυρίδων. 2010. *Πόλεμος και Ορθολογισμός*, σελ 226. Αθήνα: Ποιότητα.
- Μανδαλίδης, Γιάννης. 2019. *CNN Greece*. 01 Δεκ. Πρόσβαση Νοε 29, 2019. <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/199112/pos-kai-giati-toyrkia-kai-livyi-eftasan-sti-symfonia-gia-tin-aoz?v7>.
- Μυριάνθης, Μιχαήλ. 2019. «ΕΛΙΑΜΕΠ.» *Το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS 1982) και η Εφαρμογή του στα Μεσογειακά Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. 12 Απρ. Πρόσβαση Νοε 29, 2019. <https://www.eliamep.gr/publication/%CF%84%CE%BF-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AD%CF%82-%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B8%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CF%83%CF%83%CE%B1%CF%82-unclos-1982-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7/>.
- Μωυσής, Ραφαήλ. 2019. «Υδρογονάνθρακες και θησαυροί.» *Καθημερινή* σ.6.
- Ναυτεμπορική. 2018. «Ε.Ε.: Η ενεργειακή εξάρτηση από τη Ρωσία και το όπλο του LNG.» *Ναυτεμπορική*. <https://m.naftemporiki.gr/story/1395694>.
- Ναυτεμπορική. 2019. «Τουρκία: Συμφωνία με τη Λιβύη για οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών στην Αν. Μεσόγειο.» *Ναυτεμπορική*.
- Νέδος, Βασίλειος. 2019. «Τα επικίνδυνα παιχνίδια με τις ΑΟΖ.» *Καθημερινή*.
- Νταβούτογλου, Αχμέτ. 2010. *Στρατηγικό Βάθος*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Οικονομίδης, Κωνσταντίνος. 1993. *Θέματα Διεθνούς Δικαίου και Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής*. Αθήνα: Αντ. Σάκκουλας.
- Παιδί, Ρεββέκα. 2014. «Foreign Affairs.» *Στρατηγικές των Μικρών Κρατών στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. 06 Φεβ. Πρόσβαση Νοε 24, 2019. <https://foreignaffairs.gr/articles/69675/rebekka-g-paidi/stratigikes-ton-mikron-kraton-stin-eyropaiki-enosi?page=4>.
- Παναγόπουλος, Χρήστος Θ. 2019. *CNN Greece*. 17 Οκτ. Πρόσβαση Οκτ 25, 2019. <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/194090/o-kavalaris-kim-giongk-oyn-ektoxeyei-apeiles-enantion-toy-planiti>.
- Πλατιάς, Αθανάσιος. 2010. «Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκιδίδη .» σελ. 73. Αθήνα: Εστία.
- Πλατιάς, Αθανάσιος. 2010. «Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκιδίδη.» σελ. 71. Αθήνα: Εστία.

Ροζάκης, Χρήστος. 2013. «Η αποκλειστική οικονομική ζώνη και το διεθνές δίκαιο.» Στο *Η αποκλειστική οικονομική ζώνη και το διεθνές δίκαιο*, του/της Χρήστος Ροζάκης, 143. Αθήνα: Παπαζήση.

Τρούλης, Μάρκος. 2019. «Foreign Affairs.» *Ενεργειακός καταλύτης στην Ανατολική Μεσόγειο*. 25 Jan. Πρόσβαση Nov 28, 2019. <http://foreignaffairs.gr/articles/72134/markos-troylis/energeiakos-katalytis-stin-anatoliki-mesogeio?page=show>.

Τσάλτας, Γρηγόριος. 2003. «Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών.» Τόμος Δεύτερος σελ. 102. Αθήνα: Ι. Σιδέρη.

Φούρλης, Αντώνης. 2019. «HUFFPOST.» *Απόφαση - σταθμός των Ευρωπαίων ΥΠΕΞ: Κυρώσεις στην Τουρκία για τις παράνομες γεωτρήσεις στην κυπριακή ΑΟΖ*. 11 Νοε. Πρόσβαση Νοε 26, 2019. https://www.huffingtonpost.gr/entry/paranomes-tourkikes-geotriseis-metra-ypex-ee-kypros_gr_5dc93483e4b02bf57942ffeb.